

קובץ גליונות

פרשת קרה

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד להיים מרומם לרגל הופעת כרך י' של השו"ע מהדורת "דרשו" במעונו של פוסק הדור מרן הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

ובמעמד הרבנים הגאונים הג"ר צבי וובר מרא דאתרא גוה יעקב, הג"ר מתתיהו דייטש מרבני רמת שלמה, הג"ר מגדל פוקס רב קהילת שומרי החומות ברמות, הג"ר אברהם וועג רב קהילת בני תורה בבית וגן, הג"ר ישראל יצחק זילברמן רב קהילת גוה יעקב מרכז, הג"ר אריה זילברשטיין מרא דאתרא גבעת זאב, הג"ר שמחה רבינוביץ מרבני רמת שלמה ובעל "הפסקי תשובות"

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:11	8:29	9:04
בני ברק	7:26	8:31	9:01
קרית ספר	7:20	8:30	9:03
בית שמש	7:10	8:30	9:02
אופקים	7:19	8:30	9:01
חיפה	7:21	8:33	9:03

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השאדק!

03-900-9944

שבת מברכין: המולד יהיה ביום ראשון בשעה 3, 36 דקות ו15 חלקים ראש חודש תמוז יהיה ביום שני ולמחרתו ביום השלישי

"ענבי הגפן בענבי הגפן"

ברכת מזל טוב שלוחה

לידידינו החשוב

הר"ר שלמה זליג אורלנסקי שליט"א

לרגל שמחת ארוסי בתו שתחי'

עב"ג הבה"ח יוסף חיים האס נ"י

מבחיירי ישיבת חברון

יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן

בישראל

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

א"ר ישיה אפשטיין הגבאי המסור למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
לרגל שמחת נישואי בתו שתחי' בשעטו"מ א

א"ר אורי טיגר (ירושלים) לרגל הכנס בנו נ"י לעול תורה ומצוות א

א"ר יצחק וילמן (בני ברק) עורך הגליון "משולחן גבוה" לרגל הולדת הבן נ"י א

א"ר ניסים טרבלסי (נתיבות) לרגל הכנס בנו אריה יהודה נ"י לעול תורה ומצוות א

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ה' תמוז חקת	• ד' אב דברים	• ט"ז אלול כי תבא
• י"ב תמוז בלק	• י"א אב ואתחנן	• כ"ג אלול נצבים וילך
• י"ט תמוז פינחס	• ב' אלול שופטים	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ט' אלול כי תצא	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

הופיע ויצא לאור ספר

אריז בשיחי

ובו כמאה וחמישים
הספדים שנישאו על
מרן רבן של ישראל
רבינו הגר"ח
קניבסקי זצוק"ל
ממרנן ורבנן גדולי הדור

משולבים בעובדות והנהגות
מופלאות שסיפרו המספידים
ממה שראו בעיניהם

בלעדי לקוראי קובץ גליונות:

ניתן להזמין ולקבל את הספר דרך הכפת הספרים שע"י מערכת "קובץ גליונות"

להזמנות: 053-3145900 k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הספר המבוקש אצל בני התורה

יסודי, מקיף, בהיר!

בס"ד יצא לאור ספר 'טהרה ברורה', הלכות טהרה מסודרות
בבהירות מיוחדת, המקנה הבנה ברורה ע"פ המציאות בזמנינו
כולל קונטרס 'מקורות ועיונים' מורחב המברר באר היטב יסודות
רבים שהעמידו רבותינו ונידונים בגדריהם בבי מדרשא
בהסכמת וברכת גדולי ההוראה

"...ועברתי עמו הלכה אחר הלכה
בדברים שנכתבו תוך כדי ברור
ולבון הדק היטב
ויכולים לשמש ככלי עזר עצום
הן לעוסק בענינים אלו והן
לחתנים וכלות הבאים לידע את
יסודות הדברים..."

מתוך הסכמתו של מורינו הגאון רבי אברהם נפתלי
ויג שליט"א רב ומו"ץ קהילת מנין אברכים - בית וגן
ירושלים ומראשי ישיבת תורה אור שהספר נערך ע"פ
משנתו.

תועלת
רבה
בכל בית
יהודי

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מלכי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צמת בר אילן 1 // נבעת שאול 28 // בית ונו הפסטה 50 // בית הדפוס 32 // נוה יעקב: פלג 1
פינת פרדס • חדשו ביתר: דרכי איש 5 בחניה (מוס שטיבלר המרכזי) • מודיעין עיית-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 •
ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 10 • בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמת א-לחח שוק 31 מעב שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא
130 // אהרונביץ 19 מוס מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 43 // עזרא 45 // פרדס כץ: המכבים 63 פרדס כץ • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן
זלפתא 10 רובע ז' • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני הדר // ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • אכעד: רבי יהודה הנשיא 50 • כוד: הרב אלישיב 8 שכונת
זי אייזון (אחיסטור) • קרית גת: האדמור"ר מחב"ד פינת נתיבות שכם (בניו קרעטשניף) • רכסים: סביון 39 ובנה ביתר) • נתיבות: האר"י 86 • אופקים:
חפץ חיים מוס בית הכנסת אורח משה • חדשו טבריה: שפע חיים 6

1-599-581-581 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

נקודות הפצה ובכל עניני הספר: מערכת נדרים פלוס – טהרה ברורה

לרגל תחילת לימוד מסכת גיטין ב"דף היומי"

המביא

והיה
הדברים
שמהם
בבית הדין

יצא לאור
במהדורה שלישית
הספר המבוקש
שיעורי הרב
מסכת גיטין

מאת
מורנו הרב יוסף דב הלוי
סולובייצ'יק זצ"ל

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מכון ישראלי 17 // ימיהו פיתח בירושלים // עומת בר איבן 1 // נבעת שאוב 28 // בית וון הפסנה 50 // בית הדפוס 32 // מנה
יעקב פכנ 1 פיתח פירוס **חדש** • **בית:** דרכי איש 5 בחניה (מול שטיבלר קארן) • **מודיעין:** עילית-קריית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1
// הרב מפוניבז' 1 • **ברכפלד:** רבי יהודה הנשיא 1 • **בית שמש:** חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה אי-נחל שורק 31 מעל שוק
מהדרין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 43 // עזרא 45 חדשן המכבים 63 פרדס
כץ • **אשדוד:** ענק הספרים - יוסי בן חספתא 10 רובע ז' • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 בני הדר // ההסתדרות 2 פיתח רוסטויד • **אלעד:**
רבי יהודה הנשיא 90 • **לוד:** הרב אלישיב 8 שכונת בני איבן (שדר חיים) • **קריית גת:** האדמור"ר מחב"ד פיתח נחיות שום (בנין קרטטשניף)
• **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתר) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה. **חדש** • **טבריה:** שפע חיים 4

1-581-581-599 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

השבת השנתית הכוונה בשידוכים

פר' בלק - יב' תמוז פ"ג - אולפנת בני עקיבא-מירון

קשה לך לקבל החלטות? אתה יוצא מבולבל מפגישה לפגישה?

מה אפשר כבר לדעת מפגישות מכופתרות ומעונבות?

הידעת! תאורטית כל אחד יכול להסתדר עם כל אחת.

רוצה לקבל החלטה בקלות במהירות ובביטחון?!

רוצה לצאת עם החלטה ברורה ויציבה ללא ליל החרטות?!

השבת הזאת מיועדת בדיוק בשבילך
9 שעות של הרצאות, סדנאות, דיונים וכלים מעשיים

מאת הרב נחום דיאמנט שליט"א

הרב ישראל גואלמן שליט"א

הרב יוסף דיאמנט שליט"א הרב מיכאל לוין שליט"א

מחולק לקבוצות: קבוצה א' מתחילים. קבוצה ב' מוועד שביעי.

מכאן יוצאים עם ארגז כלים וקל לסגור שידוך

עקב הביקוש הרב המקומות נחטפים והזריז נשכר

מחיר מסובסד 280 ₪ בלבד - אירוח מלא

לפרטים והרשמה 052-7613824

לעילוי נשמת

רבן של ישראל מרן ראש הישיבה

רבינו ירחמיאל גרשון

ב"ר צבי יהודה זצוק"ל

תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"דור דור ודורשיו"

וכשהן מעמיקים בהלכה הם בשעה זו כמלאכים ורוח ממרום שורה עליהן ועל פיהן נקבעו הלכות באישות החמורה ובשבת ובשאר הלכות החמורות (קוב"א ח"א סי' ל"ג).

הראה הקב"ה לאדה"ר גדולי הדורות כשהן משחקין כשהראו לרבנו זצ"ל, תמונה של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל מחייך ושמה, אמר, כך הראה הקב"ה למרע"ה את החכמי דור דור ודורשיו. והביא לשון חז"ל באבות דרבי נתן (פרק ל"א) מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כאלו הם עומדין ומשחקין לפניו. ואמר רבנו זצ"ל, שהראה לו שהם שמחים, שאם לא כן לא היה יכול לעמוד בעגמת הנפש לראותם בצער הדורות, (מנחת תודה עמוד ר"ג).

גדולי ישראל בכל מצב יהיו בשמחה לפני ה'

סיפרו בני ביתו של רבנו זצ"ל, סיפור מעניין שאירע עמו בער"ח תמוז תשע"ג, רבינו זצ"ל חלף ליד המקור בביתו, וראה כי תלויות שם תמונות של גדולי ישראל רבים, וביניהם תמונות חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ומרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, כשהם מחייכים חיוך רחב, ואמר לנכד שליווה אותו הנה הנה כך לאדם הראשון אותם כך כאשר הם מחייכים, והמשיך רבינו זצ"ל להסביר כוונתו הרי הראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו וחסידיו ואמרו באדר"ל (פ"ל) שהקדוש ברוך הוא כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כאלו הם עומדין ומשחקין לפניו ויש אומרים לא הראהו אלא צדיקים בלבד, ומדוע הראה אותם מחייכים, כי אדם הראשון ראה את כל התלאות שיהיו לדורותיו לכן הקב"ה רצה לומר לו כי אעפ"כ הם יחייכו על אף הכל גדולי ישראל יישארו עליזים ושמחים לפני ד'. (ס' כאיל תערג גדולי הדורות עמוד תקכ"ז בהערה).

חכמי הדור יראי שמים להם זכות ההכרעה

וכתב רבנו זצ"ל בביאורו על ספר רזיאל המלאך, וז"ל, שהכל מתנהג ע"פ התורה, שהקב"ה מנהיג את העולם הזה ע"פ התורה, והתורה נפסקת ע"פ חכמי הדור יראי שמים, והתורה נתנה להם זכות ההכרעה, וע"פ דבריהם נוהג כל העולם, וכל מעשה בראשית משועבד לזה, (ביאור תשועת אדם עמוד כ' ד"ה ויבין).

וכשנסתלק מרן הגר"ח מברסק זצ"ל אמר אז מרן הח"ח זיע"א בכל דור ודור יש לנו שאלות כאלו אשר בזמן שעדיין היה נביא בישראל היו הולכים לשאול אצל הנביא ומאז שפסקה הנבואה בישראל הקים לנו הקב"ה בכל דור ודור גדולים כאלו שבכוחם לענות לנו כאשר היו עונים הנביאים ועצתם כאשר ישאל איש בדבר האלוקים נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה כותב הרמב"ן ב"ב (י"ב ב') לא ניטלה אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם (מעשה איש ח"א עמוד ר"ט).

דור דור ודורשיו

במסכת סנהדרין (ל"ח ב') ובמסכת ע"ז (ה' א') זה ספר תולדת אדם מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. ואמרו במסכת יומא (ל"ח ב') ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצקי ארץ וישת עליהם תבל, ובמסכת סנהדרין (ה' א') אמר לו הקדוש ברוך הוא למרע"ה טול מקל, והך על קדקדם, דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור. ואיתא באבות דרבי נתן (פרק ל"א סי' ג') שהראהו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דור דור ודורשיו. דור דור ופרנסיו. דור דור ומנהיגיו. דור דור ונביאיו. דור דור וגבוריו. דור דור ופושעיו. דור דור וחסידיו. בדור פלוני עתיד להיות מלך פלוני. בדור פלוני עתיד להיות חכם פלוני.

ונשאל רבינו זצ"ל, דמה שהראהו דור דור וצדיקיו מובן, אבל לשם מה הראהו הפושעים שבכל הדורות, והשיב, שהראה איך הצדיקים עמדו בפניהם, שיעריך גדלות הצדיקים שבכל דור, באלו נסיונות עמדו, ואת זה הראה לו, ע"י שהראה לו הרשעים שבאותו הדור. וכן בשם החזון איש זצ"ל מובא שביאר שלפי פושעי כל דור הראה איך יעמדו מולם גדולי הדור. (דעת נוטה פ' בראשית אות ת).

עוד אמר רבינו זצ"ל, במדרש רבה במדבר (פ"ג ד') איתא הראה הקב"ה למשה דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו, ואומרים, למה לו להראות את הדור, ולמה לא סגי להראות את מנהיגיו בלבד, אלא כאשר משה רבינו יראה את המנהיגים יחשכו עיניו, אבל כשיראה את הדור אזי תתישב דעתו שאם זה הדור הרי זה מנהיגיו, (דרך שיחה ח"ב עמוד ת"ד מנחת תודה עמוד ר"ג).

הקב"ה מעמיד א' שיש לו כח להנהיג את הדור בדרך ה' וכתב רבנו זצ"ל, וז"ל: **בכל דור שאין מלך ונשיא הקב"ה מעמיד אחד מגדולי הדור וירא שמים שכל הדור מכבדים אותו ומתייראים מפני דבריו מתוך שדבריו מקובלים על רוב העם וע"י זה יש לו כח להנהיג את כל הדור בדרך ה' ע"ש.** (טעמא דקרא על ספר שופטים פ"ב ח' ד"ה וישפוט אחריו אבצן).

בכל דור יש גדול א' שמנהיג את כל הדור

וז"ל רבנו זצ"ל בביאורו על ספר הבהיר, יש לו להקב"ה צדיק אחד בעולם וחביב לו מפני שמקיים כל העולם כולו והוא יסודו והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו ומשמחו אהוב וחביב למעלה, נורא ואדיר למטה, מתוקן ומקובל למעלה מתוקן ומקובל למטה והוא יסוד הנפשות כלם, ופירש רבנו שמיני מאי הוי, יש לו להקב"ה צדיק אחד בעולם וחביב לו מפני שמקיים כל העולם כולו כו', ר"ל **בכל דור יש גדול א' שמנהיג את כל הדור והקב"ה עושהו שיהיה חביב על הכל והוא מכריע בכל הדברים ובכל סומכין עליו, והוא שקבלנו לזקני הדור עכ"ל.** (ביאור בהיר בשחקים אות קנ"ז).

וכתב מרן החזון"א השגחתו ית' הוא בכל דור ודור על היחידים ששתלן בכל דור להורות חוקיו ומשפטיו לישראל

הקב"ה שולח אדם גדול לעצור ירידת הדורות

ואמר רבנו זצ"ל ששמע מהג"ר שמואל גריינמן זצ"ל שפ"א שאל הג"ר אלחנן ווסרמן זצ"ל את מרן הח"ח זיע"א על מה שהג"ר מוולאזין זצ"ל אמר על רבנו הגר"א זיע"א שהוא 'כהרשב"א או כהרמב"ן, ואיך יתכן בדור כזה אדם כזה, וענהו הח"ח זיע"א, שאלת שאלה טובה, ואענה לך תשובה טובה, יש ירידה כל הזמן, בכל דור ודור, ולפעמים הירידה כל כך גדולה שמוכרחים לעוצרה, וה' שלח אדם גדול כמו הגר"א לעצרה (דרך שיחה ח"א עמוד ר"ט).

בן תורה מרגיש ויודע האמת מי מנהיג הדור

בתקופה שכתב רבנו זצ"ל מכתבו הידוע הנדפס, באגרות וכתבים דרך אמונה (אגרת קמ"ב), הנה הנהגת הדור מסורה כיום למרן גאון ישראל הגרא"ל שטינמן, אשר כל מעשיו לשם שמים והנה חובה לציית לכל מוצא פיו של מרן, והזהירו בגחלתן ובזה מקיימים מצות עשה ועשית ככל אשר יורוך, מספר נכד רבנו, ששאלו לרבינו זצ"ל, שבני תורה בקשו לשאול על התחזקותם באמונת חכמים, אבל שואלים הם, איך באמת אפשר לדעת מיהו המנהיג, רבינו הביט בי קצת בהקפדה בני תורה שואלים? בן תורה מרגיש ויודע האמת מי שלא יודע ומרגיש האמת אינו בן תורה! (מנחת תורה עמוד רע"ד).

גם אחרי פטירת הרב צדיק להמשיך

בשבת חול המועד (פסח תשס"ז) למד רבינו הגמ' ברכות (מ"ב ב') כי נח נפשיה דרב אזלו תלמידיו בתריה כי הדרי אמרי ניזיל וניכול לחמא אנהר דנק בתר דכרכי יתבי וקא מיבעיא להו הסבו דוקא תנן אבל ישבו לא או דילמא כיון דאמרי ניזיל וניכול ריפתא בדוכתא פלניתא כי הסבו דמי לא הוה בידיהו קם רב אדא בר אהבה אהדר קרעיה לאחוריה וקרע קרעיה אחרינא אמר נח נפשיה דרב וברכת מזונא לא גמרינן, עד דאתא ההוא סבא רמא להו מתניתין אבריייתא ושני להו כיון דאמרי ניזיל וניכול לחמא בדוק פלן כהסבו דמי, אמר רבינו זצ"ל, מי זה ההוא סבא, כתבו תוס' (חולין ו' א' ד"ה אשכחיה) דהוא אליהו הנביא וא"כ בפשטות בא לומר להם מה ההלכה, אבל אני חושב עוד דבר שבא לומר להם שלא צריכים כ"כ להצטער שרב נפטר ואף שנפטר אפשר גם כך להסתדר וצריך להמשיך דמשמע מדבריהם שרב נח נפשיה וברכת מזונא לא גמרינן שכבר אי אפשר יהיה להסתדר וזה רצה לשלול מהם (מנחת תורה עמוד רמ"ט).

הבטחת הקב"ה שתמיד יהיה מנהיג לדור

ואמר רבינו זצ"ל 'כתוב בספר חסידים שיש הבטחה שעד ביאת המשיח תמיד יהיו גדולי ישראל ויהיה מי שינהיג את הדור' (מנחת תורה עמוד ר"ג), וכן הביא בשמו חתנו הגר"ש שטינמן שליט"א, שהיה מביא בשם ספר חסידים שיש הבטחה מהקב"ה שדאג לכל הדורות ובכל דור עד ימות המשיח יהיה מי שינהיג את הדור, ואמר שבכל דור ראו שלעם ישראל היה חוש לדעת מי הם גדולי הדור האמיתיים והנהיגו הדור ללא שהיה בחירות ובהרבה דורות לא לפי טבעם כלל, [ומובא שכשהסתלק אביו הקה"י היו מילותיו הראשונות כלל ישראל צריך לדעת שנשאר את מי לשאול, מרן הגרא"מ שך זצ"ל ע"ש], ולא מצאו בס"ח שלפנינו, ובאמת ידוע שרבנו זצ"ל השתמש הרבה בס"ח הוצאת מקיצי נרדמים שיש שם הרבה הוספות ושינויים, ומובא שם (סי' תת"ת ש"ב) הקב"ה רואה איזה דור חייב ואיזה דור זכאי ולפי שרואה מה שעתידי להיות עושה ומקדים שנאמר קורא הדורות מראש.

כל חכם שופט את בני דורו כי הוא מכיר בהם

אמרו במסכת מגילה (י"א א') לא מאסתים בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול, לכלותם בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפר בריתי אתם, בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות.

וכתב רבנו זצ"ל בביאורו על ספר רזיאל המלאך, וז"ל, כי אוהב כסף לא ישבע כסף, וכן אוהב חכמה לא ישבע חכמה, צא ולמד מכל הדורות מימות מרע"ה עד עתה, כי מי שמרבה חכמה מרבה דע"ת, ומה שימצא ללמוד תורה לא ישבע ממנו כל ימי חייו, וכל הנאתו היא מן התורה, וכל דרכיו ודבריו הם מעשה תורה, וכן כל החכמים היו נוהגים דוק ותשכח, וכל אבותינו לא נתגדלו אלא מתורה, והנפש לא תשבע מרוב לימוד חכמה ודעת, והקב"ה משתבח בחכמים ומושיבם בבי"ד של מעלה, וכל חכם שופט את בני דורו כמו שכתבו הקדמונים, כי הוא מכיר בהם וידע מי הוא הצדיק ומי הרשע ומי הוא הרמאי ומי אומר אמת, וגם מן השמים מסייעים לו לברר האמת כידוע מכל הדורות, ואבותינו ספרו לנו חכמת החכמים שידעו לברר כל דבר אם אמת או שקר, וגם היום זה מעשים בכל יום אצל כל חכמי ישראל, ועל הפנים הם מכירין מי שקרן ומי רמאי ומי דובר אמת כידוע, (ביאור תשועת אדם עמוד י"ט ד"ה ובידו).

ובס' מעשה איש (ח"ד עמוד ק"ז) מובא, שח הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל שאמר מרן החזו"א זצ"ל הפוסקים כאן הם הפוסקים שם בבית דין של מעלה הפוסקים שם לדור הם הבי"ד של אותו הדור, [מבנו הג"ר ברוך שליט"א], ובספר לב אליהו עה"ת (ס' בראשית ח"א עמ' קצ"ג) מובא כי הגר"ש מקעלם זצ"ל אמר בהספדו על הגר"י סלנטר זצ"ל שהגר"ח מוולאזין ז"ל אמר שהבי"ד של מעלה הם הצדיקים שבכל דור והם דנים את אנשי דורם כי מלאכים אי אפשר להם להבין איך אדם יכול לחטוא ואפילו צדיקים שלפני דור קודם אינם יכולים לדון את הדור שלאחריהם לכך זכות וסיים הגר"ש זיבוודאי ר' ישראל יהיה מהבי"ד של מעלה והוא הקפיד מאוד על בין אדם לחבירו לכן יש מעתה להזהר ביותר בעניינים שבין אדם לחבירו.

גדול הדור בתורה ואינו מנהיג כלל אם צריך לקום מפניו כמלא עיניו

נשאל רבינו זצ"ל, גדול הדור שצריכים לקום מפניו כל כלל ישראל עד כמלא עיניו כמו רבו מובהק, מהו מוגדר גדול הדור, האם בגאונותו בתורה, שיותר גאון בתורה מכל בני דורו, או שצריך 'הנהגת הדור' שמנהיג את דורו בשאלות והדרכות, כמו המושגים היום שהגדול הדור הוא מנהיג הדור, ולו יצויר שיהיה גאון הדור בתורה, אבל יושב הוא בפינה שלו ומסתתר, האם מוגדר בדין זה גדול הדור, כמו לו יצויר שהחזו"א היה ממשיך להיות נסתר כל חייו כמו שעשה בתחילה, השיב רבינו זצ"ל: יש להחמיר (דולה ומשקה ענינים שונים עמוד ש"ז).

מדור זה נכתב לעילי נשמת אבי מורי
הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל חנצב"ה

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✍ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבּוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

פרשת חוקת - הגאון רבי משה יצחק דייטש בעל 'זיו הים' (כ"א סיון תשנ"ו)

פרשת בלק - רבינו אלחנן בונם וסרמן הי"ד בעל 'קובץ שיעורים' (י"א תמוז תש"א)

פרשת פנחס - רבינו ישראל איסרלין ה' פתחי תשובה' (ט"ו תמוז תרמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

רבינו הגר"ש קלוגר זצ"ל מבארדי בעל חכמת שלמה ועוד (לי סיון תרכ"ט)

התנצלות והבהרה

בשבוע שעבר פורסמה מעל גבי במה נכבדה זו דברים מרבינו בענין אמירת הפיוט "מדת הרחמים עלינו התגלגלי" והדברים גררו תגובות רבות של תלמידי חכמים, בפרט אלו שעוסקים בתורת הגר"א ותלמידיו, שהתפלאו על הנכתב בו, ולכן פנינו לבעל השמועה, הוא ניהו חתנו הגדול של רבינו - הגר"ש שטינמן והוא נאות להעמיד דברים על דיוקם, וכפי שיובא להלן.

בהזדמנות זו נתבקשנו למסור, כי אין לסמוך על שמועות ואמרות שונות המתפרסמות חדשים לבקרים מהגר"ש שליט"א, גם אם נכתבו על ידי מקורב, כי הרבה פעמים יש טעות קלה המשנה את כל הענין. והמבין יבין.

ולהלן הנוסח המתוקן והנכון: "הגר"ח מוואלזין הקפיד שלא לומר בתפילה בקשה אל המלאכים אלא רק להקב"ה, וכגון בסליחות שלא לומר הפיוט "מכניסי רחמים" שפונה למלאכים, וכן בזמירות ליל שב"ק בפיוט "שלום עליכם", לא לומר ברכוני לשלום, וכן בסליחות בפיוט מדת הרחמים עלינו התגלגלי ולפני קונן תחניתנו הפילי ובעד עמך רחמים שאל, היה אומר הגר"ח מדת הרחמים עלינו תתגלגל, ולפני קונן תחניתי אפיל, ובעד עמי רחמים אשאל".

"וכן היה נוהג לומר מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל". "ובנו הגר"ש שטינמן שליט"א כשניגש לפני התיבה לאמירת הסליחות, אומר בלחש ג"כ כגירסת הגר"ח, ובקול אומר רק את הסיום של הפיוט "כי כל כל לבב דוי וכל ראש לחלי" שזה לא קשור לגירסאות".

"אבל רבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר לחתנו הגר"ש שטינמן, שהחזון איש אמר, שאפשר לומר כגירסא שלפנינו, ובאמת זה בקשה להקב"ה, ורק בדרך כבוד אומר כן, דכשפונה למלך אין זה כבוד שיבקש מהמלך עצמו אלא פונה בבקשה לשרים שעל ידו".

הישיבה הנודעת בוואלזין

לפרסם שם הרשע

פעם הראה הגר"ר יצחק זילברשטין לרבינו שבשו"ת האלף לך שלמה (סימן שמ"ז) הביא עובדה בגביר אחד בשם ר' איצק זינגר מפרעמיסלא, שבנה בית בחול המועד וכו' וכותב שם שעשה דבר רע מאוד. ושאל את רבינו למה פירסם את שמו של העבריין ולא חשש לאיסור לשון הרע, וענה לו שמסתבר שהתרו בו קודם ולא שמע בקולו, ולכן רצה להוקיע אותו שלא ילמדו ממנו אחרים (חשוקי למד יומא ט' ע"ב).

רבי יצחק זילברשטין עם להבחל"ח רבינו זי"ע

ברכה מצדיק

רבינו היה רגיל לומר כי היו אנשי מעשה שהתירו לחלל שבת כדי ליסוע לצדיק בשביל לברך שם של חולה מסוכן, וטענתם בפיהם כי זה כמו כל רפואה שמותר, והגר"ש קלוגר זצ"ל בספרו טוב טעם ודעת מהדו"ק סימן רל"ט, וחכמת שלמה או"ח סימן ש"א סכ"ה התנגד לזה מאוד וכתב שהוא איסור מן התורה ממש.

תמונה נדירה - חתימה מהסבון שהשתמשו בו בעת ה'טהרה' לגופו הטהור של רבינו זי"ע אחרי הסתלקותו (אדר תשפ"ב) והתפרסם מאוד לאחרונה כסגולה לאשה שלא נפקדה בזרש"ק (יש"כ לנכדו רבי ברוך מרדכי, וראה בספר רוני עקרה עמוד פ"ד)

ספריו של הגר"ש קלוגר היה ידוע כמחבר פורה שזכה לכתוב עשרות ספרים שחלקם ספרי הלכה מוכרים מאוד, ואף רבינו בספריו מרבה לציין מספריו.

ולמשל, ספרו של הגר"ש זצ"ל "ספר החיים" על שולחן ערוך אורח חיים היה חביב אצל רבינו ולא אחת היה מציין ממנו מקורות והלכות שונות (ראה לדוגמא, שציין על פסקו של החזון איש המתיר לקחת גם בשבת תרופה שלוקחים אותה בקביעות, את ספר החיים סימן שכ"ח סל"ז, וכן על פסקו של החזון איש שהקדיש שאחרי קריאת התורה שייך לאבל ציין לספר הנ"ל, מובא במעשה איש ח"ב עמוד ק"ז, ועל הוראת החזון איש שאין צריך להתענות כאשר נפל צד אחד של ספר תורה ציין רבינו לשו"ת האלף לך שלמה או"ח סימן שס"א).

חסר בישוב הדעת

דבר בעתו מה טוב, כי הנה בפרשת השבוע (קורח) נאמר: ויחר למשה מאד (ט"ז, ט"ו) וברש"י: "נצטער עד למאד".

ואמר הגר"א אלי' מן לרבינו, כי הנה לכאורה קשה מדוע לא פירש כפשוטו מלשון "כעס"? ומבאר רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו "אמרי שפר", כי בגמרא אמרו (עירובין ס"ה א'): "רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי", וכיון שמשה היה בכעס כיצד התפלל מיד להקב"ה "אל תפן

אל מנחתם", לכן הוצרך רש"י לפרש שהפירוש כאן "ויחר" אינו כעס, עכ"ד. ומאי טעמא הכועס לא יתפלל? והגיב לו רבינו: חסר בישוב הדעת.

שאלה: אם כן אין ראייה שגם אצל משה היה כך?

תשובה: "ויחר" פירושו סאיז האטהעם פארדרסען (פ"י, שזה מאוד איכות אותו).

רבינו דבוק בקונו בעת התפילה

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

י"ל
לעילוי נשמתם
של מ"ה הרב
האסון במידון

גליון מס. 60 | סיון תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשים מחיי היום יום

הסיפור להלן ארע לפני כמה עשרות שנים בלונדון שבאנגליה, היה שם מוהל ידוע ומפורסם הר"ר ישראל (ברודי) שטח ז"ל שהיה עושה מדרי יום כמה וכמה בריתות אני התפללתי עמו בבית הכנסת ומדרי יום שמתי לב שבאמצע תפילת שמונה עשרה היה

מוציא מכיסו פתקים קטנים שבהם היו משתמשים אנשי עסקים לרשום את עסקיהם ודויה מעין כהם כמה רגעים ומכניסם לכיסו והיה הדבר לפלא בעיני כזה מוהל חשוב ומוסמך שריבים לזקחים מעיין בפתקים של אנשי עסקים באמצע התפלה, לאחר זמן התברר שהמוהל היה נוהג לרשום את שמות התינוקים שמל והיה מתפלל על כל תינוק

במשך שבוע ימים מיום הכרית להחלמתו ולרפואתו השלמה ופשוט היה לו נח לרשום זאת ע"ג פתקים קטנים אלו.

ובחזרונות זו אודה לכם מאד על גליון חשוב זה שגורם לכל אחד לחשוב תמיד איך לדון לכף זכות.

בברכה מרובה

ישראל יהודה רוטנברג, צפת

שאלה לדיון בשולחן שבת

איני שולח הזמנות פרטיות

סיפר יהודי אחד. ידי טוב שלי אירס את ביתו, וסיפר לי כי הוא אינו שולח הזמנות פרטיות לקראת החתונה. כליל שישי שלפני העליה לתורה, החליט היהודי לברוק היכן מתקיים ה'אויפדוף'. ניגש לבניין מגוריו, שם היתה תלויה הזמנה עבור שכני הבניין, ובדק את המיקום והזמן הרשומים על הזמנה.

לאחר מכן ניגש להשתתף באירוס שמחת בר מצוה של מכר אחד, ושם הבחין בידידו הנ"ל, ולתדהמתו הבחין כיצד ניגש ידידו למשהו ומניש לו הזמנה לחתונה! והרי לו עצמו הוא אמר שאין הוא מחלק הזמנות פרטיות?

"חשבתי לעצמי", מספר היהודי, "אם הוא החליט לבסוף כן לחלק הזמנות – אז מרוע אני לא קבלתי? הרי הקשרים בינינו מספיק חזקים כדי שאקבל הזמנה. ואם לא, אולי באמת אין סיבה שאשתתף ב'אויפדוף', די אם אשתתף בחתונה עצמה".

ה'אויפדוף' היה אמור להתקיים במיקום מרוחק ולמרות זאת תכננתי תחילה להטריח עצמי להקום כדי להשתתף בשמחה. אך כעת, כשהבחנתי שאיני נחשב כל כך בקרב בעל השמחה, סברתי לשנות את התכנית ולא להיסחב ל'אויפדוף'. אבל לפני קבלת ההחלטה החלטתי לנקוט בצעד פשוט, אך אמיץ. ניגשתי לבעל השמחה ושאלתי אותו: "האם גם אני יכול לקבל הזמנה?" ... הלה השיב: "כן בשמחה רבה", ומיד הסתקן ושאל: "אבל למה לך?" ...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

למה הסתכל הש"ץ בברכות ק"ש בפלאפון

אמרתי לו, לא היתה לי שום שיהח, לא הייתה אמורה להכנס לי שום שיהח, וגם לא בדקתי שום שיהח נכנסות או יוצאות. אלא שהשעונים בבית הכנסת כל אחד הראה על רקות אחרות, הברל של 4 רקות בן שעון לשעון... מכיון שירדתי שהציבור מקפיד על תפילה בדיוק בנץ, לא היתה לי ברירה, והוצאתי את הפלאפון כדי לברוק את השעה אמיתית, ולפי זה לכוון את הזמן של התפילה, כדי ששמונה עשרה יהיה בדיוק בנץ.

אמר לי: "אני רואה מה שאמרו חז"ל שצריך לדון לכף זכות, זה לא רק זכות, אלא חובה, כי על דבר כזה באמת לא חשבתי".

(י"ש"כ למערכת יורי העמודים' על הסיוע במדור זה)

מדברי מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל

לדון את הפוגע בו לכף זכות

וצריך לדון אותו לכף זכות שהוא מסכן ואינו בעל הבנה, ולכן הוא מתנהג במידות רעות כאלו, ויש לתלות ולדון לכף זכות אפילו בסיבות רחוקות שאינן מצויות, כמו שמוכר בגמרא (שבת קכז, ב) מעשה באדם אחד שראו שהיה מתנהג כהנהגה לא יפה, בין אדם למקום ובין אדם לחברו, והתפלאו עליו מרוע הוא נהג כך, אבל דנו אותו לזכות, ותלו את הנהגתו בכל מיני סיבות רחוקות, ולבסוף התברר שאכן כך היה, וכל הסיבות שאמרו היו נכונות, וכתב החפץ

חיים (שער התבונה פ"ד) כי חז"ל באו ללמדנו כזה שצריך לדון לכף זכות אפילו אם אופן הזכות הוא היותר רחוק.

ומוכר בגמרא שם שאמר להם "ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות", היינו שמן השמים נהגים עם האדם כמידה כנגד מידה, ואם אדם דן לכף זכות את מי שפוגע בו, מן השמים ידונו אותו גם כן לכף זכות, ויתלו וימצאו עליו איזה צד לזכות אפילו רחוק, שהוא שוגג ואינו מבין, ואינו אשם.

כמו שכתב הרמב"ן באיגרתו שכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, כי יתכן שהוא שוגג ואחא מויד, שאחא קיבלת חינוך טוב ונולדת עם מידות טובות, ואם אינך מקיים הרי אתה מויד, שאחא ידוע ואינך

מקיים, ואילו האדם השני הוא שוגג, שלא קיבל חינוך כמוד, ואינו בעל הבנה כזה. כך יש לתלות ולדון בני אדם לכף זכות.

ואמי ע"ה הייתה אומרת שאם לא מתצאים כף זכות, יש לדון 'לכף שטות', שהוא לא בעל הבנה, ואינו בר דעת, ואין מה לכעוס עליו, כי זהו טבעו לדבר בצורה פוגעת.

וכן היה מעשה אצל מרן החזו"א, שהגיע אליו אדם שהייתה לו קפידא על מישורו, ואמר לו מרן מה יש לך להקפיד עליו, הרי זהו האופי שלו, וכך הוא טבעו, ואינו מתכוון כנגדך, אלא הוא מתנהג כפי הטבע שלו, ואינך צריך להיפגע ולהקפיד עליו.

(דרכי החינוך, פרקי הדרכה)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דרכי החיזוק

"אין עושים נפשות לצדיקים
דבריהם הם זכרונם"
(ירושלמי שקלים פ"ב)

לעילוי נשמת מרן רבינו
ירחמיאל גרשון ב"ר צבי
יהודה זללה"ה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

615

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • קרה תשפ"ג

הנה כל השנים זכינו שרבינו זללה"ה היה אומר בכל שבוע את השיחה, ובה היה מעורר בדעת תורה על הדברים הנצרכים לאותו הזמן, ודבר השם היה בפיו לעורר ולחזק בכל שבוע על הדברים המתאימים לאותו שבוע, להורות הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו. וכל מה שהדפסנו בגיליוני דרכי החיזוק היה על פיו, שהיה עובר בכל שבוע על הגיליון לפני הדפסתו, ומתקן ומגיה, ומורה מה לקרוב ומה לרחק, ולא הדפסנו שום דבר בלי שעבר קודם את שבט ביקורתו, עד השבוע האחרון לחייו ועד בכלל. ועתה התייתמנו וכל זה איננו, נעלה הענן ונסתם המעיין, ומה שהיה לא יהיה עוד.

ברם פקודתו שמרה רוחנו, באשר ידענו גודל רצונו לזכות את הרבים, וגם הפליג בזה בשיחותיו, והיה מזהיר מאד שלא להפסיק זיכוי הרבים. לכן בהתייעצות עם בניו ותלמידיו יבליחט"א, נשתדל אי"ה להביא מדי שבוע בגיליון זה משיחותיו והדרכותיו, שיש בהם הרבה דברים שלא נדפסו מעולם. ואינו מידיעה מה ראוי לאותו הזמן ולאותו שבוע, רק בבחינת זכרו תורת משה עבדי, לזיכוי הרבים. ונשתדל גם להביא בענייני הפרשה והזמן. והננו בתפילה שיהיו הדברים לתועלת ולא יצא מכשול מתחת ידינו.

בענייני הפרשה / נגיעת הכבוד

קורח היה בעל רוח הקודש, וכמו שכתב רש"י שעינו הטעתו, כי הוא ראה ברוח הקודש ששמואל הנביא ששקול כמשה ואהרן עתיד להיות מצאצאיו, ואם כן יש לו הרבה זכויות כאלה, של רוח הקודש, עם נכד כמו שמואל הנביא, השקול כמשה רבינו, ומחמת זה היה בטוח שהוא צודק ואינו טועה.

וחשב קורח שעל פי דין מגיע לו הנשיאות, כי בני קהת היו ארבעה: עמרם יצחק חבורן ועוזיאל, ועמרם היה הבכור, ומשה רבינו ואהרן הכהן בני עמרם קיבלו שני תפקידים: משה היה מלך ואהרן כהן גדול, ואם כן עכשיו הנשיאות מגיעה לקורח, שהוא בן יצחק, השני אחרי עמרם, ואילו משה רבינו נתן את הנשיאות לאליצפן שהיה בן עוזיאל האח הצעיר, וחשב קורח שזה לא כדין.

ואמנם האמת היא שמשה רבינו עשה את כל זה על פי הדיבור, אבל קורח לא האמין למשה רבינו, וחשב כי משה רבינו ח"ו יש לו איזה נגיעה וחשבונות, מחמת איזה סיבה שאינה ידועה, שלכן הוא מחליט ועושה מדעת עצמו ואומר שזה על פי הדיבור, ובטעותו היה קורח בטוח כי משה רבינו משקר, כיון שהיה לו דרגה של רוח הקודש וראה ששמואל הנביא עתיד לצאת ממנו, ומחמת זה היה בטוח שהוא צודק, וכאילו משה רבינו אינו אומר אמת.

אבל האמת היא לא כך, וקורח טעה מחמת נגיעה שהייתה לו, כי הוא רצה להיות נשיא, ורצה גם את הכהונה כמו שכתוב "ויביתם גם כהונה", והוא חשב כי למשפחת עמרם מספיק מה שמשה רבינו הוא המלך, ועכשיו מגיע הכהונה ליצחק שהוא הבן של השני של קהת, כך טעה קורח לחשוב בנגיעתו, ולמרות שהוא אדם כזה שהגיע לדרגת רוח הקודש, גם כן שייך נגיעות! כמובן שאחרי הנגיעה כבר לא היה רוח הקודש, רק היה זמן שהיה עם רוח הקודש, שמה הוא ידע ששמואל השקול כמשה ואהרן עתיד להיות מבני בניו, אבל כשבאה הנגיעה כבר לא היה רוח הקודש, ולכן שייך טעות כזו.

ובאמת אין זה פלא שהנגיעה גרמה לו לטעות כזו, כי זו הייתה נגיעה של כבוד, ובמסילת ישרים פרק י"א כתב **שהכבוד הוא הדוחק, והוא הדבר הכי חזק שמשחך את האדם**.

ומצינו בגמרא (סנהדרין קב, א) על ירבעם בן נבט, שהיה גדול הדור, שכל תלמידיו חכמים היו דומים לפניו כעשבי השדה מרוב גדלותו בתורה, ואחיה השילוני משה אותו למלך על ישראל, ואף על פי כן הוא נעשה עובד עבודה זרה והחטיא את כל ישראל בעגלי הזהב, ומה הייתה

הסיבה לזה? כבוד! כי עשה חשבון שבעליה לרגל כשיבואו לבית המקדש הוא יצטרך לעמוד, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ורק רחבעם מלך יהודה יישב שם, ואילו הוא ירבעם שהיה גדול בתורה יותר מרחבעם יצטרך לעמוד, וחשב שאין זה לכבודו.

ואמנם הרי יש עצה שיבוא ביום אחר ולא יהיה ביחד עם רחבעם, שהרי לא נמצאים שם כל רגע כל היום, ויוכל לבוא בזמן אחר שלא יראוהו עומד בזמן שרחבעם יושב, אבל ירבעם חשב שסוף סוף יתפרסם בעולם שרחבעם ישב ואילו הוא הוצרך לעמוד, והרגיש שזה בזיון עבורו, שהוא מלך ישראל, על עשרה שבטים, שהם ציבור יותר גדול מאשר לרחבעם, והוא גם גדול בתורה יותר מרחבעם, והוא צריך להתבונן לעמוד ולא לשבת. ואף שהאמת היא שכך הדין, וכיון שכך הדין הרי אין זה בזיון כלל! אבל "הכבוד הוא הדוחק" כמו שכתב המסילת ישרים, ונגיעת הכבוד הכריחה אותו שלא לעלות לרגל כלל, והחטיא את כל ישראל בעגלי הזהב שגם הם לא יעלו לרגל.

והנה לכאורה הרי היה יכול להישאר לבד בביתו ולא לעלות לרגל, ומדוע הוצרך גם להחטיא את כל ישראל שלא יעלו לרגל. ויתכן שגם זה היה מחמת חשבון של כבוד, שחשב כי מאחר שגדול הדור אינו עולה לרגל, איך אפשר שכל עשרת השבטים יעלו לרגל, וכי גדול הדור נשאר בבית והם יעלו לרגל? הרי מבזים בזה את גדול הדור, כי הוא מוכרח להישאר ולא לעלות בגלל "כבוד התורה". ואף שבאמת אין זה שייך לכבוד התורה, כי כך ההלכה, אבל הוא החליט וחשב בטעותו שזה ביזוי כבוד התורה, ואסור לו להתבונן גם על מה שהתורה מחייבת, וממילא גם כל כלל ישראל צריכים לכבד אותו ולא לעלות, ומזה הגיע ההתדרדרות עד שהחטיא את כל ישראל בעבודה זרה.

עד כדי כך גדולה סכנת הכבוד להכשיל את האדם ולהורידו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

ומצינו עוד בגמרא (עירובין נד, נדרים נה) מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות וגו', אם אדם משים עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו קל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו קל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות, ואם הגיס לבו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא, ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר כל גיא יינשא, ע"כ.

והיינו שאם אדם עושה עצמו הפקר כמדבר, שהוא מוכן ללמד את כל מי שרוצה ללמוד [וכן לשון המפרש בנדרים שם: מלמד תורה בחינם לכל], וכעין שאמרו חז"ל על יואב (סנהדרין מט, א) שהיה ביתו הפקר לעניים כמדבר, שכל אחד היה יכול להיכנס ולאכול ולקבל הכנסת אורחים בלי גבול. בזכות שהאדם עושה עצמו הפקר כמדבר ללמד תורה, זוכה לדרגה של תורה במתנה, יותר מהכישורנות.

* מתוך שיחה בישיבת בית מדרש עליון, סיון תשע"ד.

משולחנו של רבינו / עצות והדרכות

תקופת הרישום לשיבות

פעמים רבות כשביקשו ברכה להתקבל לשיבה 'טובה', היה רבינו מתקן ואומר: **לישיבה 'שמתאימה', זה הטוב. זה הכי טוב.**

ופעם אומר: **לישיבה הכי טובה – בשבילך! המתאימה בשבילך.**

~ ~ ~

בחור שאל עצה איך למצוא ישיבה מתאימה? והדריך רבינו: **שילך לאיפה שרוצים אותו, ושיהיה מקום עם יראת שמים ומידות טובות.**

~ ~ ~

ופעמים רבות הבהיר רבינו:

איפה שלא רוצים אותו לא כדאי ללחוץ. אם לוחצים אין הצלחה.

וכשהתעקש השואל: **הרי רואים שיש כאלה שלחצו והצליחו.**

השיב רבינו: **לא נכון! זה לא יכול להיות, זה מן השמים, ואם יש הצלחה זה רק עם משהו השתדלות, אבל אין הצלחה בכפייה. זה בדוק ומנוסה.**

~ ~ ~

ובאחת השיחות הרחיב בזה רבינו:

באמת צריך ללמוד במקום שלבו חפץ, אבל אם לבו חפץ במקום מסוים ולבסוף יש עיכוב, הרי העיכוב הוא מן השמים, וזה סימן שמן השמים לא רוצים שילך לשם, ומדוע? – כל דעבד רחמנא לטב עבד! מן השמים זה לטובתו.

ואם יתעקש ויצליח להיכנס לשיבה נגד רצונם ויכריח שיקבלו אותו, זה בדוק ומנוסה שאין הצלחה! מי שנכנס למקום תורה שלבו חפץ על ידי מאמצים ולחצים להשפיע בכפייה נגד רצונם, והם נכנעים ומכניסים אותו, אינו מצליח שם. זה בדוק ומנוסה. כי מן השמים לא רוצים שילמד שם.

מן השמים נותנים לאדם מה שטוב לו, ובמקום שרוצים אותו שם הוא יצליח, ואם לא רוצים אותו ונכנס בכפייה – לא יצליח שם.

~ ~ ~

ופעם אחרת הוסיף רבינו:

בדרך כלל אם משתדלים ומתעקשים יותר מדי להתקבל דווקא לשיבה מסוימת שקשה להתקבל אליה, בסוף מפסידים מזה.

וכן סיפר לי אחד מראשי הישיבות לצעירים, שבכל שנה עושים השתדלות להכניס את התלמידים לשיבות טובות, והיו תלמידים שלא התקבלו לשיבה שרצו, והתאמצו והפעילו לחצים גדולים, עד שהצליחו לשכנע את הנהלת הישיבה לקבלם, והסוף היה שלא הצליחו שם.

כללו של דבר, מן השמים נותנים לאדם את מה שטוב לו, בין בגשמיות ובין ברוחניות, וצריך להאמין שהישיבה שהתקבל אליה, זה המקום הטוב ביותר עבורו, ולא לדחוק יותר מדי כנגד מהלך הדברים הטבעי, רק להשתדל בגבול ובמידה, אך לא להרבות בדרישות ולבחצים על הנהלת הישיבה לקבלו נגד רצונם.

~ ~ ~

שאלו בענין בחור בינוני בכישרונות ובהישגים, ויש לפניו שתי אפשרויות לאיזו ישיבה ללכת. הא' לישיבה בעלת רמה גבוהה ושם טוב, שבה יותר לבו חפץ, והב' לישיבה בינונית שמתאימה לרמתו, אך פחות לבו חפץ.

והשיב רבינו: בישיבה עם הרמה הגבוהה יהיה לו קשה. עדיף במקום שיהיה קל, לשכנע אותו לאיפה שיותר קל.

~ ~ ~

פעמים רבות כששאלו לאיזו ישיבה ללכת מבין שתי ישיבות, השיב רבינו: לאיפה שירגיש יותר טוב, זה העיקר, שירגיש טוב וישמח בלימודו שם.

עוד הוסיף: שילמד במקום שירגיש הרגשה נעימה, בלי מתח, שיהיה רגוע, שיהיה קל, זה חשוב מאד.

~ ~ ~

בחור שאל לפני מבחנים לשיבות, במה להתמקד בבחירת ישיבה, האם בישיבה עם לימוד חזק ופחות 'השקפה', או לימוד פחות חזק ויותר 'השקפה'?

והתפלל רבינו ואמר: בישיבה לומדים. ההשקפה זה ממילא. אם לומדים יש יותר השקפה.

~ ~ ~

בחור צעיר ביקש ברכה להצלחה בישיבה, ואמר לו רבינו: תלמד מוסר אז תצליח. והוסיף הבחור לבקש ברכה שיתקבל לשיבה טובה. וחזר רבינו ואמר: אם תלמד מוסר עכשיו – תתקבל לשיבה טובה, בזכות המוסר.

י'וממתנה נחליאל! נחלו קל זוהי עוד דרגה של תורה, וכמו שאמרו בפרקי אבות (ו, ב) שכל העוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל וכו'.

י'ומנחליאל במות' זוהי עוד דרגה, שעולה לגדולה, והוא ענין כתר תורה, שנעשה משפיע, ויש לו הרבה השפעה על הדור, השפעה של תורה ושל חכמה. אבל 'מבמות הגיא', אם הגיס לבו הקב"ה משפילו!

והנה הגיס לבו מוזכר רק אחרי שעלה לדרגת במות, וכשהיה רק בדרגת תורה במתנה עדיין החזיק מעמד בלי גאווה, וכן בדרגת ממתנה נחליאל עדיין לא הגיס לבו, אבל כשנתעלה לדרגת במות ועלה לגדולה, אז עלול יותר להיות בעל גאווה, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ומי שהוא יותר גדול בתורה היצר הרע יותר חזק, ויותר קשה להתגבר על היצר הרע, כך המציאות.

וזה גם היה הענין בקורח, שאף שהיה בעל רוח הקודש בדרגה גדולה כל כך, ומסתמא הוא היה תלמיד חכם גדול, אבל כשמגיע לגיעה של כבוד אזי יכול להיות ירידה עד כדי כך לומר שמשה רבינו משקר.

*

והסוף היה כמו שכתוב ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו'. ויש להתבונן לשם מה הוצרכו כאן לעונש משונה של פי הארץ, הרי היו עוד הרבה חטאים במדבר, כגון חטא העגל, והמתאוננים, והמרגלים, והיו מגיפות ועונשים, אבל לא עונש משונה כזה של פי הארץ.

וכמדומה שהמפרשים ביארו בזה, כי בכל החטאים אמנם באו בטענות על משה רבינו, וגם חטאו בעבודה זרה, ובמתאוננים רצו בשר, ובמרגלים פחדו מארץ ישראל, אבל לא היה כפירה בתורה, ואילו כאן אצל קורח היה דבר חמור הרבה יותר, שכפר בתורה! כי משה רבינו אמר שדין התורה על פי הדיבור שאחרן הוא כהן, וקורח חלק על זה ואמר שמשה רבינו משקר ח"ו, וכאילו משה רבינו אומר מעצמו בלי שהשם אמר לו כך.

ומתוך כך הגיע קורח לכפור בכל התורה, וכמו שמביא רש"י מהמדרש שהתחיל לומר האם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית, ואמר משה שחייבת, וקורח עשה ליצנות מזה, ואמר שזה לא יכול להיות, וטען שמשה רבינו לא יודע את ההלכה, וכאילו שהוא אומר הלכות מעצמו ואין זה מסיני, והרי משה קיבל תורה מסיני, וכל התורה שבעל פה קיבל משה רבינו מסיני, וקורח כפר ואמר שאין זה מסיני, וזוהי כפירה בתורה.

וכיון שהגיע לידי כפירה בתורה, היו מוכרחים לעשות נס משונה שכולם יראו בבהירות שתורת משה אמת! ולכן מצינו (ב"ב עד, א) שבלועי קורח אומרים משה אמת ותורתו אמת, כי החטא היה כפירה בתורת משה, ועל זה התשובה היא לחזק האמונה שתורת משה אמת.

ועל כל פנים רואים בזה את היצר הרע של כבוד, שהוא היצר הרע הכי חזק. והנה דיברנו על קורח ועל ירבעם בן נבט, שהם אנשים שהיו בעבר, אבל גם היום, כל אחד ואחד אם יבדוק את עצמו יוכל לראות האם שהכבוד משפיע עליו, ואמנם קשה להבחין בזה, כי אדם רואה רק את מעלותיו, ואינו מרגיש החסרונות שיש בו, אבל על השני יכולים להרגיש... איך שכל אחד רוצה כבוד, וגם מי שחושב שהוא בעצמו אינו רוצה כבוד, אבל על השני הוא כן רואה, שהכבוד הוא הדוחק.

והעצה היחידה נגד היצר הרע היא תורה וצדיקים, ובפרט תורת היראה שבספרי המוסר זה התבלין כמו שכתב במשנה ברורה סימן א'.

לע"ר רבי שמעון יוסף אדלשטיין

בן רבינו ירחמיאל גרשון זללה"ה

נלב"ע ל' סיון תשע"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבני הנגיד הר"ר

אליהו ב"ר שמעיהו רייכמן ז"ל

נלב"ע ג' תמוז תשס"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת לאה ע"ה

בת ר' חיים אפרים ז"ל

נלב"ע ל' סיון תשס"ג - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת קרח

מרבנינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ויקח קרח בן יצהר וגו' (ט"ז א')

מעשה דקורח ה' בשנה השני' [וי"א דה' קודם מעשה מרגלים], ודברי המצודות יחזקאל כ' כ"א (עה"פ וימרו בי הבנים וגו' ופי' המצודות דהם הנצמדים לבעל פעור וקרח ועדתו) ליתא, דקורח מהאבות ה' ולא מהבנים [ועי' רשב"ם ותוס' ב"ב ק"ט א'].

אל תפן אל מנחתם (ט"ז ט"ו)

כתב רש"י בשם המדרש, יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו. והנה תניא בחגיגה ו' ב', עולת תמיד העשויה בהר סיני, רבי עקיבא אומר קרבה ושוב לא פסקה ומה אני מקיים הזבחים ומנחת הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל, שבטו של לוי שלא עבדו עבודה זרה הן הקריבו אותה. ופרש"י שישאל לא הקריבו לפי שזוהי חטאת, ושבטו של לוי הקריבו משלהם. וצ"ע א"כ מה חלק ה' להם בתמידין. ואי דברי המדרש על קורח קאי שהיה משבט לוי אתי שפיר אך לא משמע כן, אלא הדברים נסובים על כל עדתו.

ולפי דברי תוס' יבמות ד"ה זופין שפסקו להקריב רק ממעשה מרגלים ואילך אתי שפיר, וכמאן דאמר דקורח לפני מרגלים ה'. אבל בשפתי חכמים פסוק ד' ביאר ברש"י, שמרגלים היו לפני מחלוקתן של קורח ע"ש. ועי' מהרש"א חידושי אגדות ערכין ט"ו א'.

והרש"ש חגיגה שם דקדק מלשון הגמ' שבטו של לוי שלא עבדו עבודה זרה, שמעשה העגל פסקו מלהקריב ולא ממעשה מרגלים. אבל צ"ע מדתניא בכורות ד' ב', אותו היום שהוקם המשכן קרבו להם ישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות. ויש לדחות דסבירא ל' כתנא דמו"ק ט"ו ב' שהקריבו במדבר וצ"ב. אמנם בתוס' בכורות ס"א א' כתבו דהך תנא קאי אתמידין ואם כן הדרא קוש', [מיהו יתכן דכל הקרבנות נמי קרבו אלא דלשון משלחין קאי אתמידין ותנא אהא קאי, ועי']. ואולי ביום שהוקם המשכן שאני [וע"ש].

ובקו' הרש"ש, אולי נאמר דבמרגלים חזרה נזיפותם הקודמת שמחטא העגל, ולויים שלא היו מעולם בכלל לא חזרה להם [ועי' ב"ב ק"א ב' לענין עונש דדור המדבר, ודו"ק]. וצ"ע. ואתי שפיר הלשון כאן.

וע"ע דלכ' קטורת ולחם הפנים [עי' במדבר ד' ז'] היו דכל ישראל, דהא מייתו ממחצית השקל ידיהו. אמנם יל"ע ספרי בהעלותך על קרא דויעשו את הפסח, ישראל לא היו מקריבים ומי היה מקריב שבטו של לוי שנאמר ישימו קטורה באפק וכליל על מזבחך. ודו"ק.

ואת האש זרה הלאה כי קדשו (י"ז ב')

בפשוטו הכונה שהאש קדושה ואסורה בהנאה (היינו הגחלים, שאש אין בה מעילה עי' ביצה דף לט.) לכך ישליכנה. אבל המשך חכמה ביאר להיפך שהפסוק מורה להיתר, שהנה המכבה גחלת מעל המזבח לוקה, אבל אם הורידה מחמת מצוה ניתקה למצותה ומותר לכבותה כמבואר ביומא דף מו'. ואף הם לקחו אש מהמזבח כדרך הקטרת קטורת, והיה אסור לכבות את הגחלים אלמלא שלקחו את האש במצות ה'. לכך מותר לזרות הלאה. ואין בזה איסור הקדש כי כל שנעשית מצותו אין מועלין בו.

ולולא דבריו נראה שמצוה בהוראת שעה אינה כמצוה גמורה לומר משום כך בגחלים שעל המזבח שנעשית מצותם. ושיהיה בזה ניתוק לאיסור לא תכבה.

השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות וגו' (י"ז כ"ה)

במנחת חינוך (מצוה צ"ה) תמה מאי טעמא לא מנו מוני המצוות מצות עשה דצנצנת המן [וכן מקלו של אהרן], והא מקום הנחתן שם הוא לדורות כמבואר בגמ' ורמב"ם, וא"כ הנוטלם משם עובר בעשה שמפורש בתורה ששם מקום הנחתן, ויעו"ש מש"כ בזה. ועי' בסהמ"צ שורש ג' שאם באנו למנות מצוות ואיסורים זמניים, א"כ נמנה נמי הא דכתיב קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן, ע"ש וענין אחר הוא. ולכא' יתכן דהציווי אמנם ה' למרע"ה בלבד אך אית בזה גם מכון דגזרת מלך שיהא הדבר קיים כן לעולם, ועל כן אסור לן לבטל גזירת מלך זו וגם לדורות ולא שנאמרה כאן מצות עשה לדורות, אלא כאמור רק מחמת האיסור הכללי לבטל גזירת מלך [ודו"ק מהארגז ששלחו פלישתים שהוא מענין שנאמר בנביא ולא בתורה] ולא שייך א"כ למנות הנחת צנצנת המן [ומקלו של אהרן] בכלל מנין המצוות.

ושמרתם את משמרת הקדש (י"ח ה')

המל"מ פ"ח מה' בית הבחירה ה"ה תמה על המפרש בתמיד שפירש ההיא דתנן התם ברפ"ק והרובין היו שומרים שם, ופי' המפרש דהיינו קטנים פחותין מי"ג שנה. ותמה המל"מ, איך יתכן דמצוה זו שהיא שמירת מקדש שהיא מצות עשה יניחו אותה לעשות לקטנים שאינם בני מצוה, יעו"ש. לכאורה בכל מצוה המוטלת על רבים ואין קיומה של מצוה זו מוטל על כל המחוייבים בה וסגי שתקיימום על - ידי יחיד או כמה מהרבים, והאחרים נפטרים מחיובם לקיימה ע"י קיום המצוה של זולתם, לא איכפת לן אם תקיימו המצוה גם ע"י אותם שאינם חייבים בה ואף אם תיעשה ע"י חש"ו דלאו בני דעה ולא בני מיעד מצוה נגינה כלל, אם אך ע"י עשייתם יקויים כל הנדרש בדין המצוה כהלכתו וכתיקונו.

וטעמא דמילתא, דהא אף אם תקיימו המצוה ע"י פקח ובר חיובא נמי לא ירויחו האחרים שלא קיימהו טפי מאילו תיעשה ע"י חש"ו (אם אך יקויים כל הנדרש בדין המצוה וכו'). שהרי לעולם כל ריוחם של האחרים אינו אלא שעל ידי קיום זולתם הם נפטרים מהחיוב המוטל גם עליהם, ותו לא מידי, ואין להם חלק וחכות בקיום המצוה שלא נעשית על ידם, ואחריני דעבודה לא שליחותיה קעבדי, וא"כ מאי נפ"מ להם מאין יבא להם פטורם אם מקיום של בר חיובא או מקיום או מעשה של אחר, ואפילו של חש"ו, והלא לא נאמר בדיני המצוה שאין פעולתה מועלת רק אם תקיימו ע"י מי שנצטוו בה ולא ע"י זולתו.

ולהנ"ל דמצוה המוטלת על רבים לא איכפת לן אם תקיימו אפי' ע"י חש"ו, אם רק ע"י כך יקויים הנדרש במצוה זו כהלכתו וכתיקונו, א"כ ה"ה בנד"ד, כיון דאין המצוה מוטלת על כל הכהנים, וסגי בקיומה ע"י חלק מהם, והאחרים החייבים שאינם מקיימים נפטרים מחיובם ע"י קיומה ע"י זולתם, מאי נפ"מ להו מי ישמור הקטן או הגדול. דכל שע"י שמירת השומר בין שהוא גדול בין שהוא קטן קיימה השמירה כהלכתה, וכפי המוטל והנדרש במצוה זו, ונפטרו מחיובם ע"י שמירה זו גם אלה שלא שמרו, אחת היא להם, דהא טפי מפטור זה אין להם בקיום זולתם. ולא נתייבב

הכהנים שיהא בעולם קיום מצות שמירת מקדש כהלכתה (ע"י בר חיובא), אלא שורש מצותם היא שמירת המקדש כהלכתה, ובהעדר השמירה יעברו עליה כולם, ובהתקיים השמירה כהלכתה לא יוסיף להם מאום ולא יגרע מהם אם השומרים יהיו בני חיובא או לא בני חיובא ואפי' חש"ו.

ושמרתם את משמרת הקדש (י"ח ה')

כתב החינוך מצוה שצ"א דאיכא לאו אם מבטלים שמירת המקדש, שנאמר ושמרתם וכל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה.

ויל"ע אם הלאו הוא על השמירה או על המצוה [ודו"ק בדברי המנחת חינוך]. ונפ"מ לעוסק במצוה אם פטור גם מהלאו [ובאופן דלא שייך עשה דוחה ל"ת]. [וכה"ג ברמב"ן קידושין ל' ובתשובת הגרעק"א סי'].

ועול"ע אם הלאו קאי גם על הלויים השומרים מבחוץ לשמירת הכהנים. לשיטת הסמ"ג ור"ת וכדאסברה המל"מ ודו"ק.

ואני הנה לקחתני את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל (י"ח ו')

כתב האור שמח (פרשת במדבר) דבמדבר עדיין לא נתקדשו בקדושת לויים, ונקבה שנולדה אז עדיין לא היו הלויים קדושים, ואחרי זה לא נתקדשו רק הזכרים, א"כ לוייה שילדה בנה חייב בפדיון הבן, ועי' לוויים שנולדו אח"כ והי' עיבורם מקודם ודו"ק. ובנולדו אחר גילוח הלויים שהי' בחודש הראשון [ועי' בפחות מכן חודש, יעוי' בבכורות בסוגיא שם ובתוס' ודו"ק].

ודין הנולד מקודם אי מהני לאמו לענין להאכילה תרומה כאשת כהן, [וכן לענין מעשר ראשון באשת לוי].

אך פדה תפדה את בכור האדם (י"ח ט"ו)

בגדר מצות פדיון הבן יל"ד אם ענינו פדיה ממש וכדאשכחן בהקדש או"ד דאין כאן ענין פדיה כלל דלא נשתנה מידי בגוף הבן בין קודם הפדיה ובין לאחר הפדיה אלא ענינו מצות מתנות כהונה גרידא כשאר מתנ"כ, ובפשטות אין ענין פדיה בפדה"ב.

והנה בגמ' בבכורות ט' ב' אמרי' טעמא דר"י דאוסר פט"ח בהנאה דסבר מי יש לך דבר שצריך פדיה ומותר, ופרכי' עלה ולא והרי בכור אדם שצריך פדיה ומותר, ולכאוי' אי פדה"ב אין בו ענין פדיה כלל אלא רק מתנ"כ, מה מיייתי מינה ראייה. עוד יל"ד מהא דמיייתי המנ"ח מצוה שצ"ב דעת הבה"ג דס"ל דפדה"ב מוסיף חומש, ודין חומש לכאוי' ל"ש אלא בדבר הנפדה, ולא במתנ"כ. עוד יל"ד מהא דמהני פדיון תוך ל' כשמתנה שיחול לאחר ל' לד' רב (בכורות מ"ט א') ואי ענין המצוה בפדיון א"ש שמתנה על חלות הפדיון שיחול רק לאחר ל', אמנם אי ענינו נתינה צ"ב דנתינה הוא ענין מציאותי, ול"ש לעכב את הנתינה ע"י התנאי שהרי הוא נתון ועומד, ודוחק לומר דמצי ליתן השתא עבור הקיום מצוה של אחר זמן. ומיייתו עוד מהא דנתינת התו' בקידושין (ו' ב' ד"ה לבר) לדון בקנין חליפין דלא מהני לפדה"ב, ואי הוי מתנ"כ מה שיועיל חליפין. אמנם יל"ד מהא דאיכא מ"ד בבכורות מ"ח ב' דאמר' חמש ואפי' חצי חמש, דאי לית ליה ה' סלעים מחויב בפחות ואי ענין פדיון הוא מה שייך פדיון על מחצה, אמנם אי ענינו חיוב נתינה לכהן, מה דאית ליה מחויב ליתן. עוד יל"ד מהא דמת הבן לאחר ל' מחויב לפדותו, אף דל"ש ענין פדיה כשמת, ואי הוי מתנ"כ א"ש דכבר נתיחייב במצוה מחיי הבן וכבר נשתעבדו נכסיו לזה.

ומנוסה הפדיון דאמר' במאי בעית טפי אין להוכיח דהוי פדיון ובגאונים אי' דלפדותו ממלאך המוות קאי. והעירוני מד' הגר"א יו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ז, ועוזר"א יו"ד סי' קפ"ה, וצ"ת שם.

ופדויו מכן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים (י"ח ט"ז)

חידש המנחת חינוך (במצוה שצ"א ושצ"ב) דהאידינא דהנהו כהני הם רק כהני חזקה אם כן אין מקיים מצות פדיון הבן בשלימות רק במזכה לכהנים אמתי' דודאי בעולם יש כהנים אמתי' א"כ יוצא.

וכן מי שאין לו כהן והוא צריך לפדות את בנו יכול לזכות לכהן שבעולם שודאי יש כהנים בעולם.

והנה אם מזכה לכהנים סתם ויזכו כמה כהנים בחמשה סלעים (דהא יכול ליתנו לחמשה כהנים) נמצא דלא מטי שווה פרוטה לכל כהן ואינו יוצא בזה ידי"ח וא"כ י"ל דצריך להקנותו לכהן מסוים ויכול להקנותו לכהן הצפוני הנמצא בעולם. ומה יעשה במעוה שהקנה לאותו כהן שהרי חייב ליתן לו, י"ל שמתחילה יתנו לכהן חזקה ויעשה עימו תנאי שאם הוא כהן הרי הוא פודה על ידו ואם אינו כהן יזכה לכהן הצפוני והמעוה ישארו ביד כהן המוחזק לכהן כיון שהוא מוחזק במעוה כעת. ומיהו אם מוחזק מהני מדין קנין א"כ נמצא שלא הועיל התנאי לפדות אצל הכהן הצפוני שכבר זכה בו המוחזק בכהונה.

בערך כסף חמשת שקלים (י"ח ט"ז)

מי שיש לו רק ב' סלעים לפדה"ב יל"ע אם כופין אותו ליתן לכה"פ אותן ב' סלעים, ואם לא יהי' לו עוד לכאור' אין כופין דבלא"ה לא יקיים המצוה, ועי' באחרונים לענין חצי שיעור במצוה, ובכה"ג שיהי' לו עוד אח"כ י"ל דמחייבין אותו אם אח"כ לא יהי' לו את ה' סלעים האלו ולא יוכל לקיים המצוה אבל אם אח"כ יהי' לו גם את ה' סלעים ויוכל ליתן ה' סלעים אזי אין כופין השתא ליתן ה' סלעים. ועי' במצות מתנות לאבינוים ויש לו רק לאביון אחד אם מחויב ליתן לאחד.

ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלק עבודתם (י"ח כ"א)

ברש"י חולין קל"ב א' ד"ה והלכתא, כתב לענין פטור פדיון הבן דלוייה כלוי, ולשונו משמע שדינה כלוי גם לשאר דברים. ואף דפליגי תנאי אי כהנת ככהן, התם ממעטינן מקרא דאהרן ובניו, ובלוי' ליכא קרא דלימעטו. ועי' לוי' לענין שיר (למ"ד עיקר שירה בכלי), ויל"ע בגדרי הילפותות מהנך שבמדבר וכל"ע. אבל לענין מתנות, דו"ק דכתי' הכא חלק עבודתם, גם כתוב בני לוי.

ויש לעי' לענין הלאו דפן תשכה את הלוי כל ימיו. ועי' לרבי ערכין ל"ג ב' בדין גאולה האמור בערי הלויים דבעינן נמי לוי. לוייה מאי, [יעו"ש דנקט בן בתו ישראל, ולוי נקט בתו גרידא]. ויל"ע שם דתל' במי שראוי לקבל אחוזה בערי הלויים.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת קרח - מצינו שהחמיירו לקבוצם את השוגג יותר מהמזיד ?

תשובה על החידה לפרשת שלח - חולין שמותר רק בטהרה? תשובה בכורות כ"ב ב'. אותן חולין וכו' יאכלו נקודים וכו'.

להרשמה לקבלת הגליין בקביעות במייל: D7648493@gmail.com

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת קרח תשפ"ג

פסקים והוראות בהלכות תפילה מלוקט מתוך ספרי מרן רבינו שליט"א

(על סדר השו"ע סי' פ"ט סי' צ')

(תשובה"ח למערכת 'כולל תשובות והנהגות' על מסירת הדברים לזיכוי הרבים)

אמירת בוקר טוב לפני התפילה

כתב השו"ע (פ"ט, ב) דיש אומרים שהמוצא את חבירו בשוק לא יאמר לו שלום כהרגלו אלא ישנה לומר 'צפרא טבא'. ופשוט דה"ה שלא יאמר לו 'בוקר טוב' או 'גוט מארגען' כהרגלו, אלא יאמר 'צפרא טבא'.

ונראה שאם אפשר לו להניד בראשו ולכבד את חבירו בכך ללא אמירת 'בוקר טוב', לא יאמר גם צפרא טבא אלא רק יניד את ראשו (תשובה"נ ח"א סי' ע"א).

התעסקות בצרכיו לאחר ברכות השחר

כתב השו"ע (פ"ט, ג) שאסור להתעסק בצרכיו, או לילך לדרך, עד שיתפלל תפלת י"ח, והרמ"א כתב דיש מקילין, לאחר שאמרו מקצת ברכות, אך מ"מ סיים שטוב להחמיר בזה. ונראה שהמיקל בזה ראוי לו לומר גם ברכת התורה וק"ש מתוך כוונה לקבל ע"ע עול מלכות שמים, שבברכות התורה יצא עיקר חובת תפילה מה"ת, וגם קיבל על עצמו עול מלכות שמים. (תשובה"נ ח"א סי' ע"א).

רחיצה קודם התפילה

במשנ"ב סי' פ"ט ס"ק ל"ו איתא דאסור להיכנס למרחץ משעלה עמוד השחר.

ונראה דזהו דווקא במרחץ ששוהים שם כדי להזיע, וכמו סתם מרחצאות שלהם, שדבר זה נחשב כהתעסקות בצרכיו קודם התפילה אבל להשתטף במקלחת שאין בזה שהיית זמן אין זה נחשב כהתעסקות בצרכיו ומותר לכתחילה קודם התפילה.

לגלח את זקנו קודם התפילה

כמו כן נראה דמה שכתב המשנ"ב שם שאסור להסתפר לאחר עמוד השחר לפני תפילת שחרית, היינו להסתפר בכל ראשו, אבל המגלח את זקנו בכל יום באופן המותר, נהגו לעשות כן אף קודם תפילת שחרית, משום דלדידהו היא פעולה פשוטה שרגילין לעשותה מידי יום ביומו וגם אין בזה שיהיו זמן אין נחשב כמתעסק בצרכיו.

מכונת תספורת דהיום

במכונת תספורת דהיום אסור להסתפר בכל ראשו, ואף שלפני תפילת מנחה מותר [שהרי חזינן שאם יש ב' או ג' זוגין לא גזרו, וכמו"כ י"ל נמי שגזרו בזוגין שלהם שהיו מצוים להישר משא"כ במכונת תספורת שלנו, וכמו"כ בעל קצוה"ש הקיל בזה כיון שהיום היא מלאכה קלה יש להקל בזה], מ"מ לפני שחרית אסור, שהרי אסור לעסוק בצרכיו קודם התפילה.

תפילה בימים נוראים ב'אולם בית הכנסת'

כתב השו"ע (או"ח סי' צ, ט) 'אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, אעפ"כ יתפלל בבית הכנסת', ובמשנ"ב

שם (ס"ק כ"ז) הביא דהוא הדין אם יש לו עשרה בביתו, ישתדל להתפלל במניין בבית הכנסת ולא במניין שבביתו.

ומצוי בימים נוראים שאי אפשר לעשות בביהכנ"ס מנין נוסף לוותיקין ולכן שוכרים אולם להתפלל בו לוותיקין. אמנם יש לידע שכמו שיש מעלה למנין שעושים באולם מפני שהוא בזמן וותיקין, כמו כן יש גם מעלה למנין בביהכ"נ שאינו בזמן וותיקין מפני שהיא תפילה במקום קדוש. (תשובה"נ ח"ו סי' כ"ז).

שני חיובים בתפילת מוסף בשבת

עובדא איקלע לידי שבשבת היו שני חיובים שרצו לגשת כש"צ, ואחד מהם ביקש לחלק הציבור לשני מניינים, ומניין אחד יתפלל מחוץ לבית הכנסת, והוריתי שאין לעשות כן, שמפסידים בכך המצוה להתפלל בבית הכנסת, וכמו"כ מפסידים המעלה ד'ברוב עם, ועדיף שאחד יתפלל שחרית והשני מוסף, דשחרית כמוסף. (ח"א סי' קכ"ז).

תפילה בשטיבלאך של חסידים שאוכלים ושותים שם

בשו"ת דברי חיים (מהאדמו"ר מצאנז זצ"ל) כתב דשטיבלאך של חסידים אין בהם קדושה לאסור בו אכילה ושתיה, עי"ש. ונראה עפ"י דבשטיבלאך הללו מפסידים את מעלת התפילה בבית הכנסת, שהרי עיקר מעלת התפילה בבית הכנסת הוא מפני קדושת המקום והשראת השכינה הנמצא שם, (דעי"ז התפילה מתקבלת.), וא"כ בשטיבלאך שאין בו קדושה ליכא מעלה זו. (ח"ו סי' כ"ז).

התפילה בבית מדרש

כתב השו"ע (סי' צ סעי' י"ח) "בית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת, ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת". וטעם הדבר שמאחר שלומדים שם תורה, המקום מסוגל יותר להשראת השכינה, וגם קדושת התורה נבלעת בקירות הבית, וכיון שהמקום נתקדש יותר הרי התפילה מתקבלת בו ביותר. ועוד שכבר הביאו הפוסקים (רמ"א תקפ"ה ס"א) שנוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין בתורה, ובמשנ"ב שם (ס"ג) ביאר הטעם "כדי שזכות התורה יגן עלינו", וכמו"כ גם יש מעלה להתפלל בבית המדרש מטעם זה "כדי שזכות התורה יגן עלינו".

מעלה להתפלל במקום שלומדים בו כל היום

ואם הדבר אפשרי, ראוי ביותר לבחור מקום תפילה במקום שלומדים שם תורה כל היום, שזכות התורה רבה מאד ומסייעת לתפילה, שכפי מה שמרבים שם בלימוד התורה כן מתרבה קדושת המקום וסגולתו לקבלת התפילות.

מלשכת המית

זכות תביעה על שם משפחת הילד במשרד הפנים
נשאל רבינו ע"י הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א ראש ישיבת נר ישראל בבוטסימור, אודות זוג שנתגרשו ל"ע ויש להם ילד משותף, והאמא רשמה את הילד במשרד הפנים על שם משפחתה, והבעל תובע שצריך לקרוא לילד על שם משפחתו, האם יש מקום תביעה כזה, והשיב רבינו דבוודאי יש תביעה בזה כיון ששם משפחת האם עלול לנתק את הילד מהקשר עם אביו, ויש לו זכות תביעה בזה.

הדרכות והנהגות

טעם אמירת ברוך שפטרני בבר מצוה

מרגלא בפומיה דמרן רבינו שליט"א בדרשות בר מצוה, דלכאורה ראו להבין מדוע מברך האב "ברוך שפטרני", והלא מוטל עליו עדיין חיוב לחנך את בנו גם אח"כ, שהלא בגמ' נחלקו אם האב מכה את בנו עד כ"ב שנים או עד כ"ד שנים, ועכ"פ זהו רק לעניין להלקותו אבל עצם חובת חינוך נשאר גם אח"כ, וא"כ על מה אומרים ברוך שפטרני, והלא אדרבה עד עכשיו אם הבן היה נכשל בעבירה היה נזקק על האב רק חטא דרבנן, ועכשיו שנעשה גדול, הרי האב מתחייב בחינוך כלפי מצוות דאורייתא, וא"כ עונש האב כפול.

ותירץ בזה דעד עכשיו לא היה לאב סיוע מבנו, אבל עכשיו שבנו קיבל יצר טוב, נעשה הבן שותף לאב, ונפטר האב מהעול היחידי המוטל עליו, ונעשה שותף יחד עם בנו במלחמת היצר.

ופירש עפ"י דמשו"ה אין מברכים בשם ומלכות על ברכה זו, ומשום דלא ידעין אם באמת יעזרוהו הבן ואז באמת שמחה היא לו, או להפך שלא יעזרוהו ואז צער הוא לו, שנעשה יותר גרוע.

לעשות נח"ר לרבי או לקב"ה

לפני עשרות שנים ראה מרן רבינו שליט"א נוסח הזמנה לבר מצוה של חסיד מאחת החסידויות המפורסמות, שכתוב בה כי האב מקווה שבנו "גדל לעשות נחת רוח הרבי".

מרן רבינו כתב על אתר מכתב לאותו אדמו"ר, שיש לתקן את נוסח ההזמנה אצל חסידיו, ויש לכתוב כי האב מקווה שהילד יגדל לעשות נחת רוח בורא עולם.

להסביר לבנים יסודות הקדושה

עובדא הוי באב אחד שנכנס למרן רבינו שליט"א עם בנו לפני הבר מצוה, ושאל את רבינו אם צריך הוא לדבר עם בנו בענייני קדושה ולהסביר את חומר העניין, והשיב לו רבינו דבוודאי צריך כל אב לדבר עם בנו על זה ולהסביר לו את חומרת העניין, וביקש האב מרבינו שידבר הוא עם הבן ועי"ז ישפיע עליו ביותר, וסירב רבינו ואמר לו שזהו חובת האב, וצריך הדבר לעבור דווקא מהאב לבנו.

וסיפר בעניין זה המעשה בהגה"צ רבי יהודה סגל ר"מ במנשסטער שסיפר לו שכאשר נכנסים אליו בחורים להתברך לקראת הבר מצוה, הרי הוא לוקח אותם לצד ומסביר להם את יסודות הקדושה, ולדבריו רבים אמרו לו אח"כ שהוא הציל אותם ממש, מפני שאביהם לא הסביר להם הדבר מעולם, ואילו לא היה מסביר להם היו נכשלים.

הכנה לבר מצוה

נשאל רבינו ממחנך חשוב: יש ילדים שרוצים לעשות סיום לפני בר מצוה, הם שואלים מה ללמוד, ששה סדרי משנה, או מסכת אחת בגמרא.

והשיב: משניות יותר חשוב כי הוא מקיף הרבה מאוד עניינים שצריך לדעת.

והוסיף עוד: בילדותי בהיותי בן י"ב שנה, ציווה עלי זקני הגרש"ז פינס זצ"ל ללמוד את כל מסכת כתובות גמרא רש"י ותוס', מכיון שגמרא כתובות הוא ש"ס קטן והוא כולל את הידיעות בכל התורה.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

לאחר מעמדי קבלת פנים לכבוד אמר שמחפש עכשיו ביזיונות

ביומו הראשון של מסע הקודש של מרן שליט"א לארה"ב בחודש סיון תשע"ה, ביקשו ממנו לבוא למעמד קבלת פנים רבתי בויליאמסבורג שנערך לכבודו, אולם רבינו התמהמה ואמר שלא הגיע לאמריקה כדי להתכבד, ולבסוף לאחר שאמרו לו שציבור גדול כבר נתאסף ואי אפשר לדחותם, בא רבינו למעמד, אך מיד לאחר שחזר ממעמד קבלת פנים שנערך לכבודו, אמר למקורביו שאינו מחפש כבוד אלא ביזיונות, ולפליאת הנוכחים השיב שהביזיונות נותנים רק טובה לאדם ומארבעה סיבות. א] כשמבזים את האדם ומכפישים שמו בלשון הרע, איז כל עוונותיו סרים ממנו ועוברים לחשבון של בעלי הלשון הרע - וכמבואר בחובת הלבבות. ב] הביזיונות המה טובה גדולה למנוע עין הרע. ג] הביזיונות המה סגולה לאריכות ימים וכמובא בספרים. ד] הביזיונות הם תיקון על הכבוד שהאדם מקבל בעולם הזה, שהרי כשאדם נהנה מהכבוד שחולקים לו בעולם הזה, מנכה לו הקב"ה משכרו בעולם הבא, ומאידך כשמקבל ביזיונות הוא מחזיר לעצמו שכרו בעולם הבא אשר ירד לו מחמת הכבוד.

והוסיף עוד, שאצל רבני ומנהיגי ישראל זהו סימן טוב אם הם מקבלים ביזיונות, שזהו סימן לרב שהוא פועל למען כבוד שמים ולכן הרשעים רוצים לפגוע בו, ואם כולם מכבדים אותו ואין לו מתנגדים כלל, זהו סימן רע עבורו.

דברים שנאמרו לפני אלפים שיצאו למעמדי קבלת פנים לכבוד התורה

ג] ובמעמד קבלת פנים רבתית שנערכה בלייקווד בסיון שנת תשע"ה, אמר רבינו בהאי לישנא: "האמת היא שקשה לי מאוד לסבול מעמדות כאלו, שהכבוד מנכה לאדם הרבה מאוד משכרו בעולם הבא, אך זאת אבקש ממכם, אל תטעו בי, כי בשביל עצמי אין לכם מה לכבדני, אם כבר באתם לכאן, תכוונו על מה ששימשתי תלמידי חכמים, שכן זכיתי ב"ה להיאבק בעפר רגליהם של גדולי הדורות הקודמים אשר אין לנו השגה כלל בגודל קדושתם, וכבר כתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות דעות ה"ב) "מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר ובו תדבק", עי"כ, והרי דסבירא ליה להרמב"ם דהמצוות עשה הוא להידבק לא רק בחכמים אלא גם בתלמידיהם, ואנוכי אף כי לא זכיתי להיות בגדר "חכמים" אבל זכיתי להידבק בתלמידי חכמים ולהיות בגדר "תלמידיהם", עכ"ד.

מה פעלתי לכבות את אש המחלוקת

פעם נתבקש מרן רבינו שליט"א מרבני קהילה מסוימת בארה"ב לפעול להשקטת אש המחלוקת שפרצה בקרב הקהילה, וביקשו מרבינו לעשות איזה פעולה שהיה נראה רחוק שיועיל. אך מרן שליט"א לא אמר נואש, ואמר שאע"פ שאין נראה שיועיל עפ"י הטבע, מ"מ מוכרחים לפעול משהו בעניין, דאין חובתנו להצליח אלא לנסות ולפעול, ואפילו אם לא יועיל לבסוף, עכ"פ צריך לעשות השתדלות, והוסיף וצייר הדבר באומרו: "עוד מעט יבוא יום הדין, ישאלו אותי מה פעלתי להשתיק המחלוקת, וצריך אני שיהיה איזה מענה בפי, לומר שלפחות השתדלתי בזה, אבל אם לא אעשה השתדלות מה אענה ליום הדין".

על אותם שביזו את כבוד תורתו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל

בעניין אותם רשעים שביזו את כבוד תורתו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל (לפני עשרות שנים) ב'היתר' משונה של מחאה על כבוד המתים, אמר מרן רבינו שליט"א שביזוי כבוד התורה של הגרי"ש הוא אלף פעמים חמור יותר מהאיסור של פינוי מתים, ואמר על המבזים שהם אפיקורסים ואיבדו את חלקם לעולם הבא, והוסיף עוד שהמתים עצמם היו רוצים שיפנו אותם ממקומם כדי שלא יבואו למצב נורא כזה שכ"כ הרבה יהודים ייכשלו בכ"כ הרבה איסורים דלשה"ר וביזוי ת"ח ומחלוקת, ודיבר בפחד על עונשי שמים ואמר, "זהו פחד נורא מהעונשי שמים על החילול ה', ואחד שוגג ואחד מזיד בחילול ה'", והוסיף עוד על כל העסק שעושים בעניין המתים בגבעת זאב שאינם מתכוונים כלל לכבוד המתים אלא כל כוונתם היא לבזות את הגרי"ש.

בורח מן הכבוד

א] בביקורו ההיסטורי של מרן רבינו שליט"א בארה"ב לפני ה' שנים בדיוק (חודש סיון תשע"ח), נערכו לכבודו מעמדי קבלת פנים המוניות ברחובה של עיר - בכל עיר ועיר בארה"ב, ורבינו הקפיד שלא להרים עיניו אלא השפיל עיניו למטה כמעט בכל רגע כדי שלא יראה את הכבוד - ולא יהנה ממנו, ואמר שאינו רוצה להסתכל על הכבוד מפני שהעולם הזה הוא "גראשן" (גרשים), ואינו רוצה לקבל כבוד אלא בעולם הבא, ובמושגים האמיתיים של כבוד חכמים ינחלו שיהא בעולם האמת.

שיעור מרן הגאון רבי אשר ייים שליט"א

אין שליח לדבר עבירה

"כן תרימו גם אתם" (י"ח כ"ח).

א. בביאור הסמ"ע לסברת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין

הנה מן הפסוק הזה למדו חז"ל (בקיודשין מ"א ע"ב) דשלוחו של אדם כמותו, ויש מי שאומר שגם הא דאין שליח לדבר עבירה יליפין מזה, דלא נתחדשה תורת השליחות אלא דומיא דתרומה שאין בו עבירה, ונבאר הלכתא דא.

הנה מבואר בגמ' (קידושין מ"ב ע"ב) דאין שליח לדבר עבירה, ובירושמי תרומות (פ"ה ה"א, דף ל"ו ע"א) דרשו זאת מקרא "דמ' יחשב לאיש ההוא", ולא לשולחיו, עיי"ש, אך בבבלי למדו זאת מסברא, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ונתחבטו האחרונים בביאור סברא זו, הסמ"ע כתב (ס"ק פ"ב ס"ק ב', שם"ס ס"ק ב') דהמשלח יכול לומר דסבור היה שהשליח לא ישמע לו שהרי עליו לשמוע לדברי הרב, ומינוי השליח הוי כפטומי מילי בעלמא. וכן כתב בתוס' הרא"ש (ב"מ י' ע"ב) בשיטת רבינא, דהיכא דאין השליח בר חיובא יש שליח לדבר עבירה, ופירש תוס' הרא"ש משום דאז אין השולחו יכול לומר דסבור היה שלא ישמע בקולו.

[וביאר בזה דכהן שאמר לכהן חשיב השליח כבר חיובא, כיון שהוא מצווה על כל פנים שלא לקדש גרושה לעצמו, וצ"ע בסברא זו. ועיין לקמן מה שכתבתי בזה].

גם מדברי התוס' בב"ק (ע"ט ע"א ד"ה נתנו) משמע כדברי הסמ"ע, שכתבו שם דהיכא דהשליח הוא שוגג יש שליח לדבר עבירה משום שהמשלח יודע שהשליח יעשה שליחותו, אבל כשהשליח מויד "אין יודע שהשליח יעבור", ע"ש.

אך קשה להעמיס פירוש זה ברוב דברי הראשונים. דמדברי התוס' בקידושין שם (ד"ה אמאי) מוכח שלא כהבנת הסמ"ע, שהרי מבואר בדבריהם דרך כשהשליח הוא שוגג יש שליח לדבר עבירה, אבל כשהמשלח שוגג אין שליח לדבר עבירה, משום דשפיר י"ל אז דברי הרב וכו' דברי מי שומעין כיון שהשליח הוא מויד, ולדברי הסמ"ע אף בזה אין לומר דברי מי שומעין, דכיון שהמשלח שוגג היה בודאי התכוין לשליחות גמורה.

ועוד ראינו מדברי התוס' בב"מ שם (ד"ה דאמר), שכתבו דאף ששליח ישראל שמקדש אשה לכהן עובר בבלפי עור, מכל מקום לא הוי כבר חיובא משום לאו זה, כיון דאילו היה מקדשה לעצמו לא היה עובר. ולהבנת הסמ"ע כיון דעובר בחטא במעשה זה, שוב יכול המשלח לומר דסבור היה שלא יעשה שליחותו. ועי"ש בשיטה מקובצת בשם הריטב"א שכתב דבאמת נחשב בר חיובא אף משום לפני עור, אלא דמירי בענין שאין בו לפני עיוור. [ובגוף דברי התוס' שכתבו דלא חשוב בר חיובא כיון שלא היה עובר אילו היה מקדשה לעצמו, נראה דכוונתו שאינו אלא כסימן לדבר, שאין עבירה בגוף המעשה שאותו אנו מייחסים למשלחו אלא בעשיית השליח, ובה לא אמרין דאין שליח לדבר עבירה. ולפי זה יש ליישב מה שהקשה הגרעק"א (בשו"ת, מהד"ק ס"י קצ"ד) דבאיש שאמר לאשה אקפי לי קטן הרי האשה היתה עוברת בבלפי עור אף אם היתה עושה כן שלא בשליחות המשלח כיון שהיא מכשילה את הניקף, ואם מדוע אינה בת חיובא. ולדברינו א"ש, דמכל מקום ההקפה לכשעצמה אינה עבירה לאשה, ודק].

ועיין עוד בחי' רעק"א בב"מ שם שהקשה מהמבואר (שם ח' ע"א) דגם בשותפין שגנבו אין שליח לדבר עבירה, אף שהם גונבים ביחד, ואם כן אין אחד יכול לומר שסבור היה שחבירו לא יגנוב, ודחה מתוך כך את דברי הסמ"ע.

והנה יש לתמוה לכאורה בדברי הסמ"ע, דאם יש שליחות בעבירה הרי אין השליח עובר אלא משלחו, ולמה לא יעשה השליח כמצות משלחו (ואין לומר כדי שלא להכשילו, שהרי כתבו התוס' דמשום לאו דלפ"ע לא חשיב בר חיובא כ"ל). אך באמת נראה פשוט דאף אם יש שליח לדבר עבירה אין זה אלא לענין הדינים והעונש, אבל בודאי הוי השליח חוטא גמור, דאין שליחות כלל בסגולת הדברים אלא בדיניהם בלבד, ואטו הרוצח בשליחות חבירו לדעת שמאי הוקן (קידושין מ"ג ע"א) דיש שליח לדבר עבירה לא יפסל לעדות. אלא פשוט דאין שליחות בסגולת הדברים, לא במצוה ולא בעבירה, ומי שעשה תמצוה בעצמו הוא הצדיק וקבל שכר ומי שחוטא בעצם הוא הרשע ועניש בידי שמים. ולא מהני השליחות אלא לענין עונש בית דין בעבירה ויצאת ידי חובה במצוה שהם גדרין ומשפט. ואתי שפיר דברי הסמ"ע דהשליח ישמע לדברי הרב ולא לדברי התלמיד כדי שלא יהיה חוטא, וז"ל.

וראינו שכבר נחלקו בזה גדולי האחרונים.

הפלתי ביו"ד (סימן כ"ח ס"ק ג') כתב דפשוט דהמקיים מצוה ע"י שליח מקבל שכר מצוה, אך בשו"ת בית אפרים (הו"מ סימן ס"ו) חלק עליו וכתב דהשליח מקבל שכר ולא המשלח, עי"ש.

אך אף שדעת הבית אפרים כדעתי הנ"ל, בביאור הדברים כתב דרך שונה לחלוטין. ויסוד דבריו דמסתמא אין דעת השליח לזכות את המשלח בקבלת השכר אלא אדעתא דנפשיה קעביד, דבעדו חושב דדי בכך שהוא עושה שליחותו של המשלח ופוטרו מחיובו אך למה יוותר לו גם על שכר המצוה. ולפי דרכו חידש דאם השליח מקבל שכר על שליחותו, בזה שכר המצוה של המשלח הוא, דכל כה"ג ודאי על דעת המשלח עושה השליח.

וכל עיקר סברתו צ"ע בעיני, דלכאורה אין זה תלוי כלל בדעת השליח, דכיון דעושה הוא את המצוה בשליחותו של פלוני וקיי"ל דשליחו של אדם כמותו רחוק לומר דמחזר גיסא מהני השליחות והוי כאילו המשלח עשה את המצוה ומאיך לענין שכר המצוה עושה הוא לעצמו.

ומשום כך על משמרת אעמודה, ולענ"ד אין זה תלוי כלל בדעת השליח ואין לחלק כלל בין שליח המקבל שכר למי שאינו מקבל שכר. דכל עיקר דין שליחות לא מהני כלל לסגולת המצוה ושכרה אלא לענין יציאת יד"ח בלבד. ודו"ק בכל זה כי נכון וברור הוא לענ"ד.

ויש להביא קצת ראייה לדרכנו מדברי רבינו יונה באגרת התשובה (הדרש השלישי יום ז' אות ט') שכתב דיש לאשה להדליק נר שבת בעצמה "לא על ידי עבדה ושפחתה ואפילו הם יהודים ולא על ידי חברתה כדי שתיטל היא שכר המצוה".

ואף שיש מקום לדחות ולפלפל, מ"מ מפשטות לשונו משמע דאם תדליק ע"י שליח תפסיד את כל שכר המצוה, וכדי שלא תפסיד אלא תיטול היא שכר המצוה, יש לה להדליק בעצמה, ודו"ק בזה.

ב. בדברי הגרע"א בטעם דאין שליח לדבר עבירה

ורבי עקיבא איגר (ב"מ שם) ביאר בדרך אחרת את סברת דברי הרב, דכיון דאסור לשליח לעשות כמצות משלחו אין בזה דין שליחות, דלא נתחדשה דין שליחות בעבירה, ואין זו סברא לפסוק את המשלח אלא הלכתא, דכיון דאסור לשליח לעשות את דבר משלחו אין בזה דין שליחות. אמנם רעק"א לא ביאר את שורש הדברים. ואפשר דלדבריו הוי גזירת הכתוב משום שני כתובים הבאים כאחד כמו שכתב התוס' בב"מ שם (ד"ה אין) והריטב"א בקידושין, וחז"ל לא ביארו טעם הדברים באמנם דברי הרב וכו', אלא הדגישו דאסור לשליח לעשות כדברי משלחו וממילא אין בזה שליחות, אך זה דוחק. ואפשר שדעתו כמ"פ הפני יהושע (קידושין שם) דמשום סברת דברי הרב וכו' אין ללמוד דברי עבירה מתרומה וגירושין, וממילא לא ידענו כלל דיש דין שליחות בדבר עבירה ע"ש.

ונראה יותר להבנת רעק"א דהוי סברת חז"ל, דאין בכח האדם למנות שליח לעשות עבירה, ודבריו בטלן נגד מצות התורה, וחז"ל ביטאו זאת באמנם דברי הרב ודברי התלמיד וכו'. כעין דבריהם בתמורה (כ"ה ע"א) דלא מהני להפיק הפירות בשעת נשירתן, דכיון דבדין התורה הוי אז לקט לא אהני מעשיו משום "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", הרי דמשום סברא זו לא מהני מעשיו האדם נגד מצות התורה, ודו"ק. אך מכל מקום להבנת הרעק"א הלכתא הוא דלא נתחדשה דין שליחות בעבירה.

אמנם עדיין צ"ע לשיטתו במה שכתבו התוס' לחלק בין שוגג למזיד, דהיכא דהשליח שוגג יש שליח לדבר עבירה, דאם הלכתא הוא דבעבירה אין דין שליחות לכאורה יש לומר כן אף בשוגג, דמכל מקום אף בשוגג הוי דבר עבירה אלא שאינו נענש. וגם צ"ע למה במשלח שוגג אין שליח לדבר עבירה, ויש לדחוק וליישב, והארכתי יותר בזה במנחת אשר ב"ק (ה"ב).

ג. הנראה ביסוד דין אין שליח לדבר עבירה

ונראה ביאור הדברים לענ"ד, דהנה זו היתה הנחה פשוטה בעיני חז"ל דאי אפשר ששני בני אדם יתחייבו על חטא אחד, ולכן היה פשיטא להו דאף במשלח ושלחו קיימת סתירה זו, דאם השליח חייב ואין אנו מייחסים את מעשהו למשלחו, אין משלחו חייב בדין, ואם מעשה השליח מתייחס למשלח והוא חייב עליה, על כרחך אין לחייב את השליח, דאי אפשר לחייב את שניהם על מעשה עבירה. ואף שבתוס' רי"ד (קידושין שם) פירש את קושית

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ר לוס אנג'לס

מרת מלכה מחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח משה בן משה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

ד. שליחות לדבר עבירה במעילה

והנה כתב הקצה"ח (סימן רצ"ב ס"ק א') דשאני שליח לדבר עבירה במעילה משליח לדבר עבירה בשליחות יד וטביחה ומכירה, דבמעילה בלבד הוי מדין שליחות, אבל בהני אין זה מדין שלוחו של אדם כמותו אלא חידוש התורה שהשולח יד על ידי אחרים הוי פושע להתחייב עליו. וכן בטביחה ומכירה חייב הוא משום שנהנה אף על ידי אחרים. ויסוד דבריו הם דברי המהר"ט ביושב דברי הרמב"ם, שכתב (מעילה פ"ה ה"ב) דבכל התורה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה, ונתקשו בדבריו דהרי גם בשליחות יד וטביחה ומכירה מצינו שליח לדבר עבירה, ולכן כתבו כנ"ל דדוקא במעילה הוה מדין שליחות, ע"ש.

[והנה ברור דאין כונת הקצה"ח דהשולח יד על ידי שליח חייב משום פשיעה בעלמא, דהרי הפושע אינו חייב אלא כשנאבד בפשיעתו או עכ"פ באונס שבא על ידי הפשיעה, אבל לא באונס גמור, והשולח יד חייב אף על כל אונס, ועל כרחק שקנאו כגולן להתחייב באחריותו. ועוד דהשולח יד במקצתו נתחייב בכולו, והרי לא פשע בכולו, אלא פשוט דיש כאן חידוש של תורה שחייב אף שחטא על ידי אחר, אלא שאין זה מדין שליחות אלא דין חדש בדיני פשיעה בפקדון, שאם פשע לשלוח בו יד על ידי אחרים נעשה כגולן וחייב עליה, אף שאין כאן דין שליחות כגון בעכו"ם או בחש"ו וכדומה וז"ל].

ויש ליתן טעם בדברים, דרק במעילה דילפינן בה דיש שליח לדבר עבירה מתרומה (כמבואר בקידושין מ"ב ע"ב דילפינן חטא חטא מתרומה) הוי דין שליחות, שהרי ילפינן מתרומה שהיא יסוד ומקור גדר שליחות, דשליחות דכל התורה ילפינן מתרומה מדכתיב בה "כן תרימו גם אתם", וא"כ מסתבר דגם שליח לדבר עבירה במעילה דילפינן מיהא הוי גם כן דין שליחות. אבל מה דיש שליח לדבר עבירה בשליחות יד וטביחה ומכירה לא ילפינן אלא משיבוי דקראי, ובטביחה לחד מ"ד ילפינן ממכירה דהוי על ידי אחר, ואפשר דאין זה מדין שליחות כלל אלא חידוש שחייב על ידי אחרים, כנ"ל.

אך באמת נראה תמוה לענ"ד לחלק בין הני עבירות דמצינו בהם שליח לדבר עבירה, שהרי הקשו בקידושין שם דנילף ממעילה ושליחות יד דבכל התורה יש שליח לדבר עבירה, ואם מעילה ושליחות יד שני דברים ושני גדרים הם, החלוקים זה מזה בעיקרי דיניהם וגדרם, איך נילף מהם לכל התורה, והלא במעילה בעינן דיני שליחות ובשליחות יד אין כאן אלא דין פשיעה ואינו כפוף לדיני שליחות כלל. ועוד דאמרו שם דמעילה ושליחות יד הוי שני כתובים הבאים כאחד, ואם אינם דומים בגדרם ובדינים אין כאן כלל שני כתובים הבאים כאחד, כיון דכל אחד צריך לגופו שהרי אינם דומים זה לזה, ואם נילף זה מזה ע"כ הוי דומים ביסודם, וא"כ אין מעילה ושליחות יד כלל שני כתובים הבאים כאחד, וע"כ דמעילה, שליחות יד וטביחה ומכירה דומים ביסודם וגדרם ובכולם נתרבה שליח לדבר עבירה בענין אחד ואין לחלק בין זה לזה. (ועי"ש בקצות החושן מה שכתב בזה).

ונראה עוד, דעל כרחק אין דין השליחות במעילה כדן שליחות דעלמא, דהרי לדעת תוס' הרא"ש והסמ"ע סברת דברי הרב וכו' היא דהמשלח היה סבור שהשליח לא ישמע לו, ולדבריהם איך אפשר לומר דבמעילה יש שליח לדבר עבירה, והלא אין כאן מציאות של שליחות כיון שהמשלח לא התכוין למנותו, ואין כאן מהות שליחות, ואטו אפשר להתורה קבעה דיש שליחות כשבמצאיות הדברים לא התכוין המשלח למנות השליח. ועל כרחק דלהבנתם אין גדר שליח לדבר עבירה בהני עבירות משום דין שליחות ממש, אלא דין תורה דהוא חייב על חטא שעשה חבירו על פי ציויו.

ועוד נפלאות בדברי הקצה"ח, דבאמת מבואר בגמרא ערוכה דשליחות לדבר עבירה דמעילה אין זה דין שליחות כלל, דהרי מבואר במעילה (כ"א ע"א) דאף המועיל על ידי חש"ו מעל, והקשו בגמרא והא הני לאו בני שליחות נינהו, ות' "אמר ר' אלעזר עשאו כמעטן של זיתים" [דמהני להכשר מים אף שלא נעשה ע"י אדם ממש], ור' יוחנן אמר דהוי כהנחת עירוב על ידי קוף או פיל דמהני. ומבואר דמה שהמשלח מועיל אף על ידי הני דלא הוי בני שליחות, אין זה כלל מדין שליחות אלא משום שכך דינו שהוא חייב על שגורם למעילה בקודש על ידי אחרים, וכחני מעשים דמהני על ידי כח אחר הנאצל מן האדם כמעטן של זיתים או כקוף ופיל המניח עירוב. הוי מבואר להדיא דדוקא הדברים דמצינו גדר חיוב במעשה הנעשה על ידי אחר על פי ציויו (ואינו מדין שליחות) אף במעילה, ולא מצינו כזאת במקום אחר, ואיך כתב הקצה"ח דבשליחות יד וטביחה ומכירה אין זה מדין שליחות ודוקא במעילה הוי מדין שליחות. אלא נראה מוכח דבמעילה בודאי אין זה מדין שליחות, ומסתבר דהוא הדין בשליחות יד וטביחה ומכירה, דעל כרחק דומים הם ביסודם זה לזה כנ"ל.

והנה במנחת אשר (במבדב סימן נ"ב) ביארתי דאפשר דרק בשליחות דקני וחלות נתמעטו חרש שוטח וקטן ולא בשליחות דמעשה כתיבת הגט ומוצה ועבירה ודומיהם, וכעין זה כתב הנה"י (סימן קפ"ב ס"ק א'). אך גם בזה אין כדי ביאור בסוגיית הגמ' במעילה, שהרי אמרו שם דעשאו כמעטן של זיתים או כפיל וקוף, והני בודאי לא הוי שליחים כלל. ועל כרחק דשליח לדבר עבירה במעילה אינו מדין שליחות ממש, אלא כעין דין גרם, דגזירת הכתוב דחייב על מה שנעשה על ידי אחרים בציויו. ועוד מוכח כן מדברי תוס' בשבועות (ג ע"א ד"ה ועל) דכתבו דהיכא דיש שליח לדבר עבירה חייב אף על ידי קטן ונכרי, והרי אף לדברינו שם פשוט דבכל שליחות ליכא שליח לנכרי, דרק בקטן יש לדון דבהני שאין בהם מסירת כח לשליח אין צריך דעת, אבל נכרי שנתמעט מקרא ודאי נתמעט מכל אופני השליחות עי"ש, ועל כרחק דחיוב המשלח במעילה אינו מדין שליחות כלל, אלא דין מחודש הוא דבהני חייב אף על הנעשה בציויו על ידי אחרים כנ"ל.

ומתחלה אמרתי לדחות ראיה זו, דאפשר דרק בחרש שוטח וקטן אמרו דהוי כמעטן של זיתים או כפיל וקוף, כיון שאין להם דעת ועבדי אדעתא דהגדול שעומד עליהן ומצווין. אבל בגדול כן דעת דעבדי אדעתא דנפשיה, באמת אין זה דומה למעטן של זיתים כלל, ורק משום דין שליחות ממש חייב המשלח. אך באמת אין זה נראה, דאם כן באמת קשה מנ"ל תרי דיני במעילה, והרי לא נתרבה בהם שליח לדבר עבירה אלא מתרומה, ומנא לן לחדש בה גם דין שליחות ממש לדבר עבירה בגדול, ומלבד זאת גם דחייב על מעשי חרש שוטח וקטן משום דהוי כמעטן של זיתים. ואין לומר דמסבא חייבויהו בחש"ו, דהלא בכל התורה

הגמ' שיתחייב השולח את הבעירה דהוא שיתחייבו שניהם, וכ"כ הש"ך (רצ"ב ס"ק ד') להלכה בשליחות יד, דאף שנתרבה בו דיש שליח לדבר עבירה אין זה אלא לחייב את השולח אם לא ישלם השליח, אבל לעולם השליח חייב. הרי מבואר דאפשר לחייב ב' אנשים על חיוב אחד, מכל מקום בדברי רש"י מבואר שלא כדבריהם, דשם בקידושין (ד"ה נטא) פירש את קושית הגמ' שהשולח את הבעירה יתחייב לבדו ולא השליח.

ועוד נראה, שאף דברי הר"ד והש"ך לא נאמרו אלא בתשלומי ממון כמזיק ושליחות יד, דבממון אפשר שיהיו שניהם חייבין ואחד מהם ישלם, וכעין שמצינו (ב"ק ק"א ע"ב) "דצה מזה גובה דצה מזה גובה", אבל בשאר דיני תורה ועונשי הגוף אף הר"ד והש"ך מודים שאי אפשר שיהיו שנים חייבים על חטא אחד, דאם שניהם חייבין על כרחק יענשו שניהם, וזה אי אפשר כנ"ל.

ובאמת שעל כרחק צריך לומר כן לדעת הר"ד והש"ך, שהרי במעילה פשוט דרק המשלח מעל ולא השליח, כמבואר במשנה במעילה (כ"ג ע"א). ועל כרחק צריך לומר דשאני תשלומי קרן וחומש דמעילה ואשם מעילות מתשלומי ממון, דבמעילה רק אחד חייב בו משום שחטא המעילה מתייחס לשליח או למשלחו בלבד, ודוקא בתשלומי ממון שעיקרן למלא את חסרון הנפסד חידוש הר"ד והש"ך דאפשר ששניהם חייבים בכך, (וכעין מה שמצינו בב"ק נ"ג ע"א דאי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי), וכ"כ שלא כהבנת הנתיבות שכתב (סי' ס"ה ס"ק ד') כדברי הש"ך הנ"ל אף לגבי מלקות עי"ש, ודו"ק בזה היטב.

וזהו שורש הכלל דאין שליח לדבר עבירה, דכיון שהיה פשיטא להו לחז"ל שאין שניהם חייבים אלא אחד מהם, שוב קבעו חז"ל בעומק סברתם דעל כרחק אין אפשר לפטור את השליח, שהרי חוטא הוא ופושע ומהיכי תיתי לפוטרו, וכי הותר לו לעבור על דברי הרב כדי לשמוע לדברי התלמיד, שהרי כבר כתבתי לעיל דבדואי הוי השליח חוטא אף אם יש שליח לדברי עבירה דאין דין שליחות בסגולת הדברים והשליח הרי חטא בפועל, ועל ידי דין שליחות לא יכופר עונו וכל דין השליחות אינו אלא להטיל את תוצאות מעשיו דהיינו עונש החטא על משלחו. וא"כ מובן קביעת סברתם של חז"ל דכיון דיש לו לשמוע לדברי הרב בודאי ישא הוא בעונשו, וכיון שהשליח חייב שוב אין לחייב את משלחו לדעולם לא יתחייבו שנים על חטא אחד, וזהו דינא דאין שליח לדבר עבירה.

ולפי זה חידוש התוס' דכל זה נחא כשהשליח הוא מזיד, דאז אין לפוטרו בשום פנים וממילא על כרחק אין בזה דין שליחות ואין המשלח חייב. אבל כשהשליח הוא שוגג, יש לחייב את משלחו ולפטור את השליח, דבזה לא שייך סברת דברי הרב ודברי התלמיד וכו'. ואף דגם בשוגג יש דינים וחייבים כגון במעילה דמביא קרבן ומשלם קרן וחומש, מכל מקום לא שייכת בזה הסברא דדברי הרב וכו' כיון שלא עבר השליח על מצות בורא במזיד, וכל חיובו אינו אלא דין תורה וכפרה ולא גדר עונש, ודו"ק בזה היטב.

והנה רש"י בב"מ שם כתב דגם סברת רבינא דהיכא דאין השליח בר חיובא יש שליח לדבר עבירה הוא משום דאז לא שייך דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, כיון שאינו בר חיובא, וכ"כ הראשונים שם בשיטה מקובצת. והדבר מובן, דכיון שאין לחייב את השליח דלא הוי בר חיובא, שוב מחייבין את המשלח מדין שליחות כנ"ל.

אך צ"ע בזה, דהתוס' שם (ד"ה דאמר) כתבו שם דרק ככהן שאמר לישראל השליח אינו בר חיובא, אבל בכל שאמר לכהן השליח הוא בר חיובא כיון שהוא מצווה שלא לקדש גרושה לעצמו ואין בו שליח לדבר עבירה, עי"ש. ולפי דרכינו דבר זה אינו מובן לכאורה, כיון דמכל מקום אי אפשר לחייב את השליח, דהלא פשוט שכהן לא עבר בחטא כשקידש גרושה לחבירו. ובאמת הרמב"ם והריטב"א שם נחלקו בזה על דברי התוס', וכתבו דאף ככהן שאמר לכהן הוי אינו בר חיובא כיון שאין השליח עובר בקידושין אלו.

[ובתוס' הרא"ש שם כתב דבכהן שאמר לכהן יש לו לשליח להיות זהיר יותר שלא לקדשה לחבירו, כיון שהוא עצמו מוזהר בחטא זה, ויש למשלח לומר שסבור היה שהשליח לא יעשה שליחות, עי"ש. וזה לכאורה דוחק גדול, אך מכל מקום לדרנכא אין הבנה כלל לחלק בין כהן שאמר לכהן לכהן שישליח דהוי כנ"ל].

ונראה ברור, דהתוס' אולי בזה לשיטתיהו דס"ל שם בב"מ (בד"ה אין) דמה שאין שליח לדבר עבירה אינו מסבא, אלא גזירת הכתוב משום שני כתובים הבאים כאחד דאין מלמדין וכמ"ש הריטב"א בקידושין והש"ך (סימן שמ"ח ס"ק ו'), והתוס' אולי לשיטתיהו שכתבו בקידושין (דף ל"ה ע"א ד"ה אלא) דשני כתובין הבאים כאחד דאין מלמדין הוי מיעוט ולא רק שאין ללמוד ממנו למקום אחר. וכיון דמה דאין שליח לדבר עבירה הוי גזירת הכתוב ולא משום סברא דדברי הרב וכו', נראה פשוט דמה דיש שליח לדבר עבירה כשאין השליח בר חיובא ג"כ הוי הלכתא בעלמא דילפינן מחצר דגניבה כמו מה דחצר בעל כרחא מותיב גביה לרב סמא, וכיון דאין כאן סברא אלא גדר ודין בעלמא ס"ל להתוס' דבכהן שאמר לכהן אין זה דומה לחצר ואין בו שליח לדבר עבירה. אבל לשיטת הראשונים דמה שאין שליח לדבר עבירה הוי משום סברת דברי הרב, באמת נראה כשיטת הרמב"ם דאף כהן שאמר לכהן הוי כאינו בר חיובא כנ"ל.

ומה שכתבו התוס' שם דכיון דאין השליח בר חיובא לא שייך בו דברי הרב, אינו אלא הטעמה בעלמא וכמבואר בדברי הראשונים שם דאף דהוי גזירת הכתוב דאין שליח לדבר עבירה הטעמים זאת חז"ל בסברת דברי הרב.

וכן צריך לומר לשיטת רב סמא דאף היכא דהשליח אינו בר חיובא אין שליח לדבר עבירה אלא בחצר דבעל כרחא מותיב גביה, דצ"ל לשיטתו דאף אם עיקר טעמא דאין שליח לדבר עבירה הוא משום דברי הרב וכו', מכל מקום כיון שכך גזרה תורה שאין שליח לדבר עבירה שוב לא חילקה תורה, ואף באופן דלא שייך סברא זו אין שליח לדבר עבירה. ועי"ש בשיטה שם (קידושין שם) שכתב דאף בשוגג אין שליח לדבר עבירה דבטלה לה

תורת שליחות בדבר עבירה, אף דמבואר בדבריו דמשום דברי הרב אין שליח לדבר עבירה. (ומצינו כעין זה בגדרים ע"ג ע"ב, דאף דהפטר הבעל הוי משום דהאשה נודרת על דעת בעלה כמו שאמר רב פנחס, מ"מ הבעל מיפא אף כשלא נדרה על דעתו, וכ"כ התוס' הרא"ש נדה מ"ז ע"ב דאף שזה סעם הדבר התורה השוותה מדותיה, ודו"ק בב"י כי קצרת).

דאין ללמוד דין שליחות על גדרה ופרטיה ודקדוקיה ממה דיש שליחות במעילה ושליחות יד, דשם אינו מגדר השליחות כנ"ל.

ועוד נראה בזה, דהנה כתב הפני יהושע בב"ק (י"ז ע"א), דמסתבר דלא שייך גדר שליחות אלא כשאדם עושה דבר על שם משלחו ולתועלתו, אבל כשאין העבירה בשם משלחו ולמענו אין כאן דין שליחות אלא גדר מסית בלבד ע"ש. ולפי"ז יש לתמוה במה שאמר רבא (קידושין מ"ג ע"א) דמודה שמאי באכול את החלב ובעול את הערובה דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב, ותיפוק ליה דאין כאן שליחות כיון שאין למשלח תועלת בזה כלל. ועי"כ נראה דאין דומה גדר שליח לדבר עבירה לגדר השליחות הכללית, דבאמת מסתבר כדברי הפני יהושע בשליחות דעלמא, אבל בשליח לדבר עבירה הוי כל יסוד חיוב המשלח כגדר מסית כנ"ל. אך באמת יש לומר דזה גופה סברת הגמ' דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב, ודו"ק בזה כי קצרתי מאוד.

ה. אם היכא שיש שליחות לד"ע דומה לשאר שליחות

ונראה בדרך זה לבאר מה שנחלקו הראשונים בהשולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן, דהקשו התוס' בב"מ שם (ר"ה אשה) למה אין המשלח חייב כיון שאין הם בני חיובא, ולרבינא כשאין השליח בר חיובא מחייב שולחו. ות' דמכל מקום אין שליחות לחרש שוטה וקטן. אך הריטב"א והנמקו"י תירצו, דמייירי שלא צוה לחש"ו לבער שדה חבירו אלא רק נתן הבעירה ברושום, אבל אם היה מצווה עליהם לבער באמת היה מתחייב, עיין בדבריהם. וכבר דנו האחרונים בדברי הריטב"א והנמקו"י, דלכאורה דברי התוס' מוצקים דאף אם ראו לומר בהם שליח לדבר עבירה מכל מקום אינם בני שליחות כלל, ולמה יתחייב שולחם. ובמחנה אפרים (הלכות נזיקי ממון ס"ז ז') כתב דחיוב המשלח הוי משום דינא דגרמי ולא מדין שליח לדבר עבירה. אך מדברי הראשונים עצמם נראה מבואר דמשום שליח לדבר עבירה דנו בו, שהרי באו ליישב קושית התוס' לרבינא שחידש דהיכא דאין השליח בר חיובא יש שליח לדבר עבירה ופ'.

ועיין בנתיבות (ס"י קפ"ב סק"א) שכתב ליישב דברי הריטב"א והנמקו"י, דבהנה שנתרבה בהם שליחות לדבר עבירה יש שליחות אף לחש"ו, כיון דלא ילפינן דין השליחות בהו מתרומה שנאמר בה גם אתם אלא מחצר דגזילה, ע"ש.

והנה לכאורה אין דבריו נכונים אלא לשיטת הראב"ד (הלכות גירושין פ"ו ה"ט) דמה שאין שליחות בחרש שוטה וקטן הוא משום דממעטין מ"אתם", וכ"כ התוס' (גטין ס"ד ע"ב ד"ה שאני). וכן לשיטת רש"י (גטין כ"ג ע"א, קידושין מ"ב ע"א) דמעטין מאיש ניהא, דבהני לא ילפינן שליחות מתרומה וגירושין דכתבי בהן איש. אבל לשיטת הרמב"ם (הלכות שולחין פ"ב ה"ב, אישות פ"ג ה"ה) דמסברא ידענו דאין שליחות לקטן דאינו בן דעת, מה בין הני לכל שליחות דעלמא. אבל כבר כתבתי במנחת אשר (במדבר סימן נ"ב) דאף לשיטתו י"ל דרק בשליחות דקנין ידענו מסברא דאין שליחות להני דלאו בני דעה נינהו, כיון שאי אפשר להאציל להם כח וסמכות לפעול דינים, אבל בשליחות דמעשה שאין בו נתינת כח לשליח אלא יחוס מעשיו למשלחו, מהני שליחות אף בחש"ו.

ובדרך זה נראה ליישב קושית הברוך טעם בהגהותיו לחושן משפט שם על דברי הנתיבות, שהקשה דהרי ילפינן שליח לדבר עבירה במעילה מתרומה, ואין נימא דבמעילה יש שליחות אף בקטן כיון דלא ילפינן לה אלא מתרומה. אך נראה, דכיון דחלוקים הם בסיסום מעילה מתרומה, דבתרומה הוי חלות ובמעילה מעשה בעלמא, אפשר דאף דילפינן מעילה מתרומה אין זה אלא לענין דגם במעילה יש שליחות, אך אין הכרח שדיני השליחות יהיו דומים זה לזה. וגדולה מזו צריך לומר לדרכנו הנ"ל, דאף בשליחות לדבר עבירה במעילה אינה מדין שליחות כלל אלא משום דהוי כמעטן של זיתים, מכל מקום ילפינן מתרומה רק לענין זה דמהני ציווי לאחרים לעבור כאילו עבר הוא והוא חייב על מעשה שליח, ודו"ק בכ"ז.

אמנם לדברינו לעיל אפשר לפרש דברי הריטב"א והנמקו"י באופן אחר. דאחר שנתבאר שבהני עבירות שנתרבה בהם דיש שליח לדבר עבירה אין זה מגדר שליחות אלא דין מסוים שחייב על מעשיו אחרים שנעשו בציווי, שוב יש להסתפק בשאר עבירות דעלמא, באופן שנתרבה שיש בהם שליח לדבר עבירה, כגון מה דילפינן מחצר דגביה דיש שליח לדבר עבירה כשאין השליח בר חיובא, או היכא דבעל כרחו מותיב גביה, האם אף בזה נאמר כמבואר לעיל לגבי שליחות דמעילה ושליחות יד דאין החיוב מדין שליחות הרגיל, אלא חיוב על הגורם לעבירה ע"י אחרים. או שמא באופנים אלו הוי מדין שליחות דעלמא, דיש מקום לחלק בין מה שחידשה תורה בעצמיות מסויימות שיש בהם שליח לדבר עבירה, למה שנתרבה באופנים מסויימים יש שליח לדבר עבירה בכל עבירות שבתורה.

ונראה דבזה נחלקו התוס' והריטב"א, דהתוס' ס"ל דבאופנים מסויימים שנתחדש דיש שליח לדבר עבירה, כגון בשליח שאינו בר חיובא, בזה הוי מדין שליחות דעלמא, ולפיכך כתבו דאף דחרש שוטה וקטן לא הוי בר חיובא מכל מקום אין המשלח חייב כיון דלא הוי בני שליחות. אבל הריטב"א והנמקו"י ס"ל דכמו דהא דשליחות לדבר עבירה במעילה (ושליחות יד וטבחה ומכירה) אינו דין שליחות אלא דין מחודש, ואף המועיל על ידי חרש שוטה וקטן המשלח חייב, כמו כן מה שנתרבה בחצר דגביה דיש שליח לדבר עבירה באינו בר חיובא אין זה מדין שליחות, אלא דין מיוחד שהוא חייב על ידי אחר בכה"ג, ולפיכך חייב אף ע"י חש"ו כמו במעילה. ועיין עוד בתוס' בשבועות (ג' ע"א ד"ה ועל) דכתבו דהיכא שאין השליח בר חיובא חייב אף על ידי קטן ונכרי, ומבואר דס"ל שם כשיטת הריטב"א דבכה"ג יש שליח לדבר עבירה אף בקטן ונכרי כנ"ל, ודו"ק בכ"ז.

אינו חייב על מעשיו שליחו חש"ו כגון בגזל רצחיה ושאר עבירות, ועל כרחך דבעינן גזירת הכתוב לחדש דין זה, וקשה מנ"ל לחדש במעילה שני גדרים שונים לחייב את המשלח. ומתוך כך נראה יותר דכל עיקר חיוב המשלח במעילה אינו מגדר שליחות, ואף בשליח גדול סיבת חיובו אינה מדין שליחות אלא משום דהוי כמעטן של זיתים, ואף שגדול עושה אדעתא דנפשיה מכל מקום כך הוא דין התורה דגזירת הכתוב דבמעילה דנו את השליח כמעטן של זיתים וחייבו את המשלח על מעשיו, וכן בשליחות יד וטבחה ומכירה כנ"ל. וכדברינו מוכח גם מדברי התוס' במעילה שם (ד"ה נתנו), שהקשו דנילף שליחות דמעילה משליחות דתרומה דבעינן ביה שיהא השליח בר דעת. ותירצו דכיון דעבירת המעילה הוא בשינוי רשות, מסתבר ליה לחז"ל דלא בעינן ביה בר דעת. ומוכח מדבריהם דהוי כל דין שליחות במעילה, ולא בעינן בשליחות זו כלל שיהא בר דעת כיון דמכל מקום הוציא ושינה את ההקדש. ועוד דכתבו שם בסוף דבריהם דמכל מקום צריך ללמוד מתרומה דלא נימא אין שליח לדבר עבירה, ומוכח דבאמת לא ילפינן מתרומה דין שליחות כלל לעצם דין השליחות במעילה אלא בגדול ולא בקטן, אלא כל מה דילפינן מתרומה הוא רק סתירת סברת דברי הרב, דלא נימא ביה אין שליח לדבר עבירה, אך ביסוד גדרו אין שליחות דמעילה כשליחות דתרומה אלא יסודו הוא שחייב על עבירה שגורם עשייתו על ידי אחרים כנ"ל.

[אך באמת מוכח שלא כדברינו בדברי רש"י בחגיגה (י" ע"ב), שכתב דאם נזכר בעה"ב מעל שליח ולא בעה"ב משום דכיון דנזכר ביטל שליחותו, ולדברינו דאין כאן דין שליחות כלל אלא גזירת הכתוב שהמשלח חייב על מעילת השליח משום שנעשה בסיבתו וציוויו, מה שייך בזה ביטול שליחות, והלא סוף סוף השליח הוציא על פי ציוויו והוא גרם לו שימעול. ועל כרחך דס"ל לרש"י דמעילת בעה"ב הוי מדין שליחות. ולשיטתו צ"ל דבאמת בגדול הוי זאת מדין שליחות, אך מאחר דחידשה תורה במעילה דשליחו כמותו והוא חייב על מעשה השליח, דנו חז"ל בסברא דראוי לחייבו אף על מעשיו הקטן משום דהוי כמעטן של זיתים. אך זה דוחק, ויותר נראה לכאורה כנ"ל דאף בגדול אין זה דין שליחות ממש. ועיין רש"י בקידושין (נ"י ע"א) שכתב טעם אחר בהא דנזכר בעה"ב מעל השליח ע"ש].

וגם אין פלא מה שמצינו לשון "שליחות" בדבר עבירה דמעילה וכו', דבאמת מצינו במשנה (ברכות ל"ד ע"ב) לשון "שלוהו של אדם כמותו" על שליח ציבור שטעה, דאמרו סימן רע לשולחיו משום דשלוהו של אדם כמותו ע"ש, אף דאין זה דין שליחות כלל אלא משום שומע כעונה. הרי דחז"ל השתמשו בלשון זה בכל שאדם עושה ע"י אחרים [אך עיין במנחת אשר (במדבר סימן נ"ז) מה שהבאתי מרבינו יונה בברכות שם דמשמע שאכן פירש את דברי המשנה משום שליחות ממש].

והנה על גוף הדין דשליחות במעילה הקשתה בגמ' בקידושין שם מדוע בעל הבית מעל, והרי אין שליח לדבר עבירה. [ותירצה הגמ', דשאני במעילה דילפינן חטא חטא מתרומה דיש בה שליח לדבר עבירה]. והקשה הפני יהושע שם, שהרי מבואר בגמ' במעילה הנ"ל דשליחות דמעילה אינה מדין שליחות אלא עשאוה כמעטן של זיתים, וכמבואר לעיל דהתורה חייבה את בעל הבית משום שנעשתה מעילה מכוחו ועל פי ציוויו, וכיון שאין זה מדין שליחות מה הקשתה הגמ' מדין 'אין שליח לדבר עבירה' שהוא דיני שליחות.

אמנם לפי מה שנתבאר לעיל (אות ג') הדברים מבוארים, דהנה שם נתבאר דדין 'אין שליח לדבר עבירה' אינו דין בשליחות, אלא סברת חכמים שאין לחייב אדם על מעשה שנעשה על ידי אחר. ומה שאמרו חז"ל 'דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין' הוי סברא כללית דאין לחייב את המשלח על מעשה אחרים שנעשו על פי ציוויו כיון שיש להם לשמוע לדברי הרב. וזו סברא כללית, אף כאשר אין החיוב מדין שליחות, וכמו שמצינו בסנהדרין (כ"ט ע"א) דאף הנחש היה לו לטעון טענה זו אלא שאין טענין למסית ע"ש. וכן מצינו בתמורה (כ"ה ע"א) טענה זו במקום דלא בעינן שליחות כלל, במה ששאלו במי שהקדיש בכור לעולה עם יציאת רובו, ומי שהקפיד לקט עם גשירת רובו, אם דבריו קיימים או שמא דין התורה דמתנות עניים וקדושת בכור גובר משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ע"ש. וזהו שהק' הגמ' על דינא דמעילה מדוע מעל בעל הבית משום שנעשה המעשה על פי ציוויו, והרי מדין אין שליח לדבר עבירה למדנו שאין לחייב אדם על מעשה שנעשה על ידי אחר.

ולפי דרך זה נראה בפשטות במה שיש להעיר לשיטת התוס' בגטין (ס"ו ע"א ד"ה כל) דאין לשון "כל הרוצה" הוי שליחות לענין הפרשת תרומה וכתבית הגט (ונחלקו בזה הרמב"ם והר"ן שם), ויש להעיר דאין יעלה על הדעת דלשמיא הזקן יתחייב אדם באמרו "כל הרוצה להרוג את פלוני יהרגנו" משום דיש שליח לדבר עבירה. ולהנה"א אין הדברים דומים זה לזה, ואף דבלשון זה יש בו דין שליחות מכל מקום אין השולח בכהאי גוונא נחשב כגורם על מנת שיתחייב מדין שליח לדבר עבירה כיון שאין זה בקשתו וציוויו המפורש, וחייבו בהני דיש בהם שליח לדבר עבירה אינו מדין שליחות אלא דין מסוים במה שהוא גורם לאחרים שיעשו, הן בהני דלעיל שהתברר לכולי עלמא דיש בהם שליחות לדבר עבירה, הן לדעת שמאי בשאר עבירות.

[אך במנחת אשר (במדבר סימן נ"ב) ביארת' בדרך אחר, דאף אם שליח לדבר עבירה הוי מדין שליחות, יש לחלק בין שליחות בקנינים דיסודו האצלת כח לשליח, לשליחות במצוה ועבירה שבהם גדר השליחות הוי במה שהשליח עושה ציווי המשלח ורצונו, ובכך מתייחס מעשה השליח למשלח, ובזה לא מהני כל הרוצה. ועוד אפשר, דכל הרוצה מהני בכל דבר שהוא ברשותו של אדם כגון לכתוב לו גט ולהפריש פירותיו, ואפשר דגם במעילה בהקדש שברשותו או בשליחות יד וטבחה ומכירה כיון שכל אלה הם ברשותו, ובמה שהוא מאפשר לאחרים לעשות בשלו יש כאן שליחות. אבל בכל הרוצה להרוג את הנפש שאין הוא שליח כלל על נפש חבירו, הוי כל הרוצה פטומי מילי בעלמא ואין כאן ענין שליחות כלל, וקצרתי בזה מרוב פשטות הדברים.

ובדרך זה נראה ליישב גם את קושית המהרש"א (קידושין מ"ג ע"א), שהקשה למה לא ילפינן דין שליחות מאחר דרביה תורה שליחות במעילה ושליחות יד. ולהנ"ל לקימ,

דברי ריבות בשעריך

הקב"ה כל כל חרם בישראל לך יהיה נטל והלך לו להניחה בוכה היא עם שתי בנותיה". והתימה זועקת עד לב השמים, הלא שקר וכזב דיבר קרח, כל המצוות הללו לא נצטוו בהם במדבר כלל, ואיך הצליח להטות את לב העם בבדותות משונות שלא היו ולא נבראו, אלא שזה טבעה של מחלוקת שאף "דברי ליצנות" מתישבים על לב הבריות ללבות את אש המחלוקת ותבערת השנאה לכלות שדה וכרם ולאבד מאיש שיבה ועד יונקי שדים.

ג

"וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמור בוקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" (ט"ז ה').

"ומדרשו בקר א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך בוקר לערב כן תוכלו לבטל את זו שנאמר ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל כן ויבדל אהרן להקדישו וגו'" (רש"י שם).

יש להתבונן בדברי משה רבינו אדון הנביאים מה ענין גבולות יום ולילה למחלוקת קרח ועדתו? אמרתי מאז, הדנה אמרו חכמינו ז"ל (שבת פ"ח ע"ב, גיטין ל"ו ע"ב) "עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין... עליהן הכתוב אומר (שופטים ה') ואהביו כצאת השמש בגבורתו".

ובתוספות הרא"ש (שבת שם) כתב "כמו השמש ששמע כשקטרגה הלבנה ולא השיב".

ובמאירי במס' גיטין (ל"ו ע"ב) כתב אף הוא בלשון נפלאה ונשגבה.

"לעולם יהא אדם ענו ושפל רוח ואם יזדמנו לו מקטרגים לא יהא מתריס כנגדם אלא יניח להם מקום יטלו כתרם וילכו. דרך הערה אמרו העלובים ואינם עולבים שומעין חרפתם ואינן משיבין עושין מאהבה ר"ל העונה בעת היכולת עליהם הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו. ואמר זה דרך משל על מה שנאמר במסכת חולין שהלבנה קטרגה על השמש ואמר לה הקדוש ברוך הוא המעיטי עצמך כך יארע לו שהוא יצא בגבורתו והעולב נתחסר יותר ממה שלא חסר ועל כונה זו אמרו עליו הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו".

ופירוש דבריהם, הלא הירח בא לפני יוצר בראשית וטענה בפיו "אמר ה' ירח לפני הקדוש ברוך הוא, רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד" (חולין ס' ע"ב) השמש עשה עצמו כאלם ולא השיב דבר, מה עשה הקב"ה הגדיל את השמש והקטין את הירח!

וכן נוהג הקב"ה בכל שעה ושעה ובכל דור ודור בין הנעלבים ועולביהן, הנעלבים ואינם עולבין שומעין חרפתן ואינם משיבים, מובטח להם שהקב"ה ירומם את קרנם וישפיל את קרן עולביהן ועל זה נאמר "ואהביו כצאת השמש בגבורתו".

וזה הנראה ביאור דברי רש"י במדרש אגדה אמר הקב"ה גבולות חלק ה' בעולמו כאשר הירח העליב והשמש נעלב ולא השיב לחורפיו דבר, "אם אתם יכולים לעשות הבקר ערב אתם יכולים לחלוק על זה", אך אין אתם יכולים להפך בוקר לערב שהרי הקב"ה הגדיל את השמש והקטין את הירח, וכך מובטח לו למשה רבינו העניו מכל האדם ואהרן קדוש ה' מכובד שהקב"ה ירומם את קרנם וינשאהו על שמי רום וכוכביהם.

"ואהביו כצאת השמש בגבורתו"

וכיוצא בדבר אמרו (ב"ר פ"ח ד') "אותן של דור המבול לא נשתיירה מהם פליטה ואלו של דור ההפלגה נשתיירה מהם פליטה אלא דור המבול על ידי שהיו שטופים בגזל שנאמר (שם כ"ד) גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו לפיכך לא נשתייר מהם פליטה אבל אלו על ידי שהיו אוהבים זה את זה שנאמר ויהי כל הארץ שפה אחת לפיכך נשתיירה מהן פליטה, רבי אומר גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עבודת כוכבים ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהם כיון ששלום ביניהם שנאמר (הושע ד') חבור עצבים אפרים הנח לו אבל משנחלקו מה הוא אומר (שם) חלק לבם עתה יאשמו הא למדת גדול השלום ושנואה המחלוקת".

לא בכדי אמרו חכמים "גדול השלום ושנואה המחלוקת" (ספרי נשא מ"ב).

ב

"ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" (ט"ז ג').

כבר עמד הגה"ק בעל חדושי הרי"ם על התימה הגדולה בפסוק זה, הלא שטות גמורה לטפול על משה רבינו אשמת ההתנשאות כאשר הקב"ה מעיד עליו "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב ג'), וכבר אמרו חז"ל (חולין פ"ט) "גדול מה שנאמר במשה 'ונחנו מה' ממה שנאמר באברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' (וכבר אמרו פעמים רבות לפרש 'והאיש משה ענו מאוד מכל אדם', ר"ת אברהם דוד משה, ומשה היה העניו הגדול משלש אבות העולם שהצטיינו במדה יקרה זו כמבואר שם בחולין), וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו, ועם ה' שעליו נכתב 'הן עם חכם ונבון' איך נפל בפח טענת סרק והבל זו.

אלא שזה דרכה וטבעה של מחלוקת שבשעת המחלוקת אין איש שם אל לבו דברי אמת וצדק ופיח המחלוקת מטשטשת את עיני השכל להבחין בין טוב לרע, ובין אמת לשקר.

הלא גדולה מזו אמרו בילקוט:

"ובמושב לצים זה קורח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן מה עשה כינס עליהם את כל הקהל שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה, התחיל לומר לפנייהם דברי ליצנות אמר להן אלמנה אחת היתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות והיה לה שדה אחת, באת לחרוש אמר לה משה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, באת לזרוע אמר לה שדך לא תזרע כלאים, באת לקצור ולעשות ערימה אמר הניחו לקט שכחה ופאה, באת לעשות גורן אמר לה תני תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו, מה עשתה ומכרה את השדה ולקחה שתי כבשות כדי ללבוש גיזותיהן ולהנות מפירותיהן כיון שילדו בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות שכך אמר לי הקב"ה כל הבכור אשר יולד וכו' הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו את הולדות, הגיע זמן גזיזה וגזזה אותן אמר לה תני לי ראשית הגז שכך אמר הקב"ה ראשית גז צאנך נתת לו בארמה אין בי כח לעמוד באיש הזה הריני שוחטתן ואוכלתן, כיון ששחטה אמר לה תני לי הזרוע והלחיים והקיבה אמרה אפילו אחר ששחטתי אותן לא נצלתי מידו ואמרה הרי הן עלי חרם אמר לה כולו שלי הוא שכך אמר

"בא וראה כמה קשה המחלוקת שהרי בית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא ב' שערות ובית דין של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים" (רש"י ט"ז כ"ו).

אכן כמה קשה עונשה של מחלוקת, יונקי שדים שלא טעמו טעם חטא, עוד חלב אמם נוטף משפתותיהם אף הם נספים בעון המחלוקת! והדבר מתמיה, הלא אין עונש בלא חטא, ואין עונשין אלא א"כ מזהירין, ואיך יענשו אלה שאינם ברי עונש, ועוד דלא רק זאת שאינם ברי חיוב ועונש, הרי אף טעם חטא לא טעמו וכי יונקי שדים בעלי ריב ומדון הם להרבות מחלוקת בישראל, ואם עון אבותם ישאו, אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקנה?

ונראה מזה דעונש הציבור יש כאן, וכאשר קהל ועדה אנשי ריב ומדון הם נענשים הם כציבור וממיתים הם בהנהגתם הקלוקלה אסון על עם ה' כולו, עליהם ועל זרעם, על נשיהם ועל טפם!

כמה קשה עונשה של מחלוקת, פוק חזי מה שכתב אור זורח רבינו חיים ויטאל בשם מורו הגדול הארי"ה החי בספר ליקוטי תורה פרשת שופטים (דברים י"ז ח') "כי יפלא ממך דבר בין דם לדם, בין דין לדין בין נגע לנגע, דברי ריבות בשעריך" דהפסוק זה רמז למה שאמרו חז"ל במדרש דבשעת חורבן הבית שאלו מלאכי השרת את הקב"ה "רבונו של עולם אתה צייתת בתורתך 'ושפך את דמו וכסהו בעפר' ולא קיימת דהרי דמם נשפך כמים ואין קובר, אתה צייתת 'ופינו את הבית', ואח"כ 'וטמא הכהן את הבית' והרי הבית וכל מחמדיה עולה באש, אתה צייתת 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', והרי חנה ושבעת בניה נהרגו ביום אחד", והתשובה על השאלות הללו, השאלות הנוקבות עד עמקי תהומות רבא ומסמרות שערות ראש, "דברי ריבות בשעריך", כאשר יש מחלוקת בין בני ישראל ודברי ריבות בשעריהם, אין מדת הרחמים שורה עליהם ומדת הדין מושלת בכיפה, והדברים נוראים ומבהילים בחומרתם.

וכנגד עונש המחלוקת סגולת השלום, גם כאשר במדת הדין ראויים ישראל לפורענות ולעונש סגולת השלום לעורר מדת הרחמים ולהגין מכל צער ונזק ולהיות כתריס בפני הפורענות. וכך אמרו חז"ל (במדרש פקד"ט ב') "רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר תינוקות שהיו בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעים לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור והיה דוד מתפלל עליהם ואומר (תהלים י"ב) אתה ה' תשמרם נטר אוריייתיהן בלבהון תנצרך מן הדור זו לעולם, ואחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין ע"י שהיו בהם דלטורין, הוא שדוד אמר (שם י"ז) נפשי בתוך לבאים אשכבה לוחטים נפשי בתוך לבאים זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה לוחטים זה דואג ואחיתופל שהיו לוחטים אחר לשון הרע ולשונם חרב חדה אלו הזיפים שנאמר (שם כ"ד) בבוא הזיפים ויאמרו לשאול באותה שעה אמר דוד (שם י"ז) רומה על השמים אלהים סלק שכינתך מבינותם, אבל דורו של אחאב כולו עובדי עבודת כוכבים היו וע"י שלא היו בהם דלטורין יוצאין למלחמה ונוצחין". הרי לן סגולה מופלאה של מדת השלום, עובדי עבודה היו ולמרות זאת היו יוצאים למלחמה ונוצחין משום ששלום היה ביניהם.

מערכי תורה

קורח

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'וירדו חיים שאולה' - וצורם לבלות שאול'

הנה משה רבנו אמר (ט"ז, כ"ח-ל"ג) 'בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו', וירדו חיים שאולה וגו', וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה וגו', שעל ידי שיבלעו באדמה שתפתח את פיה יתברר אמיתות נבואתו. ונראה לבאר דמה שאמר משה רבנו דוקא את הבחינה הזאת שאם בריאה יברא ה' וגו' וירדו חיים שאולה, ובזאת תדעון כי ה' שלחני, לא היה זה בתורת הוכחה וסימן בעלמא, שמזה שדבריו מתקיימים בעשיית אותות ומופתים, מוכחת אמיתות נבואתו, [כדוגמת מה שמצינו אצל גדעון, שביקש מהקב"ה אות, שיראהו טל על גזית צמר, ועל הארץ יהיה חורב, ולמחרת יהיה להיפך שעל הארץ יהיה טל והגזית תהיה חורב], והעונש שנענשו בבליעתם ובירידתם חיים שאולה, לא היה זה עונש בעלמא, אלא העונש היה בתורת קיום דינם הראוי להם, וההוכחה הייתה מזה שנתקיים בהם העונש והדין הראוי להם.

דהנה קורח היה אפיקורס, כמבואר בירושלמי (סנהדרין פ"י) דבאותו שעה אמר קרח, אין תורה מן השמים, ולא משה נביא, ולא אהרן כהן גדול. ואא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל הוסיף שכפירתו הייתה בשתי עיקרים, דבמה שאמר אין תורה מן השמים, כפר בעיקר דתורה מן השמים, ובמה שאמר דאין משה נביא, כפר בעיקר שנבואת משה כולה מפי הגבורה. [והכפירה בתורה מן השמים, הוא במה שאמר טלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית, וכן בית מלא ספרים פטור ממזוזה, שבזה הייתה טענתו שאין התורה מן השמים, ובמה שאמר 'כי כל העדה כולם קדושים וגו', בזה כפר בנבואת משה, שלא ה' שלח את משה]. ובגמ' בב"ב דף ע"ד ע"א איתא, דבלועי קורח אומרים משה ותורתו אמת והן בדאין. וביאר אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל שלכן אומרים את שתי הדברים, דמשה אמת ותורתו אמת, דזה כנגד כפירתם, שהם כפרו בשתי היסודות דנבואת משה ותורה מן השמים, וכנגד שתי הכפירות הם אומרים, שמשה אמת ותורתו אמת עכ"ד.

והנה דין הכופרין בתורה ובנבואת משה, מבואר בגמ' בר"ה דף י"ז ע"א, שהמינין והאפיקורסין שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים וכו', יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו', ועוד שגיהנם כלה והן אינן כלין, שנאמר 'צורם לבלות שאול'. ולפי זה נמצא דדינם של קורח ודתן ואבירם וכל הנועדים על ה' שהיו בכלל האפיקורסין, הוא להיות יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות וגיהנם כלה והן אינן כלין.

מעתה נראה לומר דמה שנבלעו באדמה וירדו חיים שאולה, לא היה זה עונש בעלמא, אלא היה זה קיום דינם הראוי להם כדין האפיקורסין, דירידה לשאול היינו דינם של האפיקורסין שיורדין לגיהנם, כמבואר בגמ' בר"ה שם דיליף דגיהנם כלה והן אינן כלין מהכתוב 'צורם לבלות שאול', הרי דעונש האפיקורסין הוא לירד לשאול, וזהו שנענשו כאן בירידה לשאול, שזהו קיום דינם והעונש הראוי להם, כמבואר בפסוק בתהלים. מעתה יש לומר, דמה שאמר משה רבנו דבזאת תדעון, דע"י שתפתח הארץ את פיה וירדו לתוכה חיים שאולה, לא היה זה בתורת הוכחה וסימן בעלמא, שמזה שדבריו מתקיימים בעשיית אותות ומופתים, מוכחת אמיתות נבואתו, אלא היה זה בתורת קיום העונש והדין הראוי להם, ובזה שיהיו נידונין כדין האפיקורסין, בזה גופא יווכח ויוודע שאכן היו אפיקורסים, ומה שטענו כנגד התורה וכנגד נבואת משה, היה הכל אפיקורסות וכפירה, והאמת היא כי ה' שלחני ולא מליבי, ובקשת משה רבנו הייתה, דיבלעו באדמה וירדו 'חיים שאולה', דהגם דבודאי עתיד להתקיים בהם עונש ודין האפיקורסין כראוי להם, אבל זה עתיד להתקיים רק לאחר מיתה, שנשמתם תהא יורדת לגיהנם ונידונת בו לדורי דורות, וע"ז באה בקשתו של משה רבנו שירדו 'חיים שאולה', שבעדת קורח יתקיים הדבר כבר בעודם חיים, ויראה הדבר לעין כל, כדי שעל ידי זה שיראו שמתקיים בהם דין אפיקורסין, יהא נודע ומתברר אפיקורסות שלהן.

תא ואחוי לך בלועי דקורח

איתא בב"ב ע"ד ע"א אמר ליה ההוא טעיא לרבה בר בר חנא, תא אחוי לך בלועי דקרח, והראהו שתי בקעים שהיה יוצא מהן עשן, ולקח גזית צמר ושראה במים והניחה שם ונחרכה, עיי"ש כל אריכות הדברים. ומבואר בגמ' דגם לאחר זמן מרובה עדיין היו בלועי קורח בעונש בליעתם שנבלעו. ויש לומר הביאור בזה, דלפי המבואר דבליעתם היה בתורת קיום דינם ועונשם הראוי להם כדין האפיקורסין, והנה בכלל העונש של האפיקורסין הוא דנידונין בה לדורי דורות, [ולא כמו פושעי ישראל בגופן, שנידונין רק עד י"ב חודש] כמבואר שם בגמ', וא"כ לפי זה מבואר היטב מה שהיו בעונש בליעתם לעולם, משום דכך הוא דין העונש שלהם, שיהיו נידונין בה לדורי דורות, ועל כן גם בזמן רבה בר בר חנא, שזה שנים רבות אח"כ, עדיין היו נידונין בעונש בליעתם.

והנה אמר ליה לרבה בר בר חנא 'תא ואחוי לך', וצריך ביאור איזה ענין יש בראיית בלועי קורח.

ולפי מה שנתבאר דבליעתם הייתה בתורת קיום דינם והעונש הראוי להם כדן האפיקורסין, יש לומר דהנה בגמ' בראש השנה יליף את דין האפיקורסין מהכתוב בסוף ישעיה 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו', ואם כן מבואר בפסוק דיש קיום וענין בראיית פגרי האנשים הפושעים בי. מעתה יש לבאר דלכן אמר לו ההוא טעיא תא ואחוי לך בלועי דקורח, לקיים בזה ענין זה של 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי'.

***

והנה עוד איתא שם בגמ' בבבא בתרא, שאמר לו ההוא טעיא, דכל תלתין יומין מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת, והיינו שכל שלוש יום הם באין לשם. ולא נתפרש מהו הענין בזה שכל שלוש יום הם חוזרים ובאים לשם.

אכן לפי המבואר דבראייתם שם, מתקיים הענין של 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', אם כן יש לומר דהנה בפסוק שכתוב קודם לכן כתוב 'והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה', וע"ז מוסיף הנביא ואומר, 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', וא"כ נמצא דענין זה דשל 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', הוא בכל חודש, כמו שכתוב בפסוק והיה מידי חודש בחודשו, וזהו הענין במה שכל שלוש יום מהדר להו להכא. וסמך לדבר נראה, דהנה הרשב"ם שם (בד"ה כל) כתב, כל תלתין יומין, כל ראש חודש. וצריך ביאור מהיכא תיתי שזה דוקא בראש חודש. אולם לפי מה שנתבאר דמה שהם חוזרים לשם כל שלוש יום הוא בשביל קיום הכתוב דמידי חודש בחודשו יצאו וראו בפגרי האנשים, אם כן מבואר היטב המקור דהיה זה בראש חודש, דהרי זהו שכתוב והיה מידי חודש בחודשו.

'וכל ישראל נסו לקולם'

כתוב (ט"ז, ל"ד) 'וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ'. הנה בפשוטו נסו כי נבעתו מפחד הקול שהיה בשעת הבליעה. ויש לומר עוד דהנה כתוב שה' אמר למשה 'העלו מסביב למשכן קורח דתן ואבירים וגו' סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים וגו' פן תספו בכל חטאתם, ומבואר דהצלתם מן הבליעה תלויה היא במה שסרו ונסתלקו מעל אהלי האנשים הרשעים, והנה לא נתפרש מהו השיעור שצריכים להסתלק מהם, ויש לומר דלכן נסו, כדי שבודאי יהיו בכלל מסתלקים מאהליהם.

'ויהי ככלותו לדבר - ותבקע האדמה'

כתוב (ט"ז, ל"א) 'ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם וגו'. ומשמע מלשון הכתוב דתיכף מיד כשכילה משה דבריו מיד נבקעה האדמה ונבלעו בתוכה, ולא היה שהות בין סיום דברי משה לבקיעת האדמה ובליעתם. ויש לומר בזה דהנה הרי משה קבע שביורר אמיתת נבואתו יהיה מתברר על ידי בקיעת האדמה ובליעתם בתוכה, וא"כ כל זמן שהאדמה אינה נבקעת ואינם נבלעים בתוכה, עדיין אין מתברר אמיתת נבואתו של משה, ואמיתות נבואת משה תלויה ועומדת עד שתתברר, ועל כן מיד עם כלותו לדבר מיד נבקעה האדמה ונבלעו בתוכה, כדי לא להשאיר את אמיתות נבואת משה בלא בירור אפילו רגע אחד.

'ובני קורח לא מתו'

בפרשת פנחס כתוב (כ"ו, י"א) 'ובני קרח לא מתו'. וכתב רש"י, הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בליבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם. וצריך ביאור דכיון דהרהרו תשובה למה נענשו בכלל, ולמה לא הועילה תשובתם להצילם לגמרי מגיהנם. והנה בבליעת קורח ועדתו יש בזה שתי עניינים, יש בזה עונש על המחלוקת, ועוד יש בזה בירור על אמיתת נבואתו של משה רבנו. והנה בני קורח שעשו תשובה הרי מבואר בדברי הגמ' שהיה זה תשובה בלב, והיינו דלא היה זה גלוי לכל שחזרו בתשובה, מעתה נמצא דתשובתם מועילה רק לגבי העונש, דלזה מועיל שהרהרו תשובה בליבם להצילם מהעונש, אבל לגבי בירור אמיתת נבואתו של משה, כיון דלא נודע לכל שחזרו בתשובה, הרי שלצורך בירור אמיתת נבואת משה צריכים גם הם ליבלע, ורק על ידי זה יהיה מבורר אמיתת נבואתו, ואם אחד מהחולקים אינו נבלע, הרי זה חסרון בבירור הדבר.

ולפי זה מבואר היטב דלכן לא מהני הרהור תשובה שלהם להצילם לגמרי, כי עדיין צריכים ליבלע בשביל בירור אמיתת הנבואה, אבל מצד העונש הרי הם פטורים כי הרהרו בתשובה, ועל כן נתבצר להם מקום בגיהנם.

פעם אחת הלך מרן החזון איש זצ"ל לפנות בוקר ברחוב, כאשר ראהו אחד משומרי העיר מהלך, סבר שהוא ישמעאלי המבקש לפגוע, ומיד ירה לעברו בכלי זיין שבידו, ואולם בדרך נס החטיא היורה את המטרה ולא פגע בו הכדור. אגב אורחא, כשסיפרו זאת לאא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל הגיב שאותם האוחזים בכלי נשק וכלי משחית, אצבעותיהם נמשכות מאליהן לפעול באותם כלים, וכדוגמת אדם האוחז במקל, ומסתובב ומבקש להכות בו. והנה באותו יום ביקש מרן החזון איש זצ"ל לעלות לתורה, והיו המתפללים סבורים שהוא מבקש כן בשביל לברך ברכת הגומל בעקבות המעשה שהיה, אולם לבסוף נתברר שלא זה הטעם שביקש לעלות לתורה, אלא הטעם הוא כי בעת הירי לעברו היה באמצע ברכת התורה, ועל כן חשש שמא לא כיון בברכות כראוי, ולזאת ביקש עליה לתורה כדי לברך שנית בכוונה הראויה.

הספד על רבינו מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוקללה"ה

מפי מורינו ראש הכולל הגאון הגדול ר' שמעון גלאי שליט"א

בהיכל הכולל שע"י ישיבת כתר תורה בארה"ק

יתומים היינו ואין אב, רבינו הגדול עלה בסערה השמימה, ועל נשמתו הגדולה והטהורה שעלתה למרום נאמר 'רוכב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק', הקב"ה שולח לעולם נפש טהורה, ממקום גבוה כ"כ, 'נשמה שנתת בי טהורה היא', צריך רק לדעת לשמור עליה, על טהרתה, שתהיה כפי שניתנה באדם, כדי שהקב"ה יהא שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק.

איך מגיעים לזה, אם חיים כל הזמן בהרגשה ש'אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי', כשמרגישים כל הזמן שיש בנו נשמה שניתנת לנו ע"י הקב"ה, שהוא נותן לנו חיים כל רגע ורגע כדי לעבדו כאן בעוה"ז, אז יכולים להגיע לזה שכשתבוא השעה ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה, תהא הנשמה טהורה כנתינתה 'נפש נקי וצדיק'.

אנחנו צריכים ללמוד ולהתעורר מהאי גאון וצדיק, רבן של ישראל, יתומים היינו ואין אב, כתוב בחז"ל הקדושים גדולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו, מה היה בבית אלוקינו שלכן הושוותה מיתת צדיקים לשריפת בית אלוקינו, כתוב בתוס' בבבא בתרא שהתלמודי תורה היו בירושלים דווקא, וכדכתיב 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים', כי כשנמצאים ליד ביהמ"ק, המקום של עבודת ה', היו כולם מושפעים, וזה היה משפיע על צעירי הצאן הילדים הרכים, בית המקדש היה מאיר, בית חיינו, הוא היה מפיץ אור רוחני.

כל אדם שהיה מגיע לביהמ"ק היה מקבל כח רוחני, להתמודד עם החיי שעה בעולם הזה, עם הנסיונות של העולם הזה, הנפש שלו היתה מקבלת כח כוחני לעבור את זה, כך היה יותר פשוט וקל לעבור את העולם הזה, עולם הנסיונות.

ואפשר לומר שע"ז אומרים גדולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו, הצדיקים אף הם מאירים לכל סביבותם, וכולם מושפעים מדמותם הגדולה, חז"ל אומרים בשעה שאדם לומד תורה שכינה כנגדו, וכן בשנים הלומדים, ובהמשה ובעשרה כמו ששינינו בפרקי אבות, ואדם גדול שכולו תורה כמה השכינה חופפת עליו, כמה קדושה שורה עליו ומשפיעה על כל סביבותיו.

אבל היה ענין נוסף בבית אלוקינו, בית המקדש היה גם מקום שממנו יוצא הוראה לישראל, לא רק השפעה ואור לכולם, אלא הוראה ודעת ה', וגם במיתת צדיקים מסתלק מישראל מי שיוצא וינחה באיזו דרך לילך, ולכן חז"ל אומרים במקום אחר 'גדולה מיתת צדיקים כשבירת הלוחות', שהם המורים תורה ומצוות לישראל.

הגמ' במועד קטן אומרת 'הרואה ס"ת שנשרף חייב לקרוע שתי קריעות, אחד על הגויל ואחד על הכתב', והפשט בזה הוא, שבספר תורה יש שתי דברים, שתי דברים שכשהאדם רואה שהס"ת נשרף רח"ל לגד עיניו, הוא רואה שתי תוצאות לנגד עיניו, הא' הוא שריפת הגויל, הגויל זה הס"ת עצמו הקדוש בקדושת ספר תורה, והנה הקדושה מסתלקת בשריפת הס"ת.

אבל הוא צריך לקרוע קריעה נוספת על הכתב, הכתב היא התורה עצמה המורה לאדם מה יעשה ומה לא יעשה, היא המנחה את האדם בכל דרכיו ומעשיו בחיים, וגם היא נשרפת לנגד עיניו, על זה צריך לקרוע קריעה נוספת.

כתוב בגמ' בברכות שתלמידי רב אמרו אחרי פטירתו של רב, ונסתפקו ספק בהלכה, ועשו קריעה נוספת ואמרו נח נפשי' דרב וברכת מזוני לא גמרי', הם כבר קרעו קריעה על עצם הדבר שהרב'ה חסר, אבל אחרי זה כשהם באו לשאלה בהלכה וראו שאין להם את הרב'ה שיורה להם מה לעשות, הם קרעו קריעה נוספת, על כך שמי יורה דעה, זה הקריעה על הכתב, גם אחרי שכבר קרעו קריעה על הגויל.

היתה לנו את הזכות להיות עם אדם גדול בענקים, שעם כל גדלותו העצומה, שראשו הגיע השמימה, ונתן מעצמו ומסר נפשו ללמד דעת את העם, אומר ר' שמעון בהקדמה לשערי יושר, שיש אנשים שה'אני' שלהם מצומצם, הם חושבים רק על עצמם, אדם גדול ה'אני' שלו מתרחב, והוא רואה את כולם, הוא מרגיש חייב לדאוג לכולם, לרומם את כולם, זה מה שמרן ראש הישיבה זצ"ל היה, זה מה שעשה שמונים שנה ללמד ולהרביץ תורה בתלמידים, בשיעורים המאירים כל כך, שנמסרו מתוך הנשמה המהורה שלו, וזה מה שעשה באחרית ימיו שהנהיג את ישראל, ודאג להרים קרנם, וקרן התורה והיראה בכל מקום ומקום.

יתומים היינו ואין אב, אין מי שישפיע עלינו את השראת השכינה שהיתה עליו, אין מי שיורה לנו דעה, וצריכים לקרוע ב' קריעות, על ההשפעה הגדולה של קדושה, ועל ההוראה וההדרכה לישראל, אנחנו מרגישים את זה, אוי, אוי, אנחנו יתומים, מי ידריך אותנו הלאה.

מה התפקיד שלנו בעת הזאת, כתוב בחז"ל 'אחים לי בהספדאי דהתם קאימנא', אומר רש"י הקדוש 'בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו, דהתם קאימנא בשעת הספד ואשמע איך תתחמם', מרן נמצא איתנו כאן, ורוצה לראות איך אנחנו מתעוררים, 'ואשמע איך תתחמם', אבל צריך לדעת, מה יש למרן בזה שאנחנו בוכים, התשובה היא, בעולם שכולו טוב יודעים כמה חסר להקב"ה, כמה כבוד שמים חסר כאן בעולם למטה, והנפטר רוצה שימשיכו את מה שמסר נפשו ע"ז, תורה, עבודה, גמילות חסדים, צריכים לדאוג שכל המסירות נפש שלו כל היום להפקיר את עצמו בשבילנו לא היתה לחינם, חייבים להמשיך את דרכיו. כתוב בפסוק 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך', מפרש המלבי"ם, איך אדם גדול יודע להורות לאחרים, ולהדריך את כל השואלים מה לעשות, בכל הענינים, זה נגרם מכח מה שאדם דבק במידותיו של הקב"ה, אם אתה מקיים את ה'דעהו', ואתה הולך 'בכל דרכיך' כמו שהקב"ה רוצה שתלך, 'והלכת בדרכיו' מה הוא רחום אף אתה, יתקיים בך סיפא דקרא 'והוא יישר אורחותיך', הקב"ה יאיר לך את העינים וילמד אותך מה לעשות ומה ללמד לאחרים לעשות בכל שאלה במסלולי החיים, ולזה זכה רבינו ליישר דרכיו באופן הנעלה ביותר, וזכה להשיב דעת ותבונה להמון ישראל ששאלו והתייעצו.

מרן רבינו זצ"ל היה מצוין בכל מידה נכונה, בתורה, בתפילה, בבין אדם לחבירו, ביראת שמים, לנו רק נשאר לקום, ולהתעורר ללכת בדרכיו, נראה להקב"ה שאנחנו רוצים להתקרב אליו, וללמוד מצדיקי הדורות את המעשה אשר נעשה, ונזכה שמרן יהיה לנו מליץ יושר, ובמהרה נזכה לבנין ביהמ"ק ויקוצו וירגנו שוכני עפר, ובילע המוות לנצח, ומחה ה' א' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

הספד על רבן של ישראל רבינו הגדול רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל

היה כסף, אבל היה להם עוה"ז, כעת בעלמא דקשוט שהכל אמת הגיע הזמן להפוך קערה על פיה, אומר הקב"ה תנו לי להסתדר עם הגבירים, לכם אני מבטיח, נכון שהיה לכם עוה"ז פרי מעשיכם, אך הקרן קיימת לעוה"ב.

והנה הכתוב אומר (קהלת ה, ט) אהב כסף לא ישבע כסף, ופרש"י אוהב מצוות לא ישבע מהם, דימה המצוות לכסף, וכי שמענו על גביר שעשה כמה עסקאות גדולות שיברח מהמקום שמא יציעו לו עוד עסקא שירוויח בה הון רב, וכיצד יברחו מהר סיני.

ואמרו (סוטה יג, א) ת"ר בא וראה כמה חביבים מצות על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצוות, [להעלות ארונו של יוסף] שנא' חכם לב יקח מצות וגו', לא תלה הכתוב בצדקות וירא"ש אלא ב"חכם לב", כי טוב סחרה מכל סחורה.

וכמה עמל ויגע לשרש את הרוממות וההוד של בן תורה, וכדאמר רב יוסף (פסחים סח, ב) אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, ופרש"י שלמדתי תורה "ונתרוממתי", ואת הרגשת ה"אשריך" במתיקות ועריבות התוה"ק, אשר אין אהבה כאהבתה של תורה, ומתוקה היא מדבש ונופת צופים.

ומכאן זה היה תובע במקהלות שלא להפסיד את הזמן היקר על כלום, וכיצד יש לבן תורה השקוע בתלמודו זמן להסתכל ב'לוח המודעות', מה תמצא שם?! ואלא יצר של 'סקרנות' ולכן אתה רוצה לראות מה כתוב שם, אז נקרא לו בשמו אז אתה רוצה להתבטל. וכל כיוצא.

היה לו תלמיד שלמד אתו כל ש"ק שעתיים - שלש, ולמדו גם מס' ברכות, והשליטה בכל מכמניה הייתה מיוחדת.

ואמר לו תדע לך שכדי להצליח צריך להיות 'מוכרח' לחפש לו מכריחים שיהיה חייב ללמוד ולדעת, וסיפר לו שהיה מוכרח לומר שיעור כל יום שישי לבעה"ב במס' זו ולכן היה צריך ללמוד היטב ולשלוט בה כדי ללמדה לאחרים.

ועכ"פ אותו בחר היה לו הרבה חברים שנישאו וחפץ מדי פעם להשתתף ב'אופרוף' - שבת עליה לתורה שלהם, ומרן רה"י רבי גרשון אמר לו - אין הצר שווה בנזק המלך. לא סוגרים דף גמ' בשביל דברים כאלו, הזמן הוא יקר מדי ואפשר כ"כ לגדול בו ולהצליח מכדי לבזבז אותו על דברים שלא נצרכים ממש. [חוץ מפ"א שזה היה בחר יתום ואז הרשה לו לנסוע].

הג"ר דוד כהן הביא את דברי הגר"א שהאדם נולד עם טבע של צמאון ומתיקות בתורה, ורק העסק בדברים אחרים הוא זה שמפסיד את זה.

ולכן היה גם מעודד להספיק הרבה לגמור מסכת, ולגמור ש"ס, הרי כשמנצלים את הזמן, אפשר להגביה שמי רוס, והוא היה דוגמא חיה לכל - שהיה אכפת לו על כל רגע שלא ילך לאבוד. וכידוע שהוא ואחיו הג"ר יעקב למדו בגיל צעיר עם האבא שלהם הגרצ"י את הש"ס בעיון. וכשהוא הגיע ללומז'ה בגיל י"ח כבר היה לאחר מכן, ופ"א אמר לנו הג"ר יעקב כשלמדו מצאו אח"כ את הסברות של מרן רה"י רבי גרשון בקובץ שעורים, ואת שלו עצמו ברש"י.

ועוד אמר מרן רה"י רבי גרשון שדרך ההצלחה בתורה הוא לעסוק בה מתוך התעניינות וסקרנות, כי טבע האדם כששומע דברים מעניינים הוא נהנה וגם מבין וזוכר יותר.

ועוד הוסיף דבר ראשון צריכים לראות שהלימוד יהיה עם עריבות ומתיקות וזוכים לזה ע"י תפילה שמבקשים מעומק הלב "והערב נא" וגם ע"י התמדה, וכשזוכים לזה אפשר ללמוד שעות בריציפות. וכבר הזכרנו שאע"פ שהוא היה אדם רגוע מאד, ומרגיע אחרים מ"מ מביטול תורה וכל הקשור לזה היה לחוץ מאד.

תמו ימי בכי' וז' ימי האבל בהסתלקות עמוד האש אשר האיר לפני המחנה, וימש חושך, אכן - תורתו מגן לנו ובדרכי החיזוק אשר הנחיל - קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא.

והנה שלושה מטיבי לכת אשר סלל לנו בדרך בן העליה הלא המה נמצאים בפרשיות אשר לפנינו בהעלותך - שלח.

א.

הראשון ואשר לו זכות הבכורה, הוא ויסעו מהר ד' (י, לג) ואחז"ל (שבת קטו, ב) כתינוק הבורח מבית הספר, ולכן נכתבו שני נ' הפוכים (י, לה-לו) להפסיק בין פורענות לפורענות (ע"י שפ"ח), ואכן בש"ק פ' בהעלותך היה המבחן הראשון אם אכן פינו ולבנו שוים בקבלת תורה באהבה בחג השבועות. שיש שנהגו לנסוע הביתה לש"ק אחר תקופת ימי הספירה והחג, אמנם - בזמן קיץ שהשקיעה מאוחרת, בחר שנוסע לפני תום הסדר ביום שישי הוא הוא ה"תינוק" וה"בורח" מבית הספר [א"כ היה בדרך רחוקה הפטור גם מקר"פ] - נקוה שכל בני הישיבה"ק עברו את המבחן בהצלחה. והנה התינוק הבורח מביה"ס כי אינו יודע להעריך גודל הטובה אשר הופכו לאיש בין האנשים ומחכימו בינה לדעת הדרך ילך בה, ובלעדיה הנה הוא כעיוור המהלך באפילה.

והנמשך בזה שהרי מה שהיו כתינוק הבורח פירש הכלי יקר שפחדו שהקב"ה יתן להם עוד מצוות, והוא בא ממיעוט הבנתם בערכם של תורה ומצוות אשר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, וכדברי רבי חנניא בן עקשיא המובא בסוף פרקי אבות, אשר מתן שכרם לאין ערוך ושיעור, ואמרו (קידושין טז, ב) אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה, ואשר אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו יכולים להודות על מצוה אחת, ואשר כל חללי עלמא אינם שווים לדבר אחד מן התורה.

והביא מרן הרה"י רבי גרשון בשם החזו"א שכל בן תורה חייב לדעת את גודל ערכו וחביבותו אצל בורא כל העולמים, ולשנן המשנה (אבות ו-ה) ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם - ופרש"י הוא שכר שתקבל על למודה של תורה - וכתרך גדול מכתרם וכו'.

בחנוכת הבית של ישיבת 'נהרדעא' בב"ב דבר מרן רה"י רבי גרשון והביא את דברי המשנה (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך - אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב.

והוסיף ואמר מה החידוש במשנה שאשריך בעוה"ז, בא להיכלי התורה ותראה, נלך לכולל פוניבו' ומשם דקות ספורות לבורסת היהלומים ברי"ג, ונראה כולל פוניבו' שוקק חיים כולם מלאי שמחה וחיוך, דבורם בנחת ושמחים בשמחתה של תורה. אח"כ ניסע לבורסה ברי"ג ונסתובב בין החדרים מבחוץ ונשמע אחד צועק ואחד רב עם מי שרימה אותו אחד פושט רגל אחד בחקירת מס הכנסה ואחד בית משפט וכיוצא ב - וכי יש לך עוד ספק למי מגיע התואר 'אשריך'.

[במאמר המוסגר היה פעם גביר בקנה מדה של עושר אגדי, והגיע לארץ ובקשו ממני להיכנס אתו אל מרן רה"י הגראי"ל שטיינמן זע"א, והיה מעניין איזו בקשה יבקש, לרוב עושרו וגדלו, ולתדהמתי הוא בקש על שלום בית, שסובל הרבה מאשתו ל"ע...]

וכל אשרו אינו שווה לו...]

אך, החידוש הוא 'וטוב לך לעוה"ב', הגבירים יאמרו להקב"ה כאן זה היה עלמא דשיקרא, לנו היה כסף אבל לא עוה"ז, לבני תורה לא

שהביאו תוסי' בכתובות (קד, א) את דברי חז"ל עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. ובתדא"ר (פכ"ו) גרס על אכילה ושתיה יתירה. (ומורינו רה"י הגר"א ציין גם למסילת ישרים ריש פ"ג).

וכבר הביאו בהספד בלווייה שבהיותו ילד קטן הביאו לו ממתק ומסר אותו לידי אחותו, וכששאלה למה לא משאיר לעצמו אמר אני לומד תורה וצריך להמנע.

ופ"א באתי לביתו בזמן שאכל ואמרתי לו בתיאבון וחייך. ואז בקש ממנו הנכד ששהה שם שיאמר לי מה שרגיל לומר להם, וא"ל שבבית שלהם אמרו שתאבון אומרים לסוסים, יהודי אוכל כי צריך לאכול.

ולאחר הלווייתו של מרן רה"י הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל שב לביתו עם אחד הנכדים והרבנית עדיין לא חזרה, ונכנסו לאכול והוציא מרק קר מהמקרר ומלא צלחת לנכד וגם שפך לעצמו ואח"כ אמר לו לנכד איך תאכל קר צריך לחמם והלך מיד הוא עצמו וחמם - אבל לעצמו אכל קר.

אך צריך לדעת שלזכות להורים לזכה בן וכאלו דורות צריך הרבה מסי"נ ואהבה לתורה, כי התורה אוהבת את מי שאוהב אותה.

ואכן שבוע לפני פטירתו פורסם במכתבים למערכת ביתד נאמן על קבר של סבתו, שהוא מקום מסוגל לתפילה לזוג הגון ומעוכבי שידוך, משום שהיא התארכה לבחור תלמיד ישיבת ואלוז'ין ואח"כ התברר שהוא משכיל בעל דעות כוזבות, ובאה לאביה שהיה גביר חשוב ואמרה שרוצה לעזוב את השידוך, וא"ל שהיא צודקת אך שתקח בחשבון שבנסיבות התקופה ההיא יתכן ולא תוכל להתחתן לעולם, והסכימה ועזבה את השידוך, ואח"כ זכתה ונישאה לבעלה הגרמני"ש מובשוביץ שהיה רב חשוב ונכבד והקימה משפחות שבת ת"ח מופלגים, (משפחות מובשוביץ, אדלשטיין, ברמן, יעקובוביץ ועוד) וכל בניה וחתניה היו רבנים ברוסיה ובארץ ישראל.

וכן מסופר על אמו שנפטרה צעירה לימים, וכאשר ידעה כבר שקצה קרב, אך במקום מגוריהם הרוסים לא אפשרו ללמוד תורה, ושלחתם לדודתם ברחוק מקום, על אף היותם צעירים לימים ולא תזכה לראותם עוד.

ואמרו לי שיש חת"ס שמביא מדרש כיצד זכתה צפורה להיות אשתו של מרע"ה, על אף היותה במדין ולא הייתה בשעבוד מצרים ככל בנות ישראל.

משום שכאשר יתרו הלך להתגייר קרא לבנותיו ושאלן אם גם הם רוצים להתגייר אתו, וכאשר השיבו בחיוב א"ל שידעו שאחר הגיור אסור להם להתחתן רק עם יהודי, וכל היהודים נמצאים במצרים אין יוצא ואין בא, ושיקחו בחשבון שיתכן ויצטרכו להישאר לבד לעולם, וכל הבנות חוץ מצפורה חזרו בהם, וצפורה היחידה שהסכימה ורצתה להתגייר ולשלם גם את המחיר הכבד הזה, א"ל הקב"ה את ויתרת על הכל, את תקבלי את הכל ותזכי להינשא למרע"ה.

ב

והדבר השני אשר היה מרן רה"י רבי גרשון חוזר בכל הזדמנות שיכל הוא מוסר! ה"החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך". והוא הרש"י הראשון בפי' שלה, למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

גדולי עולם, אנשים פרש"י לי חשיבות, ואותה שעה כשרים היו - ראשי בני ישראל המה (במדבר יג, ג), אך בלא מוסר לפתח חטאת רובץ, וחטאו והחטיאו וגרמו חורבן לכל כלל ישראל - במדבר הזה יתמו ושם ימותו (שם יד, לה).

ופ"א הוא התקשר להגר"ח"פ ברמן שליט"א שהוא כידוע מיוחד בכשרונותיו, וא"ל שמעתי שאתה לחוץ בשיעור, ואינו מבין ממה יש לך להלחץ, הרי השיעורים שלך נפלאים, וא"ל אם הרה"י רוצה לדעת אז אני אומר, אני לחוץ להיות בטוח שמה שאני אומר זה הפשט והאמת בסוגיא ואם זה מה שהבחור צריך לשמוע, ואמר לו אם כך אז אדרבא תלחץ יותר ויותר, כי ע"ז ראוי באמת להלחץ ולהשקיע.

והרבה השקיע כיצד לומר שיעור שיהיה נח וקל לשומע ויצא עם שמחה ומתיקות.

וסיפר ת"ח מופלג א' שהיה סוגיא שלמד אותו בעומק רב ובהיקף, ונכנס אח"כ לשיעור של מרן רה"י רבי גרשון, והיה לו חלישות הדעת עצומה שכל מה שהוא עמל ויגע עד שהגיע למסקנת הדברים שלפיהם העקוב למישור, הוא אמר את זה מיד כפשט בסוגיא, והוסיף שיש בהתחלה אמר דברים שלפיהם התיישבו שש קושיות גדולות שהיו לו בסוגיא, מבלי שיוכיח אותם, וכן כל ההערות והשאלות על הכל הוא התייחס ופירש באופן שלא יקשה כלום.

והג"ר מאיר גריינמאן שליט"א ספר שכשהיה צעיר לימים והגיע לא"י החזון איש שלחו לפוניבז' ללמוד אצל מרן הרה"י רבי גרשון. וידוע שכשהוא היה בגיל צעיר כבר אמר עליו החזון"א שיש לו דין של ת"ח.

דבר נוסף שהיה שגור על לשונו 'איני יודע' ושמעתי מנכדו ששני סיבות היו לו, הא- כי לפעמים הכיר את השואל שהתירץ רק יבלבל אותו ויסתבך, ולכן העדיף שלא להכנס לזה, והיה לו עוד סיבה לרומם את הבחור ששאל שאלה יפה שגם הוא לא ידע להשיב עליה. (ועי' אבן עזרא רות ב, י"ז).

וכמה נאה וכמה יאה אשר התמונה שנשארה והנציחה את כל ימי חייו, לראות אותו בביה"ח ביומו האחרון עם מכשיר ההנשמה והדף של השיעור בידו וכך נתעלה בעמוד אש ועלה בסערה השמימה. אדם כי ימות באהל כפשוטו וכדברי הר"מ אפילו בשעת מיתה.

וכמו שמורינו ראש הישיבה חתנו הג"ר איתמר גרבוז שליט"א בא לומר את השיעור כרגיל ביום הפטירה לפני הלוויה ופתח שקשה לו לומר שיעור, אבל יותר קשה לו שלא לומר, כי זו היתה צאתו מחיים וזה היה דרכו לא להפסיד שיעור בשופ"א, וכל מה שיכל לעשות לא ויתר לעצמו כלום.

וסיפר נכדו שלעת זקנה היו פעמים שהיה קשה לו לקום בבוקר והיה אומר לעצמו התגבר כארי, ובשארית כוחותיו קם לעבודת הבורא. וכך עד יום פטירתו ועד בכלל והיתה מיתתו בנשיקה באהבת עולם ואהבה רבה של תוה"ק מתוך לימוד ועמל.

וידוע שהרב מפוניבז' אמר פ"א - כיצד אתם חושבים שהלכו היהודים לתאי הגזים בזמן השואה?! עם דף הגמ' המשיכו ללמוד עד שיצאה נשמתם. ושאלו ח"א שהרי בגמ' (ברכות סא, ב) מסופר שכשהוציאו את ר"ע להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, ופרש"י קורא קריאת שמע וכו' והיה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד - הרי לנו שהולכים למות עם קר"ש ולא עם דף הגמ'.

והשיב הרב אדרבא משם המקור שלי, שהרי לשם מה הגמ' מוסיפה 'וזמן ק"ש היה', הרי גם בלי זה כך הולך יהודי למות, וע"כ שבסתמא הולכים עם דף גמ', ורק כאן היות והיה זמן קר"ש הרי שהיה מחויב בדבר להפסיק ולקרות.

ובהמשך הפרשה מצאנו שהתינוק הבורח מבי"ס הביא אותם למתאוננים ולקברות התאוה, והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה, וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר.

כי כשאין טעם וחשק בלימוד בא הרצון לתאוות האכילה, אשר הוא הגורם הגדול לאבד יותר ויותר החשק והמתיקות בתורה, וכמו

ובסנהדרין (קח, א) דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב. ולימוד המוסר אם היו זוכים והיו לומדים ולוקחים מוסר היו באים לא"י והיתה גאולתם גאולת עולם.

"כי היא חייד" - כפשוטו.

והנה פ"א שב מרן רה"י רבי גרשון לביתו לאחר יוהכ"פ עם אחד מנכדיו. וא"ל יודע אתה דבר מעניין, בדור הזה יש הרבה זקנים שמאריכים ימים עם צלילות הדעת, יודע אתה למה - כי הקב"ה מרחם עליהם כין שעדיין לא הגיעו לשלימות נפשם, ונותן להם ד' ברחמי אפשרות להמשיך לעבוד ולתקן את עצמם ולהעפיל לשלימות.

נאנו יודעים שהוא זכה לזה כי אכן הקב"ה רחם, אבל עלינו, להיות עמוד אש ההולך לפני המחנה, להורותינו דעה, ולהשכילנו בינה, למען נדע הדרך נלך בה - ולחסות בצילו, וזכותו הגינה עלינו]. ומסופר על אחד המשגיחים בארה"ב שנפגש עם האדמו"ר ר' יואליש מסטמר זצ"ל ושאלו מה מלמד לתלמידים והשיבו מסילת ישרים, ושאלו האדמו"ר אם יוכל לומר לו את ה'סולם' של רבי פנחס בן יאיר שעליו בנוי המס"י, ומיד התחיל למנות זהירות וזריזות נקיות וכו', ואמר לו שהחסיד דבר עיקרי מהם, ושוב חזר, ושוב אמר לו שחסר משהו עיקרי, ושאלו המשגיח שיאמר לו מה חסר, ואמר לו שכתוב **'תורה'** מביאה לידי זהירות, שהסולם מתחיל מתורה ורק דרך שליבה זו אפשר להמשיך הלאה, לזהירות וזריזות וכו'.

וככל שעמוד התורה גדול יותר, כן מדריגות הסולם יעפילו להיות סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

וככל החזיון ההרואי הזה ראו עינינו ואיך העפיל בשלימות המדות, אשר כזה ראה וקדש.

אכן - הוא דבר והיפוכו ככל אשר יהיה שלם במדותיו, כך התורה שלו תתעצם לבלתי הכר.

וסיפר לי הגר"מ בן שלמה שליט"א ראש ישיבת תורת חסד באלעד, כי היה לו חבר מאד כשרוני באופן מיוחד, פעם אחת אמר לו החבר אם אני יעזוב את העולם מבלי שאני יחבר ספר כמו 'יחידושי רבינו חיים הלוי' על הר"מ, אז בזבזתי את הכוחות שלי ולא מציתי אותם עד תום.

והוא שח את זה פ"א למרן רה"י רבי גרשון, ואמר לו אמור לאותו בחור כי את הספר רבינו חיים הלוי אי אפשר לחבר עם כשרון לבד, יהיה גדול ככל שיהיה, ואפילו לא רק עם עמל התורה העצום שכידוע ר' חיים היה מופלא בזה, זה רק בתוספת שלימות המדות והחסד, ולהפקיר עצמו לגמרי לעולם של חסד והטבה לזולת, כפי שידוע מעשה תוקפו וגבורתו של הגר"ח - ואז בס"ד אפשר לזכות. והנה משה רבינו ע"ה זכה להיות מנהיג של עם ישראל, ומסופר במדרש רבה (שמות פרשה ב' - ג, א) ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, שכאשר רעה את צאן יתרו, ברח ממנו גדי ורץ אחריו וכו' עד שנזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עייף אתה, הרכיבו על כתפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בוי"ד כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל, הוי 'יומשה' היה רועה ע"כ.

ועוד אמרו שם (פרשה א אות כו ב, יא) וירא בסבלותם שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואמר חבל לי עליכם וכו', והיה נותן כתפיו ומסייע **לכל אחד ואחד** מהן וכו', אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ותחתונים ואדבר עמך.

וסיפורים לאין ספור - איך נשא במשא העם של כל יחיד ברחמים וחמלה.

וסיפר לי ראש ישיבת 'באר יצחק' בטלז סטון הגר"י תופיק - אביעזרי שליט"א שלפני שנים ביום שישי בשעה שתיים בצהריים מתקשר אליו מרן רה"י רבי גרשון ואומר לו, יש לכם בחור בישיבה שלא מתפקד כראוי, ואולי חושבים לשלוח אותו למקום אחר, רציתי לומר לך שאני קבעתי אתו חברותא פעם בשבוע ונלמד יחד ותראה שיהיה לך עוד הרבה נחת ממנו.

והיה זה בחור שלא הכירו כלל, רק בא קודם וסיפר לו ומיד נחלץ לעזרתו. והוסיף לו עוד, אם יש לך עוד כמה בחורים כאלו תפנה אותם אלי אני יקבע עם כולם חברותא, רק שאין לי כ"כ הרבה זמן - אז איתם אני ילמד פעם בשבוע דרך הטלפון.

ועוד סיפר לי אביו של הרב אברהם פינזל מנהל חידר 'חכמת שלמה' בירושלים שפ"א בנו מקבל ט"ל ממרן רה"י רבי גרשון שמוזהה עצמו ובקש ממנו לבוא אליו לירושלים ולהפגש עמו ושיקבע לו זמן, וכאשר השיבו מיד שאדרבא הוא יבוא אליו, א"ל היות ואני צריך אותך אני יבוא אליך, והרב פינזל השיבו בחכמה הרי אני בין כה בב"ב ואז אני יכנס, וכאשר נכנס היה זה למען בקשת טובה ליהודי אחד שיסכים לקבל את בנו לחדר, והיה מוכן לנסוע במיוחד עד ירושלים לזה.

ועוד סיפר לי יהודי יקר מרחובות, שבחליו האחרון של מרן רה"י רבי גרשון, אותו יהודי הרגיש מאד לא טוב בלבו והובהל לטיפול נמרץ בבית"ח, והתקשר אל הרב שורף מנאמני ביתו של מרן רה"י שיעתיר עבורו כי לפי מה שמרגיש הוא חושש לגרוע ביותר, וא"ל שכעת גם רה"י בטיפול נמרץ, ואז הוא מיהר להתנצל שלא ידע, וודאי שפשוט שא"א להטריח בשעה כזו, אך הרב שורף אמר לו שהוא מקבל שמות של חולים גם בשעה זו, ומסר לו השם, ואכן - לאחר זמן לא רב חלה הטבה ניכרת במצבו ויצא בריא ושלם מבית"ח.

ואמר לי אותו יהודי יקר בהתפעלות, בא וראה אהבת ישראל עד היכן היא, הוא עצמו בטיפול נמרץ, ולכאב של יהודי פרטי מרחובות עדיין לבו פנוי לברכה ותפילה, וראה שהיא גם הועילה ועזרה.

היה בן תורה חשוב בן עליה שפגעו בו עד דכדוכה של נפש שהסבה לו נזק גדול, ובאו אח"כ לבקש מחילה, והיה הדבר קשה לו, ומאידך - בהיותו בן עליה העיק על נפשו הטהורה, ובא להתייעץ עם מרן רה"י רבי גרשון, וא"ל שאכן זו פגיעה קשה שבודדים עוברים אותה ואינו חייב למחול והיה שותף אתו בכאב ובצער.

אכן - מאידך יש לו הזדמנות נדירה שמי יודע אם תחזור עוד פעם בחיים, והוא מה שאמרו חז"ל, נושא עוון ועובר על פשע - למי נושא עוון, למי שעובר על פשע, ועוד אמרו (ר"ה יז, א) כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, ולפי גודל המעביר על מדותיו כן הוא המעבירין על פשעיו, (ועיי' שערי תשובה ש"א אות כח), וא"כ זו הזדמנות נדירה למחילת עוון ופשע, וחבל להפסיד את זה. והתיישבו הדברים על לבו ומחל להם, ואכן ראו שזכה ובסופו של דבר לא רק שלא ניזק אלא זכה להיות מוסיף והולך עד היום.

עוד מעשה באשה גרושה שבאה לפניו ומררה בבכי על מר גורלה, וכי אין דורש ומבקש לה, ואמר לה שבדרי"כ אין לאדם זכות לבקש מהקב"ה, כי מה מגיע לאדם מול חסדיו יתברך, אבל מה שדוד המלך כתב בתהילים זה לדורות, והוא אמר שמחנו כימות עניתנו - שנות ראינו רעה (תהילים צ, טו) ולפי הרעה שמצאה אותך, כן תתפללי להקב"ה שתזכי לשמחנו, והיא זכות טענה, שתוכל להתקבל במקום.

ואם היותו חס על כל רגע מזמנו, מעולם לא ראהו אדם קצר רוח, וקבל כ"א בסבר פנים יפות ובשמחה. וראו איך שנתקיים בו נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות. (אבות ו, א).

ועתה נעבור לחלק השלישי והוא המשך המשנה שם, ומלבשתו עונה ויראה, והוא מה שהביא המסילת ישרים מהזה"ק שזה היה חטא המרגלים, שפחדו לכבודם שמא לא יהיו נשיאים בא"י, ומפני נגיעות הכבוד נכשלו. ובה היה מהמיוחדים שראו עליו את היונפשי כעפר לכל תהיה'. וכידוע שהחזו"א אמר עליו שהוא בעל מום - מחוסר אבר, שכן לכל אדם יש קצת גאווה ולו אין כלום. וכששאלו אותו פ"א אם זה נכון, השיב בעונה כבר מזמן נהייתי בריא וככל האדם.

היה נהג אחד שהיה מתלמידיו בעבר שהיה מסיעו לעת צורך, ופ"א שכח מקום החתונה שהיה אמור להגיע, והיה לו חבר בשם גרשון, והתקשר אליו בפל' ושאל אותו גרשון - אתה אולי יודע איפה החתונה, ומרן רה"י שישב לידו השיב לו אינני יודע, ואותו נהג רצה להראות לו שח"י לא כיוון אליו ולכן צעק בקול לפלפון גרשון אתה שומע, ושוב חזר המענה מרה"י אני שמעתי ואני לא יודע, ואז לא יכל הנהג שאת את ההו"א של הפגיעה בכבודו כביכול, וא"ל וכי הר"י סובר שאני כזה חצוף לזלזל בכבודו ולקרוא בשמו הפרטי, וענה לו מרן רה"י, אנחנו הרי נוסעים יחד כמה וכמה פעמים אנחנו חברים טובים...

ופ"א שאלו חכם אחד שכתוב בחז"ל (זבחים ק, א) הובא ברש"י עה"פ וישמע משה ויטב בעיניו (ויקרא י, כ), הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא אמר שמעתי ושכחתי, וכי קס"ד שמרע"ה יאמר דבר לא נכון, והסביר לו שהכוונה שלא הרגיש בזה שום בושה, שהדברים האלו לא תפסו אצלו מקום כלל ורק אל האמת כל מעינו. והיה תלמיד אחד משכבר הימים שהיום הוא ר"י, שעמדה לפניו הצעה שהיה בה הרבה תועלת לעולם התורה - הישיבות והבי"ס, ושאל פי מרן רה"י הגרא"ל שטיינמן זע"א היות והיה גם צד נוסף, וא"ל וודאי לעשות. לאחר פטירת מרן הגרא"ל"ש באו אליו ואמרו לו שאם יחין לעשות כדבר הזה, יצאו נגדו במודעות רחוב גדולות, שלא יוכל לצאת מפתח ביתו החוצה, ויהיה בושות נוראות לו ולמשפחתו, ובא להתייעץ עם מרן רה"י רבי גרשון ואמר לו: אינני מבין את השאלה, הרי על גוף הנידון כבר הורה זקן מרן הגרא"ל"ש שהיא תועלת לעולם התורה, אלא שאתה חושש מבזיונות אדרבא אשריך שנתפסת על דברי תורה, כמה זה אושר להתבזות על עשית רצון הבורא.

אכן על אף שלגבי דידו לא היה הכבוד נחשב, והוא מרומם שרואים הנהגה זו - כל מקום שאתה מוצא גדולתו אתה מוצא ענוותנות, [ובתפילת אלוקי נצור, ונפשי כעפר לכל תהיה - פתח לבי בתורתך, שהוא התנאי לפתיחת הלב, וכמו שאחז"ל מה מים מהלכים ממקום גבוה למקום נמוך, נמשלה תורה למים הוי כל צמא לכו למים, והיא שורה במקום עונה]. ובדרשותיו שנקבצו בס' 'אשריך' ממשאותיו בקהילת שערי תבונה רמות א' י-ם, (עמ' קמו-קמז) באר מה שאמרו (אבות ו, ג) אין כבוד אלא תורה, וכי באמת עינינו לא רואות כל סוגי כבוד אחרים שהאנשים רצים אחריהם.

ומבאר שכבוד הוא הנאה נפשית, אכן התורה היא הנאה נפשית גדולה מזו, עד שמי שיש לו כבר אותה אין הכבוד נחשב בעיניו, ולא מהנה אותו כלל, והוא תמיד שמח בחלקו, ושמחים בכל מצב, ואין הכבוד מהנה להם כלל.

ומ"מ כל זה לגבי דידו אבל לשני היה מרבה בכבודו, והיה דואג שלא יפגם כבוד השני במאומה. ושמעתי מהגרמ"פ ברמן שליט"א הוראות מרוממות ונפלאות בסוגיות החינוך שקבל ממנו, איך לרומם בחור ולהעלותו גם אם צריך מאשפות להרימו לרום המעלות, מבלי לפגוע בכבודו כלל ועיקר.

ומעשה היה שבא לנחם אבליים אצל גאון אחד הגרמ"ג שליט"א, ועלה ברום שנותיו כד' קומות לנחמו, ואח"כ ירד למטה, ולפתע נזכר במשהו ועלה שוב ברגליו ד' קומות, ובא להגרמ"ג וא"ל ששכח לומר לו שהוא תלמיד של הנכד שלו, שיש לו נכד מוצלח והוא עצמו בקש ממנו שילמד אתו בחברותא, וא"כ הוא תלמיד שלו.

ובטל עצמו לרבותיו לגמרי, וכל זמן חיותם לא נשמע קולו בבואו אל הקודש פנימה. ופ"א תלמיד בפוניבז' שעשה חתונה בארה"ב ובהיותו בעל אמצעים הזמין כמה מן החברים, והלך אחד מהם לשאול את מרן רה"י הגרא"ל שטיינמן זע"א וא"ל שישאל את מרן רה"י רבי גרשון ואחר שנגש אליו חרד כולו ואמר זה הרי לא יתכן, הרי מו"ר הג"ר דוד פוברסקי עדיין חי וכי אני יורה הלכה בפני רבו, כנראה שהוא רק התכוין שאני ישמע את השאלה, ויכתוב או יאמר בפה בצורה ברורה וישאל את דעתו וזה אכן אעשה.

וספר לי ר"י א' שהיה לו תלמיד שחלה במחלה הקשה ר"ל ונתרפא ואח"כ אמרו לו הרופאים שהיא חזרה, והוצרך לנתוח בחו"ל, ובא לקבל ברכה ממרן שה"ת הגרמ"ק וברכו ואח"כ הלכו לקבל ברכה ממרן רה"י רבי גרשון וא"ל אתה בריא, אתה לא חולה, אתה נראה כ"כ טוב, וחזרו למרן שה"ת ואמר להם שאם יצא כן מפיו - א"כ הוא בריא וא"צ לנסוע לחו"ל. ושוב חזרו למרן רה"י וא"ל שח"י לא יסמכו עליו כי לא התכוין לכלום רק לעודדו ולרומם רוחו, וחזרו למרן שה"ת ואמר שכיון שיצא מפיו אין שוב צורך לחוש. ואעפ"כ האב אמר שמפחד ורוצה לנסוע שישע, אבל אין צורך והיא נסיעה ריקנית, ואמר אם רוצה לנסוע שישע, אבל אין צורך והיא נסיעה ריקנית, ואכן נסעו ונתברר שהרופאים פה טעו והוא א"צ ניתוח כלל, ורק יש משהו קטן שעם טיפול קטן זה יסתדר.

וחזר אותו תלמיד שהיה קרוב אליו מאד וספר את זה בהתפעלות למרן על המופת שלו, ורה"י רבי גרשון, לא התייחס לזה כלל ורק אמר לו: לא צריך לדבר שטויות ומיד עברו לדברים אחרים. וגם ידוע שפ"א עשו גורל הגר"א על א' מעצותיו, ויצא להם הפסוק כי דבר ה' בפיחו.

והנה כל זה אבדנו בעווננו, ועינינו אל ד' אלוקינו עד שיחננו. ורק נוסף ששאלו פעם אותו איך נהיים גדולי הדור, והשיב כשלא חושבים ע"ז, ולא מדברים ע"ז, ולא מסתכלים כל פעם אם אני בדרך לשם, רק לומדים ולומדים וחוזרים ועמלים ויגיעים - וסוף הכבוד לבוא.

ותחינה עינינו בשובך לציון באמור לציון שלמו ימי אבלך מלך אלוקיך שיהיה בב"א.

לע"י

שרה לולו בת סלחה אצלאל ע"ה

נלב"ע כ"ו סיון

תנצב"ה

לע"י

הגאון רבי ניסן יוסף בן ר' ישראל אריה לייב זצ"ל

נלב"ע כ"א סיון תשע"א

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכו' שיעור דף היומי ועוד. בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

לא ניתנו מצוות אלא לצרף בהן את הכריות

נענשו לא היה מחמת המעשים שעשו, אלא מחמת עצם מה שלא עשו - "ויד עני ואביון לא החזיקה".

ובאמת בכל מקום בחז"ל מצינו ש'כופין על מידת סדום', ולא מדובר על איש חמוס שבא ברשות אחרת, אלא על כל מיני מקרים שבהם האדם לא יפסיד מאומה אם יתן לאחרים לבוא בשלו, הם נהנים והוא לא חסר, ועל כן באו חז"ל וחיידשו ש'כופין על מידת סדום' - מכריחים אותו ליתן, וכל עוד שהוא נמנע ולא מביא אחרים בנחלתו הרי זה נחשב לעוון חמור כל כך של 'מידת סדום'.

ולכאורה יש להבין מה הפשט בדברים, מדוע עיקר החטא נמדד לפי חוסר העשיה של האדם, ומדוע לא מתייחסים למה שחמור מכך לכאורה עשרת מונים - שהאדם מגיע מצד עצמו ועושה מעשי רשע, נוטל משל אחרים ופוגע ברשותם.

ומלבד זאת עתה יצטרך ביאור שבעתיים, דאם חמור כל כך חטאו של המונע עצמו מן הצדקה ודרכו שווה לחטאת סדום ועמורה, וכפי שמצינו בפסוק על אנשי סדום עצמם, היאך חולק המ"ד הראשון וסובר שאין בזה חטא כלל אלא רק 'מידה בינונית', וכי יתכן להמעיט את חטאו של אדם כזה ולא להכניסו בכלל אנשי רשע. אלא מבאר רבינו יונה שלעולם לא מדובר במשנה חלילה על אדם שקומץ את ידיו, אלא אדרבה, על יהודי החרד לדבר ה' ומקיים את מצוות התורה - 'פתח תפתח את ידך לו'. ואם כן מדוע אין הוא נחשב לחסיד, משום ד"הכא מיירי בנותן צדקה מיראת ה' אך בטבעו הוא כילי".

הוא אומר, שמדובר על אדם כזה שחונן ונותן, מעניק משלו לאחרים ומרבה צדקה וחסד, ועם כל זה סוברים היש אומרים שהרי הוא אדם רע לב ששווה חטאו לאנשי סדום - "כי מידת סדום היא, ושרשו רע מאד, כיון שבטבעו הוא כילי". אך תנא קמא סבירא ליה דמכל מקום, "אחר שמחזיק עני ואביון מה לנו ולטבעו, המידה עצמה בינונית היא".

והדברים מופלאים למאד מה עולה לפי דעת היש אומרים, שאפילו שלא מדובר על אדם כזה שלא נותן משלו, אלא מתנהג ממש כמו החסיד - גם לא נוטל משל אחרים וגם מוסיף ונותן כמה שיש ברשותו, מכל מקום הוא אינו נחשב לחסיד כלל, ואפילו לא למידת בינוני, אלא חלקו שווה לאנשי סדום ועמורה שהעוון ושהרשעו. כבר הבאנו מקדמת דנא את לשון החזון איש באגרתו על עסקנים מסויימים הפועלים לטובת הכלל שמכל מקום אינם יוצאים מגדר "הפצים יקרי ערך", אך כאן אנו רואים שיכולים להיות בעלי חסד שאף אינם בגדר דבר בעל ערך, וגם הם בכלל 'הנה זה היה עוון סדום אחותך'...

וכל כך למה, מפני שאמנם אותו אדם עושה מעשי חסד ומרבה להיטיב, אבל לפני כל מעשה חסד הוא אומר 'לשם יחוד' ומוכן הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות בוראי... הוא מצד עצמו, אלמלי התורה שכן גזרה עליו, לא היה רואה צורך לתת לזולתו, ומה יעשה שכן גזר עליו בוראו. כל ההטבה שלו אינה נובעת מלב טוב או ממידות מופלאות, אלא אך ורק שזוהי החיוב המוטל עליו, ולכן נחלקו התנאים על אדם כזה האם הוא רק אדם בינוני או חבר לבעל משחית, אך זה ודאי שאינו נחשב לאיש צדיק וחסיד.

ועדיין יש לנו להביט על גודל החידוש המתגלה לעינינו, שיתכן אדם שיהיה בעל צדקה, ראש וראשון לכל דבר חסד, כל אנשי עירו יכירוהו כאיש מאיר פנים שלא השיב פני איש מעולם ואף פעם לא פסק מלפתוח את ידיו - ועם כל זה ייחשב לאיש סדום, קמץ ורע לב. וגם הדעה הראשונה אינה מחשיבה אדם כזה לצדיק באופן יוצא דופן, אלא רק לבעל 'מידה בינונית', הואיל וסוף סוף לא דנים את האדם לגופו אלא לפי מעשיו.

ב. נפש רשע איתנה רע:

ביאור עומק הדברים נראה על פי דברי הרמב"ם הנודעים בשמונה פרקים (פרק שישי), שרבים נתחבטו בהם להבין עד תכליתם, שם הביא הרמב"ם את הגיון מי עדיף ממי - האם מתהלך בתומו צדיק, שמטבע בריאתו נולד מרומם יותר ונמשך אחרי הטוב, או שזואדם בעל טבע רע שעבד על עצמו, כבש את יצרו, והצלחה להשיג את מדרגתו בניגוד לטבעו.

וכתב הרמב"ם שלמעשה נראה להכריע כי יש לחלק בין המצוות, שיש מצוות שבהם רצון התורה הוא שהאדם יימשך אחריהם וזה יהיה טבעו, אך יש מצוות אחרות שהעיקר בהם אינו מידת הלב, וכל רצון התורה הוא רק המעשה בפועל.

"ארבע מדות באדם; האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום, שלי שלך ושלך שלי עם הארץ, שלי שלך ושלך שלך חסיד, שלי שלי ושלך שלי רשע" (ה', י').

א. ארבע מידות באדם:

ארבעת המידות המנויות במשנה הן ארבעת המידות שמלמדות על האדם מיהו, אם טוב ואם רע, ואלו הן מסופן לתחילתן: 'שלי שלי ושלך שלי רשע', ודבר זה הוא פשוט שבפשוטים שאינו צריך לפנים, שמי שרואה את עצמו כביכול כל העולם שלו ואף מה ששייך לאחרים שייך לו, הרי זה רשע גמור שאין גרוע הימנו.

וכבר אמר מורן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שאף המשנה בתחילת בבא מציעא שדנה מה דין המתעסקים ביניהם על עסקי מומון אינה עוסקת אלא בשניים האוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, אבל מי שאומר גם על טלית של אחרים שכולה שלו - עליו בכלל אין מה לדבר...

מן הצד השני מביאה המשנה את המידה ההפוכה - 'שלי שלך ושלך שלך חסיד', שלא זו בלבד שהאדם אינו נוטל משל אחרים אלא מפקיד את שלו וקורא על נכסיו את שמם של זולתו, וזוהי מידת החסידות, לא לשמור את ממנונו לעצמו ולתת כפי מוסת ידו.

והמידה הקודמת שבמשנה היא: 'שלי שלך ושלך שלי עם הארץ', ולכאורה יש להבין מה מהותה של מידה כזו ומדוע היא נחשבת למידה מגונה, כאשר האדם מחליף את ממנונו בשל אחרים, את שלו הוא נותן ואת של אחרים הוא לוקח, אין כאן אלא הנהגה משונה של הפוכי מטרותא למה לי.

ומבאר רבינו יונה שכאן מדובר על הנהגת עמי הארץ שדואגים כביכול לתיקון העולם, ו'עם הארץ' כשמו כן הוא - אדם שה'ארץ' נתנה בראש מעייניו, ודאגתו היא לארץ וליושביה שיחיו בצורה מתקנת ואחוות המדינות.

ולפיכך צורת הנהגה של 'שלי שלך ושלך שלי' היא הנהגה המתאימה ביותר לעמי הארץ, שרצונם הוא לעשות הנהגה שיתופית שתרבה לכאורה אהבה ואחוה - נכסיהם של הבריות יהיו נכסים ציבוריים, כל אחד יקח וכל אחד יתן, לא יהיו הבדלי מעמדות, והאנשים יתרגלו להפריש מממנם ולתת לאחרים...

ועל כך מלמדת המשנה שדעה כזו היא הפך דעת תורה, כי רצון הבורא שציווה עלינו הוא שיהיו רשויות חלוקות בצורה שכל אחד יאכל משל עצמו ולא ינהה משל אחרים, במקומו יושיבוהו ומה ששלו יתנו לו, וכמו שאמרו לנו חז"ל 'שונא מתנות יחיה', ואף אם ישנה דעת בעלי בתים כאילו יועילו לעולם אם יתנהגו בצורה אחרת, כל כמה שהתורה מלמדת את ההפך אין כאן מידה טובה, ולא עם הארץ חסיד.

ועל כל אלו מגיעה המידה הראשונה שאומרת המשנה: 'האומר שלי שלי ושלך שלך זו מידה בינונית, ויש אומרים זו מידת סדום', וכאן מדובר בפשוטו על אדם שאינו נוטה לא למידה כזו ולא למידה כזו, מצד אחד הוא לא נוטל משל אחרים אך מצד שני גם לא נותן משל עצמו, ועליו סובר המ"ד הראשון במשנה ש'זו מידה בינונית' שאין בה לא רשעות וגם לא מידת חסידות.

אך ודאי שהדברים תמוהים, וכפי שהקשה רבינו יונה, "הלא המונע עצמו מליתן צדקה רשע גמור הוא", שהרי אין לך השחתה ורוע לב גדולים מזלו, שהאדם אוטם את אוזנו מזעקת דל, קופץ את ידו ואינו מוכן לתת מאומה משלו. זהו שורש כל המידות הרעות, שהאדם אינו מרחם ואינו חונן ונותן אלא רואה אך ורק את עצמו ואפס זולתו.

ואכן היש אומרים שבמשנה חולקים וסוברים ש'זו מידת סדום', אולם גם כאן לשון התנא מעוררת תימה, שכן אם היו שואלים אותנו במה רבתה כל כך חטאת סדום ועמורה שעליה הגיעו כל העונשים האמורים בתורה - גפרית ומלח שריפה כל ארצה וכו', לכאורה היינו אומרים שאין זה רק משום שסגרו את דלתותיהם ולא הכניסו אורחים, אלא מחמת כל מעשי האכזריות הנוראים שנעשו על ידיהם, שגזלו וחמסו והזיקו וטבחו בלי לחמול.

אך לפנינו במשנה מתבאר שמי שקופץ את ידיו ואינו נותן לאחרים 'הרי זו מידת סדום', ואף שודאי רשעותו גדולה אין זה מובן מה דומה עונו לחטאת סדום, והלא הוא לא עשה מאומה אלא רק ישב ולא פתח את ליבו בשב ואל תעשה.

אולם כנגד זה הביא רבינו יונה מקרא מפורש בספר יחזקאל (ט"ז, מ"ט) "הנה זה היה עון סדום אחותך וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה", הרי שחטאת סדום שמחמתה

והחילוק שכתב הרמב"ם הוא בין 'מצוות שמעיות' לבין 'מצוות שכליות'. 'מצוות שמעיות' הן מצוות שכל הסיבה שהאדם מחוייב בהם היא אך ורק מחמת שאמרו נעשה ונשמע וקבל את חיובי התורה, כגון שלא לאכול מאכלות אסורות, לשמור שבת וכדו', ולעומתן יש את ה'מצוות השכליות' שגם שכלו של האדם מחייב אותו להתנהג כמותן, וכמו שכתב רבינו ניסים גאון שזו היתה סיבת החיוב קודם מתן תורה להשמר מעבירות שבין אדם לחבירו שלא לגזול ולחמוס וכו', מצד שכך מחייב השכל הישר. והיה אם טבעו מושך אותו להפך הרי שיש לו טבע רע שנוגד את צורת הנפש האנושית.

ויעיין שם ברמב"ם שחילק אף לגבי חלקים מסויימים הדומים ממצוה לחברתה, האיסור שלא לבוא על עריות הוא 'מצוה שמעית' שאילולי רצון התורה לא מצינו סיבה שלא לעבור עליו, אך ביחס לאיסור אשת איש, השכל מחייב שלא לבוא על אשת רעהו, ואם מצד האדם עצמו לא היה רואה סיבה להמנע אילולי צו התורה - ודאי שיש לו השחתה שבנפש הנוגדת את טוהר המידות.

ועל כל פנים העולה לכאורה מדברי הרמב"ם הוא שטבעה המתוקן של הנפש מחייב אותה להיטיב לזולתה, שלא לבוא בגבול זרים, שלא לגזול ושלא להזיק, ואם יצרו של האדם מושך אותו לכיוון השני - גם אם בפועל הוא נוהג כרצון התורה, מכל מקום יש לו נפש מקולקלת שיש הנאה להזיקה.

באופן דומה לזה מצינו בספר הישר (המיוחס לר"ת, ואם כי יש שאמרו שכתבו רבי זרחיה היוני או אחרים, ודאי שהוא ספר קדמון שנכתב ע"י אחד מן הראשונים) שהיאך יידע האדם אם נפשו מתוקנת או חלילה מקולקלת - שישער בנפשו ויבדוק להיכן הוא נמשך. אם מצד עצמו הוא נמשך לטוב, להיות אדם טוב ומטיב, הרי שיש לו נפש טובה ומתוקנת, אבל אם טבעו מושך אותו לצד השני, אם כן הדבר מגלה את ההפך.

ועיין בספר האמונה והבטחון לרמב"ן (פרק ז') שכתב עוד, שכשם שיש חולי הגוף כך יש חולי הנפש, ו'בריאות הנפש וחוליה אינם תלויים בבריאות הגוף או בחוליו, כי בריאותה היא החכמה והשכל, וההפך הוא חוליה. וכמו שהמאכלים מתקנים בריאות הגוף, כמו כן המעשים הטובים מתקנים בריאות הנפש'.

והוסיף שם הרמב"ן שכאשר האדם עושה מעשים מתוקנים הדבר מעיד על בריאות נפשו, שנפשו נמשכת לטוב ועשויה בלי פגמים, ועל ידי כך זוכה ליהנות כבר כאן בעולם הזה מלבד השכר שיהיה לו בעולם הבא על עשיית המצוות, מה שאין כן אם הוא נמשך לדברים אחרים - הרי הוא נחשב לחולה גמור, שעיקר צורתו חסרה ועליו למצוא תקנה.

והמשיך הרמב"ן וכתב שמכיוון שהמעשים הטובים הם בריאותה של הנפש, ככל שהנפש נהנית יותר ממעשיה ומתענגת עליה - זהו חלק מבריאות הנפש. בדרך כלל אדם שחולה בגופו לוקה בחוסר תאבון ולא נהנה ממאכלים עריבים, וכך גם אדם שחולה בנפשו - חסר לו בתאבון הרוחני ובמשיכה אחרי עשיית הטוב. אך מאידך ככל שהאדם בריא יותר כך הוא נהנה יותר ממה שנכנס לתוכו.

ועל פי זה ביאר שם בסוף דבריו שזה כל ענין ברכת המצוות, "שהנפש מתענגת ושמחה במעשיה המקובלים לפני הבורא כהנאת הגוף באכילה, והיא האכילה הודאית, וזהו תענוג הכתוב אז תתענג על ה' וגו', ואין הכוונה עונג הגוף אלא עונג הנפש שהיא החכמה והמעשה הטוב, וכמו שאדם חייב לברך על מצוות, כמו שאמרו כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן".

ומתבאר בדברי הרמב"ן כפי שכבר מובאר בלשון הרמב"ם ריש הלכות ברכות (פ"א ה"ג) שענינה של ברכת המצוות הוא כעין ברכת הנהנין, שלפני שהאדם בא ליהנות בתענוג הנפש בעשיית המצוה הוא צריך לברך עליה ולהודות על ההנאה, כשם שבתענוגי מאכל ומשתה תיקנו חז"ל ברכות לפנייהן ולאחריהן עובר לעשייתן.

אם כן מתבאר לפנינו כי כל לבבות דורש ה', וכאשר מדובר ב'מצוות שכליות' - שההגיון והצדק האנושי דורש להתנהג לפיהם, רצון התורה מהאדם הוא לא עשיית המעשה בלבד אלא שהאדם עצמו יהיה בעל לב ומידות שימשכו לאותם מעשים. והיה אם יעשה האדם רק את המעשה היבש, ואילו לבבו ירחק משם ולא יחפוץ בעשייתו, נמצא עיקר חסר מן הספר, והרי זה אדם חולני החולה בחולי הנפש, שנפשו פגומה ורעה.

אולם לכאורה נידון זה שכבר פתח בו הרמב"ם האמור בשמונה פרקים, הוא הוא מחלוקת התנאים במשנתנו על האומר שלי שלי ושלך שלך, האם אדם כזה שמצד מעשיו פותח את ידו לכל ונותן לאחרים, בעוד שמאידך גיסא ליבו כל עמו ו'בטבעו הוא כילי', נחשב לבעל מידה בינונית, כיון שסוף סוף לפי מעשיו הוא מתנהג כצדיק גמור, או שמא 'זו מידת סדום'.

והיש אומרים שבמשנה סוברים שאכן דינו של אדם שכזה שווה לאנשי סדום, ואף על פי שאינו עושה מעשי אכזריות, ואדרבה ואדרבה, אפילו לא מניח את עצמו אלא עושה מעשי הטבה וחסד - מכל מקום מידת מידותיו של האדם אינה רק לפי המעשים בפועל אלא לפי נטיית הנפש, ומאחר שמצד טבעו אין לו את מידת ההטבה והיה מעדיף להבדיל את עצמו מכל בריה ולא לרחם על נפש חיה - אין הבדל בינו לבין האחרון שבאכזרים, וגם הוא נחשב לסדומי לכל דיניו.

ג. לא ניתנו מצוות אלא לצרף בהן את הבריות:

אלא שאחרי כל הדברים האלה עדיין לא נתפרש לנו לענין עובדא היכי הלכתא אי כמו אי כמו, האם אדם שליבו סותר את מעשיו נחשב לאיש רע בעל 'מידת סדום'.

או שמא אין לנו אפשרות לדון, ואף אם אינו צדיק עדיין אינו רשע, ואנו מניחים אותו בגדר מידה בינונית.

אך מכל דברי רבותינו נראה ברור שנוקטים לעיקר שמידות הנפש נקבעות לפי אישיות האדם בלב פנימה ולא רק לפי מעשיו, וכפי המתבאר בהכרעת הרמב"ם בשמונה פרקים, ואף בספר המורה (ח"ג פרק כ"ו ואילך) האריך הרמב"ם שכל רצון התורה בציוויה אינו רק גזירת מלך ותו לא, אלא לצרף את הבריות, שנפשם תהיה מתוקנת וטבעם יימשך אחרי דרך הטוב.

בכגון דא ידועים דברי הרמב"ן על מצות שילוח הקן (דברים כ"ב, ו') שזוהי מטרת המצוות עצמן, שכולן לא ניתנו אלא לצרף את הבריות, כי הוא ית' תכלית השלימות ולא שייך בו חסרון ומה שנתן לנו את המצוות אין זה לתועלת לו אלא לטוב לנו, שאנחנו נעשה ונהיה מתוקנים על ידי העשיה. ולשם כך ניתנו לנו מצוות שתכליתן רחמים וחמלה כדי לתקן בנפשותינו את המידות הטובות, יעו"ש עוד.

ומכך מתבאר שהמטרה שבמצוה אינה לשם המעשה אלא לשם העושה, שהעושה יהיה אדם טוב ובעל מידות כפי שמחייב תוכן המעשה. אם לעומת זאת האדם מפריד את עצמו מהמעשה, הידיים עושות ואילו הלב שייך לכיוון ההפך, חסר לו את עיקר מטרת המצוה.

וזוהי לשון הרמב"ם הנודעת בסוף הלכות תמורה, ש"כל אלו הדברים כדי לכופ את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים, וכן הוא אומר (משלי כ"ב, כ' - כ"א) הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת, להודיעך קושט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשולחך".

ומכיוון שכן, שאחרי כוונת הלב הם הם הדברים, עלינו לדעת את מה שלמדונו רבותינו, ש'אחרי הפעולות נמשכים הלבבות'. ידועים בזה דבריו של המסילת ישרים (פרק ז') לענין מידת הזריזות, וזו היא לשונו של ספר החינוך על המצוה 'עצם לא תשברו בו' (מצוה ט"ז), ש'אפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע" וכו'.

ועל פי זה ביאר שם החינוך את טעם מצות ועצם לא תשברו בו, שבשעה זו שאנו יושבים בליל הסדר נודמים לבני מלכים היוצאים מארץ מצרים, "אין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים", ומאחר שהאדם נפעל לפי פעולותיו, אם ינהג האדם בצורה שפלה כגון זו הדבר ישפיע על נפשו שלא להיות כבן מלך.

ואם כי דברי החינוך אמורים לגבי ליל פסח, מכל מקום ברור שאם נצייר לעצמנו אדם גדול, לא נוכל לדמיין אותו נוטל את עצמות הבשר, מגרר ומשבר אותם כדי לאכול... ולא בגלל שבפועל אין דרכו בכך, אלא כי במציאות הדבר לא יתכן. אדם גבוה, בעל נפש מרוממת, לא יהיה מסוגל לעולם לנהוג בצורה שפלה שכזו, עצם המעשה סותר את אישיותו.

אם כן כך הוא ביחס לכל הנהגת האדם, כל מעשה ומעשה פועל פעולה בנפש האדם ומשנה אותו אחת מאן ואחת מאן. יש מעשים שסותרים מצד עצם היותם את הנפש האצילה והעדינה, ויש מעשים הפוכים, וככל שהאדם יתבדק במעשים הטובים שמרוממים את הנפש כך הוא עצמו ייפך לאדם מרומם שטבעו הוא טוב. ברם לכל זה יש תנאי אחד שבו תלוי הכל: שהאדם יעשה את המעשה, ולא שהמעשה יעשה מאליו. שהפעולה תהיה מחוברת לצורת האדם שעומד מאחוריה, ולא שה'אדם' יעמוד לעצמו וה'פעולה' תעמוד לעצמה. רק כאשר האדם מתחבר עם נפשו לתוכן המעשה, רוצה לעשות אותו ורוצה להשיג את מה שמונח בתוכו, אז הוא יכול להחשב עושה המעשה שיש בו את מה שיש במעשה.

ניתן לראות זאת במראית העין, ישנם בני תורה שיושבים ועוסקים בלימוד, ואפשר להוכיח בחוש כיצד התורה מרוממת אותם על כל המעשים - חוט של חסד משוך על פניהם, וכל התלכוחותיהם מביעות את הרוממות והאצילות השמורה לעמלי התורה. אך לצידם יושבים כאלו שלומדים פחות או יותר את אותו מספר שעות, מעמיקים בעומקם של סוגיות ומונחים בלימוד, ועם כל זאת לא נראה ששייך לכוונתם בשם בני אדם בעלי עדינות הנפש...

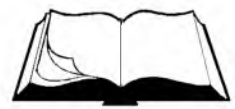
אלא מאי, השאלה היא לא מה עושים אלא איך עושים. האם 'הוא' יושב ולומד, האם 'הוא' מותקסב בחפצי שמים, או שמא המעשים נעשים, וה'הוא' שבתוכו נשאר מאחור. כאשר למדונו רבותינו שהמעשים משפיעים על האדם הכוונה היא כאשר המעשים נעשים ביחד עם האדם, בבחינת 'הוא' היה אומר - שעצם הנפש שלו היתה מחוברת למה שהוציא מפיו, ובאופן כזה שהאדם מחובר למעשים שלו והרצון הפנימי שבו מוביל אותו לעשות, אזי אם כיוון ליבו יצא, הגלגל חוזר חלילה וגם המעשים מעצבים את הלב פנימה.

על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בעסק התורה הקדושה, דקדושה בריך הוא ואורייתא וישראל חד, שיש ביד האדם להתאחד יחד עם התורה ולהפך לחפצא אחת של מאן דנפח מדיליה נפח. אם הוא מגלה את נפשו שבפנים ומחבר אותה אל הלימוד אזי הוא זוכה להבטחת חז"ל האמורה להלן בברייתא דקנין תורה (פ"ו מ"ב) ש'כל העוסק בתורה תדיר הרי זה מתעלה', וכיון שהסכים בליבו והביא נפשו כמי הדעת טהור, להיות זך וישר ומרומם על ברכה ותהילה.

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

סיון תשפ"ג

שאלות המצוות, וביאורי תפילה

גליון 499

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

תשובה:

א. אם בירך על היין או על התמרים "על המחיה" יצא ידי חובתו ("באר היטב" סי' ר"ח ס"ק כ"ג), ולפי"ז מי שאכל מיני מזונות וגם שתה יין או אכל תמרים ושכח להזכיר "על הגפן" או "על הפירות" והזכיר רק "על המחיה" יצא ידי חובתו כיון שנפטר ע"י "על המחיה" ("כף החיים" שם ס"ק ע"ו).

ב. אם לא התכוון לפטור גם את היין או הפירות, לא מהני לפטור (הגרש"ז אויערבך זצ"ל "מנחת שלמה" ח"א תשי"א ס"ק יו').

ג. וכעין זה אם בירך על הענבים "בורא פרי הגפן" או לאחריה "על הגפן" יצא (שו"ע סי' ר"ח סעיף ט"ו), וכן אם אכל ענבים ושתה יין ובירך "בורא פרי הגפן", ודעתו לאכול גם ענבים, יצא אף על הענבים, וגם בזה רק אם מכוון בפירוש לפטור גם את הענבים, אבל אם לא התכוון בפירוש בברכת "הגפן" לפטור את הענבים, ממילא לא מיפטר. ויש לברך על כל אחד את הברכה המיוחדת לו (משנ"ב שם ס"ק ט"ט).

טלטול מחשב המונח על שולחו השבת (הוספה לגליון 493)

שאלה: בליל שבת לפני הקידוש ראה ששכח את המחשב על השולחן, ומפריע לו להשתמש בשולחן, מה עליו לעשות?

תשובה:

א. הכלל הוא שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך מקומו אבל כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס אסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו (שו"ע סי' ש"ח סעיף א').

ב. מחשב נחשב מוקצה מחמת חסרון כיס, היות שכל מכה שיקבל עלולה לקלקל אותו, ולכן מאוד נוהגים ולא משאירים אותו בכל מקום, וכן לא נותנים לילדים לשחק בו, וא"כ אסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו.

ג. העצה לפי שיטת המשנ"ב (סי' ש"ח ס"ק קט"ו) שיכול לטלטלו ע"י מקל או כל דבר אחר, שזה נחשב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר שזה לצורך מקומו, או יכול להזיזו ברגלו. אבל לפי ה"חזון איש" (אורח סי' מ"ז ס"ק י"ד) גם זה אסור.

ד. לפי ה"חזון איש" העצה היא להניח על השולחן דבר היתר החשוב יותר, ויכול להזיז את השולחן ולנער מהשולחן את המחשב במקום שמתאים לו (ויכול לנער ע"ג דבר רך כגון כרית, ואח"כ יוציאו בהירות לצורך שימוש היתר, אף שמבטל כלי מהיכנו, כיון שהוא רק לכמה דקות עד שינערו משם, ממילא אין כאן מבטל כלי מהיכנו).

הרבצת תורה או ארץ ישראל

שאלה: מי שגר בחו"ל ומרביץ תורה שם, והגיע לגיל גבורות, האם עדיף לו לעלות לארץ ישראל?

תשובה: כל זמן שמרביצים תורה, אין דרגה גבוהה מזו, וזה חשוב יותר מיישוב ארץ ישראל, ורק אם בין כך מפסיקים להרביץ תורה, בודאי אם יש באפשרותו יעלה ויקיים מצוות יישוב ארץ ישראל (הגר"ג אדלשטיין זצ"ל), וכמובן אם אפשר לסדר שיהא גם הרבצת תורה ביחד עם יישוב ארץ ישראל מה טוב.

לקחת אשראי מהבנק ע"י אברך או בחור

שאלה:

א. אברך ששוכר דירה ואין לו דירה משלו, האם מותר לו לקחת אשראי בבנק, שהרי לוקחים ממנו רבית, האם יעזור לו שיש 'היתר עיסקא'?

ב. כמו כן מצוי שהרבה בחורים שיש להם חשבון בנק לוקחים קצת כסף מהבנק באשראי, האם יעזור להם 'היתר עיסקא'?

תשובה:

א. 'היתר עיסקא' מהני למי שיש לו איזה עסק או קרקע, והבנק נעשה שותף בזה, ותוספת התשלום הוא לא על ההלוואה אלא על הריח מהשותפות, אבל מי שאין לו עסק או קרקע הרי"ז סתם הלוואה עם רבית, ויש בזה חשש רבית דאורייתא.

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקל"ה
נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

תפילה בבית המדרש או ברוב עם בבית הכנסת

שאלה:

א. יש אפשרות להתפלל במנין קטן בבית המדרש או "ברוב עם" בבית הכנסת, מה עדיף?

ב. האם יש הבדל אם הוא לומד בבית המדרש או לא?

תשובה:

א. עדיף להתפלל בבית המדרש בעשרה, מאשר בבית הכנסת ב"רוב עם" (משנ"ב סי' צ"ב ס"ק נ"ה).

ב. אפילו מי שלא נמנה על לומדי בית המדרש, גם אצלו הדין כך, משום ש"אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות..." (שם).

ג. אולם אם גם בבית הכנסת לומדים קצת, ואפילו אם לומדים שם רק שעה אחת ביום, כפי שמצוי בכמה מקומות, דינו כבית המדרש ("באר היטב" סי' קנ"ג ס"ק ב').

"קול רם" בברכת כהנים

שאלה: כשיש הרבה כהנים לא שומעים כל אחד ואחד מהכהנים, ויש כהנים שלא שומעים אותם כלל, האם יש בזה חיסרון של "קול רם", שאסור להם לישא כפים (כמבואר במשנ"ב סי' קכ"ח ס"ק נ"ג שכל הציבור צריכים לשמוע).

תשובה: "קול רם" הוא באופן שכל הציבור יכולים לשמוע מהכהן אילו היה כהן יחיד, ולכן אפילו אם יש עשרות כהנים שלא שייך לשמוע את כולם, סו"ס בעצם הכהן מדבר ב"קול רם".

לקחת ספסלים מבית הכנסת לשימוש פרטי

שאלה: האם מותר לקחת ספסלים מבית הכנסת ולהשתמש בהם לשימוש פרטי כגון לשמחה משפחתית וכד'?

תשובה: כיון שכך נוהגים לקחת ספסלים לשימוש פרטי, חשוב הדבר כאילו התנו מתחילה לקחתם, ומותר לעשות כן ("ערוך השולחן" סי' קנ"ד סעיף י"ב), וכל זה בספסלים פשוטים שנוהגים לקחתם, אבל ספסלים כבדים המיוחדים לבית הכנסת בלבד, אי אפשר לומר כאילו התנו עליהם, ואי אפשר לקחתם, אא"כ התנו הדבר מתחילה (עי' משנ"ב סי' קנ"ג ס"ק ל"ח, הגר"נ קרליץ זצ"ל, "ביאורים ומוספים" שם הערה 53).

שכח ואכל בלי ברכה

שאלה: שכח ואכל בשוגג בלי ברכה, האם יש איזו עצה לתיקון האיסור?

תשובה: יברך עכשיו וימשיך לאכול קצת, והברכה מועילה לתקן גם למפרע (שעה"צ סי' קס"ז ס"ק מ"ה).

המברך "על המחיה" להוציא חברו ב"על העץ"

שאלה: ראובן אכל מזונות והתחייב בברכת "על המחיה", האם יכול להוציא את שמעון בברכת מעין שלוש שחייב לברך "על העץ"?

תשובה: מי שאכל מזונות וחברו אכל פירות משבעת המינים או שתה יין, יכול האוכל מזונות להוציא יד"ח במעין שלוש את חברו, וכשהמברך אומר "על המחיה" יאמר השומע "על העץ" (הגרש"ז אויערבך זצ"ל "מנחת שלמה" ח"א סי' כ"ב ס"ק ג'). ויש לדון האם זה תלוי בחקירת האחרונים אם אפשר לצאת יד"ח ברכה חצי באמירה וחצי בשמיעה (עי' שו"ת רע"א תשי"ז, משנ"ב סי' קפ"ג ס"ק כ"ו, חזו"א סי' כ"ט ס"ק ו').

שכח לכלול "על הגפן" בברכת מעין שלוש

שאלה: אכל מזונות ושתה יין, ובברכה אחרונה הזכיר רק "על המחיה", האם יצא ידי חובה?

- ב. לפי אברך צעיר או בחור שאין להם קרקע כלל, אסור להם לקחת אשכנזי מהבנק, שזוהי הלואה עם רבית.
- ג. אולם אם יש להם השקעה בבנק, כגון בחור מעל גיל שמונה עשרה שה'ביטוח לאומי' עדיין מכניס סכום כסף לחשבון על שמו, נמצא שבאותו הכסף הוא שותף עם הבנק, וכנגד זה מותר לקחת אשכנזי מהבנק כי זה העסק שלו (הגר"י סילמן שליט"א).

שכר עובד על המתנה

- ◀ **שאלה:** עובד הגיע למקום עבודתו והחנות היתה סגורה (בעה"ב איחור לבוא), וחיכה חצי שעה מחוץ לחנות, האם יכול לתבוע שכר על המתנה או כיון שבפועל התחיל לעבוד לאחר זמן לא מגיע לו שכר על המתנה?
- תשובה:** פשיטא שמגיע לו תשלום על זה היות שהוא היה בזמן ומוכן לעבודה, ואילו בעה"ב הוא זה שאיחר, וסו"ס העובד עמד שם והמתין לו (הגר"י סילמן שליט"א).

יחוד במשרד

- ◀ **שאלה:** אברך הלומד בכולל בבני ברק אשה צריכה לבוא לפגישה במשרד ברמת גן, ובעלה נמצא בבני ברק, האנשים השהים במשרד אינם שומרי תורה ומצוות, והדלת נעולה מבחוץ, האם מותר לה לשחות שם?
- תשובה:** אין בזה את ההיתר של 'בעלה בעיר' היות שבני ברק ורמת גן נחשבות כשתי ערים שונות, ועוד שהמשרד מלא באנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, ושמה בזה לא מהני 'בעלה בעיר'.
- ואף אם יש שם מצלמות בתקרה, כבר הורו הפוסקים שאי אפשר לסמוך על זה ("שבת הלוי" במכתב המובא בספר "מלבושי מרדכי" יחוד עמ' רצ"ו, "חוט שני" יחוד עמ' ר"ד).
- העצה היא, שבעלה יבוא עמה למשרד, או שתבקש להשאיר את הדלת פתוחה כל זמן הפגישה.

פריעת חוב ליתומה בת שנה

- ◀ **שאלה:** לווה סכום כסף מחברו, והמלווה נלב"ע ר"ל, ונשארה ילדה בת שנה, למי הוא משלם?
- תשובה:** היות שאין לו בן, הבת היא היורשת אותו, והחזר ההלוואה שייך לבת (ולא לאשה), ועליו לתת את הכסף לאשה ולומר לה שזה עבור הבת (והיות שבדרך כלל יש לה הרבה הוצאות על הבת מותר לה להשתמש בכסף לצורך זה).

חזר מההסכמה לבניית מעלית

- ◀ **שאלה:** השכנים החליטו לבנות מעלית בבניין, ואח"כ אחד הדיירים מכר את דירתו, והקונה לא מעוניין במעלית (ממעט מיקום בחצר וכמו כן ההוצאות מרובות), האם יכול לעכב את בניית המעלית?
- תשובה:** אם כולם כבר חתמו על בניית המעלית, השכנים כבר קיבלו זכות לבנות ואין הקונה יכול לעכב, אבל אם רק סיכמו על זה בעל פה, יכול הקונה לחזור, שהרי כל אחד מהדיירים שעדיין גר שם יכול ג"כ לחזור בו.

בניית מעקה

- ◀ **שאלה:** חלק מהדיירים הזדקנו ורוצים לבנות מעקה בסמוך למדרגות המובילות מהרחוב לחצר הבנין, האם אפשר לחייב את כולם להשתתף בעלות הבנייה?
- תשובה:** אם זה היה מעקה שבונים ברוב הבניינים, אפשר לחייב, אבל בזה היות שלא מקובל לעשות כן, כיון שהמעקה בא רק כדי להקל על הירידה במדרגות למי שמתקשה בירידה, אי אפשר לחייב את אלו שלא מעוניינים בהם.

תשלום פיצויים על שנים קודמות

- ◀ **שאלה:** קנה דירה בבנין ולאחר זמן פיטרו את המנקה של הבניין ומשלמים לו פיצויים כנגד כל השנים שעבד שם, הקונה טוען שהוא קנה את הדירה רק לפני מספר שנים, האם עליו לשלם פיצויים גם כנגד השנים שבהם המנקה עבד והוא לא היה גר שם?
- תשובה:** חיוב הפיצויים הוא חיוב על אלו שדרים בבנין כעת, ולכן עליו לשלם כמו שאר הדיירים שבבנין (הגר"י סילמן שליט"א).

תשלום דמי שדכנות

- ◀ **שאלה:** ראובן ביקש משמעון להציע שידוך לבחור ולבחורה, ובתנאי שיתן לראובן חצי מדמי השדכנות שיקבל. שמעון טוען שראובן נתן לו רק את השמות ולכן מגיע לו רק שליש מדמי השדכנות, עם מי הדין?
- תשובה:** מכיון שראובן התנה מראש שמוסר לו את השמות על דעת לקבל חצי מדמי השדכנות, ושמעון הסכים לכך, לכן חייב שמעון לשלם לראובן כפי שסיכמו מראש.

כסף שנכנס לחשבון הבנק בטעות

- ◀ **שאלה:** נכנס לחשבון הבנק סכום כסף גדול מקרן פנסיה, ובעל החשבון צלצל לקרן ואמר להם שהכסף לא שייך לו כלל, והם אומרים שהם לא יודעים מי בעלי הכסף, מה עליו לעשות?
- תשובה:** החיוב עליו הוא מדין השבת אבידה והוא לא חייב להביא

להם אלא הם צריכים לבוא לקחת מה שאבד להם, ולאחר שהודיע להם שהכסף שלהם מונח אצלו בחשבון כל זמן שהם לא לוקחים אותו הוא יכול להשתמש בכסף.

שריפת רכב עקב מדורת ל"ג בעומר

- ◀ **שאלה:** כיבדו את אחד מהמתפללים להדליק מדורת ל"ג בעומר בחצר בית הכנסת, לאחר כמה דקות הכל קרס והאבוקה נפלה על רכב חונה, מי צריך לשלם, המדליק שנחשב בעל האש, שנתגלה שהדליק אש מסוכנת, או גבאי בית הכנסת שלא הכין את המעמד כתיקונו, ונמצא שמחמת פשיעתו נשרף הרכב?
- תשובה:**

א. מדליק האש, היות שהוא הדליק בהיתר, לא צריך לחשוש שהמעמד לא תקין היות שהיה נראה תקין כמו בכל השנים, הר"י כמו הדליק אש ובאה רוח שאינה מצויה שפסור (אף למ"ד אשו משום חציו), משום שלא היה צריך לחשוב על זה.

ב. גבאי בית הכנסת שהכין את המעמד, אין זה אלא גרמא בנזיקין, ואפי"ם אם הגבאי אמר לו להדליק, הרי אין שליח לדבר עבירה, וההדלקה לא מתייחסת אליו (ואף שכאן השליח לא ידע מזה ויש סוברים בשוגג יש שליח לדבר עבירה (תוספות קידושין מ"ב: ד"ה אמאי, ועי' ריטב"א שם שחולק), בכל זאת יש בזה מחלוקת הפוסקים, ואי אפשר לחייב ממון עי"ז (הגר"י נלדו שליט"א).

ג. עוד יש דיון שאולי המדליק לא נחשב כלל כשליח של הגבאי שהרי כל אחד בא לשם לצורך עצמו כדי ליהנות מההדלקה, ובדאי אי אפשר לחייב את הגבאי מדין משלח.

ביאורי תפילה

נוסח ברכות בלשון נסתר

- ◀ **שאלה:** למה בברכות הנהנין מברכים בלשון נסתר כגון "בורא פרי האדמה" "שהכל נהיה בדברו" וכד', לכאורה היה עדיף לברך בלשון נוכח "שהכל נהיה בדברך"?
- תשובה:** כל פעם שמזכירים "מלך העולם", ממשיכים את הקטע שאחריו בלשון נסתר, משום כבוד מלכות, ולכן בתפילה שמונה עשרה הברכה הראשונה היא בלשון נסתר כי מזכירים "אלוקי אברהם" במקום "מלך העולם", אבל בשאר ברכות שמונה עשרה שהן "סמוכה לחברתה" ואין בהן "מלך העולם", מברכים בלשון נוכח "אתה גיבור", "אתה קדוש", "אתה חונן" וכו' (רמב"ן פ' בשלח ט"ו, כ"ו). ולפי"ז בברכות הנהנין ושאר ברכות הקצרות שמזכירים "מלך העולם" מברכים בלשון נסתר.

ברכת החודש

- ◀ **שאלה:** בברכת החודש מתפללים: "יהי רצון... החודש הזה לטובה ולברכה....", מדוע חוזרים על זאת בשנית ואומרים: "ותתן לנו ... חיים של טובה חיים של ברכה...."?
- תשובה:** בפעם הראשונה שאומרים "החודש הזה לטובה ולברכה" מבקשים על החודש הזה, ואח"כ ממשיכים "חיים של שלום, חיים של טובה....", לכל החיים עד מאה ועשרים, (הגר"י קניבסקי זצ"ל סידור "תפילה למשה").

ששון ושמחה

- ◀ **שאלה:** מדוע בברכת החודש אומרים "יחדשהו... לששון ולשמחה", מבקשים קודם על ששון ואח"כ על שמחה, וכן בתפילת שמו"ע של מוסף ראש חודש מתפללים "חדש עלינו את החודש הזה... לששון ולשמחה", ואילו במוסף של מועדים מתפללים "והשיאנו ד' אלוקינו ... לשמחה ולששון", וכן בהמשך "והנחילנו ד' אלוקינו... בשמחה ובששון", קודם מבקשים על שמחה ואח"כ על ששון?
- תשובה:** בברכת קידוש לבנה אומרים "ששים" ושמים לעשות רצון קונם (כמב' בגמרא סנהדרין מ"ב). ומפרש רש"י דכתיב בפסוק: "ישש כגבור" (תהילים י"ט, ו'), דהיינו לענין המאורות כתוב לשון "ששון", ולכן בראש חודש היות שתלוי במאורות מקדימים לבקש בלשון "ששון", משא"כ ביו"ט שכתוב: "ושמחת בחגך" (דברים ט"ז, י"ד), לכן מקדימים לבקש על "שמחה" להדגיש שהשמחה היא העיקר (סידור "עבודת ישראל", ועי' ספר "הארת התפילה" על תפילות שבת להגר"א וויסבילום שליט"א).

חידה

- ◀ **איך יתכן שאם מוציא דבר אחד חייב משום מלאכת הוצאה, ואם מוציא אותו הדבר עם עוד משהו פטור?**

תשובה לחידה מגילון 497

- ◀ **חידה:** מהו הדבר שמותר ביום רביעי, אסור ביום חמישי, מצוה ביום שישי, וחייב בשבת?
- תשובה:** נטילת צפרנים: מותר לכתחילה ביום רביעי. לכתחילה אסור ליטול ביום חמישי (כיון שמתחילים לצמוח בשבת). מצוה ביום שישי לכבוד שבת. אם עשה כן בשבת, חייב.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

בגד ספוג בדם המת

תשובה חודשיים לאחר הקבורה, מצאו ברבנות הצבאית חולצת חייל הרוג ספוגה בדם, ולדבריהם יש לערוך הלוויה לחולצה ומציעים לקבור את החולצה מן הצד אל תוך הקבר או במקום המיועד לקבורת פריטים. כיצד ראוי לנהוג בזה.

ראשית יש לברר מה מקור הדם, שהרי רק דם הנפש היוצא בשעת יציאת נשמה חייב בקבורה. ואף אם אכן זהו דם הנפש אין צורך לקברו יחד עם ההרוג. כמבואר בחתם סופר (ש"ת אבן העזר קל"ג) "לא ידעתי מה היה ההפסד אי היה נקבר בפני עצמו, ואפילו ברחוק מהם לא ידעתי קפיאת כל כך בזה. ומשמע קצת שאפילו באברים שלמים אין קפיאת כל כך", ומעתה אם בדם ואברים כך, כל שכן בבגדים שרק ספוגים בדם.

והטוב ביותר באם עוד לא עשו 'הקמת מצבה' יקברו החולצה בתלולית העפר, ואם כבר הקימו מצבה, קוברים במקום המיועד לזה. ובכל מקרה אין צורך לערוך שוב הלוויה לחולצה הספוגה בדם.

שוב התברר שאין זה דם מיציאת נשמה, אלא כתוצאה מפעולות הצוות הרפואי, שבוודאי אינו חייב בקבורה.

ומצוי בשעת פטירה שנותר דם מהנפטר על הסדינים וכו'. אמנם אין צורך לקוברם אלא לשוטפם היטב ולזלף המים לקבר כמבואר בחכמת אדם (קט"ו) "דווקא בגדים שהוא מלווה בו קוברים, אבל אם ניתז מן הדם על שאר בגדים שאינו מלווה בהן וכן אם הניחוחו על כרים וכסתות ועדיין הדם יוצא, אינם צריכים קבורה אלא יכבסם היטב היטב עד שלא ישאר בהם ריחם דם, והמים ישפכו אל קברו".

קריאת התורה לבן א"י שנוסע לחו"ל

תשובה בן א"י נוסע לחו"ל לשבת. מה יעשה עם קריאת התורה, שהרי שם יקראו שלח בעוד בא"י יקראו קרח. ומה דינו לגבי שנים מקרא ואחד תרגום.

בן א"י השוכן בחו"ל, חייב לשמוע עם הציבור את קריאת התורה אע"פ שכבר שמעה בשבת שעברה בא"י, שהרי תקנת משה רבינו "שהיה קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא ישנה שלשה ימים בלא שמיעת תורה" (תנ"ך תפלה יב, א; משנ"ב קלה) והיינו שהחוב הוא לשמוע קריאה בתורה ואין זה משנה מה שקוראים ויותר מכך כתב הפתחי תשובה (א"ח קלה) בשם שו"ת

השתולים בבית ה' - בחצרות אלוקינו יפריחו

הטבעי ולכן הם גדלים ונעשים מגודלים. אכן בכדי שנוכח וילדינו יצמחו ויפרחו בחצרות ה', עלינו לדאוג לטעת אותם במקום שבו יהיו נטועים ושתולים בתורה ויראת שמים.

וכך מעשים בכל יום כאשר מבחינים בשני חברים - בחורים, אברכים, בעלי בתים, הנמצאים באותה מסילה העולה בית ה'. ולפליאת כולם האחד פורח וצומח ומלא בחיות ואילו חברו לומד ביושב בלי לחלוחיות. וזהו מחמת שהאחד שתול בחצרות אלוקינו, והאחר רק עומד ופועל את הפעולות הנדרשות, ולכן אך טבעי הדבר שעם הזמן הוא לא מכה שורשים וצומח וממילא אף נוכל ומתייבש.

בשטר התנאים הנערך בין חתן וכלה מאורסים, מברכים שהזיווג "יעלה ויצמח כגן רטוב". הביאור בזה הוא, כיון שנמצאים אחרי ששיבחו והלילו את החתן והכלה בכל מיני מעלות טובות ומפוארות, אנו מברכים שהשידוך "יעלה ויצמח כגן רטוב" ולא יהיו אלו שבחים כיופי העץ המלאכותי אלא שיהיו מחוברים אליהם ונטועים בהם, וכשהיהו שתולים במעלות הגדולות שיש בכוחם, בוודאי הם עצמם עוד יגדלו וישתבחו, ואף יתברכו בפירות - בצאצאים ההולכים בדרך אבותיהם.

פירות מזהב

מטה אהרן פרח בבית המקדש הנקרא 'בית חיינו' שהרי הוא מלא בחיות ומעניק חיים לעולם כולו. ומבואר במדרש תנחומא (תרוס"א) "אמר הקב"ה למשה... מתים נכנסים לפני ויוצאים חיים, זה מטה אהרן. וכן הארזים ששלח חירם מלך צור למלאכת בית המקדש... אמר רבי לוי כשהכניס שלמה את הארון לבית המקדש, הרטיבו כל העצים והארזים שהיו שם ועשו פירות, שנאמר: שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו (תהלים צב, ד). והיו הולכין ועושין פירות, ומהם היתה פרנסה גדולה לפרחי כהנה. עד שעמד מנשה והכניס צלם בבית קדש הקדשים, ונסתלקה השכינה ויבשו הפרות, שנאמר: ופרח לבנון אמלל" (תנ"ך א, ד).

ובמסכת יומא (ס"א, ב) מבואר שבשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירותיהן בזמן וכשהרוח מנשבת בהן נושרין... וכשנכנסו נכרים להיכל יבש, ועתיד הקב"ה להחזירן שנאמר פרות תפריח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה. ועוד מבארת הגמרא שם (ל"ט, ב) "אמר רב זוטרא בר טוביה

"פרח מטה אהרן" (במדבר י, כג)

לאחר ערעור קרח ועדתו כנגד מינויו של אהרן לכהן גדול, ציווה הקב"ה שכל נשיא שבט ובכללם אף אהרן הכהן יביאו מטה (מקל), והניחום באהל מועד "והיה האיש אשר אבחר בו מטתו יפרח". לפליאת כולם "ויהי ממחרת והנה פרח מטה אהרן ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים, ויהי לאות לבני מרי". הוכח באות וסימן שמינוי אהרן לכהן גדול לא נעשה מבחירת משה כטענת קרח ועדתו, אלא בבחירת הקב"ה.

יש להבין מדוע עשה הקב"ה דווקא את הסימן של פריחת המטה בתוך קודש הקודשים.

אלא שצמיחת עץ יכולה להיות רק בתוך אדמה עם שורשים, ולא בתוך מצע מנותק, הראה ה' בזה שמקומו הטבעי של אהרן הוא קודש הקודשים, ולכן דווקא שם יכול מטתו העשוי מעץ יבש לפרוח ולהוציא פירות מלבליים.

לפני כמאה שנה דובר על הקמת בית מדרש לרבנים בו ישתלמו הרבנים במקצועות שונים. גדולי הדור דאו התנגדו לכך בתוקף. סיפר דודי ראש ישיבת מאור התלמוד הגר"א קוק שליט"א כיצד הסביר דו"ר הגר"א קוק זצ"ל את התנגדותו להקמת המקום במשל נפלא לפרדס עם עצי פרי רבים, ביניהם ניצב עץ מרהיב ביופיו ובפירותיו הנאים. בסמוך לפרדס העמידו כוורת דבורים כדי שיבואו למצוץ מוצף פרחי האילנות, ואכן הדבורים סבבו בהמוניהם את כל עצי הפרדס, מלבד אותו אילן נאה עם פירותיו היפים.

איש מן הצד עמד ותמה מדוע הדבורים אינם מתקרבים דווקא לעץ הנאה ביותר. השיבו בעל הפרדס שעץ זה 'דמו עץ' הוא, אינו שתול באדמה וממילא מה שנדמה כפירות אינם אלא פירות מלאכותיים, וממילא אין בהם צוף כדי להשביע את הדבורים.

כן היא דמותו ופועלו של הרב: כדי שהרב יוכל להאכיל את בני הקהילה מנופת צופים, עליו להיות שתול בתורה ויראת שמים, ובכך יוכל להעמיד מבני קהילתו פרחים, פירות טובים, ונופת צופים. אך כאשר הרבנות 'מלאכותית' ואינה בנויה על תורה בטוהרה, אלא על השתלמויות זרות, היא איננה תורה נטועה ושתולה, ולא יצמח מרבנות שכוז מאומה.

וכעין זה שיבת דוד המלך את הקב"ה שהצליח במלחמות בזכות "אשר בנינו כנטעים מגודלים בענוריהם" (תהלים קמ"ד, יב), הם נטועים במקומם

הלכה למעשה

העבודה (ה, הקרבן) "ברוך שמייה יהא אדם נזהר מאוד לאומרו בשעת הוצאת ס"ת בכוונה עצומה, כי נוסח תפלה זו הובא בזוה"ק וגם תועלת אמירתה בכוונה היא תיקון גדול על קרי ר"ל כמובא בספרים. לכן אף אם אדם עומד באמצע תפלתו והוא רחוק ראוי להפסיק ולומר בריך שמייה עם הצבור" וימשיך אף לאחר אמירת 'גדלו' כמו שכתב המשנה ברורה (קדו, ג) שזמן אמירתו 'עד שעה שפותחין הס"ת לקרותו'.

'ברוך שמייה' כשהס"ת בחוץ

האם יש להוציא את ספר התורה מארון הקודש לפני אמירת 'ברוך שמייה'.

זמן אמירת תפילת 'ברוך שמייה' לאחר הוצאת ספר התורה, ולא בפתיחת דלתות ההיכל בלבד, כמובא בזוהר הקדוש (ויקהל ה, א) "אמר רבי שמעון כשמוציאין הספר תורה, נפתחים שערי שמים של רחמים ומעוררים את האהבה למעלה. וצריך לומר אז בריך שמייה דמארי עלמא".

וכבר כתב כן השערי אפרים (א, י) "בעת שפותחין הארון להוציא הס"ת אומרים הקהל ויהי בנסוע וכו' ובשעת הוצאת הס"ת חוץ לארון מתחילין הקהל לומר בריך שמייה" וכן נהגו המקובלים כמבואר בבן איש חי (ש"ת רב פעלים ג

קונטרס סוד ישרים ח"ד"ה ג).

במשך שנים רבות היה מו"ר מרן הגרי"ש אלישיב מתכבד בהוצאת והכנסת הס"ת במנחה בשבת, והיה זה מחזה מעורר לראותו עומד עם ס"ת בחיקו ואומר בדבקות בריך שמייה.

הפסק קודם שטעם השומע

המוציא את חברו ידי חובה בברכה, והמברך הפסיק בדיבור קודם ששטה, אך השומע לא הפסיק. האם השומע יכול לצאת יד"ח בברכה זו.

אין יוצאים ידי חובה בברכה זו, כיון שכלפי המברך לא מועילה, ולא יכולה להועיל לשומע. אמנם אם לא מברך כלל לעצמו, אלא רק כדי להוציא את חברו כגון בסידור קידושין, הברכה מועילה לשומע. כיון שכאשר מברך לעצמו הברכה לא חלה כשהפסיק, אך כשמברך לחברו, הברכה חלה מדין 'ערכות'.

פרי הארץ (ו, א) "צ"ב שטעו וקראו בשבת הסדר של שבת שעברה שכבר קראו אותה, יצאו ידי חובת הקריאה. ואע"פ שתיקנו חז"ל שבכל שבוע יתקדמו בקריאה כדתניא (מנלה לא, ב) רמב"ם תפילה ג, א) "מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה" ואף זה מתקנת משה רבינו ככתוב באור זרוע (המובא בהערה הבאה) "כי מימות משה רבינו ניתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה".

נראה שהן ב' תקנות שונות:

א. לקרוא בתורה.

ב. להשלימה בכל שנה.

וכשאין אפשרות לשמוע הקריאה החדשה חייב מיהת לשמוע קריאת התורה כ"א פסוקים, וכו"ט שחל בשבת שקוראים שבעה קרואים בפרשת יום טוב, הרי שיוציאים יד"ח קריאת התורה בשבת גם בקריאה שאין בה השלמת התורה. ולכן גם יכול בן א"י לעלות ולברך על התורה בשבת זו בחז"ל ויש לצרף לזה דברי התורת רפאל (ב) שבכל קריאה"ת בציבור אף שאינה מחויבת יש לברך. ובכלל זה יכול בן א"י לקרוא עבור ציבור זה אע"פ שכבר שמע קריאה זו בשבת שעברה, ואינו כקריאת המגילה שכן עיר אינו מוציא בן כרך.

ובאשר לשניים מקרא ואחד תרגום, כיון שהוא נמצא בחז"ל ודעתו לשוב לא"י דיני הקריאה והשמו"ת שלו כדן בן א"י ואף בהיותו בחז"ל. ומעתה בשבת הבעל"ט חייב ללמוד שמו"ת של קרה, ולאחר מכן פרשת חקת. אמנם אם נשאר בחז"ל גם בשבת שאחריה כיון שמשנתנה דין הקריאה שלו ממילא גם השמו"ת שלו כקריאת בני חז"ל כיון שהוא קורא כמותם.

קדימת אמירת 'ברוך שמייה'

אוחז באמצע אמירת 'ברוך שמייה' בשעה שהחזן כבר אמר 'גדלו לה' איתי'. האם יאמר עם הקהל 'לך ה' הגדולה' או יסיים אמירת 'ברוך שמייה' וכן אם אוחז באמצע אמירת 'והוא רחום' בשעת פתיחת ההיכל ואמירת בריך שמייה.

אמירת בריך שמייה קודמת, כמבואר ביסוד ושורש

בבעל הטורים (דברים, יד) "לא יהיה כך עקר בגימטריא בדברי תורה". ובזוהר הקדוש מבואר שאם אינו יכול לחדש עובר על לאו "לא יהיה כך עקר". הרי שמי שנטוע בעולמה של תורה, ממילא הוא מוציא פירות ומחדש חידושי תורה.

הנביא ישעיהו (כו-כה) מתאר את עם ישראל פעמים בפריחה "יצין ופרח ישראל" ובהמשך מתאר אותם "יצין ונבל צבי תפארתו", כלומר שהצין לא פורח ולא צומחים ממנו פרחים, אלא הוא נובל ה' ישמרנו.

כולנו שואפים להיות בבחינת "יצין ופרח ישראל". אכן העצה לזכות לזה מבואר בפסוק עצמו "הבאים ישרש יעקב יצין ופרח ישראל". כשיש שורשים, גדלים ציצים ופרחים. אך כשאין שורשים חלילה נהפכים להיות בבחינת "צין נובל".

(שבת קטו, ב) "יצין ופרח ישראל - תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה". הרי שכאשר מושרשים בתורה, נעשה החיבור איתן ונוצרים ציצים ופרחים ממנה. כיון שתורה שכזו צומחת פורחת. אך אם לומדים לא באופן ששקועים ומחוכרים ללימוד אלא מלמעלה כדי 'לצאת ידי חובה' אין לימוד זה מחובר ושורשי ואינו בבחינת "יצין ופרח ישראל".

יתן ה' ונהיה אנחנו וזרענו וזרענו שתולים בחצרות בית ה' דשנים ורעננים.

למה נקרא שמו יער דכתיב בית יער הלבנון, לומר לך מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב".

וביאר המהרש"א (שם) שלא היו אלו פירות רגילים "אלא פירות של זהב היה עושה, ומאותן פירות היתה פרנסת הכהנים לכל צרכיהן". ומוכיח דבריו מהירושלמי הדרוש זאת מהפסוק 'זהב פרווים' מלשון פירות זהב. ועוד הוכיח ממה שהמתנו ולא קטפו את הפירות בסוף גידולם עד שנשרו מהרות, וזהו משום שהפירות היו של זהב ולא ידעו מהי שעת גמר בישולם. ונראה להוסיף שאם היו אלו פירות רגילים, לא היו מוגדרים שמהם התפרנסו פרחי כהונה. אכן אם פירות של זהב הם, ודאי שכל פרחי כהונה יכולים להתפרנס מהם.

בזה מתבאר בקשתנו בתפילת מוסף מדי שבת בשבתו "ותיטענו בגבולנו", שלא נהיה רק בתוככי גבולות ארץ הקודש, אלא שנהיה נטועים בה ומדגישים שנהיה נטועים במקום הטבעי והראוי לנו - בגבולנו, שהרי רק כך ניתן להיות "נטועים".

וכן מברכים ומבקשים "ותיי עולם נטע בתוכנו" וכתב השו"ע (קל"ט, י) "ותיי עולם נטע בתוכנו הוא תורה שבעל פה", ומבאר המשנה ברורה שכוונתו לתורה שבעל פה כיון "שדברי חכמים כדברונות וכמשמרות נטועים". דברי תורה פרים ורבים, כן אנו מבקשים שיהיו בתוכנו מלבלבים כציצים ופרחים. שהרי אם הלימוד אינו פורה, חסר בכל הלימוד. כמבואר

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

נקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
109

לֹא כֵן עֲבַדִּי מִשְׁחָה... פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ, וְתִמְנֹת ה' יִבִּיט!

פרשת קרח
תשפ"ג

רשעים הללו ראו - ולא לקחו מוסר

הנה בסוף פרשת בהעלותך מספרת התורה שמרים לקחה בצרעת מחמת שדיברה לשון הרע על משה רבינו, וסמוך לזה בתחילת פרשת שלח מסופר על חטא המרגלים, ואמרו חז"ל "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שמרים לקחה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר" (רש"י יג, ב)

עלינו להבין מה היה הדיבה שמרים דיברה על משה, אמרו חז"ל שבשעה שנאמר למשה "אלד ומיד מתנבאים במחנה" שמעה מרים את צפורה אשת משה שאמרה "אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני" (רש"י יב, א) ומשם ידעה מרים שפרש מאשתו, וסיפרה זאת לאהרן. ומה היה מטרת הסיפור לאהרן? בגלל שהיה לה ביקורת על משה רבינו, למה הוא פורש מאשתו, וכי בגלל שהוא נביא, אשתו צריכה לסבול? הרי הוא פוגע באשתו, וזה ענין שבין אדם לחבירו, ואין משה רבינו פורש מאשתו מחמת נבואתו? ועוד טענה היה לה "הגם אן במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר" הרי ישנם עוד הרבה נביאים ואהרן ומרים ג"כ ביניהם, ובכל זאת אנו יודעים לשלב את שניהם, ולא פורשים מדרך ארץ, ומדוע רק משה רבינו פורש מאשתו, שלא כשאר נביאים? והנה למרות שכוונתה של מרים היה לבקר את משה רבינו, לא העיזה לפנות אליו ישירות ולומר לו את טענתה, אפילו שהיתה גדולה ממנו בכמה שנים, בכל זאת לא היה לה את האומץ לומר זאת למשה, ולכן אמרה את טענתה לאהרן כדי שיעביר את הדברים למשה.

ומה היתה התגובה של הקב"ה על דיבורה של מרים? קרא פתאום למשה אהרן ומרים, שיבואו שלשתם לאהל מועד, ומשה רבינו אכן היה מוכן לזה, ומיד בא, אבל אהרן ומרים לא היו טהורים, והתחילו לצעוק 'מים מים!' הרי אנחנו לא יכולים לדבר עם השם בטומאה! ומיד הלכו לטהר את עצמם, ואח"כ באו לאהל מועד. זה היתה התגובה הראשונה של הקב"ה לדבריה של מרים, הנה אתם רואים בעיניכם שכשנאמר קורא לכם בלי הזמנה, אתם לא מוכנים לנבואה, ומטעם זה משה רבינו צריך להיות כל הזמן בטהרה כדי להיות תמיד מוכן לנבואה. אח"כ קרא השם לאהרן ומרים לבדם, והוסיף לומר להם "אם יהיה נביאכם ה', במראה אליו אתוודע, בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה... פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת השם יביט"

אמר להם הקב"ה, וכי אתם יכולים להשוות את עצמכם למשה רבינו? הרי כל הנביאים מתנבאים בזמן מוגדר, בחלום הלילה או במראה, ורק באותו זמן צריכים להיטהר, ולא בשאר הזמנים, אבל משה רבינו "בכל ביתי נאמן הוא" בכל רגע אני יכול לדבר איתו, ולכן נדרש ממנו להיות בטהרה כל הזמן ולכן הוא פורש מאשתו.

עוד אמר להם השם, יש דרגות בנבואה, וכמו שיש דרגות במלאכים, ולכל מלאך יש השגות גבוהות יותר מזה שבדרגה נמוכה ממנו, כך הוא ג"כ בנבואה, ואין כל הנביאים באותו דרגה, כמשי"כ הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ז, ב) "הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא" וכל שאר הנביאים רואים את הנבואה בחלום, ובחידות, לא כן עבדי משה ש"פ אל פה אדבר בו - ותמונת השם יביט" הוא רואה את הנבואה בבירור, באספקלריה המאירה! זו דרגה אחרת לגמרי, ואין מה להשוות אותו לשאר נביאים, שאם אתם לא פורשים, גם משה לא יפרוש? הרי אין שום דמיון בינו לשאר נביאים!!

אומרת התורה "והענין סר מעל האהל, והנה מרים מצורעת כשל" לא היה לה צרעת ביד, אלא נהייתה לבנה בכל הגוף, ואז פנה אהרן למשה ואמר לו "אל נא תשט עלינו חטאת, אשר נואלנו ואשר חטאתנו" ופרש בתרגום אונקלוס "דאיטפשא דסתיחא" אהרן הכיר בכך שהדיבור הזה היה טיפשות, ולכן ביקש ממשה להתפלל עליה, ואכן משה התפלל עליה ונתרפאה מצרעתה, ואמנם עדיין היה לה דין מצורע, והיתה צריכה הסגר שבעה ימים מחוץ למחנה, ולכן המתנינו לה כל ישראל, ולא נסעו עד האסף מרים.

מדוע הדיבור של מרים נחשב דיבה?

והנה צריך להבין, איזה לשון הרע אמרה מרים על משה רבינו, הרי לא דיברה בגנותו של משה, אלא שהיה לה ביקורת עליו, מדוע הוא פורש מאשתו, ולכאורה אין בזה שום גנאי. ואמנם ראיתי בחפץ חיים שכתב, שכאשר באים להוכיח אדם על מעשה שאינו כהוגן בעינינו, אסור לומר

זאת לאחרים, אלא קודם צריך להעיר לבעל המעשה, ואם קדם וסיפרו לאחרים הרי זה לשון הרע, ולמד זאת ממרים שהקדימה וסיפרה לאהרן ולכן זה נכלל בלשון הרע. ואמנם עדיין צריך להבין, הרי מרים לא אמרה איזה גנות על משה, אלא ששינה ממנהג שאר הנביאים ופורש מאשתו, ומדוע זה לשון הרע.

כשלא מעריכים אדם כפי ערכו הרי זה לשון הרע

ונראה לי ללמוד מכאן, שכאשר לא מעריכים את האדם בערכו האמיתי, ולא מכירים ברום מעלתו, זה עצמו גנאי! לא צריך לספר דבר רע על אדם כדי שיחשב גנות, אלא בכל דיבור שלא מעריכים את האדם לפי מעלתו האמיתית הרי זה גנאי לו, שמפחיתים בערכו, ולכן משה רבינו שהיה 'אדון הנביאים' ובאה מרים והשוותה אותו לאחד מן הנביאים הרי זה גנאי עצום, הרי בתוך הנבואה יש דרגות לרוב, ומשה רבינו זכה לדרגה הגבוהה ביותר, שנאמר בו 'פה אל פה אדבר בו' וראה באספקלריה המאירה, וכאשר משווים אותו לכל נביא אחר, הרי זה גנאי, ועל כך נענשה מרים.

צריך לדעת שמשה רבינו הוא גדול הנביאים שהיה אי פעם בעולם, וכמו שאומרת התורה (דברים לד, י) "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים" ואף שבאומות העולם קם בלעם הרשע, וכמ"ש חז"ל (ספרי דברים שנו) "בישראל לא קם אבל באומות העולם קם" זה היה מצד הטומאה שקם כמשה לאיזה עניינים, אבל מצד הקדושה לא היה נביאות כזו מעולם.

גם באומות העולם יודעים שמשה רבינו הוא גדול הנביאים, כפי ששמעתי פעם במרוקו ממטיף מוסלמי שציטט בתוך דבריו "סידנא מוסא בר עמרם" והכוונה היא 'אדונינו משה בן עמרם' גם המוסלמים מבינים ומכירים בגדלותו של משה רבינו, ומתייחסים אליו כ'אדונינו' וזה היה החטא של מרים שהשוותה אדם גדול כמשה לכל נביא.

ולפי מה שביארנו יוצא לנו חידוש לדניא, שאם מפחיתים את ערכו של האדם, פחות מהערך האמיתי שלו, הרי זה לשון הרע, וכגון אם מדברים על אדם שהוא גאון עצום ומתייחסים אליו כעוד אחד... הרי זה לשון הרע, ולמרות שלא נאמר עליו מילת גנאי, שהפחתה בערכו של האדם הוא עצמו הגנאי!

חטא הוצאת הדיבה של המרגלים

אומרת התורה "וימותו האנשים - מוציאי דיבת הארץ רעה - במגפה לפני ה'" מכאן אנו למדים שהמרגלים נענשו על היותם 'מוציאי דיבת הארץ' וכמו שכתב רש"י הנ"ל שהם ראו שלקחה מרים ולא למדו מוסר. ומה היה הדיבה רעה שאמרו על ארץ ישראל? לכאורה הכוונה מה שאמרו "ארץ אוכלת יושביה היא" הם טענו שטבע הארץ הזו לאכול את יושביה, שהמקום הזה ממית את יושביו. וזה היה דיבור של גנאי והוצאת שם רע על ארץ ישראל.

ועל כך נענשו המרגלים ומתו במגפה לפני השם, ומה היתה המגפה? אמרו חז"ל "שנשתרב לשונם עד טבורם, ותולעים יוצאים מלשונם, ובאין לתוך טבורם" (רש"י יד, לו) נוצר להם לשון ארוכה, ולא היה בה חמצץ ולכן היא הסריחה, כמו כל בשר חי שכשאין לו חיות הרי הוא מסריח ומרקיב. זה היה עונשם של המרגלים עצמם, שמתו במיתה משונה כזו, ואמנם שאר בני ישראל נענשו ג"כ, שנשארו במדבר ארבעים שנה, ושם הם מתו, ולא זכו ליכנס לארץ ישראל.

מה חטאו שאר בני ישראל - בפרשת המרגלים?

והנה המרגלים עצמם הרי זה מובן לנו מה היה חטאם, שדיברו בגנותה של ארץ ישראל, אבל שאר בני ישראל לא מובן במה הם חטאו, ואם נאמר שהם קיבלו את הלשון הרע של המרגלים, ועל זה הם נענשו שקיבלו לשון הרע, עדיין יקשה, וכי כל בני ישראל קיבלו את הלשון הרע? הרי הם היו דור דעה שקיבלו את התורה, ושמעו את הדיברות מפי הקב"ה, ולמדו תורה ממש רבינו, ואין יתכן שהם קיבלו את השקר הזה שארץ ישראל היא אוכלת יושביה??

הרי הם לא היו טיפשים! ובוודאי יכלו להבין שאם היו בארץ ישראל הרבה לויות, כנראה זה השגחה פרטית מהשם, כדי שלא יבחינו במרגלים, ואין יתכן שכולם האמינו לשקר של המרגלים שהארץ אוכלת את יושביה, הרי זה דבר משונה וחריג מאד שהמקום יאכל את יושביו, ואין אומה כה חכמה תקבל שטויות כאלו, ובוודאי נראה שהרבה מעם ישראל לא הסכימו ללשון הרע של המרגלים, וא"כ צריך להבין על מה נענשו.

אחינו המסו את לבבינו

וזו היתה התביעה על בני ישראל, למה הם לא האמינו שכחו וגבורתו מלא עולם, ולא למדו ממה שראו בעיניהם ביציאת מצרים, שהקב"ה נתן למצרים עשר מכות, והפך מים לדם, ושוב דם למים, וראו בחוש איך הוא שולט על כל החיות בבריאה, והביא אותם לתוך רחובות מצרים, למקום יישוב, איפה רואים דבר כזה? וכי משהו ברחובות בני ברק ראה פעם אריה, או נמר? לא! ואם כן איך הם הגיעו לרחובות מצרים? אין זה אלא **שכוחו וגבורתו מלא עולם!!**

הבר"ע מחדש את הבריאה בכל רגע, והכל מסור בידו, ויכול להחליט אם המים יהיו דם, וכל חיה באיזה מקום היא תהיה בכל רגע. ולאחר שבני ישראל ראו את זה בעיניים שלהם, לא היה להם מה לפחד, כיון שהשם הוא הנלחם להם, הרי אין שום בריה שתוכל לו, ובני ישראל לא האמינו ביכולת השם להורישם את הארץ ועל כן ענשו.

ורואים מהפסוקים שבני ישראל באמת הראו שכן, וחששו שהנה עוד מעט הם הולכים למות, וכשיהושע וכלב אמרו להם "אך בהשם אל תמרודו, **ואתם אל תיראו את עם הארץ..**" וה' איתנו אל תיראום" אומרת התורה "**ויאמרו כל העם לרגום אותם באבנים**" עד שכבוד השם נראה באהל מועד לכל ישראל. הרי שבני ישראל הרגישו שיהושע וכלב רוצים לרגום להם למות ולכן באו לסוקלם באבנים.

נמצא אם כן שהמרגלים ועם ישראל חטאו בשבני חטאים נפרדים, **המרגלים עצמם** לא למדו מוסר ממרים, **וחטאו בחוצאת דבה על ארץ ישראל**, ועל זה נענשו מידה כנגד מידה בלשונם, ואמנם **בני ישראל** לא חטאו בלשון הרע, אלא **שלא האמינו ביכולת השם להילחם עבורם ולהנחילם את הארץ**, ומידה כנגד מידה נענשו שאכן הם לא ינחלו את ארץ ישראל ויפלו כל פגריהם במדבר.

בוא וראה מה הם ענשי שמים!

כמו כן מצינו אצל עלי הכהן, שהיה כהן גדול ושופט של ישראל, ועקב כך שהוא לא הוכיח את הבנים שלו בחזקה, ולא הלכו בדרך טובה, לכן אמר לו השם (שמואל א, ב, לא) "הנה ימים באים, וגדעתי את זרועך.. **מחיות יאק בבייתך.. וכל מרבית ביתך ימותו אנשים..**" והיה כל הנשאר בביתך וזקן להשתחוות לו לאגרות כסף וכיכר לחם" הנה לנו עונשי שמים, בגלל שעלי לא מיחה בבניו בחזקה, נענש שכל הצאצאים שלו ימותו בני י"ח שנה, ויבואו לבקש אגורת כסף וכיכר לחם. יש מה להיבהל מבורא עולם!

מדוע לא יראתם לדבר 'בעבדי במשה'

לט, א ביצה לח, ב) והיינו דהשם משה מורה על ידיעת התורה, כמשה רבינו שקיבל תורה מסיני, ועלה להר 40 יום ו 40 לילה, לחם לא אכל, ומים שתה, וכנראה גם שינה לא ישן, ולמד תורה מפיו של הקב"ה, זה הפיסגה והתכלית של ידיעת התורה, ועל זה אמרו חז"ל "**במשה אפילו אינו עבד**".

"**בעבדי אפילו אינו משה**" עבד הכוונה היא שלית ליה מגרמיה כלום, כמו שביאר ר' אלחנן ווסרמן, שהרי מה שקנה עבד קנה רבו, ואין לו מעצמו כלום, וכך היה משה רבינו שלא היה לו כלום לעצמו.

אדם ששותה קפה ואוכל עוגה – האם צריך להקדים מזונות לשהכל

ויכול לקשור נעל ימין קודם, ואינו חייב להמתין עד לאחר שילבש השמאל קודם [ועיי' בשו"ע (כה, ב) שיש להקדים הטלית לתפילין משום תדיר, אבל אם דעתו ללבוש הטלית בבהכניס, רשאי להניח התפילין בביתו קודם] וממילא נראה שהוא הדין גם לענין ברכות, שכל דין קדימה נאמר רק כששניהם עומדים לפניו בשווה, ובעצם חפץ כבר עכשיו באכילת שניהם, ואין מצידו ענין מה לאכול קודם, ועל זה נאמרו דיני קדימה, אבל באופן שהצמיאון של האדם מפרע לו, אי"כ ברגע זה אינו חפץ בשניהם ועתה הגוף דורש רק דבר אחד, ולכן יכול לשתות מהקפה קודם, ואין בזה ענין קדימה. ושור"ר שכי"כ הבה"ל סי' ריא ס"ד בשם הא"ר ע"ש.

ובזה נראה לי לבאר דברי הגמרא בברכות (לט, א) שהביאו לפניו שלקות ופרגיות, ואחד מהתלמידים קפץ וביקר על הפרגיות שהכל, ליגלג עליו חבירו, שהרי ברכת השלקות בורא פרי האדמה וקודמת לשהכל, וכעס בר קפרא על המלגלג, אם חבירך דומה כמי שלא טעם בשר מעולם, אתה על מה לגלגת עליו?

וצריך להבין מה כוונת בר קפרא כמי שלא טעם בשר, הרי צודק המלגלג שעדיין ברכת האדמה קודמת לשהכל, ועוד מדוע נקט בר קפרא לשון מגונה לכא' שתלמידו היה להוט אחרי בשר. ואמנם יש לומר לפי דרכינו, שאותו תלמיד היה תאב לבשר, כמי שלא טעם טעם זה מעולם, ולכן כעת הוא היה תאב רק לבשר, ואינו פנוי לאכילת השלקות, ולכן כלפיו השלקות לא מזומנים אצלו ומשום כך אינו חייב להקדימם.

[מתוך שיעורי עוטה אור על ברכות]

הגיליון נתרם ע"י נבד מוריני הרב שליט"א, הרב ישראל מאיר כהן לרגל חולדת בנו אפרים שיח"י, יח"ד שיזכו לרווחת ממונו רוב נחת דקדושה אמן.

לרשות הרב מאיר בן מלכה נא לעורר עליו רחמי שמים מרובים בתוך שאר חולי ישראל

ולרשות אחיו של מוריני הרב שליט"א הרב גבריאל בן מזל טוב נא לעורר עליו רחמי שמים מרובים בתוך שאר חולי ישראל

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936

או דרך נדרים פלס בחיפוש 'עוטה אור'

או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

במיד' תחרישה השיחה במוצי"ש, בבית מוריני הרב רח' מתתיהו 25 בשעה 9:20

ניתן גם להאזין לשיחה בשידור חי בקו החרש "עוטה אור" 0733-718-148

במירב ניתן לשמוע שם עוד שיעורים ושיחות ממוריני הרב שליט"א

ובמקרה קול יחיד מרוקין" 0747-962-335 שלוחה 2-2

שמעו ותחי נפשכם

ואֵלֶּת פִּידֵיהָ תִּהְרָסְנָהּ

הטבע הבסיסי של האדם, להגיב מיד על פגיעה בו או בשמו הטוב. לשתוק על עלבון או הוצאת שם רע, היא מעבר ליכולת הנורמלית של בן תמותה. הרהורים אחר העילה של קורח לצאת במחלוקת

שאלת המפתח בכל סיפורו של קורח, היא 'איך ייתכן'.

אתם, העם ההולך אחריו, חיים בדור דעה, רואים את כוחו של משה ואת דבר ה' בפיו, ראיתם איך הכה את מצרים במאמר פיו, הוציא אתכם מעבדות וקרע לכם את הים, לא אבותיכם סיפרו איך על פיו ירד מן ועל פיו הופיע השלום, בעצמכם נחתם במעמד הר סיני ובכבוד ה' הממלא את המושבן יומם ולילה.

וקורח, המתלהל היותר זיקים, לו יהי שתחשוב שגם אתה מסוגל, הראה נא משהו אחד מכוךך, הראה נא במה אתה רצוי לפני האלוקים כמו משה, כי אז נוכל מעט להבין את רצונותיך.

איך הידרדר קורח, איך הידרדר הדור כולו?

יפה נדרשת

אם רש"י מתאר את דרש הפרשה שהיא 'נדרשת יפה במדרש רבי תנחומא', היינו שאין לנו יכולת להבין אותה בדרך אחרת, ומוכרחים ללמוד מדרש תנחומא כדי לגלות את האור הגנוז באותה פרשה.

הרי זה כמו רבי עקיבא איגר המציין בביאורו לעיין במקום פלוני, ובזה ידעת כי לא תוכל להבין ולבאר פשר סוגיה על מכונה עד שתעיין היטב באותו מקום, אין כאן המלצה לעיין כדי שתוכל להרחיב את ידיעותיך אלא הוראה שרק כך תוכל להבין.

נעיין איפוא במדרש רבי תנחומא (וביתר פירוט ב'דעת זקנים', על פיו ועל סדרו נתבונן כאן).

שיחת נשים

מתברר שכל הדרדור של קרח התחיל בכלל מאשתו, היא המגרה בו את דוב המחלוקת והיא המסיתה לקום ולפלג את העם.

לא מיד קורח משתכנע משיחת הנשים. בתחילה טוענת כנגדו שמושה לקח לעצמו את כל הגדולה. הוא מולך ואחיו כהן גדול לדורי דורות. לא יעלה על הדעת, אל תשתוק, קורח.

קורח שומע, ושותק. שיקחו את המלוכה והממשלה.

למחרת באה עם טענת מתנות הכהונה. עשרים וארבע מתנות ברר לו, מן השדה ומן הבהמה, מן הגורן ומן היקב. מהכל לקח לאחיו ולבניו הכהנים. לא יעלה על הדעת, אל תשתוק, קורח.

קורח שומע, ושותק. שיקחו את המזון והמתנות.

ואז מגיעה האֵלֶּת עם טענה שלישית בפיה, לכאורה הכי זוטרה וצדדית, כביכול סיימה למעון וכעת נתפסת לדברים שוליים. כשנמשחת ללוי – כך טוענת האשה – העבירו תער על בשרך וגילחו את שערותיך כתינוק עול ימים, הניפו אותך כמו שמניפים לולב. כך ייעשה לאדם נכבד כמותך?

קורח שומע, ומתקומם. ממני לא יעשו צחוק!

על כבוד בשר ודם מחיתם

התמיהה נוקבת.

סדרן של טענות, בכל מקום שעורכים טענות, לפתוח בקל ולהתקדם לטענות הכבדות יותר. תחת זאת, אשת קורח פותחת במענה הכבדה, טענת המלוכה שעברה למשה ואחיו. משם יורדת לרכוש ומסיימת במקרה שהתרחש פעם אחת ויחידה ואין ממנו השלכה לדורות.

והפלא הוא, כי דווקא אז, בתלונה הכי נרפית וקלושה, קורח מתעורר ומתעצם. באותה עת, לא איכפת לו על ההשתדרות. לא איכפת לו על הרכוש והמתנות, איכפת לו שפעם גילחו את כל שעריו.

מה נאמר כאן?

מיד תשרה עליו השכינה

רבותינו משווים את האדם השומע עלבון ושותק, לבין צאת השמש בגבורתה (יומא כג.). השמש שמעה חרפתה ולא השיבה, ואף אותו אדם שומע חרפתו ואינו משיב.

וכי מה איכפת לאדם להיות שווה ערך לשמש, מה שכר יש כאן?

היא הרבה יותר כבדה מזו שלא באים לבקר את המלך, מדוע איפוא הקדים את התלונה שקרא לו מלך?

והתשובה לזה צפונה ברש"י שם (סוף העמוד). אספיינוס מאשים שרבן יוחנן התעלל בו.

אין כאן פגיעה במלכות, יש כאן עלבון אישי לשר הצבא. אני חולם בלילות להתמנות למלך ברומי, והנה אתה קורא לי 'מלך'? לא עניין אותו כבוד הקיסר מעבר לים, רש"י מלמד שכאב לו העלבון לעצמו, כביכול ידעת כי שאני משתוקק למלוכה והחלטת לסנוט בי.

נמצא אם כן, שהמענה הראשונה היא קלושה יותר, פגע בשר ולא במלך. אין כאן 'הלכות מלכים', אלא תהלוכות בני אדם, הרגות אדם מתות. המענה השניה היא יותר פוגעת במלכות, למה לא באת למלך.

אזיל סומקא ואתי חיוורא

כשאדם מתבייש ברבים, כל אישיותו נמחקת, הוא מרגיש כמאן דליתא, עפר על פני השדה. להכי דין המבייש שאין לו חלק לעולם הבא (בבא מציעא נח:).

לא איכפת לקורח מהממשלה ולא מהכסף. איכפת לקורח מהביזוי וההשפלה, שם הנקודה שהרתיחה את דמו.

ואשתו ידעה זאת. מעצמה בנתה מענותיה מן הקל אל הכבד, כי ידעה שההשפלה היא הסכין החריף שיוציא את בעלה מכליו. והיא צדקה, איזולת בידה תהרסנו.

וביום מחר, עת תצא בין רעך ותקלע למהומה ונצרת את פיך לחלוטין. לא אדם גדול אתה, כי אם גיבור ההופך את טבע נפשו, נעשית ראוי 'מיד' להשראת השכינה.

וביום מחר, עת יכעיסוך ותרצה להשיב מנה או שתיים לאיש אשר אשם לך, וזכרת את הרגשתו ותחושתו.

לא במוח שהמחיר יהיה ראוי, הנח לו.

קבלה בדינו מרבי יצחק דמן עכו (הובא בראשית חכמה שער ענוה פ"ג) שקיבל מרבו רבי יוסף גיקטיליא, כי 'האיש אשר ידבנו לבנו לתקן מדותיו וליישר דרכיו ומעשיו, ולרדוף אחר הענוה בתכלית השלמות להיות עלוב ולא עולב, שומע חרפתו ואינו משיב, מיד תשרה עליו השכינה ולא יצטרך ללמוד מבשר ודם, כי רוח אלהים תלמדנו'.

וזה חידוש גדול. לכאורה.

כי כל השכר הגדול הצפון לצדיקים, אלה שהתפרש שרבן, הוא ב'קום ועשה'. על מצוות לא תעשה לא ראינו שכר כה גדול במקומות אחרים.

אם היית אומר שאדם הרוחץ מתים או סך מצורעים ויושב עם בעלי ראתן, יזכה להשראת השכינה, כי אז תנוח דעתנו. זה אדם חזון במצוות, מוגיע לו כל השבח שבעולם. אבל במצוות 'לא תעשה', האמנם יש שכר כזה עצום ונורא?

שומע חרפתו ושותק, הוא לא בטבע אנושי

ומסתברא מילתא, והיא האמת, נוקבת כההם - - -

מימי תליית השמש על הרקיע, טבע האדם הוא להגיב כשישמע חרפתו ובושתו. אדם ששותק ובולע עלבון, הוא מתנהג היפך הטבע, זה לא נורמלי. אדם העונה ומשיב חורפיו דבר, הוא הנורמלי!

יתרה מזו, אדם השותק כנגד מבזיו, הוא לא במקום של גבורה או גדלות, אלא הוא במקום של היפך הטבע. זו מעלה הרבה יותר גדולה מרוחץ מתים או סך מצורעים, שם יש בו רגש חמלה וחנינה לסובלים.

אם אתה שותק, אתה מתנהג הפוך מטבעך!

'והתעללת בי'

אספיינוס יושב באהליו, מחוץ לחומת ירושלים ומקבל את פני רבן יוחנן, שומע ממנו את ברכת 'שלמא עלך מלכא', ומודיע שהוא מחויב 'תרי קטלא'. על עצם זה שהוא מכנה אותו מלך, ועל זה שאם הוא מלך, מדוע לא בא עד עכשיו (גיטין נ:).

אין כאן נזיפה בעלמא, אלא הודעה על חיוב מיתה למלכות. גם כאן המענות אמורות לבוא בסדר עולה, מהקל לכבד. והנה על פניו המענה הראשונה חריפה יותר, אבסולוטית. להכריז על אדם שהוא מלך, הרי זו מרידה מפורשת במלכות. האשמה כאן

הר"ר יוסף קלאורה שליט"א

ירושלים

מלפנים מייסד וגבאי תלמוד תורה 'שובה ישראל'

הונג-קונג

לרגל נשואי בנו הבה"ח דוד נ"י עב"ג תחי'

יעלה הזיווג יפה לתפארת המשפחות הנכבדות

ועיני אוהביהם רואות ושמחות

הרה"ג נפתלי סוסניק שליט"א

ירושלים

לרגל נשואי בתו הכלה תחי'

עב"ג הבה"ח משה יהושע יבור נ"י

יעלה הזיווג יפה לתפארת המשפחות הנכבדות

ועיני אוהביהם רואות ושמחות

פרשת קרח תשפ"ג

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

חשבון מים גבוה בדירה שכורה

שאלה

אדם שכר דירה מחבירו, והתחייב למשכיר לשלם את חשבונות החשמל, מים וכו'. בחודש אחד עקב תקלה [שלא התברר גם לטכנאים מה מקורה] נשלח ע"י החברה חשבון בסכום גבוה מאוד, שגם המשכיר מודה שלא סביר שהשוכר השתמש בסכום כזה. על מי מוטלת חובת התשלום?

תשובה

א. אם המכשיר רשום בחברה על שם המשכיר, כלומר מונה החשמל, שעון המים וכדומה רשומים על שם המשכיר - חייב המשכיר לשלם לחברה את סכום הכסף הנקוב בחשבון [או שיתבע את החברה שיפטורו מלשלם את הסכום הלא סביר], אולם את הסכום הסביר הממוצע בשלושת החשבונות הקודמים, חייב השוכר לשלם לו. דין זה קיים למרות התחייבותו של השוכר למשכיר בחוזה השכירות, לשלם את חשבונות החשמל והמים וכדומה.

אבל אם המכשיר רשום על שם השוכר, ישלם השוכר לחברה מה שתובעת ממנו [אא"כ יגיע עמם לפשרה] והמשכיר פטור מלהחזיר לו את התוספת ששילם להם.

ב. כל אדם שמתחייב לחבירו בקנין לשלם את כל הנזקים שיקרו לו מחמת מלאכה או שליחות שעושה עבורו, וכמו כן מוכר שמתחייב לשלם עבור כל תקלה שתיווצר במכשיר שקנה ממנו הלוקח - חייב המתחייב לשלם רק עבור הנזקים השכיחים והסבירים, שדעת בני אדם מסכימה להתחייב עבורם. אולם אם יקרה במשך הזמן למכשיר נזק שאינו שכיח כלל - מעיקר הדין פטור המוכר מלתקן אותו, כי עבור דברים שאינם שכיחים כלל לא הסכים להתחייב.

אולם אם יתברר אחר כך, שכבר בזמן המכירה היה החפץ שנמכר לקונה פגום, במקרה זה אע"פ שזה היה פגם שאינו שכיח, בכל זאת חייב המוכר להחליפו באחר או להחזיר לקונה את מלוא הכסף שקיבל, ואפילו אם גם המוכר לא ידע מכך בשעת המכירה.

מקורות

כתב הרמב"ם (בפ' יט ממכירה הל' 1) וז"ל: והוא הדין לכל תנאי בממון שאומדים את דעת המתנה, ואין כוללים באותו התנאי, אלא את הדברים הידועים שבגללם היה התנאי - והם שהיו בדעת המתנה

בעת שהתנה. ולפי"ז נקט הרמב"ם (שם בהל' ה, ז) שהוא הדין במוכר לחבירו קרקע [או כל חפץ] והתחייב המוכר לקונה [או פועל לבעל הבית] על כל האונסים והתקלות שיווצרו בחפץ אצל הקונה [או אצל מזמין העבודה] ונוצרה תקלה שאיננה שכיחה, ואינה נובעת מחמת מום בחפץ עצמו - בכל המקרים הללו פטור המתחייב מלתקן את התקלה, כי על דעת מקרה שלא שכיח - לא התחייב מראש. וע"ש היטב בדוגמאות שהביא. ודבריו הובאו להלכה בשו"ע (חומ"מ סי' רכה סעיפים ג-ד), וע"ש בכל דברי הבאר היטב (בס"ק ז).

אולם אם התקלה נבעה מחמת פגם שהיה בגוף החפץ בזמן שנקנה - בטל המקח אפילו בדבר שאינו שכיח - למרות שגם המוכר לא ידע עליו בזמן מכירת החפץ, לפיכך חייב המוכר להחזיר ללוקח את כספו [או חפץ אחר במקומו], כמבואר ברמ"א חו"מ (בס"י רלב סעיף יח) וע"ש בביאור הגר"א (ס"ק כז).

לפיכך בנידון השאלה דנן, מאחר וכעת החברה תובעת את המשכיר לשלם לה עבור ההשתמשות במכשיר [כי הוא זה ששכר ממנה את המכשיר שרשום על שמו, ולא על שם השוכר] - לכן על המשכיר לשלם זאת לחברה.

אמנם ביחס לטענת המשכיר לשוכר, שהתחייב לו בקנין לשלם עבור החשבונות הללו, ולכן הוא תובע את השוכר שישלם לו מה שהחברה תבעה ממנו לשלם. משיב השוכר, שהוא התחייב לשלם - רק עבור חיוב הנובע מחמת ההשתמשות שלו במכשיר, ולא עבור הנזק שקרה מחמת אונס שלא שכיח שלא נגרם מחמתו. וממילא מזלו של המשכיר גרם לו שיפסיד את הכסף הנוסף.

והוא הדין במקרה הפוך, אם המכשיר היה רשום על שם השוכר, רק השוכר יצטרך לשלם לחברה את המחיר המופרז, ולא יוכל לתבוע זאת בחזרה מהמשכיר. וכמו כן - לא יוכל לקזז את התשלום הזה משכירות הדירה. והטעם לכך הוא, כי החברה שגובה את הכסף - מכירה רק את השוכר, שהתחייב לשלם לה עבור החשבון, ולכן היא תובעת אותו לשלם לה. ועתה כשיבוא השוכר לתבוע את המשכיר, יאמר לו המשכיר - אני השכרתי לך חפץ מתוקן שראוי לשימוש כמקובל, וקרה כאן אונס שבגללו נגרם הנזק, לכן אני פטור מלשלם לך עבור האונס שקרה כאן, שמזלך הוא שגרם לך להפסיד כסף נוסף.

מסקנת הדברים, שני הצדדים פטורים מלשלם כשקרה אונס. אלא שמי שהמכשיר רשום על שמו - אותו תתבע החברה ע"פ חוקיהם. והנפסד לא יוכל להוציא זאת מהשני למרות ההסכמים שביניהם, כי על דעת אונס - אף אחד לא גמר בדעתו להתחייב לשני.

משה רבינו וגדעון - סנגוריהם של ישראל

בהפטרת הפרשה [שמואל א, יא] מתוארת תוכחתו של שמואל אל בני ישראל כששאלו להם מלך. וכשהוא מונה בפניהם את כל טובות ה' ונפלאותיו אשר עשה עמם, ואת המושיעים ששלח להצילים אומר להם: "וישלח ה' את ירובעל, ואת בדן, ואת יפתח, ואת שמואל, ויצל אתכם מיד אויביכם מסביב, ותשבו בטח". ירובעל המוזכר כאן - הוא גדעון ששפט את ישראל ארבעים שנה [שופטים ו]. ומפסוק זה למדו חז"ל על מעלתו של גדעון, ואף שהגדירו אותו מ"קלי עולם", למרות זאת השוו את מנהיגותו בדורו, לזו של משה רבינו בדורו, כמבואר בגמ' ראש השנה [כה:]. והנה כדי ללמוד עוד על גדעון ומנהיגותו, ובמה זכה לדרגה זו במנהיגות, נחזור ונעיין בדברים האמורים עליו בספר שופטים:

סיגורו של גדעון על ישראל - ושכרו

"...וגדעון בנו חובט חטים בגת להניס מפני מדין. וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו: ה' עמך גבור החיל. ויאמר אליו גדעון, בי אדני, ויש ה' עמנו - ולמה מצאתנו כל זאת. ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר, הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה', ויתננו בכף מדין. ויפן אליו ה' ויאמר - לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין - הלא שלחתך" [שופטים ו, יא-יד].

ופירשו שם רש"י, והרד"ק עפ"י מדרשי חז"ל [תנחומא פרשת שופטים, וילקו"ש שופטים], שאותו דור היה דל ממצוות, ולא מצא להם הקב"ה זכות להושיע אותם מיד מדין, עד שעמדה להם זכותו של גדעון שכיבד את אביו והיה חובט חטים בגת במקומו, ועשה זאת כדי שאביו לא יסתכן מיד המדיינים המציקים להם. מחמת זכות זו, נגלה אליו המלאך בבוקרו של חג הפסח ושיבה את מעשיו. אולם גדעון הזכיר לו את ניסי יציאת מצרים עליהם קרא אמש בליל הסדר, ושאל אותו: "ואיה כל נפלאותיו" וכו', כלומר - היכן הם הפלאים שעשה האלוקים לאבותינו בלילה הזה, שהכה את בכורי מצרים, והוציא משם את אבותינו כשהם שמחים. מהות טענתו של גדעון היתה שממה נפשך, אם צדיקים היו אבותינו היוצאים ממצרים - תעמוד לנו זכותם להושיענו מיד הפלישתים. ואם הם היו רשעים, ולמרות זאת הוציאים הקב"ה ממצרים - אף אותנו יושיע מבלי להתחשב במעשינו.

והנה מכיון שגדעון לימד סנגוריה על ישראל, אמר הקב"ה, דין הוא שאתגלה אני בכבודי עליו, שנאמר: "ויפן אליו ה' ויאמר לו, לך בכחך זה". אמר לו הקב"ה: מכיון שיש לך כח ללמד סנגוריה על ישראל, לפיכך בזכותך הם נגאלים, שנאמר: "והושעת את ישראל".

למדנו איפוא מגדעון, שהקב"ה שמח בלימוד סנגוריה על בניו. וגם אם מצבם הרוחני של עם ישראל ירוד ביותר, עם כל זה

הקב"ה שמח בסנגוריה זו, וכדרך ששמח עם דברי גדעון אף שהיו עובדי עבודה זרה. ומחמת אותה סנגוריה - זכה גדעון לדבר עם הקב"ה בעצמו, ולהנהיג את ישראל, ולהושיעם במשך ארבעים שנה.

והנה נדרשים אנו לעיין במהות המושג "סנגוריה על ישראל", ולברר מספר נקודות:

א. מהי סנגוריה על ישראל, ובאיזה אופן יש לאמרה?

ב. מהי קטגוריה על ישראל, ומתי אסור לאמרה?

ג. באיזה אופן, וכיצד, מחויבים להוכיח את החוטאים על מעשיהם?

ד. מה בין סנגוריה על ישראל, ובכללם הרשעים, לבין איסור חנופה לרשעים?

האופן הרצוי ללימוד הסנגוריה

מהותה של סנגוריה על עם ישראל היא - לימוד זכות לפני הקב"ה על ישראל כדי שימנע מלהענישם, ואדרבה יצילם ויושיעם מיד הקמים והמציקים להם. ובכוחה של סנגוריה אמיתית - להביא לסיומה של הגלות, ולקירובה של הגאולה השלמה.

אמנם אין משמעותה של סנגוריה אמירת שקר חלילה לפני הקב"ה, מכיון שהקב"ה הוא דיין אמת וחותרו אמת - ושווא את השקר. ואין בלימוד זכות של שקר כדי להגן על ישראל ולהושיע אותם. ואדרבה, על ידי דברי שקר - באה קטגוריה על ישראל. לפיכך אין ללמד זכות - אלא רק בנקודות אמיתיות, שאכן יש בהן כדי לעורר זכות על ישראל.

אמנם ניתן ללמד זכות גם על ידי אוקימתות דחוקות בפרשנות החוטאים לדברי התורה, אף שברור שלא זאת היתה כוונת התורה, כשיש בדברים אלו לימוד זכות, שהחוטאים טעו בהבנת איסור התורה, וכפי שיתבאר להלן בדברי הסנגוריה של משה רבנו על ישראל לאחר חטא העגל.

מדברי הסנגוריה של גדעון אנו למדים - שלא בא ללמד עליהם זכות בדבר שאינו נכון, כי אכן גם גדעון לא מצא לאנשי דורו זכות במעשיהם, מאחר שהיו עובדי עבודה זרה. ולכן בא לפני הקב"ה בלימוד זכות מצד אבותיהם שיצאו ממצרים ונעשו להם ניסים, וראוי שאף להם יעשה ניסים, אם זה בגלל זכות אבות, ואם זה בגלל שהקב"ה הושיע את ישראל ממצרים למרות שלפי מעשיהם הם לא היו ראויים לניסים. ומאידך גדעון לא הזכיר בדבריו כל קטרוג על מצבו הירוד של עם ישראל, ולכן מיד עם תום דבריו נגלה אליו הקב"ה ואמר לו: "לך בכחך זה [פי', בכח זכות לימוד הסנגוריה שלך על ישראל] - והושעת את ישראל, כמבואר שם ברש"י בשם מדרש תנחומא.

כיצד לימד משה רבינו סנגוריה על ישראל

והנה מנהיגותו של גדעון בלימוד הסנגוריה על ישראל - דומה למנהיגותו של משה כאשר בא ללמד סנגוריה על החוטאים

בעגל, וכמבואר בדברי חז"ל [שמות רבה, מג]: "אמר משה: ריבון העולם, כך אמרת בסיני "אני ה' אלהיך", אלהיכם - לא נאמר, אלא אלוהיך [בלשון יחיד]. נמצא שרק אני הוזהרתי שלא לעשות פסל. ע"כ.

הרי שהשתמש משה באוקימתא דחוקה של משמעות המילה - "אלוהיך" כדי ללמד זכות על ישראל, והקב"ה קיבל טענה דחוקה זו. ועוד הוסיפו שם במדרש: "אר"ש דסכנין בשם ר' לוי: לפיכך חזר וכתבה אח"כ בלשון רבים (ויקרא ט) "אני ה' - אלהיכם", וכן בכל המצוות מכאן ואילך הקב"ה אומר "אני ה' אלהיכם", ולא אמר עוד אני ה' אלהיך".

טענה נוספת מסוג זה טען משה, ואף היא מובאת שם במדרש: "למה ה' יחרה אפך - בעמך". אמר משה: לא כך אמרת לי "כי שחת עמך" - עמך חטאו, ולא עמי, ואם עמי כלומר, רק העם שלי חטא שהם - הערב רב שגייר משה, אם כן בני ישראל שהם עמו של הקב"ה - לא חטאו, ולמה אתה רוצה לכלות את כל בני ישראל, מחמת חטא שהם לא חטאו. ולכן נאמר "למה ה' יחרה אפך - בעמך". הרי שגם בדיבור זה ניצל משה, כביכול, פירצה בדברי ה', בכדי ללמד סגוריה על ישראל.

הכלל העולה מכל האמור, שמשה לא סילף את מציאות האמת כדי ללמד סגוריה על בני ישראל, אלא השתמש בכל טענה אפשרית, ואף הדחוקה ביותר, כדי ללמד עליהם סגוריה, ובלבד שיהיה בכך שמץ של אמת, כדי שהקב"ה ימחל לישראל על חטאם. למדנו מכך, שזו הדרך הנכונה בלימוד סגוריה, שהרי נענה לו הקב"ה ומחל להם.

הרי למדנו, שמאהבת הקב"ה את בניו אף בשעה שהם חוטאים, הוא מסייע למי שמלמד עליהם זכות ומונע עצמו מקטרוג עליהם, ועושה עימו ועימם ניסים מעל לדרך הטבע. והנה הנהגה זו נכונה בכל זמן ובכל דור ובתנאי - שתהיה זו סגוריה ולימוד זכות של אמת כדרך שעשו משה רבינו וגדעון. אמנם לצורך לימוד הסגוריה, ניתן להשתמש גם בזכויות של אבותינו מדורות קודמים, הן זכות של שלושת האבות, והן זכות אבותינו שקבלו את התורה מרצונם, או של צדיקים מדורות קודמים ואפילו מדורינו.

עונשם של המקטרגים על ישראל, ואפילו כשהם

חוטאים

ולעומת זאת - גדול עונשו של המקטרג על ישראל. ואפילו אם דבריו נכונים ואמיתיים - אין הקב"ה נושא פנים אף לגדולים וענקים, כאשר הם מקטרגים על ישראל. וכפי שמצינו אצל שלושת הנביאים הגדולים: משה, אליהו וישעיהו.

שבשעה שקטרג משה ואמר [שמות ד, א]: "והן לא יאמינו לי, ולא ישמעו בקולי, כי יאמרו לא נראה אליך ה' ", - נענש מיד, הן על ידי המטה שנהפך לנחש שמשה נבהל וברח מפניו, והן על ידי שקיבל את עונשם של מספרי לשון הרע, כאשר הפכה ידו למצורעת כשלג, וכמבואר שם ברש"י.

וכן אליהו הנביא, על אף שהיה גדול ביראה ובמעשים טובים, אולם בשעה שאמר [מלכים א' יט, י] "קנא קנאתי לה' אלהי צבאות, כי עזבו בריתך בני ישראל, את מזבחותיך הרסו, ואת נביאיך הרגו בחרב" וגו', נגזר עליו לעזוב את העולם, ונצטוו למשוך את אלישע לנביא תחתיו, כמבואר שם ברש"י [פסוק טז] שאמר לו הקב"ה: "אי איפשי בנביאותך, מאחר שאתה מלמד קטגוריה על בני".

ואמרו על כך חז"ל [ילקוט שמעוני שם רמז ריז-ח]: "מה לך פה אליהו, היה לו שיאמר לפניו: רבש"ע, הן בניך בני אברהם יצחק ויעקב שעשו לך רצונך בעולמך. והוא לא עשה כן, אלא אמר קנא קנאתי וגו'. התחיל הקב"ה לדבר עמו דברים של תנחומים, אמר כשירדתי ליתן תורה לישראל, לא ירדו עמי אלא מלאכי השרת שרצו בטובתן, שנאמר: "צא ועמדת בהר" וגו', המתין הקב"ה לאליהו שלש שעות, אלא שעדיין עמד בדברים הראשונים ואמר "קנא קנאתי", מיד אמר לו הקב"ה: ואת אלישע תמשח לנביא תחתך...".

וכך אנו מוצאים גם אצל ישעיהו הנביא שאמר להקב"ה [ישעיה ו, ה]: "אוי לי כי נדמיתי... ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב", והנה למרות שהקב"ה עצמו ציווה עליו להוכיח את ישראל על מעשיהם הרעים, עם כל זה מכיון שאמר עליהם דברי קטגוריה - נענש, שנאמר: "ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח. ויגע על פי ויאמר, הנה נגע זה על שפתיך, וסר עונך וחטאתך תכופר". וכמובא שם ברש"י - שאלהו וישעיהו נענשו בפייהם, בגלל שדברו דלטוריא על ישראל.

נמצאנו למדים מתוכחתם ועונשם של גדולים אלו, שאין הקב"ה נושא פנים למי שמקטרג על בניו ומדבר עליהם סרה. ואף שהדברים נכונים ויש בהם חטאים, למרות זאת אין הקב"ה רוצה לשמוע אלא דברי סגוריה על בניו אהוביו. וכל לימוד זכות, בין אם הוא מצד זכות עצמם, ובין אם הוא מצד זכות אבות, תמיד הוא חביב ורצוי לפני הקב"ה. ודברים אלו תקפים במלוא עוזם גם בזמן הזה - ושייכים הלכה ולמעשה לכל אדם באשר הוא.

והנה אין האיסור לקטרג על בני ישראל אמור רק כלפי הקב"ה, אלא גם בדיבור שאינו כלפי שמיא - אין לקטרג על ישראל. וכמסופר במדרש [ילקוט שמעוני מלכים-א רמז ריח]: שבעת שעברו רב אבהו ורב שמעון בן לוי ליד קיסריה, אמר רב אבהו לרשב"ל, שלא יכנסו לקיסריה מכיוון שתושבי המקום מחרפים ומגדפים. וכששמע רשב"ל את דבריו, ירד מחמורו, נטל עפר מהאדמה והכניסו לפיו של רב אבהו, הוכיחו על כך ואמר לו - שאין הקב"ה חפץ במי שמדבר רעה על בניו.

ההבדל שבין קטרוג - למצות תוכחה

אמנם יש להבדיל בין שלילת הקטרוג על ישראל, לבין חובת התוכחה. שכן מצוות עשה מן התורה היא "הוכח תוכיח את עמיתך", כלומר, אין לחשות מול מעשיו הרעים של יהודי חוטא, וחייבים להוכיחו על כך ולהעמידו על רעתו. וכמובן שיש לנהוג בזה על פי דיני התוכחה, המפורטים בשו"ע [או"ח סי' תרח, ב, ושם במשנה ברורה, ובביאור הלכה].

מסקנת הדברים - מותר לשבח את המעשים הטובים שעושים, ואין לדבר בקלונם, ומצווה לסגור עליהם לפני הקב"ה. אולם אסור להחניף להם ולתארם בתוארי כבוד, ההולמים רק מי ששומר תורה ומצוות. וכמובן שאסור להמעיט בפניהם בחומרת העבירות שעוברים עליהם.

ההנהגה המעשית לכל אחד מאיתנו

מכל האמור לעיל למדנו הלכה למעשה, כמה גדולה המעלה והזכות ללמד סגוריה על עם ישראל, הן בתפילה לפני ה', והן באופן כללי, כשמדבר עם חבריו. ולהמליץ טוב על בניו אהוביו של מקום, אם מצד הבלטת מעשיהם הטובים העומדים להם לזכות, ואם מצד היותם בני האבות בחירי ה', אף שאין מעשיהם תמיד רצויים.

והרי זכותם של עם ישראל על אף מצבם הרוחני הירוד, גדולה תמיד - יותר מכל אומות העולם. ובהתבוננות ראויה אפשר תמיד למצוא נקודות רבות של לימוד זכות עליהם, אם מצד שעדיין לאחר כ-אלפיים שנות גלות ייסורים וצער, עדיין הם נקראים בשם ישראל, ורובם ככולם אינם מסירים מעליהם את יהדותם. ואם מצד המצוות שמקיימים אותן במסירות, דוגמת ברית מילה, שאותה מקיימים המוני בית ישראל, וגם אותם שלא נזהרים בשאר המצוות, אף שמצד ההיגיון קשה להבין מצוה זו. והרי זוהי זכות גדולה העומדת להם מצד אות ברית ה' החתומה בבשרם, המעידה על כל נימול קבל עם ועדה, שהינו מבניו של הקב"ה, ושעדיין לא ניתק את הקשר מבריתו של אברהם אבינו, שהיא למעשה ברית דם עם הקב"ה שמוכיחה שהוא בן שלו.

והיות ומצוות לימוד סגוריה על בני ישראל לפני הקב"ה, איננה מצווה שנועדה דווקא לגדולי ישראל, אלא חיוב ורצון הקב"ה מכל יהודי ויהודי באשר הוא. לפיכך ראוי לכל אדם, שלפחות פעם אחת ביום, ועל כל פנים פעם בשבוע - יקדיש זמן בסוף תפילת שמו"ע, או בהזדמנויות אחרות, ללמד סגוריה על כלל ישראל. ויתפלל לקב"ה שמחמת זה הוא יחוס וירחם על בניו, ויחזירם בתשובה שלמה לפניו. וכמו כן יתפלל עבור צרכיהם המרובים: בשידוכים והקמת בתים כשרים בישראל, הולדת ילדים וגידולם הרוחני והגשמי, בצרכי הבריאות, ובצרכי הפרנסה והמחיה המרובים, והגאולה משעבוד מלכויות.

תפילה זו הינה רצויה מאד לפני הקב"ה, בין אם הוא מתפלל עבור צרכי ציבור מסוים, וכ"ש אם הוא מתפלל עבור כלל ישראל. והמתמיד בכך - יראה במשך הזמן שתפילתו פעלה גדולות ונצורות, כי זה מהתפילות שהקב"ה משתוקק שיתפללו לפניו, ולכן הוא מקדים להענות להן. וממילא זכות תפילה זו, שנאמרה לאחר לימוד סגוריה על ישראל, תעמוד גם למתפלל ולמשפחתו, להיוושע בכל מיילי דמיטב, בכל הדברים שהוא ובני משפחתו צריכים.

ואדרבה, כלפי הנמנע מלהוכיח, נאמרו דברים חמורים, עד כדי כך שעלול העוון שעשה החוטא להיזקף לחובתו של מי שאינו מוכיח, וכפי שדקדקו חז"ל [תנחומא משפטים ז] מלשון הפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך - ולא תשא עליו חטא". ולא אמרו שיש בתוכחה משום קטרוג.

אלא שההבדל בין הדברים הינו ברור. קטרוג הינו - רק כאשר מספרים את רעת הזולת ובפרט לאנשים אחרים, ועוסקים בחטאיו ופשעיו, בשעה שאין בכך כל תועלת. ואין מטרת הקטרוג לתקן את המעשים ולהביא לתשובה וחרטה. אולם כאשר מוזכרת הרעה לחוטא, הרי שהמטרה היא להוכיח את הזולת לתועלת בלבד, כדי שיתקן מכאן ואילך את דרכיו, ויחזור בו ממעשיו הרעים. או אם לחוטא זה לא יעזור, לכל הפחות להוקיע ברבים מעשה מעין זה, כדי להביא לכך שיפרשו אנשים אחרים מן האיסור, ויתקנו את דרכיהם. או כדי לברר על ידי שלילת מעשי החוטאים ודרכיהם, מהי ההשקפה הנכונה והדעה הישרה שבה נקיים את רצונו של הקב"ה. וממילא יש בכך תועלת גדולה בהזכרת החטאים בדרך זו ואין בכך משום קטרוג חלילה. ובפרט ישנה תועלת - כאשר לא מזכירים את שמות החוטאים, אלא מתייחסים ומציינים רק את החטאים וההשקפות האסורות כדי לתקן, מבלי לפגוע ולהשפיל ובפרט לא ברבים את החוטא.

איסור חנופה לרשעים

והנה, אף שהתבאר שהקב"ה שמח עם דברי סגוריה על ישראל, וחפץ במלמדים זכות על בניו, עם כל זה יש להזהר שלא לחטוא חלילה בחנופה לרשעים, אותה שונא הקב"ה ככתוב [איוב יג, טז]: "כי לא לפניו חנף יבוא".

והיות שהקב"ה שונא את השקר, וחפץ רק בלימוד זכות אמיתי על בניו, לכן חיפוי על מעשה רשע ועבירה, ולימוד סגוריה כדי להצדיק את מעשה העבירה - לא רק שאינו לרצון ה', אלא שהוא עוד מעורר את חרון אפו מצד השקר שבדבר. כמו כן אם מחזקים את ידי רשעים שעוברים בפרהסיה על עבירות חמורות שבתורה, ומדברים אליהם בחנופה שהם למעשה צדיקים, אנשים מעולים, עושי רצון ה' וכדומה - הרי זו חנופה אסורה.

האיסור קיים - אפילו אם יש בידי אנשים רשעים אלו מעשים טובים כמו צדקה וחסד - שאין במעשים אלו כדי לחפות על מעשי הרשע שלהם, של אי שמירת מצוות התורה, והריהם פסולים לעדות מצד התורה. ואסור להחניף להם, ולתארם בתוארים שאינם הולמים את מצבם הרוחני.

אך אפשר ומותר לשבח את מעשיהם הטובים, וכמו כן מותר ללמד עליהם זכות וסגוריה לפני הקב"ה, על ידי הזכרת מעשיהם אלו. ובודאי שאין צורך לגנותם בפרהסיה ולבזותם. ואדרבה אם יבזו אותם לשוא בפרהסיה, יגרום הדבר שהם יבואו לרדוף את שומרי התורה והמצוות בשנאתם אותם.

מעריכי ההיזקה

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי הזוהר בפרשת תורת קרח:

בפרשת השבוע הובא בכמה ספרים ומקורם מהזוהר בפרשת שבוע, שכח אהרון זה שייך לימין, וכח לויים זה בשמאל, דהיינו שבעולם יש חסד וגבורה וחסד זה בימין וגבורה זה בשמאל, כמו שמבואר ששמאל דוחה וימין מקרבת, וקרח רצה להפוך שהגבורה יהיה בימין והחסד בשמאל לכן נענש, ובעז"ה נבאר הדברים ע"פ שמבואר בחז"ל שהקב"ה רצה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאין העולם מתקיים ברא את העולם במידת הרחמים, ובודאי שמידת הרחמים דהיינו שאדם מצד עצמו גם אם ישקיע את כוחו בתורה ובמצוות אין בידו להשיג את כוחו בעבודת הית"ב כמו שהקב"ה אומר לעמ"י פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, וע"ז אנו מתפללים מי יעמוד לפניך בדין, ומתפללים אל תבוא במשפט אל עבדיך כי לא יצדק לפניך כל חי, ובודאי שאם היה בידו של אדם להשיג להגיע לשלמות לבד בודאי זה מעלה גדולה כמו שפנחס זכה בדין לכהונה גדולה כמבואר ברש"י בפרשת פנחס, אבל קרח ע"י דרכו החדשה רצה לבטל את כוחו של אהרון הכהן שעיקר עבודתו זה ביוה"כ כמבואר בגמ' יומא, שעיקר יוה"כ זה עיצומו של יום דהיינו שכל היוה"כ זה מדת הרחמים ואף שפסקין שצריך תשובה מ"מ מבואר בספרים הק' שעיקר יוה"כ זה עיצומו של יום.

יבואר דברי הביה"ל בגודל הס"ד של יוה"כ, וכן כל השנה ע"י לימוד התורה:

בבית הלוי בדרוש ט"ו כתב שני סגולות כלשוננו לכפרת העון בלי סיגופים, א. לימוד התורה שאם אדם לומד תורה ע"י לימודו הוא מנקה את עצמו ומכשיר את עצמו כמו אדם שמכשיר כלים אסורים ויש לה כח וסגולה להוציא מלב הלומד התשוקה הנטועה בלבו להרע, וכתב שם שלפני כל לימוד, אם עושה וידוי כדן, דהיינו חרטה על העבר וקבלה על העתיד ומתודה על חטאיו אז הודח החטא מעליו וכשלומד תורה הוא מלבן ומעביר הזוהמה הנבלעת בו בפנימיות, וכתב עוד שביוה"כ יש בו מעלה גדולה שמיד שנתחרט האדם ומקבל עליו לשוב מיד הקב"ה מעביר ממנו התשוקה והנטיה ומחדש בקרבו ונהיה כקטן שנולד עד כדי כך שהשטן בא לקטרג ואומר ישראל גנבים הם עיי"ש ובודאי שעיקר הדברים הנ"ל קשור לס"ד של יוה"כ שכולו קשור לאהרון הכהן, שכולו מידת החסד כמו שבארנו ויוצא שקרח ע"פ דרכו שרצה לבטל את כח הימין מקרבת כמבואר בזוהר ע"ז נלחם עם אהרון הכהן ורצה לבטל בזה את כח של יוה"כ ומש"ה תורת קרח ירדה לטימיון בשאול, ושם כל ימיו צועק משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאין כמבואר בגמ' ב"ב דף ע"ד.

יבואר לפי הנ"ל הקשר בין מצות ציצית ומזוזה לדרכו החדשה של קרח:

בחז"ל מבואר שקרח בא והלביש את כל עדתו בטלית שכולה תכלת, ובא למשה רבנו ושאל אותו אם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית, ועשה קרח ק"ו ומה חוט אחד של תכלת פוטר את כל הבגד בגד שכולו תכלת ודאי פטורה מציצית, ולשיטתו רצה לחדש שגם בית מלא ספרים פטור ממזוזה, ובביאור שיטתו מבואר בכמה ספרים שקרח שרצה שהעולם יתנהל ע"פ מידת הדין דהיינו שהימין יהיה הדוחה סבר שכמה שהמצוה יותר גדולה יש בה יותר כח וכשהתורה אומרת שחוט של תכלת פוטר הבגד, סבר שק"ו שטלית שכולה תכלת פטורה מציצית, ובפרט

אם נדרוש טעמא דקרא שכל המצוה של ציצית זה למען תזכרו את כל מצותי וכו', ותכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, אז ודאי כמה שהתכלת יותר גדול אז יש יותר דמיון לנ"ל וכן לשיטתו שהוא סובר שהעולם קשור לדין, הוא סובר שאליצפן שיותר קטן ממנו אין ראוי להיות נשיא, אבל כשאדם מתבונן בכל הדרך של התורה אז התורה מציגת שכל הס"ד של משה רבנו זה מחמת הענוה שבו וכמו שכתוב והאיש משה עניו מאד, ואדרבה כמה שהאדם יותר קטן בעולם יש לו יותר כח להשפיע על אחרים וזה כוחו של משה והלל וכל הדורות שהנהגה שבעולם נמסרה לידי ענוים, וביארנו זה בשם רבנו בעל החת"ס שמשו רבנו קבל את עיקר תורתו מסיני שסיני זה ההר הנמוך כמו שכתוב בגמ' סוטה דף ה' אני את דכא, ובזה הוכיח לקרח שדרכו הוא דרך היפך מדעת תורה ולכן קרח נענש בעונשו.

קצת דברי הספד על מורנו ראש הישיבה זצוק"ל:

הובא בפני עלון, שהכותרת שלו שבעיר הקודש בני ברק הלך לעולמו בי' בסיון תשפ"ג צדיק נסתר, וברגע הראשון חשבתי שאולי באותו יום שהלך לעולמו מרן ראש הישיבה זצוק"ל נפטר ג"כ צדיק נסתר שהלך לעולמו ואח"כ התברר לי שמה שהיה כתוב שצדיק נסתר נפטר בבני ברק הכונה היא למורנו ראש הישיבה זצוק"ל ובדאי שאדם שואל את עצמו איך אפשר שאדם שהוא ראש ישיבת פוניבז וראש מועצת גדולי התורה ומנהיג הדור נחשב כצדיק נסתר, וכשמתבוננים בפרקי אבות שכתוב שם איזהו מחלוקת שהיא לא לש"ש זהו קרח ועדתו ולמה לא מוזכר קרח ועדתו ומשה, כמו שמבואר לגבי מחלוקת לש"ש שזה שמאי והלל, וידוע מה שכתוב בספרים הק' שבמחלוקת קרח ועדתו משה רבנו אומר ונחנו כי תלינו עלינו דהיינו שמשו רבנו מרב ענותנותו לא רואה את עצמו כצד במחלוקת של קרח, שבכל מחלוקת יש שני צדדים ומשה רבנו לא מחשיב עצמו אפילו לצד ובדאי כשמתבוננים בפרשת ויקרא שיש שם א' זעירא, ידוע דברי רבנו מרן הרב שך זצוק"ל שאמר שמשו רבנו רצה שיהיה כתוב ויקר והקב"ה רצה שיהיה כתוב ויקרא עם א' אז משה רבנו ביקש לכתוב א' זעירא שהיינו שמצד הפסוק יש כאן ויקרא בשלמות ומצד שני החלק התחתון של הא' זעירא הוא חלק, ובזה משה רבנו מגלה לכל אדם שגם אם הוא זוכה להיות ראש ישיבה הגדול בעולם ומנהיג הדור עדין יכול להיות צדיק נסתר, ולא רק שאי"כ סתירה אלא שכל ההצלחה זה מחמת הנסתרות שבו שבכח הענוה שבו זוכה שכל דבריו נשמעים וכל השומעים ממנו מאמינים שכל דבריו זה אמת שאי"כ שום נגיעות וכל כולו זה לחזק הלבבות לקרבת אלוקים, ומבואר בספרים הקדושים שהחלק החלק של א' זעירא זה הקרני הוד שניתן למשה רבנו, ידוע מה שכתב המלבי"ם שקרח רצה שלא יהיה מנהיג בדור, וזה מרומז בפסוק כל העדה כולם קדושים וכו' ואמר למשה ומדוע תתנשאו על קהל ה', וידוע דברי הגמ' בסנהדרין שהעליל על משה דברים חמורים משום שקרח חושב שכוחו של מנהיג זה ע"י הגאווה ושליטה על העולם ולשיטתו הגיע במשה רבנו בדברים חמורים אבל משה רבנו אומר לקרח ונחנו מה, ומוכיח את זה שחוט אחד של תכלת פוטר את הבגד, ובגד שכולו תכלת אינו פטור מן הציצית, מזוזה פוטרת את הבית ובית מלא בספרים חייב במזוזה וכל הנהגתו זה רק להעביר את תורת ה' לעם ישראל ואי"כ שום שררה ומנהיגות ושליטה אלא כולו ענוה וכולו עבד ה'

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת קרח תשפ"ג ♦ גליון תקל"ב

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

מסייע בבית הגרנות

הנה נתתי לך את משמרת תרומתי וגו' (וי"ח ח')

הנה מסקינן בגמרא קידושין (ו' ב') דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה לענין תרומה ופדיון הבן ומכירה, אלא שבתרומה אסור לעשות כן מפאת דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות.

ופירש רש"י, לפי שבשכר שקיבל במתנה על מנת להחזיר, יתן לו שאר תרומותיו בנתינה גמורה, והוא הא כי כהן כקונה תרומה בשכרו ומסייע בבית הגרנות שיתנו לו התרומה, ואמרינן (בכורות כ"ב ב') כהנים המסייעים בבית הגרנות אין נותנין להם תרומה ומעשרות בשכרן.

[ולענין פדיון הבן, איתא בשולחן ערוך (יו"ד ס"ו ש"ה סע' ח') דנמי אין לעשות כן, וכתב בבאור הגר"א (שם ס"ק י"ב) כתב דרש"י ורמב"ם פליגי וסברי דבפדיון הבן ליכא האי איסור. אמנם בחזון איש (מעשרות סי' ח' ס"ק ה') כתב דלכולי עלמא אסורא כהן המסייע בבית הגרנות אף בפדיון הבן, והביא ראיה מהא דאיתא (תמורה ח' ב') דגם בבכור יש איסור מסייע ואם כן למה לא יהא בפדיון הבן].

והנה יש לעיין היכא דהכהן אומר לישראל שיחזיר לו חלק מהתרומה, כי רצונו שיתן לו ולא לאחרים [וישאר אצלן], ויודע שבה בעתיד הוא יקבל ולא אחר, האם אסורא מן התורה.

א. האם מסייע אסור מדאורייתא

הנה הוה בכלל מסייע בבית הגרנות, והנידון אם מסייע מותר מן התורה. והנה אמרינן בבכורות (כ"ו ב') במסייע בבית הגרנות דחייב מיתה. וכתבו תוספות (שם ד"ה וכן) דלא מיתה ממש אלא קרוב הוא לעוון מיתה. ואם כן לכאורה משמע דהוה איסור דאורייתא.

ב. עכ"פ במתנה את הנתינה אסור מדאורייתא

הנה אף אם נימא דמסייע בית הגרנות אסור רק מדרבנן, מכל מקום יש לדון דבנידון דידן אסור מדאורייתא, דיש לחלק, דבשלמא במסייע בבית הגרנות הוה רק מדרבנן, דגם אם בעל הבית לא יתן לו הא כבר סייע. [א"ה, היינו דמדאורייתא דנין שהסיוע אינו שייך להנתינה, דהרי יתכן שזה לא יועיל לו, דאע"פ שסייע מכל מקום הבעל הבית לא יתן לו]. משא"כ כאשר בעל הבית מתנה את הנתינה בזה שהכהן יעבוד אצלו, אף אם יצא ידי נתינה אולי הוה איסור דאורייתא. [א"ה]. היינו דבכהאי גוונא איכא שייכות ודאית בין הסיוע להנתינה]. ואם כן הכי נמי בנידון דידן שהכהן מחזיר רק לאחר שיקבל.

מתנה על מנת להחזיר

הנה אמרינן בגמרא קידושין (כ"ט ב') דאם יש לפניו ב' מצוות, לפדות את בנו ולעלות לרגל, ואין לו מספיק ממון אלא כדי לקיים אחת מהם, פליגי בזה תנאי איזה מהם קדים, לר' יהודה עולה לרגל ורק אחר כך פודה את בנו, דהרי כך הוא מסברא מכיון דעליה לרגל הוה מצוה עוברת. אמנם קיימא לן כרבנן, דפודה את בנו ורק אחר כך עולה לרגל, דילפינן מקרא 'כל בכור בניך תפדה' והדר 'לא יראו פני ריקם'.

[ויש לעיין אם לרבנן ילפינן דפדיון הבן קודם לכל המצוות או דעליה

לרגל נדחית מכח כל המצוות כגון מצוות ד' מינים, או דילמא דוקא בתרומה ופדיון הבן ועליה לרגל בזה מקדמינן לפדיון הבן].

והקשה בחזון איש (הערות למסכת קידושין אה"ע נשים ס"ו קמ"ח לדף כ"ט ב') הרי אפשר לקיים שניהם על ידי שיתן לכהן במתנה על מנת להחזיר. וכך הקשה בהא דאיתא בגמרא (שם) בהוא לפדות ובנו לפדות, דפליגי מי קדים, והרי אפשר לקיים שניהם וכהנ"ל.

תירוץ א' - הכהן אינו רוצה לקבל

הנה בחזון איש תירץ דאינו יכול ליתן להכהן בעל כרחו, דהרי אין הכהן חייב לקחת בכהאי גוונא אלא יכול לומר דאינו מקבלו אלא בלא תנאי דהרי התורה זכתה לו בלא תנאי.

אך כתב בחזון איש דאחר כך ראיתי בקצות החושן (סי' רמ"ג ס"ק ד') שהאריך בזה, ואייתי בשם פרי חדש (בקונטרס מים חיים שו"ת סי' ד') דיכול ליתן לכהן בעל כרחו.

ונראה דגם אם נימא דיכול לתת בעל כרחו דכהן, מכל מקום לא קשיא, דהכהן לא יקיים התנאי של הקטנה ושוב אין כאן נתינה.

אך אכתי תיקשי דאף אם הכהן כאן אינו מסכים, מכל מקום נימא דיזכה הפדיון הבן לכהן אחר, ויזכה בו מדין זכין לאדם שלא בפניו.

ונהי דבעל מנת להחזיר אין להכהן זכות דהרי אינו מרויח ממנו, אך על מנת שהכהן ימכור לו בחזרה והבעל הבית ישלם להכהן כשיהא לו ממון, בזה שפיר הוה זכות, וממילא אפשר לקיים שניהם.

[היינו דהוה כלוה כסף על מנת לעשות המצוה דבפשוטו חייב ללות אם יודע שיוכל להחזיר, והרי בכהאי גוונא הוה ליה כידוע שיכול להחזיר, דהרי מתנה שיחזיר כשיהא לו].

תירוץ ב' - הוה ככהן המסייע

הנה יש לדון לתרץ, דהרי מנא לן שהכהן רוצה, אלא דזכות היא לו דאחרת לא יקבל, ואם כן נימא דהוה ככהן המסייע בבית הגרנות. [דאי מצד שיחזיר לעני דהרי שרינן בצדקה, אך מנא לן שהכהן מסכים לזה].

ואם כן תליא בנידון הנ"ל אם האיסור דכהן המסייע בבית הגרנות הוה מדאורייתא או רק מדרבנן, דאם הוה רק מדרבנן אם כן אין לפרש קראי הכי דהרי מדאורייתא ליכא איסור. אבל אם נימא דאסור מדאורייתא הוה אתי שפיר.

תו, הרי כתבנו לעיל דאף אם נימא דבעלמא מסייע בבית הגרנות הוה מדרבנן, מכל מקום כאשר בעל הבית מתנה את הנתינה בזה שהכהן יעבוד אצלו, אף אם יצא ידי נתינה אולי הוה דאורייתא.

[ואם נימא דכל זה דרבנן, בשלמא על הא דהוא לפדות ובנו לפדות לא תיקשי דיקיים שניהם דמכל מקום מיתסר מדרבנן, אך על הקרא דפדיון הבן ועליה לרגל תיקשין].

תירוץ ג' - מכר ולא מתנה

תו יש לדחות, דהכא דנותן לכהן על תנאי שישלם להכהן עבור המתנה בהלואה, אולי זה גרע דחשיבא מכר ואינו נתינה והרי במתנות

כחונה בעיני נתינה (בבא מציעא י"א ב').

אך לכאורה מסתברא דלא חשיב מכר אלא חשיב מתנה, כיון דהוה רק תנאי, ויצא ידי נתינת תרומה, [ובכהאי גוונא לענין יובל לא יחזור לשיטת רבי מאיר (בכורות י"ב ב') דמתנה אינה חוזרת ביובל], ואם כן הוה ככהן המסייע ובאנו לנידון אם אסור מן התורה.

תירוץ ד' - ריבית

יש לומר דאם נותן על מנת שילווה הוה ריבית קצוצה, והיינו דמקדים לו הריבית על תנאי שילונו.

אבל צריך עיון אם דמי, דהכא כל הכסף אצל הישראל ונותן לכהן והוה ליה כנותן מתנה על מנת שילווה לו את המתנה דנמצא דמפחית מן המתנה, ולא אדע אם בכהאי גוונא הוה ריבית קצוצה.

ואף אם הוה ריבית קצוצה, הא יכול לומר שנותן הפדיון הבן על מנת שיחזיר בתור דמי קדימה למכר שיתן לו לאחר זמן, ובכהאי גוונא הוה ליה רק אבק ריבית.

תירוץ ה' - זכין מאדם

הנה יש לדון לתרץ דלא מהני ליכחותו להכהן על מנת שיחזירנו לצורך עליה לרגל, דהרי זכין לאדם אמרינן ולא זכין מאדם. ועיין לקמן.

זכין מאדם

הנה כתבנו בתירוץ הנ"ל דלא מהני ליכחותו להכהן על מנת שיחזירנו לצורך עליה לרגל, דהרי זכין לאדם אמרינן ולא זכין מאדם.

א. פלוגתת תרומת הדשן וקצות החושן

הנה כתב בקצות החושן (סי' רמ"ג סק"ח) דאף בזכות מכל מקום אמרינן רק זכין לאדם ולא זכין מאדם, דלהוציא מרשות אדם אי אפשר אפילו אם הוי זכות.

אמנם בתרומת הדשן (סי' קפ"ח) מבואר דהוא הדין זכין מאדם שלא בפניו, ומשום הכי יכול להפריש חלה מעיסת חבירו. ורבנן בתראי (תשובות באר יצחק א"ח סי' א' ענף ג'), וחזון איש א"ח נשים סי' מ"ט) הסכימו לתרומת הדשן דמהני זכיה גם בכהאי גוונא.

[ותליא בפירוש סוגיא דבבא מציעא (כ"א א') דאמרינן דלא מהני כלך אצל יפות אלא רק אם גם שויה שליח, דקצות החושן פירש דבאמת הוי זכות אך לא מהני כיון דזכין מאדם. ותרומת הדשן פירש דלא הוה כלל זכות. והגרע"א (שם) פירש דברי תרומת הדשן דהוה זכות, אלא בעינן שתהא ידועה בשעת מעשה ושלא תתקיים למפרע, והוא הלכה מיוחדת בתרומה].

ב. אתי שפיר גם לקצות החושן

מעתה הא דכתבנו דיוכה מעות הפדיון לכהן ואחר כך יקחנו ממנו, דזכין מאדם דאחרת לא יהא לו בתחילה, לכאורה אתי שפיר דוקא לשיטת תרומת הדשן דזכין מאדם. אבל לקצות החושן לא מהני.

אך באמת אתי שפיר אף לקצות החושן, דהרי מכל מקום מודה דיש להמקבל חוב ממון עבור הזכיה, וכמו במכירת חמץ דעבדינן מכח זכין, שמוכים החמץ להגוי והגוי מתחייב לשלם.

ג. נגרם ממנו זכות

וכי תימא דליכא בזה משום זכין מאדם, כיון דעצם הלקיחה אינה זכות, אך מכל מקום מסתברא דכיון דבלא זה לא יהא לו הקודמת חשיבא זכות.

והנה אין כותבין פרוזבול אלא בדאיכא קרקע להלוה, וכתבו קמאי (רי"ן גיטין י"ט ב' בדפי הר"י"ף ד"ה ומסתברא) דאם אין לו קרקע, המלוה יכול לזכות לו קרקע כדי שיוכל לכתוב לו פרוזבול, חזינן דחשיב זכות מה שמקנה ללוה קרקע, כיון דבעצם הוה זכות, אע"פ דזה גורם חוב, דהרי עכשיו המלוה יוכל לכתוב פרוזבול ושביעית לא תשמש החוב וממילא הלוה יהא מחוייב לשלם החוב.

[אמנם בדרך השני כתב בר"ן שאפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול].

מעתה אם התם הוה זכות, חזינן דאזלינן בתר גוף המעשה, אם כן בנידון נימא איפכא, דגוף הזכין מאדם הוה חוב, דהרי מוציא ממנו הממון אע"פ שכתוצאה ממנו יהא זכות.

אך מכל מקום יש לומר דבנידון דידן גם כן הוה זכות, דתרווייהו איתניהו ביה, דגם כשגוף הנתנה הוא זכות, וגם כשנגרם ממנו זכות, בשניהם חשיב זכות וזכין שלא בפניו.

בצדקה אין איסור מסייע

העירוני דאי נימא דלצדקה שרינן במתנה על מנת להחזיר ולא הוה מסייע, אם כן אכתי תיקשי על הגמרא קידושין, שיזכה לכהן על מנת להחזיר ולהקנות ובעל הבית יתן את הממון עבור שיעלה לרגל.

א. שרינן בצדקה

הנה אם רצון הכהן לקבל המתנות בתנאי, אינו כדי שיתן המתנות כהונה לו, וכן לא לתת לכהנים אחרים, אלא רצונו משום שידוע דהנותן הוא עני וצריך הכסף ומחמת דחס עליו אומר כן, כתב בחזון איש (מעשרות סי' ח' ס"ק ג') דשרי כיון דעושה בזה צדקה, ואף כשאומר לו קודם שיקח והעני נותן על מנת כן. והביא על זה ראיות.

[ולכאורה לפי זה מותר גם לעני לתת לכהן על מנת להחזיר אם דעת הכהן ליתן בחזרה מחמת צדקה].

ב. היה עושה כך בכספו

מעתה בגוונא דהכהן היה עושה זאת גם בכספו שלו, נמצא דאינו עושה איסור דמסייע בבית הגרנות, דהרי בלא זה לא יקבל הפדיון, [וזכות מיהת הוה דהרי באמת בלא זה לא יקבל כלל].

ג. עכ"פ ספק פדיון הבן

וכי תימא דהוה ספק אם יעשה זאת בשביל המצוה ולא בשביל הכסף הראשון ואז אסירא ליה.

מכל מקום ספק מיהת הוה, והוה ליה ספק פדיון ודאי עליה לרגל, והרי דעת הפתחי תשובה (יו"ד סי' רפ"ה ס"ק ב') דאע"פ דתפילין קודמין למזוזה, אבל ביש לו ספק תפילין, לא נימא ליה שיקנה ודאי תפילין, אלא שיקנה מזוזה. וצריך עיון.

בחזקת שהוא קיים

הנה איתא במשנה בגיטין (כ"ח א') בת ישראל הנשואה לכהן, והלך בעלה למדינת הים, אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים

ואמרינן בגמרא (שם) לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות, (פירש רש"י שמונים שנה), משא"כ בזקן שהגיע לגבורות אין חזקת חיים ואסורה לאכול בתרומה.

[וכמו כן בחולה הוה בחזקת חיים מכיון שרוב חולים לחיים, משא"כ בגוסס שרוב גוססים למיתה].

ונחלקו קמאי אם פסקינן הכי, ואיתא בשולחן ערוך (אה"ע סי' קמ"א סע' ס"ח) דהוה ספק מגורשת.

ולכאורה יש לדון דנפקא מינה בזה לענין רוצח שגלה לעיר מקלט:

א. יצא מעיר מקלט ומת הכהן גדול

הנה רוצח שיצא במזיד מעיר מקלט, גואל הדם יכול להורגו. ואם לאחר שיצא מעיר מקלט מת הכהן גדול, בפשוטו בטל ממנו דין גלות, ואסור לגואל הדם להורגו.

ב. חשש שכהן גדול מת

מעתה תיקשי היאך רשאי גואל הדם להורגו הרי יש לחשוש שהכהן גדול מת. אלא יש לומר דהיינו מפאת חזקת חיים וכהנ"ל.

לפי זה בגווני הנ"ל דאין האשה אוכלת בתרומה כגון בהגיע בעלה לגבורות, אם כן הכי נמי בכהאי גוונא בכהן גדול, כגון בהגיע הכהן גדול לגבורות, יש לדון דאסור לגואל הדם להרגו.

ג. מסופק אם הגיע לגבורות

הנה אם מסופק אם הגיע לגבורות תליא אם בכהאי גוונא מוקמינן בחזקה וכגון אם חייב לעמוד כשמשופק אם הוא בכלל שיבה.

הלכות שבת - מוקצה

ענף י"ג - ז' כללים בבסיס

קיימא לן דמוקצה המונח על דבר היתר, ההיתר נעשה מוקצה מפאת בסיס, כיון דההיתר משמש לדבר האסור. והנה יש שבע גווני דבהם לא הוה בסיס, מהם [א - ד] מוסכמים ומהם [ה - ז] בפלוגתא.

א. שוכח

בעינן שיניח בכוונה שיהא כאן, אבל אם שכח, כגון שרצה לקחתו לפני שבת ושכח לקחתו, לא הוה בסיס. וזה מפורש בגמרא (שבת קמ"ב ב.). ואם בשבת ניחא ליה, בפשוטו הוה בסיס. [ועיין במנחת שבת (סי' פ"ט ס"ק כ"א)].

ב. לאסור ולמותר

אם הוה בסיס לאסור ולמותר, אם האסור חשוב יותר, הוה בסיס, ואם המותר חשוב יותר, לא הוה בסיס.

שניהם שוים

בשניהם שוים, מפורש במשנה ברורה (סי' ש"י ס"ק ל"ג) דמחמירין, דבעינן דההיתר יהא שוה יותר.

שכח דבר המותר

הנה לא נעשה בסיס אלא אם כן הניח הדבר האסור בכוונה. ויש לעיין מהו בהניח הדבר האסור בכוונה, אבל את הדבר המותר שכח, האם חשיב בסיס גם להיתר. וכתב במנחת שבת (סי' פ"ט ס"ק כ.) דמותר.

ונראה דהטעם הוא מחמת אן סהדי דניחא ליה בהאי שכחה.

אך במנחת שבת (שם) כתב דטעמא דאם היה רוצה לטלטל הכלי בבין השמשות אגב ההיתר המונח עליו, היה יכול לטלטלו, והיינו שהיה מחליט שרוצה בדבר המותר, ואם כן גם אחר כך בשבת מותר.

אך צריך עיון, דהתיינח אם בעינן שיהא בסיס בבין השמשות, אך הא נחלקו במגן אברהם (סי' ש"ח ס"ק נ.) וט"ז (סי' ש"י ס"ק ח') בנעשה בסיס באמצע השבת, האם כל זמן שהאסור מונח עליו אסור בטלטול. [ומובא במנחת שבת (סי' פ"ט ס"ק ט"ז)].

אמאי לא הוה בסיס

בעיקר האי דינא דאם המותר חשוב יותר לא הוה בסיס, אין הטעם דהאסור בטל מחמת המותר, אלא הטעם דכל דהוה בסיס לשנים, חשיבא בסיס לעיקרי.

תדע, דאטו באיכא על הכלי דבר האסור שהניח, וגם דבר האסור ששכח, ואיכא גם דבר ההיתר שהוא חשוב יותר מדבר האסור המונח, אבל משניהם ביחד שוה פחות, בפשוטו אין כאן בסיס.

[א"י. היינו דאע"ג דהאסור שוה יותר מהמותר, ונמצא דאין האסור בטל למותר, מכל מקום הוה בסיס רק לדבר העיקרי, והיינו להמותר דשוה יותר מהאסור המונח בכוונה, אבל לדבר האסור הנשכח לא חשיב בסיס כיון שנשכח].

ג. הניחו שלא מדעת בעלים

אם הניחו שלא מדעת הבעלים לא הוה בסיס, וזה מפורש בתוספות בשבת (מ"ד ב' ד"ה יש) דבעינן שיהא מדעת הבעלים.

ולענין אשתו יש לומר דיש לה רשות. וצריך תלמוד. אבל לכאורה בניו אינם יכולים לאסור. ועיין במנחת שבת (סי' פ"ט ס"ק כ"ב).

ואם הניח שלא מדעת בעלים ואחר כך ירשו מהבעלים, ואינו יודע שירש, מכל מקום בפשוטו הוה בסיס דהרי השתא יכול לאסור.

ד. עיקר הכלי

אם המוקצה אינו מונח על עיקר הכלי לא חשיב בסיס, [וזהו דין מוכן, לפירוש תוספות בשבת מ"ד ב' ד"ה אין גוררין], והלכך בכיס תפור לבגד, ויש מוקצה בתוך הכיס, אין הבגד בסיס. וכל הני מוסכמים להלכה.

ה. דעתו להסיר בשבת

דעת רבינו תם (מובא בתוספות בשבת נ"א א' ד"ה או) דאם דעתו להסיר המוקצה בשבת, לא הוה בסיס.

מקור לדבריו

המקור לדבריו, דהנה אמרינן במשנה בשבת (מ"ט א') דקדרה שמוטמן בגיזי צמר, מותר להוציא הקדרה מהגיזין, אע"פ דהגיזין הם מוקצה, ולא אמרינן דנעשה הקדרה בסיס לדבר האסור.

ומצאנו ב' פירושים אמאי לא נעשה בסיס, חדא, דעת רבינו תם שמפרש

כהנ"ל, דלא הוה בסיס כיון דדעתו לקחת הקדרה בשבת.

ועוד פירוש, בהר"ח (שבת קכ"ג א' ד"ה תנו) מבאר דאין דבר נעשה בסיס אלא כאשר המותר משמש את המוקצה, ולא כאשר המוקצה משמש לדבר המותר. והרי הכא הגיזי צמר המוקצין משמשינן הקדרה כדי להטמינו.

עד סוף השבת

אם הניח בתוך השבת שיהא עד סוף השבת, גם לרבינו תם הוה בסיס, דלא בעינן שיהא מונח כל השבת, אלא רק שיהא מונח עד סוף השבת.

אבל אם הניח בתוך השבת שלא יהא עד סוף השבת, בזה גם להחולקים על רבינו תם לא הוה בסיס, וזה דינא דשליפי זוטרי (שבת קנ"ד ב.).

ויש לעיין בהיה בתחילת השבת בסיס לאסור ולמותר, ואחר כך הסיר המותר, ודעתו שלא יהא האסור עד צאת השבת, האם הוה כשליפי זוטרי ולכולי עלמא לא יהא בסיס.

ועיין עוד במנחת שבת (סי' פ"ט אות ד') פלוגתת פרי מגדים (א"י א' סו"ס רע"ט) וגר"ז (סי' רע"ז סעי' ו'). ויש לתלות בזה.

[א"י. דהנה פלגי בבסיס לאסור ולמותר, ובאמצע השבת סילק ממנו ההיתר, האם באמצע השבת נעשה בסיס לאסור. ולהגר"ז לא נעשה בסיס, ולדבריו בהנ"ל לא יהא בסיס לדבר האסור, אלא נשאר דינו כבסיס לדבר האסור והמותר].

בעת הצורך

הנה כתבו הפוסקים [עיין משנה ברורה סי' ש"ט ס"ק כ"א] דבשעת הצורך יש לסמוך על רבינו תם. ויש לעיין אם הא דעבדינן כרבינו תם בעת הצורך, הוא מעיקר הדין, או דילמא מדין ספיקא דרבנן לקולא.

ונפקא מינה בהצטרף עוד ספק לחומרא, דאם הוה מעיקר הדין, הרי בחד ספק יש להקל, כמו בספיקא דגמרא במוקצה לחצי שבת (נ"י בית יוסף סי' ש"י סק"א), אמנם אם הוה רק מספק, עכשיו הוה ספק ספיקא להחמיר, דדעת המשנה למלך (פ"ח מהל' שאר אבות הטומאה ה"ה) להחמיר. אבל למאי דנחלק בשער המלך (הל' מקואות פ"י ד"ה כלל ה') וסבירא ליה דאף בספק ספיקא לחומרא שרינן בדרבנן, וכך כתב במשנה ברורה (סי' ת"ד שער הציון סק"ט), אם כן אין נפקא מינה.

עד בין השמשות

הנה כתב במשנה ברורה (סי' ש"ט ס"ק כ"ב) בשם הפרי מגדים (שם א"י סק"ז) דבדעתו להניח עד בין השמשות, הוה ליה בסיס, דדילמא בין השמשות לילה והוה ליה דעתו להניחו שם עד סוף היום.

ולכאורה יש להתיר מספק דדילמא בין השמשות יממא. [כמו במוקצה לחצי שבת, דאינו דבר שיש לו מתייר, דהוה ספיקא דדינא, וכן ספק דבין השמשות]. ואולי כיון דשרינן האי בסיס בדבר מצוה, שכל שהוא בין השמשות לא גזרו משום שבות, חשיבין ליה כמיתסר בבין השמשות.

ו. מוקצה משמש לבסיס

כבר הוזכר לעיל דמובאר בדברי הר"ח (שם) דהיכא דהמוקצה משמש לבסיס לא הוה בסיס. [ומובא במשנה ברורה סי' רנ"ט ס"ק ט].

ואם תאמר היכן מצינו למיעבד תרתי קולות, דרבינו תם ודר"ח, והרי מהך דגיזין שמעינן רק חדא, דהרי הטעם דבגיזין לא הוה בסיס, הוה או מחמת דינא דרבינו תם או מחמת דינא דהר"ח. יש לומר דנהי דיש ראייה מהגמרא רק לחדא מינייהו, מכל מקום דילמא תרויהו אמת.

ויש לעיין מהו בדבר היתר המשמש לבסיס, האם משוי בסיס לאסור ולמותר, כגון גיזין של צמר שאינם מוקצין, ויש גם מוקצה אחר על הקדרה.

ז. לא איכפת ליה

דינא דהמגן אברהם (סי' ש"ט סק"ו) דלא מקרי בסיס אלא אם כן הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתיישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התיבה, בכהאי גוונא לא חשיב מניח אלא שוכח, ולאחר שניערו המוקצה מעליו מותר לטלטל חפץ המותר.

ונחלק המגן אברהם על תרומת הדשן (סי' קצ"א). ובתוספת שבת דחה דברי המגן אברהם. ומכל מקום כתב במשנה ברורה (סי' ש"ט ס"ק י"ח) דבשעת הצורך יש לסמוך על המגן אברהם.

ובאיכא בתיבה טלית ותפילין, הא לא יכול להניח הטלית על התפילין, אבל יש לומר דמכל מקום הוי בכלל שריותא דהמגן אברהם.

והיכא דיהא גם גוונא דהמגן אברהם וגם רבינו תם, לכאורה בזה יש לומר דשרי לכתחילה, אף בלא דוחק, מפאת דכל חדא שרינן בשעת הדחק.

ענינים שונים [א']

הניח להם אביהם פרה שאולה וסברו ששלהם וטבחוה ואכלוה דפטורים.

[ו]יש לעיין בשו"ר שהזיק האי פרה שאולה ברשות הרבים ולא ידע כלל שהאי פרה שם, והדין נותן דפטור דמכל מקום הוה אנוס. ותלמיא מהו הדין אם הדבר הניזק היה בבית הניזק וברוח שאינה מצויה נפלה הגדר ויצא החוצה. והאי דינא לא בריא. וצריך תלמוד. וכמו כן היכא דהיה סבור שהוא שור של הפקר ובאמת הוה שור של חבירו ולא היה ליה לאסוקי אדעתיה דהוא שור של חבירו, לכאורה יש לפטרו, והרי בכגון בהניח להם אביהם פרה שאולה והפקירוהו ונגח אותה שורו או דהם עצמם הרגוה דיהא פטור.

ג. לחלק

אלא נצטרך לחלק, דמזיק הקדש גרע דחשיבא מזיק אלא דפטרינן לה מפאת רעהו. [ו]לענין זה לענין טמון ולענין שן ברשות הרבים. משא"כ בסבר שהוא שורו, הרי לפי מחשבתו מזיק ממון של עצמו ולא חשיב מזיק כלל. ואם כן הוה אנוס.

ולפי זה בהניח להם אביהם פרה שאולה ומכרוה לנכרי ואחר כך שורם הזיקו להשור שמכרו לנכרי, נמי יהא חייב. נא"ה. דהרי גם לסברתם דהוה שור של נכרי, הרי המזיק שור של נכרי חשיב מזיק אלא שהתורה פטרה. וצריך תלמוד.

ענינים שונים [ב']

אפשרויות, או לאכול נבילה או לשחוט בהמה בשבת, כתב בר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף) שישחוט אע"פ שזה איסור יותר חמור, כיון דמלאכת שבת בסקילה ונבילה רק לא תעשה, מכל מקום בשחיטה עובר רק בפעם אחת אבל בנבילה עובר בכל כזית, ועדיף עבירה אחת אע"פ שהיא חמורה מכמה עבירות קלות.

אמנם בתשב"ץ (חי"ג סי' ל"ז ד"ה הרמב"ן) פליג על הר"ן, וסובר שיאכל ב' כזיתי נבילה, דעדיף ב' עבירות קלות מעבירה אחת חמורה.

מעשה אולי נידון דידן תליא בהאי פלוגתא, דהרי לדעת הר"ן עדיף שיעשה אדם אחד חד דרבנן, משא"כ בשנים שעשאוה חמיר דהוה ב' איסורים אע"פ דהוה איסור יותר קל דהוי תרי דרבנן, אמנם לתשב"ץ נימא דעדיף שנים יעשו איסור קל דתרי דרבנן.

[אמנם אולי שאני הכא דהוי זילותא דשבת טפי דשנים יעשו, ואם כן לכולי עלמא עדיף שלא יעשו בשנים].

ג. להוציא ספר תורה לכבוד מלך

הנה ראיתי בדעת תורה (למהרש"ם או"ח סי' רכ"ד סעי' ט"ו) לענין להוציא ספר תורה לכבוד מלך בשבת דרך כרמלית, דיש להתיר משום איבה, אך כתב דיש לעשות על ידי שנים.

ויש לומר דלא פסיקא ליה האי היתירא לעבור על איסור דרבנן משום כבוד המלך, הלכך על ידי שנים יש לסנף דדילמא לא גזרו שנים שעשאוה בכרמלית, כמו דאיכא דסבירי [ועיין שער הציון סי' שמי"ט ס"ק י"ד] בזה עוקר וזה מניח, משא"כ בדבר שודאי שרי בכרמלית מוטב שיעשה אחד ולא שנים כיון דיותר נוטה דשנים שעשאוה מיתסר בכרמלית.

ענינים שונים [ג']

חסד רק עם החיים. [אך בגוונא דיש חשש פיקוח נפש לחולה ודאי דבוקור חולים קודם]. והנה אמרינן (שבת קנ"ב א', שולחן ערוך יו"ד סי' שע"ו סעי' ג') דאם אין מתנחמים, יושבים עשרה להתנחם, והנה אז הוי חסד רק עם המתים, מעתה יש לעיין בכהאי גוונא איזה קודם, בוקור חולים או נחום אבליים. [תו יש לעיין להרמב"ם מהו היכא דיש שני חולים ונחום אבליים אחד].

ממונו שהזיק וסבר שפטור

הנה יש לדון בממנו שהזיק, וסבר שלא יהא חייב לשלם, ובאמת חייב לשלם, האם חשיב אנוס:

א. נעשה טמון או ברשות הרבים

הנה לחד גיסא יש לדון דלכאורה חייב ולא הוה אנוס, דהנה יש לעיין בהיה פטור מנזקי ממון מפאת פטור התורה, כגון באשו שהזיק טמון, ונעשה בלתי טמון מכוח רוח שאינה מצויה. ולכאורה יש לומר דחייב דהרי על הנזק אינו אנוס.

וכעין זה לענין פטור שן ברשות הרבים, אם הפרי נכנס ברוח שאינה מצויה לרשות הניזק לכאורה חייב.

והרי חזינן הכי במנחת חינוך (מצוה נ"א אות ה') דכתב דאע"פ דבהמת קדשים שהזיקה או שהזיקה פטורה מניזקין, מכל מקום אם אחר כך נשאל על ההקדש, יתחייב למפרע, דכיון דעוקר ההקדש למפרע הוה כחולין מעיקרא. חזינן דלא אמרינן דהוה אנוס.

ב. נעשה אינו שלו

אמנם לאידך גיסא חזינן דפטור, דהנה אם היה שור שלו, וברוח שאינה מצויה נעשה אינו שלו, בזה פטור, וזהו דין (בבא קמא ק"יב א')

תרי דרבנן

הנה יש לדון היכא דשרינן להוציא לכרמלית משום צורך רפואה, ויכול לעשות שיהא תרי דרבנן, כגון להוציא על ידי שנים, האם מחייבין ליה למיעבד הכי.

א. חייב לעשות בתרי דרבנן

הנה יש לומר דמחייבין ליה לעשות תרי דרבנן כדי שלא יעבור על חד דרבנן.

וכי תימא דלענין היתירא דכבוד הבריות משמע לא כך, דהנה יש לעיין בכבוד הבריות דשרינן לטלטל בכרמלית, האם אמרינן ליה דיעשה תרי דרבנן כיון דדינא דכבוד הבריות נמי רק כשאינו יכול לעשות בהיתר, או דילמא לא בעינן למיעבד תרי דרבנן, דכבר התיירו משום כבוד הבריות. וסתומת הדין משמע כהצד השני דהרי שרינן בכרמלית משום כבוד הבריות ולא אמרינן דיעשה שלא כדרך. אמנם לא תיקשי דיש לומר דפיקוח נפש שאני.

ב. איסור א' דחד דרבנן או ב' איסורים דתרי דרבנן

מעשה יש לעיין מהו לענין הדרבנן דשנים שעשאוה, דהנה קיימא לן שנים שעשאוה פטורים אבל מכל מקום מיתסר מדרבנן, ואם כן היכא דצריך להביא לצורך רפואה דרך כרמלית ויכול על ידי שנים האם נימא שיביא על ידי שנים כדי שיהא תרי דרבנן, או דילמא יש לומר דהכא גרע דשנים קעברי על תרי דרבנן, משא"כ אם אחד יביאו רק אדם אחד יעבור אף שעובר על חד דרבנן. והנה חולה שיש בו סכנה שמוכרח לאכול בשר בשבת, ויש לו שתי

בוקור חולים או נחום אבליים

הנה דן ברמב"ם (פ"ד מהל' אבל ה"ז) ביש לפניו ב' מצוות, בוקור חולים וניחום אבליים, ואינו יכול לקיים אלא אחד מהם, איזה מהם קודם, וכתב דיראה לי דניחום אבליים קודם לבוקור חולים, מפאת דנחום אבליים הוה חסד עם החיים ועם המתים משא"כ בבוקור חולים הוה

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהערות במייל L5703949@gmail.com

**לעילוי נשמת
האברך הרה"ח
ר' יחיאל יהושע
זצ"ל בן יבלחט"א
יוסף דוד הי"ו
נלב"ע י"ג אב תשפ"ב
תנצב"ה**

**לרפואה שלימה
יוסף משה בן אורה נ"י
יצחק לוי בן אסתר נ"י
אפרים בן אסתר נ"י
אלעזר דוד בן רבקה העניא נ"י
בתוך שאר חולי ישראל**

**ברכת מזל טוב
להחתן חיים
בן ר' שמחה בונם מילר נ"י
מבחירי ישיבת חברון
לרגל נשואיו בשעמ"מ
יהי רצון שיהא בנין עדי עד ודורות ישרים
מבורכים עם רוב אושר וברכה כל הימים**

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 366
סיון תשס"ג

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

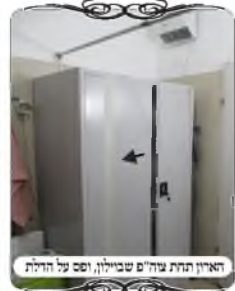
עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

ושואל האם הוא יכול לסמוך על העירוב. דבר ראשון, טוב שהוא לפחות יודע לשאול, וזה בזכות שהוא למד עירובין, כי שאר בני משפחתו המורחבת גם את זה הם לא ידעו. דבר שני, אמרנו לו שבישוב הזה אנו מכירים את האחראי, והוא הראה לנו את העירוב, וראינו שיש בו בעיות הלכתיות קשות, שגם בעירובי הרבנות זה בדיעבד גדול, ובדואי שלא שייך שהוא או בני משפחתו יטלטלו שם.

האברך נבהל לאיזה מצב הוא הגיע, והמשיך ושאל כמה פרטים בקשר לחצר, האם הוא יכול לעשות בה עירוב, והבין שלא יוכל לבצע אותו, וממילא יצטרך להשאיר את התינוק בתוך הדירה כל השבת, אבל פתאום הוא תפס שאם כך אין לו אפשרות להגיע אפילו לדירה שאוכלים בה, כי כל משפחה במבנה אחר, ושוב הוא שואל האם יש איזה היתר לטלטל, והתחיל להתנצל שהוא לא תכנן את הנסיעה הזו, אלא הזמינו אותו בהפתעה. השתתפנו איתו בקושי, אבל את המציאות לא יכולנו לשנות. לפחות נלמד ממקרים אלו, שלא נכניס את עצמינו למצבים כאלו, ולא ניבע למקומות שאין בהם עירוב כהלכה. נזכור לברר מוקדם, בזכות הלימוד והשיעורים שנשמע עכשיו.

עשיית צוה"פ בבית מדר"י זצוק"ל

אנו נמצאים תחת הרגשת החסר בפטירת מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל. נביא כאן נושא הלכתי שהתעורר בבית מדרן לפני חודשיים, ובני הבית ביקשו שנבוא להכריע את ההלכה. הענין התחיל לפני שלוש שנים בתקופת הקורונה, שהיה ענין לשמור על הפרדה ומרחק גם בין בני הבית, ביקשו בבית מדרן לסדר לו מקום נפרד לנטילת ידיים, ולצורך כך רצו להכשיר את הכיור שנמצא בחדר השירותים, על ידי צורת הפתח שתחלק את החדר.

דין זה הובא בגליונות תיקוני עירובין כמה פעמים בנוגע להלכות רבות, והכרעת הרבנים שצורת הפתח יכולה להבדיל ביניהם, שע"ז הנכנס לחלל שלפני הצוה"פ אינו צריך ליטול ידיו משום רוח רעה, וכן אפשר ליטול שם ידיים, כיון שבחלק הזה של החדר אין רוח רעה, אחרי שהצוה"פ מחלקת את החדר. [ועיי' בשו"ע (סי' ע"ט ס"ב) שלדעת הרא"ש צוה"פ מועילה גם לברך כשרואה את הצוה"פ מעבר לצוה"פ, ולדעת הרשב"א לא מועיל לענין ברכה כיון שרואה. ומ"מ כשאנו רואה מותר אף בתוך ד' אמות כשאין ריח רע מגיע מעבר לצוה"פ. וא"כ לענין נט"י הצוה"פ מחלקת שיחשב מקום אחר]. לפי הלכה זו היה צריך לדעת באיזה צורה להעמיד את צוה"פ. הגענו לבית מדרן בתקופה שלא היו מקבלים קהל, ובדקנו ומצאנו שבצד אחד הקרמיקה בולטת והיא עצמה כשרה לצוה"פ, למעלה הצענו כמה אפשרויות והבחירה היתה לחבר מוט עם וילון, שהמוט יהיה המשקוף. ובצד השני הוסיפו פס ישר מודבק על הקרמיקה.

לפני חודשיים הוסיפו ארון בתוך החדר, והוא נכנס תחת הצוה"פ שמבדילה את הכיור. בני הבית עוררו שאלה, שהארון הוא מחיצה תחת צוה"פ ולמדנו בעלונים של העירובין שמחיצה מחלקת את הפתח. הגענו שוב לבית מדרן, והתברר שמדובר בארון שאינו קבוע בקיר, וגם הוא מיטלטל בקלות, באופן שמטבע הדברים מזיזים אותו כשצריך. אמרנו להם ש"ל שנחשב כדבר זמני שאינו פוסל, אלא שמן הסתם יתכן שיהיה תקופה ארוכה שיעמוד במקומו ללא שיזיזו אותו, לכן נחליט כעת שאחוז לחודש מוציאים אותו ומחזירים אותו, ואז הארון ישאר דבר זמני שאינו פוסל.

עוד הוסיפו לרווחא דמילתא להוציא מכל חשש, שיוסיפו על דלת הארון משהו מחדק במקום שמכוון תחת החוט, וזה ייחשב לחצי של צורת הפתח. שאלו הנכדים כיון שהדלת נפתחת הרבה פעמים, האם אין בעי שהמחיצה זזה ואינה קבועה. התשובה היא שהבעיה במחיצה זזה, היא רק כאשר זזה מהרות, שיש דין שצריך מחיצה העומדת ברוח מצויה, [ודעת הביאור הלכה (סי' שס"ב ס"א) שגם בתוך הבית צריך שתהא ראויה לעמוד ברוח מצויה

הגיע לשוב לשיבת וגילה מודעה שאין עירוב כשר

בשבוע זה יש חיזוק גדול בכל העולם, לעורר על שמירת השבת בנושא הטלטול כהלכה, דבר שצריך חיזוק גדול לרוב העולם. א. יש אנשים שהורגלו לסמוך שיש עירוב בכל מקום, ואינם יודעים שלא בכל מקום יש עירוב. יש ישובים שלא עשו שם עירוב, ויש הרבה ישובים שעשו עירוב והוא נפסל ואין מי שיתקן אותו. אחד מהטלפונים שהתקבלו במוקד בשבוע זה, מאדם שהגיע לשוב ליד בית שמש, וראה בבית הכנסת מודעה שאין עירוב בישוב עד להודעה חדשה. הוא התקשר לשאול מה זאת אומרת שאין עירוב, היתכן דבר כזה, [מנוסח השאלה היה נראה שכוונתו אולי לא להאמין למודעה ולסמוך שיש עירוב גם אחרי כזו הודעה רשמית, כי מסתמא יש עירוב]. אמרנו לו שאנו יודעים שבישוב הזה בדקו וחסר חוטים ועמדות, לא איזה חומרא, אלא פשוט אין, ובמקרה זה הם מחכים לקבל תקציב גדול מהמועצה. האברך שאל אולי אפשר שנעשה להם רק בינתיים עירוב כשר באופן זמני. אמרנו לו כאלה תיקונים אין מה לעשות בצורה של בינתיים, כשחסר כמה עמדות חייבים השקעה מסודרת, להתקין עמדות, לתאם עם הרב והתושבים. בלית ברירה הוא הבין שיש מקום שאין בו עירוב. ולצערינו זה לא רק מקום אחד, אלא שלא מודיעים את הדבר עד שבא משהו שמעורר אותם לתקן, כי התחזקה של עירוב בישוב היא קשה ויקרה, וברוב המקומות לא משקיעים כראוי, אלא שיש מקומות שמוצאים משהו מהישוב שקצת יודע והוא מתקן כפי השגתו. מעטים הם המקומות המפוקחים כדין.

עלנו לדעת את הדברים במיוחד בתקופה הזו, שהרבה משפחות מוסדות, ישיבות וארגונים, שוכרים מתחמים לשבתות בכל מיני ישובים, או בערי הפרפריה, במקומות שבני תורה לא יכולים לטלטל, ומביאים את המשפחות ליד מכשול גדול.

לעורר על הזהירות לא לצאת מהעירוב, בישובים ובמודיעין עילית. ב. יש מקומות שיש עירוב טוב, אבל צריך זהירות גדולה לא לצאת מגבול העירוב. הדבר מצוי מאוד בתושבי הערים שהורגלו לטייל מרחק גדול בתוך העיר, ונוסעים לישובים קטנים, ויוצאים לטייל בדרכים שמחוץ לעירוב. וברוב המקומות יש חצרות שהחצר האחורית מחוץ לעירוב. ובפרט הרפתות, כגון בישוב יסודות, שאנשים יודעים שיש שם עירוב טוב, ומטיילים לראות את הפרות, ולא שמים לב שיש שלט בשער שהרפת מחוץ לעירוב.

ואפילו בתוך הערים החרדיות צריך לפקוח עיניים לראות היכן מסתיים העירוב. לדוגמא, בעיר מודיעין עילית יש הכי הרבה מקומות כאלו, כיון שהאחראים על העירוב העירוני עושים אותו רק עד גבול המדרכה ברחוב המקיפים את העיר, ולא עושים עירוב כלל בכל בתי הכנסת והישיבות וחדרי האירוח שנמצאים בגבולות העיר [אלא שיש מקומות שעשו לבד עירוב, ויש לברר אם נעשה כדין, ומי האחראי לתקן כשהנרס, והאם זה כולל את החצר האחורית]. הדבר הזה הוא מכשול גדול, רק שהם אומרים שאין להם ברירה כי התושבים בונים בלי לשמור על העירוב, ולא שייך לתקן כל הזמן. אבל הבעיה היא שאנשים אינם מודעים לכך, וזה התפקיד שלנו, ושל כל אבא למשפחתו, ללמד אותם שגם במקום חרדי צריך לדעת מה זה עירוב, צריך לדעת שיש מקומות שלא הולכים אליהם בגלל שאין עירוב.

עשיית עירוב למתחם שנמצא ללא עירוב

בשבוע שעבר נתבקשנו ע"י האחראי על העירוב לסייע למשפחה שגרה מחוץ לגבול העירוב של העיר, לעשות עירוב בעצמה, לדירות שלהם ולחוזה של בעלי החיים שבאים לבקר שם בשבת. הגענו למקום ועשינו תכנית, ובעל המקום אומר שעשיית עירוב במקום הזה זו הצלה גדולה, לא רק בשבילם, אלא לעוד עשרות אברכים ומשפחות שבאות אלינו בשבת עם עגלות וילדים. הוא אומר בכאב, אנשים גם בעיר הזאת לא יודעים מה זה עירוב, יש שלט גבול העירוב ובכל זאת הם עוברים. זה מחריד, חילול שבת במשפחה חרדית, רח"ל.

כדי שלא יהיו כאלו דברים, עלינו ללמוד כעת, וללמד למשפחתנו ולחברינו מהו עירוב, וכמה חשוב לשים לב, כי קרוב אליך הדבר מאוד, ובדרך לעשותו!

סמוך לשיבת הוא גילה שלא יוכל לקחת תינוק לדירה הסמוכה. נביא עוד סיפור אחד מתוך הדברים שהגיעו אלינו רק בשבוע האחרון. ביום שישי התקשר אברך שלמד עירובין, והוא הגיע לשוב ליד טבריה,

שבחוץ], אבל דלת סגורה היא ראויה לעמוד ברות, ומה שבני אדם מזיזים אותה זה לא עושה בעיה. ואמנם בשעה שהדלת פתוחה זה לא מועיל, כי אז הלחי לא נמצא במקום. אבל בזמן שהדלת סגורה [והארון נמצא במקום הנכון], נחשב צורת הפתח. וכן מותר בשבת לסגור את הדלת, על פי מה שכתבו פוסקי זמנינו שדלת על ציר מותר לסגור גם כשעושה מחיצה המתדת.

בדיקת כשרות הסוכה בבית מדרן רה"י זצוק"ל

בחיי רבינו זכינו כמה פעמים לעשות עבורו. בשנה האחרונה קראו לנו גם לדון בכשרות הסוכה, כיון שערכו בה שינויים והיו בה פתחים רחבים, ובנוסף חלק מהסיכוי היה מכוסה בגגון קבוע, והתעורר ספק שמא אין בה ג' דפנות כהלכה. הגענו לבית מדרן, והגיע גם מו"ר חתנו הגר"א גרבוז שליט"א, והתפתח דיון ארוך בכמה הלכות ושיטות, ומו"ר טרח לחקור ולדון שיהיה כשר ללא שום חשש. לאחר מדידות של המקום הפסול והמקום הכשר, וחישוב של צורת הקירות והפתחים, יצא שהסוכה היא כמין שתי סוכות, שלכל חלק יש ג' דפנות אחרות, וכך היה אפשר להכשיר אותה, מלבד החלק המכוסה בגגון, שאחריו נשאר בדיוק 70 ס"מ כשר. [יש לציין שלא מדובר בסוכה גדולה, אלא יש בה רק את מיטת מרן, ועוד מקום אחד כשיעור מיטת הנכד שנמצא עימו, שעליו היה ספק אם נשאר בו שיעור סוכה ודפנות כך גדולי הדור הסתפקו במועט, וחיו בצורה שמסתדרים עם המעט שיש].

הנהגה שלא לטלטל היא הנהגה טובה שיש להמשיך בה

נסיים במעשה שהיה עם מרן בענין הטלטול בעירובים בבני ברק, כפי ששמענו עדות מהמשפחה. אחת מהנינות של מרן התנכחה בבית אביה שלא לטלטל גם בעיר בני ברק. ולאחר החתונה המשיכה בהנהגה זו, עד שנולד להם בן והיה צורך מובן לטלטל את התינוק כדי להתארת, והחליטה שתטלטל רק בעירובים שכנותיים ורק כפי הצורך. כעבור תקופה הם שאלו על כך את מרן בעקבות חולי של אחד מבני המשפחה, ומרן זצ"ל אמר שהנהגה שלא לטלטל זו הנהגה טובה, ולא מפסיקים אותה, ועליהם להמשיך בזה שגם האשה לא תטלטל.

איננו יודעים אם זו הנהגה שראוי לומר לכל אשה, וצריך לשקול שלא יפגע בדברים אחרים, אבל לפחות נלמד מזה על החשיבות של הנהגה זו, ולפחות במקומות שהעירוב לא מספיק מפוקח ומסודר, שהרבה אומרים להורות להימנע מלטלטל, לא נדחוק אותם שישגידו לנו שבדיעבד זה עירוב, אלא נקבל על עצמינו לנהוג כהלכה ולא לטלטל כאשר כך ראוי לנהוג, למרות הקושי הכרוך בדבר.

תכנית לעירוב לקיבוץ חילוני עם עומד מרובה בירידה לחוף

בחדש זה התבקשנו לעשות תכנית להקמת עירוב חדש לקיבוץ חילוני, שיש בו מעט דתיים, ואחד נהיה חרדי. לפני זמן רב הגענו לתכנית ראשונית, וזה עבר לוועד הקיבוץ, והגיעו להסכמה לבדוק בצורה מעשית הגענו שוב ונפגשנו עם כמה מראשי מחלקות בוועד הקיבוץ, שכל אחד יתן את הסכמתו, מבחינת הנדסה, חזות ועוד. כשהגענו לחוף הים, היה רוב ההיקף מגדד, אבל בירידה לים לא היה ניתן לעשות צוה"פ כלל, כי עוברים שם עם סירות פרטיות לשוט, ולסירות יש תרנים שמחזיקים את המפרשים בגובה עשר מטר. הם ביקשו מאוד שנמצא להם איזה פתרון בלי לעשות חוט ובלי לעשות גדר, כי את הדברים האלו אין אפשרות לעשות בשום אופן. במקרים אלו יש לנו פתרון אלחוטי אבל רק באורך קצר, שמשתמשים בו רק כשאין פתרון אחר, ורק בצד אחד של העירוב, והוא דין עומד מרובה, שיכול להתיר רק עד אורך י' אמות, שהם במידות של זמנינו כ 4.80 מטר רח"ק. [כ 5.60 מטר לשיעור חז"א]. אלא שתמיד יש כמה בעיות להשתמש בפתרון זה, ואחת מהבעיות שהמקום משמש מעבר ציבורי, וכתב השו"ע (סי' ס"ה ס"ב) שפירצה פחות מי' אמות שהרבים עוברים בה, אין להתיר אותה בדין עומד מרובה על הפרץ, אלא צריך לעשות בה צורת הפתח. וע"ש במשנ"ב שהסיק שדין זה נוהג גם ברחובות שלנו מדינת לפ"ז אי אפשר להתיר מעברים בלי צוה"פ.

נשיית עומד מרובה עם הספלים בחוף הים

עומד מרובה עם בקיעת רבים ברוח רביעית

אך כאמור יש אפשרות להשתמש בזה אם מקפידים שיהיה רק בצד אחד של העירוב, כיון שבגמ' (עירובין דף ז') למדו מקל וחומר מלחי, שגם עומד מרובה יכול להועיל לפחות בכניסה אחת כמו לחי, וההיתר הזה הוא גם במקום שהרבים נכנסים למבוי. א"כ בעירוב של קיבוץ שאנו יודעים שכל שלושת הצדדים סגורים בגדרות וצורות הפתח כדן, אפשר להתיר בפתח אחד בעומד מרובה. שגם אם עוברים דרך שם, מ"מ ברוח רביעית הוא מועיל מדין פתח המבוי (עירובין דף ח'). לכן הראינו להם איך להוסיף גדר עד קרוב לשביל, באופן

שהפירצה תהיה רק 4.50 מטר, ויסמכו על דין עומד מרובה "ברוח רביעית". יאך יש לציין שהפתרון הזה עושים רק כשאי אפשר בצורה אחרת, כי אם נתחיל עם זה, מהר מאוד נגלה שסמכנו על כך בשני צדדים וזה פוסל, כי כל ההיתר הוא רק בצד רביעי. כמו כן יש אופנים שאינו פתח המבוי. לכן אנו מצינים את הפתרון הזה בהסתייגות ויש להתייעץ בכל מקרה עם מורה הוראה מוסמך לעניני עירובין.

למרות ההצעה הנראית טובה, אחד מהמשתתפים בסיוור סירב לתכנית, ואמר שאי אפשר להעמיד גדר במקום הזה, כי יש מאחוריו ספסלים, וזה מונע את המעבר ביניהם. כמה שניסו להסביר שיכולים לעבור אחריהם זה לא הועיל. אותו אדם ראה שדרישתינו נחרצת, והוא התלונן שבנושא הכשרות היה משגיח של הרבנות והוא מצא פשרה הרבה יותר בקלות, למה אתה לא עושה פשרות עד שלאחר נסיונות ורעיונות שונים, הוחלט שיעשו הגבהה לגב של הספסל עד שיגיע לגובה מחיצה, וכן לעשות השלמה תחתיו שלא יהיה חלל ג' טפחים מתחתיו, והרווח שבין הספסלים יישאר פתוח למעבר, ושוב יצטרכו להסתמך על דין עומד מרובה, ואע"פ שביארנו שאי אפשר להשתמש בשני מקומות, אך כאשר זה באותו זווית, הרי זה כשני פתחים בפתח המבוי שמועיל בהם לחיים. ולמעשה איננו יודעים אם הפתרון הזה יכול להתבצע, ואנו מקוים שימצאו את האפשרות לעשות את העירוב כהלכה.

דיונים הלכתיים והרעיונות מרבינו הגר"צ ובר שליט"א

בעקבות הביקוש הגדול בימים אלו, מיישיבות ומשפחות אברכים שרוצים לברר על כשרות העירובים ביישובים וערי הפריפריה, לאור התקופה שבה רבים נוסעים לשבתות לצימרים ומתחמים של אירוח ברחבי הארץ, נסענו השבוע למעונו של רבינו הגאון רבי צבי ובר שליט"א, מרבינו בד"ץ שארית ישראל, לשאול כיצד להורות לעם בשאלות הסבוכות בעירובים. רבינו קידם את פני העוסקים במלאכת הקודש בברכה ובדברי הערכה, על גדול ההיקף של הפעילות בבדיקות שטח ובמענה לשואלים, בנוסף למסירת השיעורים הרבים והוצאת עלונים שבועיים להגברת המודעות בהלכות החשובות והוסיף שהוא מכיר גם אלה שלמדו בשיעורים ורואה שהם יודעים ושואלים נכון, ועושים בצורה טובה.

להכניס חפצים לאמבולנס בשבת שיקח אותם לבית החולים

הדיון נפתח בשאלה מענינת שהגיעה למקד הטלפוני, באדם שידע שיצטרך להגיע לבית החולים בשבת לצורך פיקוח נפש, ורוצה להכניס לאמבולנס עוד כמה דברים שיהיו לו לשימוש בזמן שהותו בבית החולים, האם מותר לעשות כך אף שאין בחפצים האלו צורך פיקוח נפש, או שמא הוא מוסיף ומרבה בשיעור במלאכת הוצאה. ומה יהיה הדין של הטלטול שלהם בתוך בית החולים. והנה ראשית יש לציין שהשאלה מורכבת מכמה הלכות וכמה מקרים. לכן נציין שמדובר כשאין ושא של יציאה מחוץ לתחום, כגון מבני ברק לתל השומר. וכן כשבשני המקומות יש עירוב טוב, דהיינו גם בהעברת חפצים מהבית לאמבולנס שנמצא ברחוב, וגם בהוצאה מהאמבולנס אחרי שנכנס למתחם בית החולים אל הבנינים. אלא הנידון מצד מה שמוסיף לאמבולנס. ואמר רבינו שאין בזה בעיה, כי החפץ כל הזמן בתוך רשות היחיד, לא נחשב שהיתה בו מלאכת הוצאה. אלא ההוצאה היא רמתיחסת רק להוצאת האמבולנס עצמו. [ואינו דומה לכלי מלא בחפצים, או עגלה שמוסיף ב, שהיא אינה רשות היחיד בפנ"ע, לכן הטלטול מתחסל לכל החפצים הנמצאים בה].

יש להוסיף מדברי רבינו הגר"מ לובין שליט"א שהבאנו את השאלה גם אליו, ואמר מדוע בהעברה לתוך האמבולנס אינו נידון כחצר של אחר שלא עירב. דכיון שאין דיורים באמבולנס, זה לא חצר הנאסרת, [וי"ל שהכוונה שנחשב כחורבה, וא"כ צ"ל כתוס' שאין איסור טלטול מבית לחורבה. ואכמ"ל]. ומ"מ לגבי הטלטול בתוך בית החולים, יש איסור של העברה מבית לחצר, בחפצים ששבתו בבית של חצר אחרת שאינה מחוברת לעירוב הזה של בית החולים. ואע"פ שבבית החולים יש עירוב חצרות, נוקטים הרבנים שבכל זאת בית וחצר הם שני סוגי מקומות כדמשמע בסוגיה [ועי' בגא"ו ובב"מ בזה, ואכמ"ל]. לכן יצטרך להעביר את החפצים רק בפרוזדורים ובחדרים שלא אוכלים בהם סעודת שבת, ולא להכניסם לחדר אוכל או לחדר שאחד מהנמצאים אוכל בו סעודה.

לאחר שעה ארוכה של משא ומתן בהלכה, קיבלנו הנחיות בהרבה נושאים אקטואליים, וקיבלנו את ברכת רבינו להמשיך ולהצליח בפעילות בכל התחומים, וכן בירך את כל התלמידים וכל המסייעים לפעילות של העירובים, שיזכו להורות ולעשות כהלכה.

דיונים הלכתיים עם הגר"צ ובר שליט"א

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת קרח תשפ"ג

כי במותו יקח הכל

תוכן

א' - אישיות נצחית / א

ב' - בכייה נצחית / ג

ג' - שירה נצחית / ה

מהו "טיפול חירום" כנגד יצר? "יזכור לו יום המיתה" (ברכות שם). זוהי תרופת מחץ נגד היצר. כמובן שלתרופה הזו יש תופעות לוואי, ולכן בדרך כלל לא מומלץ לאדם להשתמש בה לפני שהוא מנסה את התרופות האחרות שהגמרא שם מונה, אולם כשיש צורך בכך, אזי "מזריקים" את התרופה הזו, ובכך נלחמים ביצר הרע.

אותו חסיד החליט שכעת הוא מוכרח לנקוט בפעולת חירום שכזו. "מחר הוא ראש השנה", חשב לעצמו. "מחר אעמוד לפני מלך מלכי המלכים אשר יכתוב אותי לחיים או למוות. אין לי ברירה אלא לעשות פעולה קיצונית". וכיצד הוא הזכיר לעצמו את יום המיתה? "הלך ולן בבית הקברות" - הוא החליט להעביר את ליל ראש השנה בבית הקברות. אין ספק כי הוא לא רק ישן שם, אלא גם היה עסוק במחשבה והתבוננות. הוא שכב במשך הלילה כולו וניסה להחדיר אל שכלו את ההתבוננויות הנצרכות כדי לתקן את מידותיו תיקון גמור, ובכך לטהר את עצמו.

שיחת הרוחות

הגמרא מספרת כי במהלך אותו הלילה הקב"ה הראה לו מחזה מסוים. הלא מדובר בחסיד, עובד אלקים קדוש, שעמל וטרח ויצא מגדרו כדי לתקן את אשר עוות, ולכן הקב"ה גמל לו במתנה זו. בעודו ישן בבית הקברות הוא חלם חלום, "וַיִּשְׁמַע שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁמְסַפְּרוֹת זֶה לָזֶה אִמְרָה חֲדָא לְחִבְרָתָהּ, חִבְרָתִי, בּוֹאִי וְנִשְׁוֹט בְּעוֹלָם וְנִשְׁמַע מֵאַחֲרָי הַפְּרָגוֹד מֵהַ פְּרָעָנוֹת בָּא לְעוֹלָם". "הלילה הוא ליל ראש השנה, וכיון שכך יכולות אנו לגלות מה טומן בחובו העתיד".

אולם חברתה סירבה להצעתה: "אִמְרָה לָהּ חִבְרָתָהּ אֵינִי יְכוּלָה, שְׁאֵנִי קְבוּרָה בְּמַחְצֶלֶת שֶׁל קָנִים אֲלֵא לְכִי אֶת וְמָה שְׂאֵת שׁוֹמַעַת אִמְרֵי לִי". כאשר היא נפטרה, לא קברו

א' - אישיות נצחית

איש חסיד היה

ישנו סיפור ידוע המופיע בגמרא במסכת ברכות (יח, ב): "מַעֲשֵׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁנָּתַן דִּינָר לְעִנִּי בְּעֶרְבֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּשְׁנֵי בְצֻרַת וְהַקְנִיטָתוֹ אֶשְׁתּוֹ" - אשתו של חסיד זה סברה שהוא הגזים במתן הצדקה שלו, ושהדינר הזה בא על חשבון פת לחמם של משפחתם. היא הקניטה אותו, כלומר היא אמרה לו משהו מרגיז, שגרם לו לכעוס (ראה אור ישראל מאמר כו).

והנה, מעשה זה אירע בערב ראש השנה, וברור אפוא שחסיד זה כבר הכין את עצמו לקראת יום הדין. אין ספק שהוא עמל במשך זמן רב כדי לטהר את נפשו ולתקן את מידותיו, והנה לפתע, רגע לפני יום הדין הוא נכשל בכעס. הוא ידע היטב כי כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה (שבת קה, א), ולכן היה עליו לשוב מהר בתשובה, בטרם יגיע יום הדין.

"טיפול חירום" כנגד היצר הרע

מה כבר אפשר להספיק בזמן כה קצר? אילו היה לו עוד זמן רב לפני ראש השנה, הוא יכול היה לעבוד על עצמו כדי לתקן כראוי את שלמות המידה שנפגמה אצלו במקצת. הגמרא (ברכות ה, א) מלמדת אותנו מה מוטל על האדם לעשות כאשר הוא רואה שיצר הרע מתגבר עליו. יש תהליך שלם שעליו לעבור, שלב אחר שלב. אולם כל אלו הינן "תוכניות לטווח ארוך" - דרכי תשובה ותיקון המידות שלוקחות זמן, אולם החסיד ידע כי כעת הזמן קצר, ויש צורך בטיפול חירום.

היסוד אותו נלמד. יתכן ואף סיפור זה התרחש בחלום - איני יודע - אך בכל מקרה יש בו מוסר השכל גדול ביותר עבורנו.

הגמרא מספרת סיפור אודות אחד האמוראים שהפקיד מעות אצל אשה מסוימת, והיא נפטרה מבלי שהספיקה לומר לו היכן החביאה את הכסף. הגמרא מספרת שהוא הלך לבית הקברות כדי לשאול אותה היכן הטמינה את הכסף, ובינתיים היא ביקשה ממנו טובה. היא שכחה לקחת איתה את המסרק ואת הצבע לעיניים, ועל כן ביקשה שפלונית שעתידה למות מחר תביא יחד אתה את החפצים שנשכחו מאחור.

גם כאן צפה ועולה התמיהה - לשם מה היא זקוקה לחפצים אלו? במקום שהיא נמצאת כבר אין כל צורך בפריטים אלו. מה משמעותה של כמיהה זו? מדוע היא ממשיכה להשתוקק לענייני העולם הזה?

הראש הנצחי

התשובה היא, שזוהי מהותו של העולם הבא! האדם מביא עמו לעולם הבא לא רק את מעשיו, אלו הטובים ואלו שאינם, אלא גם את כל דפוסי החשיבה והנטיית שלו. מידותיו, דעותיו, כל חלקי אישיותו - חודרים אל נשמתו, הופכים לחלק מאישיותו, ונשארים אתו בעולם הבא. האדם נשאר לנצח נצחים בדיוק כפי שהוא היה כאן בעולם, והראש שפיתח לעצמו בעולם הזה, זהו הראש שהוא עתיד לקחת אתו לנצח נצחים.

אין כוונתי לומר שיש בעיה שאשה תקפיד על המראה שלה. בוודאי שאשה נשואה צריכה להקפיד תמיד לשאת חן בעיני בעלה. אולם אשה שמשקיעה את כל כולה בקישוט ויפוי, עד שזה הופך למוטיב המרכזי של חייה, ושום דבר אחר אינו חשוב בעיניה - כאשר יגיע זמנה להיפרד מן העולם, זה מה שהיא תיקח עמה - ותו לא. גם בקבר היא תהיה עסוקה במחשבה אודות סירוק שערות שכבר אינו, וקישוט עיניה שכבר חדלו מזמן מלהתקיים.

כאשר אדם עובר לעולם הבא, הוא אינו חדל מלהתקיים. הוא ממשיך בדיוק באותו מצב שבו הוא היה בחייו. הגוף עצמו אינו כלום, והסרת הגוף החומרי כמוה כהסרת בגד, אשר הלוּבְּשׁוּ ממשיך הלאה להתקיים בדיוק כפי שהיה עד כה. בלשון הקודש, המילה "מות" קשורה למילה "מוש" - כלומר לזוז ממקום למקום. "מיתה" פירושה שאדם "מש" מהעולם הזה ועובר לעולם אחר, והמעבר הזה כולל הכל. האדם עובר בשלמותו - עם השכל שפיתח לעצמו, יחד עם כל מידותיו ודעותיו, שנשארות בדיוק כפי שהיו בחייו.

אותה בתכריכים כנהוג, אלא במחצלת של קנים, והיא התביישה לצאת לרחוב בלבוש בלתי הולם.

הגמרא ממשיכה ומתארת את אשר שמעה הרוח האחת מאחורי הפרגוד, אך הבה נעצור כאן, ונתמקד בדברי הגמרא הללו. הלא יודעים אנו כי כל מילה בגמרא מלאה בחכמה עמוקה, וברור אפוא כי השיחה הקצרה הזו בין שתי הרוחות נועדה ללמד אותנו לקח חשוב ביותר.

כיצד מפתחים "טעם"?

הנה זאת אנו יודעים, כי כאשר נולד האדם, כאשר הוא עדיין בגיל צעיר ביותר, אין לו שום "טעם" ייחודי בביגוד וכדומה. אילו היה ילד שגדל ללא כל השפעה של סביבתו, לא היתה לו שום בעיה ללכת ברחוב כשהוא לבוש במחצלת של קנים, אלא שבמשך הזמן החברה משפיעה על האדם והוא מפתח טעם מסוים לסגנון, צבע וכן הלאה.

גם אם נניח שיש באדם טבע מסוים הגורם לו להתעניין בביגוד - ואני מניח שכך הוא - הרי שאילו החברה היתה מכותיבה לאדם ללבוש מחצלת של קנים, הרי שהדבר היה מתקבל, והיחס ללבוש כזה היה דומה ליחס אל בגדי משי. המצב כיום הוא שיושב גוי בפריז, ומחליט מה כולם ילבשו, ולא רק ילבשו אלא יאהבו. מה שהוא מחליט שיפה - זה מה שיפה. עד כדי כך גדולה היא השפעתם של ה"מעצבים" הללו, שהם הצליחו להביא לירידה משמעותית בנורמות המקובלות אף אצל הגויים. סגנון לבוש שלפני שלושים שנה לא היה עולה על קצה דעתם של הגויים השפלים ביותר ללבוש, הפך בימינו למקובל ונורמלי.

נערה זו שהיתה קבורה בבית הקברות, רכשה בימי חייה טעם מסוים בביגוד, ומחצלת של קנים לא היה לטעמה, ולכן רוחה סירבה לצאת ולשוטט בעולם כשהיא אינה לבושה כיאות.

לכאורה הדברים נראים כחידה סתומה. היעלה על הדעת שרוחה של נערה שכבר אינה בין החיים, תקפיד על דברים מעין אלו? הלא סגנון הלבוש הוא דבר שמחשיבים אותו רק כאן בעולם הזה! כיצד יתכן שאכפת לה מהאופן שבו היא נראית?! מהי משמעותו של חזיון זה שראה החסיד, שבו הרוח מגלה התעניינות בעניינים חיצוניים שכבר אינם נוגעים אליה כלל וכלל?

בקשתה של הנפטרת

התשובה לתמיהה זו בנויה על שני עקרונות גדולים ביותר, וזהו חלק חשוב מנושא שיחה זו, אך תחילה עלינו להקדים ולצטט סיפור נוסף המוזכר שם באותה סוגיא בברכות דף י"ח. זהו סיפור דומה, והוא יעזור לנו להבין את

"עליו ישאר לעולם"

לפעמים אחד העובדים רץ אל עבר מנהל העבודה ומתחנן על נפשו - "אנא ממך, לא התייחסתי לדבריך ברצינות הנדרשת! התעצלתי והזנחתי את תפקידי! אני מודה באשמה! אנא, תן לי הזדמנות נוספת!" אך לבוס אין איך לעזור לו: "צר לי ידידי, זהו, החמר התקשה, וכבר אי אפשר לשנות את צורתו".

כך מתאר הרמב"ם את רגע המיתה. "הענין ההוא אשר ילך האדם - עליו ישאר לעולם". המוות "אופה" את אישיותו של האדם, ומקבעת אותה לעד ולנצח נצחים. כפי איך שהאדם נראה ברגע האחרון בחייו - ככה הוא ישאר לעד. אישיותו ממשיכה אתו הלאה לעולם הבא, כולל כל הדעות, הרצונות, המאווים והשאיפות. אדם שקלט אל תוך נפשו דעות נבונות ושאיפות טהורות, ועמל כדי לקנות בנפשו מידות טובות ונעימות, הרי שכך הוא ישאר גם הלאה. אך אם ח"ו הוא רכש דעות של שטות וסיגל לעצמו מידות רעות - אז זה מה שהוא יקח אתו. "עליו ישאר לעולם!"

ב' - בכייה נצחית

מגלים את קורח

לאור האמור נוכל להבין טוב יותר את דברי הגמרא הידועים באגדתא דרבה בר בר חנה במסכת בבא בתרא (עד, א). רבה בר בר חנה מתאר מקרים מוזרים ביותר, שכולם הם משל ליסודות גדולים וחשובים בעבודת ה'.

הגמרא מספרת שם שפעם נסע רבה בר בר חנה במדבר, ושם הוא פגש ערבי אחד שהציע להראות לו את "בלועי קורח" - כלומר את עדת קורח שנבלעו באדמה. הערבי הראה לו שני סדקים באדמה שיצא מהם עשן, שסימל את העשן שיוצא מהגיהנם. הערבי לקח פיסת צמר, טבל אותה במים, תקע אותה על ראש הרומח שלו, והכניס אותה אל תוך אחד הסדקים, וכשהוציא אותה, היא היתה חרוכה לגמרי. בזה הוא המחיש את החום העצום שבתוך הסדקים.

הערבי פנה לרבה בר בר חנה ואמר לו: "שים לב לקול הבוקע ועולה מתוך הסדקים". רבה בר בר חנה האזין היטב ושמע קול צעקה: "משה אמת ותורתו אמת, ואנחנו בדאים [שקרנים]!" כך צעקו קורח ועדתו.

כך כותב הרמב"ם בפירושו לפרקי אבות (ד, יז), "הענין ההוא אשר ילך האדם - עליו ישאר לעולם". "לעולם" פירושו לעולם ועד, לנצח נצחים! האדם ישאר בדיוק כפי שהיה כאן בעולם הזה.

העלו חרס בידם

הבה נמחיש את הדברים באמצעות משל, כדי שנבין טוב יותר את העניין הזה. הבה נדמיין לרגע שכולנו עובדים במפעל גדול לייצור כלי חרס. חדר הייצור מלא בשולחנות עבודה, וליד כל שולחן עומד תנור לוהט. מנהל העבודה מניח לפני כל אחד מאיתנו גוש חמר, ואומר לנו ברורות: "כדאי לכם להתחיל תכף ומיד ליצור מהחמר משהו מועיל. אל נא תבזבזו את זמנכם, כי ברגע שיישמע צלצול הפעמון, יהיה עליהם להכניס את החמר אל התנור, והוא ייאפה ויתקשה באופן מיידי".

אך חלק מהעובדים אינם לוקחים ברצינות את אזהרת המנהל. הם משחקים עם החמר, מועכים אותו פה, מכניסים אצבע לשם, והוא הופך למכוער וחסר צורה. אחרים, לעומת זאת, חכמים יותר, ומיד עם קבלת החמר לידם עמלים כדי לתת לו צורה נאה. יש עוד כל מיני עובדים. יש כאלה שעובדים קצת בתחילת היום, ולאחר זמן מה מתחילים להזניח את מלאכתם. יש אחרים שמתעלמים מהמלאכה המוטלת עליהם במשך כל היום כולו, ורק שעה לפני סיום העבודה הם מתעוררים ומנסים לעשות משהו מהחמר. לפעמים יש מישהו שמתבטל במשך כל היום כולו, מתחילתו ועד סופו, ומבזבז כמעט לחלוטין את ההזדמנות שניתנה לו. אך כאשר מתחיל להישמע הצליל הראשון של קול הפעמון, מתוך ייאוש הוא מכניס את אגרופו אל תוך גוש החמר, רגע לפני שייכנס אל התנור, וכך הגוש מקבל צורה כלשהי. אמנם מדובר בצורה גסה ביותר, לא משהו מושך במיוחד, אך לפחות הוא עשה משהו. גוש החמר שלו הפך לכוס שניתן להשתמש בו, כך שניתן לומר שמבחינה מסוימת האיש הזה הציל את עצמו.

איך שלא יהיה, בסוף מגיע הרגע שבו נשמע קול הפעמון, וכולם קמים ממקומותיהם באחת. כעת לא ממתנינים לאף אחד, וכולם, ללא יוצא מן הכלל, צריכים לדחוף את פרי עמלם אל התנור הלוהט. דלת התנור נטרקת, ובתוך שניה אחת החמר מתקשה, וזהו - כך הוא ישאר לעד. הצורה שהיתה לחמר ברגע שבו הוא נכנס לתנור - זו תהיה צורתו הנצחית.

וכעת הוא צועק את זה במלא הגרון! הוא צועק: "רבני רוסיה אמת ואני בדאי! ר' יצחק אלחנן אמת! ר' חיים בריסקער אמת!" בעולם האמת הוא יודע את האמת.

וכאן בעצם מונח הגיהנם. הרשעים מכירים את האמת, אך הם אינם מסוגלים לשנות את עצמם ולהכניס את האמת הזו פנימה ולהפוך אותה לחלק מאישיותם. כעת טרוצקי מכיר את האמת, אך אישיותו התקבעה כפי שבחר לקבע אותה בחייו. עכשיו הוא משתוקק בכל מאודו להפוך את הידיעות הללו לחלק ממנו, אך הוא אינו מסוגל לעשות זאת. נפשו אינה יכולה להפנים את המילים הללו, ולכן הן צורבות אותו וכואבות לו יותר מכל המים הרותחים שבעולם.

רואים את האמת בפנים

בעולם הבא אין שום דבר מלבד האמת. כל השקרים והכזבים של העולם הזה מסתיימים על פתחו של גיהנם. רק בעולם הזה יכול האדם להטעות את עצמו באמצעות מידותיו הרעות. רק כאן ניתן לטעות אחר ביגוד, מסרקים, ושאר ענייני החומר. רק בעולם הזה יכול לקום אדם כמו קורח שמסוגל לומר שמשה רבינו בדאי. רק בעולם השקר יכול אדם להעז להעלות על דעתו את הרעיון שהאדם הגיע מהקוף.

כך קמו והיו כל שיטות השקר ודתות הכזב. כך קמה לה הנצרות שטענה שמשה רבינו לא ידע ח"ו את כל האמת, ורק המשיח שלהם יודע אותה. אחר כך הגיע מוחמד וטען בלהט שהוא זה שיודע את כל האמת. והיום באים בעלי תיאורית האבולוציה ומתפארים בכך שרק הם יודעים את האמת. רק כאן, בעולם השקר, מסוגלים אנשים לטעות אחר הבליים שכאלו.

זה מה שמלמדת אותנו הגמרא בענין קורח. ברגע זה קורח ניצב בפני האמת. ברגע שמת, התגלתה בפניו האמת הברורה כי משה אמת ותורתו אמת, והוא הבין את גודל טעותו, והוא גם הבין שזה עצמו הגיהנם שלו. זהו הסבל הגדול של גיהנם - לדעת באופן ברור את האמת, ועם זאת, להבין כי כעת כבר מאוחר מדי להפוך את האמת הזו לחלק ממנו. לאחר שאישיותו כבר "התקשתה" בתנור, אין אפשרות לשנותה. איך שהאדם עיצב את עצמו בעולם הזה - כך הוא ישאר לנצח נצחים. הוא יראה את האמת בעיניים, הוא יבין את גודל טעותו, אך לא יהיה לאל ידו לעזור לעצמו ולהפוך את האמת הזו לחלק ממנו.

האמת הכואבת

מכאן ואילך, הפכה מציאותו של קורח למציאות של צער וחרטה. מאז ועד עתה הוא מנסה שוב ושוב, בכל רגע

האמת מתגלה

הערבי, שהיה שוכן מדבריות מנוסה, סיפר לרבה בר בר חנה שכל שלושים יום הגיהנם מחזיר את קורח ועדתו למקום זה. הם שוקעים במים הרותחים כמו בשר ששוקע במהלך בישולו, ופעם בשלושים יום המים מחזירים אותם למקום זה, ותמיד שומעים אותם צורחים: "משה אמת ותורתו אמת, ואנחנו בדאים!"

עד כאן מה שמסופר בגמרא, וכעת מוטל עלינו ללמוד היטב את הסיפור הזה. הלא כולנו מבינים שפתחו של גיהנם אינו באמת נמצא אי שם במרחבי המדבר. אילו הגיהנם היה רק סדק באדמה שבתוכו מים רותחים - מצבנו היה טוב. הגיהנם עמוק הרבה יותר ממה שהעולם הזה מסוגל לספק, והסיפור הזה אינו אלא מחזה שנועד ללמד אותנו לימוד חשוב ביותר.

הגמרא באה ללמד אותנו שקורח סובל בעולם הבא מפאת מעשיו ודיבורו בעולם הזה. בעולם הזה הוא אמר "משה אינו אמת, והוא מספר לנו דברים מוגזמים ומעוותים", ומכיון שחטא בפיו, האדמה פתחה את פיה ובלעה אותו ואת כל אשר לו, וכאן מתחיל הגיהנם שלו. ברגע שקורח ועדתו עזבו את העולם הזה - פתאום התבהרה להם התמונה כולה. לפתע הם הבינו את טעותם בצורה החדה ביותר, אך כעת כבר היה מאוחר מדי.

בזמנו, היה סופר יהודי בשם אייזיק אסימוב, שהיה אפיקורוס גדול, אשר נהג להתפאר בכך שהוא אינו מאמין באלקים עפ"ל. ומה קרה כשהוא מת? הוא עבר לעולם הבא - למחלקה התחתונה - ולפתע הוא שמע קול רועם: "ובכן אייזיק! לא האמנת בי, אה?" וכעת התחיל הגיהנם שלו.

אוי! רחמנות עליו! אילו רק היה חוזר בו רגע אחד לפני כניסתו לתנור! כשעוד היה כאן בעולם הזה, הוא עוד היה יכול לשוב בתשובה! כל עוד הנר דולק אפשר לתקן! יש תקווה גם לרשעים הגרועים ביותר!

כך היה גם עם הרשע לאון טרוצקי, שהוגלה על ידי סטאלין ונרצח לבסוף במקסיקו סיטי, אם איני טועה. טרוצקי היה קומוניסט נלהב ואויב של האמונה בה'. תארו לעצמכם שרגע לפני ההתנקשות, בעודו רואה את החרב החדה המונחת על צווארו, הוא היה צועק בקול: "משה אמת ותורתו אמת!" - הוא היה ניצול מדינה של גיהנם! אילו היה אומר את המילים הספורות הללו בשניה האחרונה של חייו, הוא היה ניצל לעד. איני אומר שהוא היה עולה ישר לגן עדן, אך אין ספק שזה היה עוזר לו מאוד להגיע לשם.

זהו תיאור של הגיהנם! אלא שלחלום הבלהות הזה אין סוף! אי אפשר להתעורר ממנו. חלום רע אמנם מפחיד וכואב, הוא מתיש ומצמרר, אך יש לו סוף. בסופו של דבר מגיע הבוקר. אך לסיוט של הגיהנם לא יהיה סוף.

כעת אנחנו מבינים מדוע חשוב כל כך שניצור לעצמנו שכל טוב עוד בחיות חיותנו. היום בערב, כשתצאו מכאן, אימרו לעצמכם: "משה אמת ותורתו אמת! כל הרעיונות המטופשים ששמעתי, כל הכזבים שקראתי בימי חיי, כעת אני מכריז שהם שקר אחד גדול! רק משה אמת ותורתו אמת!"

גם מי שאומר את הדברים רק כדי לעשות רושם טוב על אחרים - זה בסדר! זו התחלה טובה. גם זה משהו. גם צעקתם הבלתי פוסקת של קורח ועדתו, שנועדה כדי להוציא את עצמם מהגיהנם, היא לא בדיוק הכי "לשם שמים", ובכל זאת היא היתה מתקבלת אילו היתה מתרחשת בעולם הזה ולא בעולם הבא. זהו חלק מהמתנה הנפלאה ששמה "בחירה חופשית", שניתנה לנו רק בעודנו חיים כאן בעולם הזה, ועלינו לעשות בה שימוש כמה שיותר.

לכל אחד יש בחירה! גם הבטלן היושב בפינת הרחוב וקורא עיתון כל היום, אפילו לו יש תקווה! זה מה שסיפורו של רבה בר בר חנה מלמד אותנו. העולם הזה הוא ההזדמנות האחת והיחידה שניתנה לנו, ועלינו לחטוף את ההזדמנות הזו בשתי ידיים, כי במצב שבו נהיה כאשר "נמוש" מהעולם הזה - כך נישאר לנצח נצחים.

ג' - שירה נצחית

ההנאה הגדולה ביותר

כעת ברצוני לשנות קצת את המיקוד למשהו שמח יותר, ולעבור מהגיהנם לגן עדן. זה לא נושא חדש, אלא אדרבה, זהו בדיוק אותו הנושא עליו דיברנו עד כה - השכל שהאדם יוצר לעצמו כאן בעולם הזה - הוא האושר הנצחי שלו בעולם הבא. כל דעות האמת שהאדם קלט בנפשו בעולם הזה, כל השאיפות הנכונות שהחדיר אל שכלו, כל המידות הטובות עליהן הוא עמל, ילוו אותו

ורגע, להחדיר אל נשמתו את האמת הזו, אך הוא אינו מצליח בכך. הוא ועדתו מנסים לשים קץ לסבלם, ולכן הם צורחים שוב ושוב: "משה אמת ותורתו אמת!"

הם משתדלים בכל כוחם להכניס את ההכרה הזו אל תוך ליבם. הם מבינים שאם רק יצליחו להחדיר את המילים הללו אל תוך הכרתם, או אז כל הבעיות תבאנה על מקומם, והגיהנם שלהם יגיע לקיצו. לכן הם חוזרים שוב ושוב על המילים הללו, כשבליבם תקווה: "אולי בכל זאת זה ישנה אותנו. אולי שכלנו יקבל סוף סוף את האמת הזו". אולם הדבר כבר אינו אפשרי. רק בעולם הזה ניתנה לנו האפשרות לשנות את עצמנו, ולהחדיר את הכרת האמת אל תוך נשמתנו.

ההכרה הזו היא חלק נכבד מהסבל של הגיהנם. טעויותיו של האדם מלוות אותו לעולם הבא, והן עצמן מהוות את האש ששורפת אותו. הכרת האמת - היא היא העונש שלהם. האש הזו שורפת את האדם יומם ולילה, והוא אינו מסוגל לכבותה. הוא מאוד היה רוצה לעשות זאת, שכן הוא מכיר באמת, אך כעת כבר אין באפשרותו לשנות את עצמו.

אני מודע לעובדה שיש אנשים שהתיאור הזה גורם להם לשחרר אנחת רוחה. "אה, זה הכל? הייתי בטוח שבגיהנם יש אש אמיתית ששורפת ממש. אם הסיפור כולו מסתכם בצער על הטעויות שלנו - אנחנו במצב טוב. ברוך ה'! ברוך ה'!"

אך לא! זוהי טעות מרה! ההכרה הזו כואבת יותר מכל אש שבעולם! בעולם הנשמות, קנייני השכל הם חשובים ביותר, והכאב הנצחי שהנשמה תרגיש אינה ניתנת לתיאור. זה יהיה סבל שלא ניתן להעלותו על הדעת!

הסיוט שלא נגמר

כדי לקרב את הדברים הזה אל השגתנו, ניקח דוגמא מחלום בלהות - סיוט. האם אי פעם חוויתם סיוט? אדם שוכב על מיטתו, ובחלומו הוא סובל סבל רב. הוא חש צער ופחד וכאב, והוא מבוהל ביותר! אך לבסוף הוא מתעורר ורואה שהכל היה רק חלום. הוא התהפך כל הלילה כל מיטתו, הוא מותש לחלוטין, אך ברוך ה' שום דבר לא אירע במציאות.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

מה עניינו של נוסח זה? רש"י כותב ביאור, ודבריו הם חשובים ויסודיים ביותר. "מן העולם עד העולם" פירושו מהעולם הזה עד העולם הבא, וכל ברכה מתחילה כאן בעולם הזה, ומסתיימת רק בעולם הבא. שימו לב היטב ללשונו של רש"י, כי בדבריו מבואר יסוד גדול בענין חובתנו בעולמנו: "הנהיגו ברכותיו בעולם הזה **כדי להיות רגילים לעולם הבא** שכולו ארוך". במילים אחרות - כאשר אנחנו מברכים ברכה בעולם הזה, אנחנו מאמנים את עצמנו ומתרגלים לקראת העולם הבא.

עולם של שירה

כדי לבאר קצת יותר טוב את הדברים, הבה נלמד גמרא נוספת, במסכת סנהדרין (צא, א): "אמר רבי יהושע בן לוי, כל האומר שירה בעולם הזה, זוכה ואומרה לעולם הבא". ראשית כל עלינו לדייק, מה הפירוש "כל האומר שירה"? האם הכוונה שהוא אומר את זה פעם אחת, או ממלמל את השירה באופן שטחי, ללא כל מחשבה? בוודאי שלא. "כל האומר שירה" פירושו שזהו אדם כזה **שעוסק** בשירה, הוא עושה מזה עסק גדול.

ומהי שירה? שירה אינה אמירת מילים וסיסמאות, אלא שירה כפשוטה. כאשר שואלים אדם מה שלומו, הוא עונה: "הכל בסדר". אך כיצד היה מגיב אילו היה מקבל שיחת טלפון שבה מודיעים לו בחגיגות שהוא זכה בהגרלת הלוטו, וכעת הוא מיליונר. האם גם אז הוא יאמר ש"הכל בסדר"? אין ספק שהמילים שיאמר תהיינה עם הרבה יותר רגש והרבה יותר משמעות. הוא ישיר ויזמר, ואולי אפילו יפתח בריקוד סוער. ככה אנחנו צריכים לדבר על העולם הזה. עלינו לשיר ולזמר על העולם הנפלא בו אנו חיים.

אך כדי להגיע לזה דרושה לנו שמחה, כי לא תיתכן שירה ללא שמחה. אדם שאינו שמח - פשוט אינו מסוגל לשיר. יהודי שמסתובב עם מבט עגום על העולם, ואומר תמיד, "העולם הזה הוא שום דבר. הוא מלא בחושך ובמרירות" - יהודי כזה לעולם לא יוכל למלא את תפקידו בעולם. לעומת זאת, מי שילמד כיצד לשמוח בעולם שבו הוא נמצא, ויעסוק בשירה על העולם המופלא הזה, שירה שבה הוא מודה ומהלל ומשבח את ה' על כל המתנות שנתן לו - אדם כזה הוא עובד ה' אמיתי, והוא יצליח באמת ובתמים במשימת חייו.

ומה תהיה התוצאה של שירה זו? "זוכה ואומרה לעולם הבא". מי ששר ומודה לה' בעולם הזה, שכרו יהיה שהוא יזכה להמשיך לשיר את השירה הזו בעולם הבא. הוא יהיה שמח ומאושר לעד! לנצח נצחים הוא יהיה שרוי בשמחה עצומה המביאה לידי שירה!

בעולם הבא, ויהפכו לשכר המתוק ביותר. השכל שהאדם יצר לעצמו, יביא לו שמחה והנאה נצחית לנצח נצחים.

הנאה זו גדולה כל כך, עד שאין לנו כל תפיסה בה, ובעצם אין לנו את היכולת לתאר אותה. בעולם הבא, הקב"ה יתן לנו עונג גדול - לא רק עונג גדול, אלא את העונג הגדול ביותר שיכול להימצא. כך מלמד אותנו המסילת ישרים בהקדמתו: "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו **שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא**. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא". אנחנו נחוש את הרגשת העונג העוצמתית ביותר שיכולה להימצא במציאות.

אולם הכלל בזה הוא שנדרשת מאיתנו הכנה מסוימת, או יותר נכון, הכנה מרובה. כדי ליצור שכל שמאמין כי "משה אמת ותורתו אמת" נדרשת עבודה מרובה. לא מספיק לומר את זה פעם אחת, באופן שטחי, ולחשוב שבכך יצאנו ידי חובה. עלינו ליצור שכל שאוהב את התורה, שאוהב את הגמרא, שאוהב את ה' ואת עמו הנאמן. עומדת בפנינו עבודה רבה על מנת שנוכל ליצור לעצמנו שכל שיוכל להנות מהעונג האינסופי של העולם הבא.

"מתרגלים" לקראת העולם הבא

כעת ברצוני לומר לכם משהו, שיתכן שאצל רבים הוא ייתפס כחידוש גדול. זהו יסוד גדול ביותר, ולכן עליכם להאזין לדברים ברוב קשב: עלינו לאמן את שכלנו להנות! כן, עלינו ללמד את עצמנו כיצד לשמוח ולהנות, וזוהי הכנה חשובה ויסודית לחיי הנצח שלנו בעולם הבא. כאמור, ישנן דעות רבות וכן יסודות רבים שקנייתם נחוצה לנו כדי שנזכה לשמוח באושר הגדול של העולם הבא, אולם הדבר החשוב ביותר הוא זה - השמחה, כלומר לדעת כיצד להיות שמחים ומאושרים. בזה תלוי האושר הנצחי שלנו. מי שרוצה להנות מזיו השכינה בעולם הבא, שזוהי ההנאה הגדולה ביותר הקיימת, חייב להתחיל ליצור לעצמו שכל שיודע כיצד להנות מהקב"ה כאן בעולם הזה.

עלינו ללמוד כעת את הנושא הזה, וננסה לעשות זאת בזמן שנותר לנו. נתחיל עם דברי רש"י במסכת ברכות (סג, א). הגמרא שם אומרת שבבית המקדש, נוסח חתימת הברכות היה שונה מהנוסח שאנחנו אומרים. שם היו מוסיפים בסוף כל ברכה את המילים "מן העולם עד העולם". לדוגמא, אנחנו מברכים "ברוך אתה ה' גאל ישראל", אך בבית המקדש הנוסח היה "ברוך אתה ה' מן העולם עד העולם גאל ישראל".

הלב, והאדם אינו יכול להודות לה' מעומק ליבו על כוס מים, אם הוא לא למד להעריך מה זה כוס מים, ואינו יודע כיצד להנות משתייתו. בפעם הבאה שתיקחו לידכם כוס של משקה הפלאים השקוף הזה, עיצרו לרגע והתבוננו במה שאתם מחזיקים ביד. יש כאן נס! תערוכת מופלאה של שני גזים - חמצן ומימן. האם ניתן לשתות גז? אם היו נותנים לאדם מיכל של חמצן ומיכל של מימן, האם הדבר היה מועיל לו? בוודאי שלא! והנה לנו משקה נפלא המרווה את צימאוננו ומחייה אותנו. אנחנו שותים מים, וברגע שהם נכנסים אל גופנו הם מתחילים לחולל פלאים, ולשפר ולשמן כל חלק וחלק מהגוף.

אם תנהגו כך, אזי כשתאמרו את המילים, "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו" - כל המחשבות המשמחות הללו ייכנסו אל תוך הברכה, והשמחה תלך ותתעצם עם כל לגימה ולגימה. כך שותים כוס מים. כך לפחות מתחילים, והאמת היא שקיצרתי בדברי.

ואל תחשבו שרק עבור ירקות ולחם ומים צריך לשלם. לא ולא! עלינו לשלם על הכל, אפילו על האוויר! גם אם אתה צדיק גדול ואינך חפץ להנות מהעולם הזה, אבל לנשום אתה מוכרח, לא? עליך ללמוד אם כן כיצד להנות משאיפת מלא הריאות אוויר. אתה נושם בין כה וכה, אז תלמד איך להנות מזה.

השמחה נמצאת בראש

מי שירגיל את עצמו לחיות בצורה כזו, יגלה חיים של אושר ושמחה. האושר אינו תלוי בכסף. אנשים עשירים אינם שרים שירים של שמחה. להיפך, בשכונות היוקרה ישנו שיעור גבוה יותר של אנשים שבחרו לשים קץ לחייהם ר"ל מאשר בשכונות העוני. **השמחה אינה נמצאת בכסף אלא בראש.**

כל זה דורש עבודה מרובה, כי מי שלא ילמד היטב את הדברים ויתבונן בהם, יהפוך ללץ. "מה כל כך מיוחד בעולם שלנו ובמה שיש לי? יש נעליים רגילות, בית רגיל, חשמל רגיל, מזג אוויר חמים רגיל. הכל רגיל. שוב דבר לא מיוחד". עבור הלץ שום דבר אינו מיוחד, הכל רגיל ומשעמם. וזאת משום שהוא מעולם לא למד להעריך את מה שיש לו ולשמוח בזה.

הדרך היחידה להודות לה' תמיד היא לשמוח במה שהוא נותן לנו. העולם הזה הוא כמו "בר" עשיר ומפנק, המלא וגדוש בכל טוב. הקב"ה מגיש לנו כל כך הרבה דברים נפלאים, ומבקש רק שנשיר תדיר "ברוך אתה, ברוך אתה, ברוך אתה!"

עיניו בארוחת בוקר

תפקידנו כיהודים הוא לשמוח בעולם הזה. היזהרו לא להיגרר אחר טעותם של יהודים רבים - אני מדבר על יהודים החרדים לדבר ה' - החושבים שהעולם הזה הוא עולם של סבל. הם בטוחים שהעולם הזה נועד כדי לסבול, ומייחלים לשמחה הצפונה להם בעולם הבא.

יושב לו יהודי לסעוד פת שחרית, ומענה את עצמו עם לחם טרי, חמאה רכה, חביתה איכותית, וקפה חזק ורותח. הוא יושב ומצטער על מר גורלו בעולם הזה. והדבר חוזר על עצמו שוב בארוחת הצהריים. הוא מחכה כבר לעולם הבא, לפחות שם ישלמו לו שכר על תורתו ומצוותיו, אך בינתיים עליו לסבול את העולם המר הזה.

צר לי, אך לאיש הזה מצפה אכזבה מרה. לאחר מאה ועשרים, כשהוא יתדפק על שערי גן עדן ויצפה לקבל את שכר מצוותיו, יבשרו לו: "סליחה ר' איד, כבר אכלת את שכרך בעולם הזה".

"מה? אבל כלל לא נהניתי ממה שאכלתי!" הוא ימחה. "זה לא משנה. את שכרך כבר קיבלת. אילו היית מברך על המזון שאכלת, או אז הסיפור היה שונה".

"אבל בירכתי! בוודאי שבירכתי! מעולם לא הכנסתי לפה משהו מבלי לברך!"

ברכות מזויפות

"צר לי, אולי אמרת מילים, אבל לא בירכת. הברכות שלך היו מזויפות. שילמת עבור ההנאות שקיבלת בכסף מזויף!"

אדם שמברך ברכה מבלי שהוא נהנה מהמזון, ברכתו נאמרת ללא שמחה, וזוהי ברכה מזויפת. זו אינה "שירה", אלא אמירת מילים בעלמא.

אכן, אין הכוונה שצריך לרדוף אחרי תענוגי העולם הזה! זו טעות גדולה. אין לרדוף אחרי שום הנאה. אבל הרי אתה חייב לאכול משהו, הלא כן? אז כאשר אתה אוכל את הפת במלח שלך יחד עם המים במשורה, עליך ללמוד להעריך את זה ולהנות מזה! עליך להרגיל את עצמך לחוש את העונג שבחויית האכילה והשתיה. להרגיש כמה זה טוב ונעים ושמח! אם תעשה כך, אזי בפעם הבאה שתברך ברכת "המוציא", במקום למלל מילים בפה חצי סגור, תפתח את פיק, וברכתך תהפוך לשירה וזמרה!

לומדים איך להנות

עלינו ללמוד איך לומר שירה, וכדי לעשות זאת עלינו ללמוד איך להנות. ברכה פירושה להודות לה' מעומק

שאלה:

כידוע, חלק גדול מהידע של עולם הרפואה מגיע כתוצאה ממחקרים וניסויים המבוצעים על איברים שנלקחים ממתים עם פטירתם. במקרים רבים, מחקרים אלו הינם מצילי חיים, ואנו כיהודים גם כן נהנים מהם. מדוע אפוא אסרה התורה לנתח מתים לצורכי מחקר רפואי?

תשובה:

במילים אחרות, מאחר ואנו עדים לכך שהקב"ה הביא לקדמה רפואית באמצעות ניסויים שנערכו עם איברים שנתרמו לצורכי מחקר, מדוע אסור לעם היהודי לתרום איברים לצורך זה?

התשובה היא, שכאשר מת נשיא ארה"ב, אף אחד אינו מעלה בדעתו להשתמש בגופתו לצורכי מחקר, אלא היא נקברת בטקס ממלכתי. הסיבה לכך היא, שאנחנו חולקים כבוד לנשיא, וכך אכן צריך להיות - עלינו לחלוק כבוד לנשיא, גם נשיא לשעבר, וגם לאחר מותו.

מהיכן יקחו אם כן גופות עבור מחקרים רפואיים? לא חסרות כאלו. בשכונות העוני והפשע של ניו יורק אנשים מתים בכל יום. יש שם חסרי בית שאין בכלל מי שדואג לקבורתם, ואין שום סיבה לא להשתמש בגופותיהם עבור מחקרים מצילי חיים. גם בהודו אנשים רבים מתים מדי יום, ובני משפחתם ישמחו למכור את גופתם תמורת 25 דולר. אין מחסור במצרך הזה.

העם היהודי לעומת זאת, הוכתר בתואר מיוחד על ידי הבורא יתברך שמו: "ממלכת כהנים וגוי קדוש". זה לא תואר שאנחנו בחרנו, אלא הוא ניתן לנו על ידי מלך מלכי המלכים. מה לעשות? אנחנו עם קדוש, וגופינו קדוש וחשוב הרבה יותר מגופתו של נשיא ארה"ב. אסור לפגום בו או לעשות בו כל שימוש, חשוב ככל שיהיה.

אין שום מניעה מרופאים שומרי תורה ומצוות לעסוק בנייתוחי מתים גויים לצורכי מחקר - כמובן בתנאי שהם אינם כהנים. אך לעשות שימוש בעם הקדוש - זה אסור בתכלית האיסור. אנחנו שונים ומובדלים. כך מלמדת אותנו התורה הקדושה. כך קבע ה' יתברך

אל כל אותם נדכאים וממורמים, הסכיתו ושימעו מה שאנחנו מדברים כאן: "הנהיגו ברכותיו!" הרגילו עצמכם לעסוק בשירה לה' בעולם הזה, וככל שתודו לו יותר כאן, כך תזכו לשמחה רבה ועצומה יותר בעולם הבא.

המוטו שלנו: "שִׁמְחוּ צְדִיקִים בִּה"

אני רגיל לומר שכאן בבית מדרשנו, המוטו הוא: "שִׁמְחוּ צְדִיקִים בִּה" "רְנְנוּ צְדִיקִים בִּה". זוהי הדרך להכין את עצמנו לסעודה הגדולה שעליה באמת יהיה עלינו להודות לה'. בעולם הבא נזכה לשמחה הגדולה ביותר, והדרך היחידה עבורנו להנות ממנה היא על ידי שנלמד כיצד לשמוח ולהנות מהדברים שניתנים לנו כאן בעולם הזה.

ולכן, מבין דפוסי החשיבה ודעות התורה שעלינו לרכוש, המעלה החשובה ביותר שעלינו לקנותה היא מעלת השמחה. ככל שנכין לעצמנו שכל שיודע כיצד לשמוח ולהנות ממה שהוא מקבל, כך נהיה מוכנים לקבל את השמחה הגדולה וההנאה העצומה של גן עדן. לאחר מאה ועשרים נעבור מהעולם הזה לעולם הבא, ויחד עמנו יעבור שכלנו, השכל המעוטר בכל מעלה טובה, אותו הכנו בעמלנו, ושלל ידו נזכה להנאה הנצחית - להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו.

שבת שלום ומבורך!**בואו נהיה מעשיים****רוכשים אושר נצחי**

דעות מוטעות וגישות שגויות שיש לאדם בעולם הזה, נחקקות בשכלו ונקלטות בנפשו, והדבר יגרום לו סבל נצחי בעולם האמת. מאידך, ביכולתו של כל אדם להכין את שכלו לעולם הבא בכך שיחדיר אליו מושכלות אמת של דרך התורה, שיהפכו לחלק מאישיותו ויביאו לו הנאה נצחית בעולם הבא.

השבוע נשתדל בלי נדר לעצור ולחשוב על כך ש"משה אמת ותורתו אמת". הדבר יזכיר לנו להשתדל תמיד, כל ימי חיינו, לקנות דעות נכונות והשקפות ישרות, אשר יעצבו את שכלנו כשכל של תורה, וילוו אותנו לנצח נצחים.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

[ובשיחה בישיבה כסלו תשע"ב, אמר מרן זצ"ל: שמעתי מאחד מעשה נפלא על שלושה שהיו זהירים שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, ואפילו לא בשעת התפילה לא היו מדברים דברי חול בבית הכנסת, מפני מורא מקדש, וזכו שלושתם שהם נפטרו מיום ליום בתאריך הולדתם, כמו שאמרו חז"ל (ר"ה יא, א) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום שנאמר (שמות כג, כו) "את מספר ימין אמלא", הם היו צדיקים מיוחדים כאלה שהקב"ה ממלא שנותיהם מיום ליום, בזכות המורא מקדש!]

ועל ציבור התביעה גדולה יותר מאשר על יחידים, והציבור צריך יותר להיזהר מכל דבר שיש בו איזה ולזול במקדש מעט, במקום קדוש, ובפרט בבית מדרש שהוא מקום תורה, שקדושתו גדולה יותר. (משיחה בישיבה, אדר א' תשע"א)

*****

החיזוק בעת חילול בית הכנסת

שאלה: במה צריכים להתחזק לאחר שחולל בית הכנסת והשליכו ספר תורה ונביאים על הארץ רח"ל? **תשובת מרן זצוק"ל:** זה סימן שצריכים חיזוק בקדושת בית הכנסת ובכבוד התורה, בכבוד ספרי תורה וגם בכבוד ביהכ"נ.

שאלה: ומה צריכים למעשה להתחזק בזה? **תשובת מרן זצוק"ל:** לא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת.

שאלה: רק בשעת התפילה או גם בזמנים אחרים? **תשובת מרן זצוק"ל:** גם שלא בשעת התפילה, יש הלכות של כבוד בית הכנסת וקדושת בית הכנסת, וכדאי לראות את ההלכות במשנה ברורה (סימן קנ"א) מה שצריכים להיזהר ולהקפיד. (לאחר חילול בית הכנסת, אייר תשע"ט)

*****

בית שמגדלין בו תורה ותפילה

בזמנינו שחרב בית המקדש, השפעת הקדושה היא מבתי כנסיות ובתי מדרשות, כמו שאמרו (ברכות ח, א) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ומצינו שבית המקדש נקרא בית גדול, כפי שמזכירים בברכת המזון ועל הבית הגדול והקדוש, וכן בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים בית גדול, כדאיתא במגילה (כו, א) מאי דכתיב "ואת כל בית גדול שרף באש", רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, חד אמר מקום שמגדלין בו תורה, וחד אמר מקום שמגדלין בו תפילה, והיינו בתי כנסיות ובתי מדרשות שעוסקים בהם בתורה ובתפילה, בית מדרש הוא מקום תורה ובית כנסת הוא מקום תפילה, וזהו בית שמגדלין בו תורה ותפילה. ולכן גם בית המקדש נקרא הבית הגדול, מפני שהייתה ממנו השפעה של תורה ותפילה על כל כלל ישראל, וזוהי ההשפעה שיש כיום מבתי כנסיות ובתי מדרשות.

ובמשנה במגילה (כח, א) אמרו שבית הכנסת שחרב יש בו קדושה, שנאמר (ויקרא כו, לא) "והשימותי את מקדשיכם" – קדושתן אף כשהן שוממין, ופסוק זה נאמר לגבי בית המקדש, שגם בחורבנו נשאר בו הקדושה, ויש קדושת מחנה שכינה, ומחנה לויה, ומחנה ישראל בירושלים שבתוך החומה, וטמאים בזמן הזה אסורים להיכנס למחנה לויה ולמחנה שכינה, כי אף על פי שהם שוממין נשאר בהם הקדושה. ומוזה למדו לבתי כנסיות ובתי מדרשות שגם כשהם חרבים יש בהם קדושה, כי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט ויש בהם גם כן קדושה מעין ביהמ"ק, ורק נחלקו הראשונים האם קדושתם מדאורייתא או מדרבנן, ולדעת הרבה ראשונים קדושתם מדאורייתא, ומי שנותץ אבן מבית הכנסת עובר בלאו של לא תעשון כן להשם אלוקיכם כמו הנותץ אבן מבית המקדש, ולכן הם כמו בית המקדש שגם כשהם שוממין נשאר בהם הקדושה, ואמנם יש עצות להמיר את הקדושה, אך על כל פנים הקדושה היא מעין בית המקדש, והמקום נשאר קדוש אפילו בחורבנו.

ועלינו לשמוח בזה שיש לנו מקומות קדושים, בתי כנסיות ובתי מדרשות שמגדלין בהם תורה ותפילה, ואין צריכים לנסוע למקומות קדושים רחוקים, אלא יש לנו בית הכנסת ובית המדרש, ארבע אמות של הלכה, שהם מקומות קדושים, ויש בהם את כל האפשרויות להתעלות, בתורה ובתפילה, אשרינו מה טוב חלקנו! (מתוך שיחה, כ"ח שבט תשע"ה)

הימים ימי אבל על רבן של כל בני הגולה מרן ראש הישיבה רבי ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה זצוק"ל. בהמשך לשבוע שעבר ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק ממרן זצ"ל בעניין שמירת קדושת בית הכנסת. (הדברים נשלחו ע"י אסיפת שמועות)

ההנהגה בבית הכנסת עם מורא מקדש

יש דברים שחשוב מאד לקיים אותם ולהיזהר בהם. ענין מורא מקדש. בזמן הזה אין לנו בית המקדש, אבל יש בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם מקדש מעט, כמו שאמרו (מגילה כט, א) "ואחי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם מקומות קדושים ויש הלכות כיצד להתנהג בהם בכבוד ובמורא.

ושיטת היראים שדין קדושת בית הכנסת הוא מדאורייתא, וזה לשונו במצות מורא מקדש: ויראת מאלוקיך ציווה בהיכנס אדם למקדש או לבית הכנסת או לבית המדרש שינהג בהן מורא וכבוד דכתיב (ויקרא כו, ב) ומקדשי תיראו, ומצינו בבית הכנסת ובבית המדרש שנקראו מקדש דתניא בתורת כהנים והשימותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרינן במגילה ואחי להם למקדש מעט וכו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, למדנו כשאמרה תורה ומקדשי תיראו שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל המורא, עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ם במנין המצוות הקצר שבתחילת היד החזקה (ל"ת סה) "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו' שנא' "לא תעשון כן להשם אלוקיכם", היינו שיש איסור מדאורייתא לשבור ולהזיק משהו מביהכ"נ כמו מבית המקדש, ומי שנותץ אבן מבית הכנסת עובר בלא תעשון כן לה' אלוקיכם כמו הנותץ אבן מבית המקדש, וזהו ענין מורא מקדש.

וממילא גם כל ההנהגה בבית הכנסת צריכה להיות במורא מקדש, ולא לדבר בבית הכנסת דברים בטלים, וכן לשון הרע, שהוא חטא ואסור גם שלא בבית הכנסת, לדבר או לשמוע לשון הרע, ובבית הכנסת זה חמור יותר (עיין חפץ חיים עשין ז), וגם דברים בטלים שאינם אסורים, וכידוע מהגר"א שאדם צריך 'מיעוט שיחה' בשביל יישוב הדעת, מכל מקום בבית הכנסת אין לדבר, וכשנצרך לדבר דברים בטלים או בענייני משא ומתן וכדומה, יש לצאת למקום אחר ולא לדבר בבית הכנסת.

ובשולחן ערוך (או"ח קנ"א) כתב סימן שלם על הלכות בית הכנסת, וכדאי לכל אחד לעיין ולראות מה שכתוב שם, איך מקיימים את ההלכה של קדושת בית הכנסת וכיצד שומרים את כבוד בית הכנסת, שזה דבר שחשוב מאד להיזהר בו, וגם השכר על זה גדול מאד, והוא מצוה גדולה של מורא מקדש, כמו בית המקדש! (מתוך שיחה, אדר ב' תשע"ט)

*****

התביעה על בני תורה גדולה יותר

מרן הגר"ז זצ"ל אמר פעם שהתביעה היותר גדולה היא על בני התורה, שמן השמים מדקדקים עמם כחוט השערה, וכמו שאמרו (יבמות קכא, ב) שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה.

וידוע שבגזירות ת"ח ות"ט נהרגו אלפים רבים מבני ישראל, ומסרו נפשם למיתה על קידוש השם, ובאותה תקופה נתמעטו כלל ישראל מאד, והתוספות יום טוב קבע כי החטא שגרם לזה הוא שיחה באמצע התפילה, שזה חטא חמור וחילול השם, שבשעה שעוסקים בקידוש השם יש מי שמזלזל בכבוד שמים. והרי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט ויש בהם דינים מיוחדים של מורא מקדש, ובבית המקדש היה אסור אפילו לשבת, מפני כבוד המקום וקדושתו, ובמקדש מעט מותר לשבת, אבל יש בו הלכות של כבוד.

ויש רבים שנוהרים משיחת חולין בבית הכנסת לא רק בשעת התפילה אלא כל זמן שהם בבית הכנסת, ואפילו לאחר התפילה אין שיחת חולין, ויש אנשים פשוטים שנוהרו בזה וקיבלו שכר מיוחד, אני יודע מעשים שהיו בכמה חברים שביחד קיבלו השפעה ממישהו לשמור את הפה שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, וכל מה שאינו דבר מצוה לא דיברו בבית הכנסת, וזכו בזה לזכויות, והיו סימנים מובהקים שמן השמים החשיבו את זה!

בירורי הלכה

בענין סתירת ביהכ"נ ישן ובנית ביהכ"נ חדש

א אין סותרין ביהכ"נ כדי לבנות ביה"כ אחר ואפילו יפה הימנו, ואפילו ביהמ"ד, שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחר (ואפילו גבו כבר את המעות ואפילו הקורות והאבנים וכל צרכי הבנין מוכנים, ג'כ אסור דילמא מתרמי להו פדיון שבויים ויצטרכו למכור) ואפילו יש להם מקום להתפלל, אלא בונים את ביהכ"נ החדש כולו תחילה ואח"כ סותרים את הישן (ש"ע קנ"ב ומשנ"ב וביה"ל).

ב גם כשביהכ"נ שמתפללים בו הוא רק מקום ששכור להם זמני, אסור להם לעזוב את המקום הראשון עד שישכרו תחילה המקום האחר (משנ"ב).

ג כשמתחיל לבנות את הביהכ"נ החדש וחסר אבנים אסור ליקח מהביה"כ הישן לבנותו בחדש דחיישינן שיארע אונס, ואפילו בדאיכא דוכתא לצלויי (רמ"א ומשנ"ב).

ד כשיש כמה בתי כנסיות בעיר נחלקו האחרונים אי שרי לסתור ביהכ"נ ע"מ לבנות חדש דהרי יש להם ביהכ"נ להתפלל, דעת הט"ז והא"ר והגר"א להתיר ודעת המג"א לאסור, ובביה"ל נוקט להקל כט"ז והנ"מ כשבביהכ"נ האחרים יש מקום להכיל את כל המתפללים של אותו ביהכ"נ. (ובספר מעיל צדקה להגרי" בלוי מסתפק בזמננו שיש לכל עדה וחוג ביהכ"נ משלו אם חשיבי שאר הבתי כנסיות כביהכ"נ חילוף זה).

ה אם רצו להרחיב את ביהכ"נ, צריך קודם לבנות את הקיר החדש ואח"כ לסתור את הקיר הישן, והיכא דא"ל להרחיבו מבלי לסתור את הביהכ"נ כתב ביה"ל דלרמב"ם ולתשב"ץ אסור ולרא"ש שרי וע"ש בארוכה.

ו ביהכ"נ שחרבו יסודותיו או שנוטים כתליו ליפול או כשגזרה המלכות לא להתפלל בו, סותרים אותו מיד אפילו ליכא דוכתא לצלויי ומתחילים לבנותו מהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר חרב (ש"ע, משנ"ב, ובביה"ל מביא מהריטב"א במגילה דגם בדאיכא תיוהא אינו שרי לסתורו אלא מדעת הפרנסים).

ז כשאנשי העיר העתיקה מקומם למקום אחר ונשאר ביהכ"נ לבדו, מותר לסתורו וליקח את אבניו ולבנותו בתוך המקום החדש, אבל צריך שיתחילו מקודם לבנות את המקום החדש ואח"כ יקחו את האבנים מביהכ"נ הישן לחדש (ט"ז, משנ"ב).

ח כשרוצים לסתור ביהכ"נ ע"מ לבנות ביהכ"נ אחר במקום אחר, מותר לסתור את הביהכ"נ הישן דהקדושה פוקעת ועוברת למקום החדש (חת"ס ח"א, וש"ת מנחת שלמה ח"ב סימן ד' אות יט) ובמנחת שלמה מביא ד"א דאין לסתור אא"כ זהו צורך הבנין החדש כדוגמת שמאפיל על החלונות או שצריכים את המקום בשביל לעשות מדרגות, וכתב דטוב לומר כשמתחילים לבנות את ביהכ"נ החדש שהקדושה של הביהכ"נ הישן תפקע לביהכ"נ החדש.

ט לענין האבנים של הבנין הראשון דעת המג"א שהם נשארו בקדושתן, והמשנ"ב בסימן קנ"ג ס"ק מ"א כתב דמותר להשתמש בהם ולהוציאם לחולין ע"פ שבעה טובי העיר ובמעמד אנשי העיר, ובשעה"צ שם, דלא כמג"א. ע"ש.

י ולענין המקום של ביהכ"נ הקודם, יעשה גדר סביבו שלא יבואו לזלזל שם (משנ"ב קנ"א סק"ל).

(הדברים נכתבו ע"י י. ס. כולל חז"א)

קוראים כותבים

לו בציון ותנור לו בירושלים וכו'. ובשלמא במדבר מובן מדוע פתח הגיהנם נמצא שם אך צ"ב מדוע דווקא בירושלים נמצא פתח הגיהנם. אבל להנ"ל מבואר שבמקום קדושה היודע איך להתנהג שם מתרומם ע"י אך מי שלא מתנהג שם כראוי נופל ע"י ביה"כ.

והנה בברכות דף ח' איתא אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחו"ל לא, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו וכו'. ומאידך איתא בשבת דף ל"ב. תניא רבי ישמעאל בן אלעזר אומר בעון שני דברים עמי הארצות מתיים וכו' ועל שקורין לביהכ"נ בית עם (לשון ביזוי שמתקבצין בו הכל, רש"י). **וזה ג"כ כנ"ל שאם אדם יודע איך להתנהג בביהכ"נ זוכה לאריכות ימים**, אבל אם הוא לא מכבדו הרי הביהכ"נ גופא גורם לו קיצור ימים. **ועתה שזכינו לחזור לביהכ"נ עלינו להתעורר לקיים את ההלכות של כבוד ומורא ביהכ"נ**, ולדעת היראים החיוב מורא בו הוא מדאורייתא.

סיפור השבוע

רש"מ 900, הער"ד ניסה להצטדק שברור שלא היה מגיש תלונה על סכום של פחות מאلف שקל, אך טענותיו לא התקבלו אצל השופט, **ובס"ד ניצלתו 90% מהתביעה**. הקב"ה הראה לי 90% הצלחה במשפט אבל למעשה זה 100% של הצלחה **לראות עין בעין איך שבזכות הקבלה הזאת הקב"ה עושה שגם ער"ד מלומד משמיט אפס' בתביעתו לבית המשפט**, מכאן נתחזק כולנו בתוספת שמירת קדושת ביהכ"נ ונזכה לראות ביצועה ה'.

*****

איש עסקים ניהל מפעל גדול, הוא נהג להתייחס בבוקר לפני התפילה לשאלות דחופות שהתעוררו במפעל (נגד ההלכה!!!).

כעבור זמן כאשר למד את הגמרא בברכות יד. א"ר אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנה' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, קיבל על עצמו שלא יעסוק בשום עניין קודם התפילה. **כבר למחרת** הגיע הניסיון הראשון, המנכ"ל על הקו, המנכ"ל !! אולי הקבלה שלי לא כוללת אותה? - חשב האיש, אך מיד הוא התעשת והחליט "אני לא עונה" - ויהי מה, המנכ"ל לא הרפה, מתקשר שוב ושוב.

כאשר הסתיימה התפילה חזר מידועינו אל המנכ"ל והלה אומר לו יש לך מזל יותר משכל. "לא מזל - אלא תפילה" עונה האיש - מה העניין?

ובכן הגיעו לכאן הבוקר נציגי מס הכנסה וביקשו לבדוק תיקים, אמרתי שפתיחת תיקים היא בסמכותו של בעל הבית, מיד אתקשר ואזמין אותו לכאן. אך לא ענית, ארבעים דקות הם המתנינו ונמאס להם, הם ביקשו לראות חוזה שכירות של המקום, עיינו בו והפליטו נראה תקין, עזבו את המקום ואף נתנו אישור שהכל תקין. הוא נזכר שלפני שמונה חדשים קרה כדבר הזה ואז כהגיע למפעל, הנציגים החזיקו אותו עד חצות ורק אז רץ לחסוף תפילת שחרית.

ועוד ברצוני לספר סיפור ששמעתי מבעל המעשה, שקיבל ע"ע לא לדבר בביהכ"נ כלל וכלל גם שלא בזמן התפילה. וכך סיפר הרב י. י. ר. ה"ו לפני מספר שנים פניתי לעורך דין לצורך ענין מסוים (סידור בניה וכדו'), ובסופו של דבר ה'יועץ' נתהפך ל'דועץ', הער"ד הגיש נגדו תביעה של 9000 שקל.

החלטתי שאני מקבל ע"ע בל"ו לא לדבר בביהכ"נ כלל גם שלא בזמן התפילה, ושבזכות חיוזק זה יהיה לי הצלחה במשפט. בהתחלה זה לא היה בכלל קל ואפילו מאוד קשה ובמיוחד שאני מדרך תיירים בבתי כנסת עתיקים ב'צפת', וכיון שהחלטתי לא לדבר בביהכ"נ, א"כ אני מוכרח להסביר לתיירים את כל המידע על ביהכ"נ טרם היכנסנו בו, וגם כשאנחנו נכנסים לביהכ"נ באימת כבוד 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו' **אינני מדבר כלל ורק מסמן באצבעי לתיירים על מה שהסברתי להם קודם כניסתינו**, דבר שאינו פשוט כלל וכלל.

והנה יום המשפט הגיע, ואני בתקוה שהתחזקותי בשמירת 'קדושת ביהכ"נ' תעמוד לי לזכות במשפט. והנה אני רואה שהענינים מתחילים להתנהל לרעתו, ואז אני מתפלל בלחש לרבש"ע שיציל אותי בזכות התחזקותי בשמירת ביהכ"נ. השופט מתחיל להקריא את הפסק דין, ואני שומע שהוא מדבר לרעתי, **אך לפתע השופט מודיע את סכום החיוב והשופט מקריא 900 במקום 9000**, השופט השמיט ספרת אפס אחת, לאחר עיון במסמכי התביעה התברר שהער"ד הוא זה שהשמיט (בטעות) את הספרה 'אפס', ובמקום 9000

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלפיים ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו ולבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 | לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 y0527176420@gmail.com

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון לג

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכה

קריאת שמע על המטה חלק ב'	יודי	הריני מוחל	ברכת המפיל	סיון תשפ"ג
עבר כל יומא כריק למצדק גופיה מה לעזר בהוא יומא ואי כריק יעשה מיד תשובה עליו קודם שישק, וזכר חסד נח דף לו ע"א	[הוא צר נס לאיתרחק ליה תרי ניסין] א"ל הוא צר נס כל יומא לך אשלים לי צר נס ציטא בעלמא ללא אחפייסנא צהדיא ומחילנא ליה, וכו' אי לא יכילנא לאתפייסא צהדיא לא סליקנא לערסי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דמאערו לי ולא חייסנא כל יומא לארא ציטא לאשלים לי, [זכר מקץ דף רל ע"ב]	הנכנס לזמן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע ואומר צדק המפיל חזלי שניה וכו' צ"ה המאיר לעולם טולו ככדורו, [צרכות ס:]		

מקורי וביאורי התפילה

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמח"ס ברומז של עולם

יודי קודם השינה

ענין הוידוי מובא במג"א (סי' רל"ט ססק"ז) והביאו המ"ב (שם סק"ט) וז"ל "כתבו הספרים שבליילה קודם השינה נכון לאדם שיפושפש במעשיו שעשה כל היום ואם ימצא שעשה עבירה יתודה עליה, ויקבל על עצמו שלא לעשותה עוד, ובפרט בעונות המצוים כגון חניפות שקרים ליצנות לשון הרע וכן עון ביטול תורה, צריכים בדיקה ביותר", ע"כ.

וכתב הש"ח הק' דיש ד' זמנים של תשובה, א] בסוף ביום, ב] בסוף השבוע בע"ש, ג] בסוף החדש ביו"כ קטן, ד] ובסוף השנה. וכל שמקדים את תשובתו היא נתקבלה לפני ה' יותר בקלות. והתשובה בסוף היום מעולה שבכולן מפני שעדיין לא נרשם למעלה כלל, [הובא בח"ח זכר למרים פכ"ה].

רבש"ע הריני מוחל

כתב המשנה ברורה (ר"ט ס"ק ט') "גם ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו ובזכות זה האדם מאריך ימים [מגילה כ"ח ע"א]".

וז"ל הגמ' שם "שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה, במה הארכת ימים, א"ל לא עלתה עמי קללת חבירי על מטתי". ופ' בס' ראש יוסף (לבעל הפרי מגדים) "קללת" לשון זלזול (ע' בראשית ט"ז ד'), ור"ל שלא עלתה הקלות בכבודו עמו כשהלך לישון, אלא מחל לו קודם.

והמהרש"א דקדק דלא מחלו מיד, אלא המתין עד לערב דכל היום היה ממתין שיבא חבירו לפייסו, ועד"ז אמר דוד (תהילים ד') עד מה כבודי לכלימה וגו' שמכלימים אותי כל היום ומסיים בענין בשלום יחדיו אשכבה ואישן וגו' שאני מוחל לו, ע"כ. וכ"כ הראש יוסף שם "דהמתין עד הלילה אולי יפייסו חבירו לזכותו במצוה או ת"ח צריך להיות נוקם ונוטר שלא לזלזל בכבודו".

אמנם כ"ז להמתין עד הלילה, אבל יותר מזה היה נזהר לא היה ממתין, וביאר הראש יוסף הטעם ע"פ מה דאיתא בשבת (קמ"ט ד') כי מי שנענש חבירו על ידו אין מכניסין אותו במחיצה של הקדוש ברוך הוא ובליילה הנשמה הולכת למעלה ליתן דין וחשבון, וגם שומעת כמה דברים מחודשים למאן זוכי, א"כ אם אין מוחל הי' חבירו נענש, ורנבה"ק רצה למנוע מעצמו עונש זה, ולכן מחל לכאוי"א לפי שינתו. אמנם בפשטות משמע דהמעלה שלו הוא מה שהמוחל מרחם על החוטא כנגדו ואינו רוצה שיענש בעת שנשמתו עולה למעלה בליילה, ולכן מוחל לו לפני שישן החוטא, ועיי"ז זוכה המוחל לאורך ימים כיון דתמיד מוותר על עלבונו ומרחם על החוטא שלא יענש על ידו, וכן משמע מסתימת דברי המ"ב.

ולא יענש שום אדם בסיבתי

והגמ' שם מביא הנהגה טובה על מר זוטרא שלפני שעלה על מטתו, "אמר, שרא ליה (י"ג מארי) לכל מאן דצערן ליי". ר"ל, שהקב"ה ימחול לכל מי שציער אותי, וכעין לשון התפלה המובאת בסידורים (ומקורו בס' שערי ציון ע"פ האריז"ל) "ולא יענש שום אדם בסיבתי". וע' בלשונות של התפלה הזאת, שמפרט פירוט רב על כל האפשרויות של פגיעות שיכולות לבוא בין אדם לחבירו, ושהמתפלל מוחל על כולם ומבקש מהקב"ה שלא יענשו כלל עבורם. וזו היא מדת רחמים עמוקה.

יה"ר שלא אחטא עוד

וחלק השני של התפלה הזו שמתחלת רבש"ע וכו', כולל בו בקשה מהקב"ה לעזור למתפלל שלא יוסיף לחטא עוד, ושימחול לו על מה שכבר חטא ובלי עונשים קשים. ונראה שבדוקא תקנו את הסדר של תפלה זו כך, כי אחר שמחק מלבו רעת חבירו עליו, ואף בקש עבורו שהקב"ה לא יעניש אותו כלל, זה הזמן לבקש גם על עצמו כן, דבדואי הקב"ה ירחם עליו מאד מדה כנגד מדה.

פניני התפילה

תשובה לפני השינה

אף על פי שקריאת שמע להגן היא, ג"כ מצוה לקבל עליו עול מלכות שמים סמוך למטתו. והטעם משום דשינה א' מס' במיתה וקודם שיפטר מן העולם ראוי לו לקבל עול מלכות שמים עליו ואהבתו ויראתו ועל ענין זה נוהגים לומר וידוי שכ"מ. ויפה הם עושים כי אין האדם יודע את עתו וכמה אנשים ראינו שישכבו על מטתם ולא קמו ממנה ומה תהיה מן הנשמה ההולכת כך פתאום לפני אדוניה ולא הביאה דבר מה בידה. וע"כ ראוי להתודות וידוי כללי ופרטי מכל מה שעבר אותו היום וישאל מחילה מכל מי שציער אותו או דבר כנגדו ואם אחרים ציערו אותו ודברו כנגדו ימחול להם מחילה גמורה מלב ומנפש מחילה החלטית. וכן מצינו חסידים הראשונים שהיו עושים כן קודם שישכבו על מטתם ואומרים שרי ליה מריה לפלוני שעשה לי כך וכך, וכן ראוי לכל בעל נפש וזרע הקדש לעשות. ואף על פי שהחטא הוא גדול שהלכין פניו בריבים אפ"ה יעבור על פשע כמו שמצינו בהקב"ה רם על כל רמים שעובר על כל פשעו כמה וכמה פעמים ואינו מבקש אחריו ואין אנהו יתושים אפלים שפלים מבקשים אחר אנשים אחים כולנו בני איש א' ואולי גדולים וטובים ממנו להנקם על פשעיהם ולנטור איבה חלילה חלילה לזרע אברהם אב הרחמים לעשות כדבר הזה. וכן דהע"ה ביושר דרכו היה משבח עצמו על המדה הגדולה הזאת ואמר אם גמלתי שולמי רע וכו'.

סדר היום, סדר ק"ש על מטתו

עבודת הכנה לשינה

הכון לקראת אלוקיך ישראל, בכל לילה בלכתך לישן. זכור כי היא מיתה הקטנה מזכירך המיתה הגדולה האמיתית, והסתכל בכל המעשים שעשית באותו יום. ואם יש בהם רעים התודה עליהם, שכן דרך המומתין, מתודים. ותקבל עליך עול מלכות שמים בקרית שמע שעל המטה להעלות נשמתך באחד. ואח"כ הפקד רוחך בידו יתברך בפסוק 'בירך אפקיד רוחי', בענין המיתה האמיתית שנאמר בה (קהלת י"ב ז') 'והרוח תשוב אל האלוקים וגו'.' אמנם, עתה המיתה הקטנה תנה לו בתורה פקדון להחזירה לך חדשים לבקרים לפגרים מתים. ושכב באימה וכיראה, כי הנה רוחך עולה לתת דין וחשבון ליוצרך, על כל מעשיך ודבורך ומחשבתך ביום ההוא. ולכן אל תפנה לבך בדבור או בהרהורים בטלים עד אשר תישן ותרדם בפחד הנוכח. שערי קדושה (ח"א ש"ו)

ביאורי התפילה - ברכת המפיל

פרוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶּךָ הַעֲלֵם, הַמְפִּיל - פי' הגר"א (אמרי נועם ס:) דאכילה ושתיה לא בא לאדם ממילא אלא הוא צריך לעשות מעשה לאכול ולשתות, אבל השינה בא לאדם ממילא. וזהו לטובתו שאם לא היה האדם ישן מיד היה כלה. וכ' בספר המכתם (ברכות ס:) דהטעם דאשר יצר וברכת המפיל תקנו חז"ל במטבע ארוך ופותחת והותמת בכרוך, שבשניהם הם דברים הכרחיים לגוף שא"ל לחיות בלעדיו, הוצאת הפסולת "א"א להתקיים וכו'", וה"נ "חוק קבוע לגוף לפי טבעו ומנוחה ומרגוע מיגיעו, מלבד התועלת המגיע בו מעכול מזונו, כמו שהכין הבורא יתעלה". חֲבִלִי שִׁנָּה עַל עֵינַי - פי' האבודרהם א' 'חבלים' פי' חלקים, ור"ל חלקים מחלקי השינה, ומלישנא דקרא (תהלים טז, ו) "חבלים נפלו לי בנעמיים", וכתוב בתורה אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי (אבודרהם). וכפשוטו הכוונה לחלקים של השינה עצמה, (ואמרו חכמי הגוף שהשינה מורכבת מה' שלבים, שלכל אחד יש חשיבות משלו ועוזר לבריאות הגוף. במשך שינת הלילה עוברים 4-6 מחזורים של 5 שלבים אלו, אורכו של מחזור שינה שלם הוא כ- 90-110 דקות). אולם רבנו מנוח ביאר דקאי על החלקים של סיבות השינה וז"ל "כי סבות השינה רבות בסבת אד עולה מבשול המאכלים אל המוח ולקרירות המוח יתעבה שם ויסגור מקורות העינים והחושים, או בסבת המוח שיהיה עבה וקר יותר מדאי ומרוב היגיעה, ותהיה ג' השינה מפני הרעב, וכן מפני קרירות הזמן, וכן מפני חולשת החום הטבעי". והעיון תפלה (אוצה"ת) הק' ע"ז דהר"ל ליעקב חֲבִלִי בפתח. ב' האבודרהם הביא י"מ חבלי שנה כמו (הושע יג, יג) חבלי יולדה, שכשארם עומד זמן רב ואינו ישן חבלי שינה וצירים אוחזין אותו. וע"ז נופל לשון 'המפיל' דהיינו בע"כ, כדאמרין בגדרים (טו). הנשבע שלא יישן לג' ימים מכין אותו לאלתר, דא"א שלא ישן ג' ימים. ג' הר"י בר יקר הוסיף עוד פשט כע"ז, כמו חילות וגודים הרודפים האדם, כך חילות השינה וכן "אפפוני חבלי מות". ותנומה על עפעפי. ע' מש"כ בברכת המעביר שנה, בביאור הב' דברים שנה ותנומה. וְיִהְיֶה רִצּוֹן מְלַפְּנֶיךָ, ה' אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - השלמי צבור (סי' מ"ו) העיר על הנוסח בלשון יחיד, מ"ש מ"הר"צ שתרל"ג בתורתך וכו'" בבוקר דאומרים בלשון רבים כדי להשתתף עם הציבור. וכתב הש"צ דמצא באמת כאן נוסח לשון רבים בספרים המדוקדקים. [וע' בגליון ל"א מה שהארכנו בזה]. שְׁתַּשְׁפִּיעֵנִי לְשָׁלֹם - ע"ש (תהלים ד, ט) "בשלום יחדיו אשכבה ואישן" (אבודרהם). וְתַעֲמִידֵנִי לְשָׁלוֹם - מילים אלו ליתא בגמ' (ברכות ס, ב), אבל הובאו בטור [וכ' נוסח ספרד] וְתַעֲמִידֵנִי לְחַיִּים [טובים] וְלְשָׁלוֹם, וכ"ה באבודרהם, וביאר, דב' לשונות אלו כולל שמירת הנשמה והגוף, אמר לְחַיִּים על הנשמה שכשארם הולך לישן היא כמת ומפקיד נשמתו ביד הקב"ה ומחזירה לו בבקר והרי כאלו החייהו (ב"ר ע"ח ס"א). ואמר לְשָׁלוֹם על הגוף שבבילה ימצאו נוקים ופגעים רעים יותר מביום והוא מתפלל שיעמידנו שלם בגופו. [ותן חֲלָקִי בְּתוֹרַתְךָ - ע' למטה. נוסח זה עד 'ואל יבהלוני וכו' הוא בגמ' לפנינו, אבל כתב הטור שהוא הוספת רב עמרם גאון, וליתא בכמה ראשונים. וְתַרְגִּילִי לְדַבֵּר מִצָּנָה - הק' הר"י בן יקר דלשון 'תרגילי' מורה על רבוי מצוות וא"כ למה אומרים "דבר מצוה" בלשון יחיד, דיותר ראוי לומר לדבר 'מצוות', ות' ע"פ המדרש רבה (חיי שרה ס"ג) "בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך, ר"י אומר אם בא עני אצלך בשחרית תן לו, בערבית תן לו, שאין אתה יודע איזה מהן הקב"ה כותב עליך הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". והיינו שלא יאמר האדם שכבר יצא י"ד במצוה זו פעם אחת היום, אלא יחזור ויעשה מצוה אחת הרבה פעמים שאין אתה יודע וכו'. וְאֵל תַּרְגִּילִי לְדַבֵּר עֲבָרָה - גם הכא ביאר הר"י בר יקר הלשון יחיד "לפי שיש לדאוג יותר שלא יתרגל לעבירה אחת ח"ו מלהתרגל בעבירות שונות פעם אחת, שאם עושה עבירה מסוימת כמה פעמים אז נעשית לו כהיתר כדאמרין ביומא (פו, פו). כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, ואין יוה"כ מכפר". וְאֵל תְּבַאֲנֵנִי לֹא לִידֵי חֲטָא וכו' [ואל יבהלוני רעיוני וְחֲלֹמוֹת רָעִים וְהַרְהוּרִים רָעִים - כלומר שלא אבא לידי הרהורי עבירה אפילו בחלום, (אבודרהם). והוסיף רבנו מנוח דאמרין (ברכות נה:) דאין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו". [וע' ברוקח בברכת מודים שביאר ענין זה "כי בכל לילה נותנים לך יצירותיך נשמתם ואז אומרת לך כל פעולותי אשר פעל, וחולם מה שהירהר ביום, להודיע לבני האדם כי הוא בוחן כליות וחוקר עשתנות הלב]. א"נ כשיקץ באמצע הלילה לא יבהלו הרהורי עבירה. וְתַהַא מַשְׁתִּי שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ - פרש"י (ברכות ס:) שלא יהא פסול ורשע בורעי. וכתב המטה אפרים (תרי"ט ל"ג) שיחשב שמתחנן על בניו שיהי' יראי השם ובעלי מדות טובות עוסקים בתורה ובמצוות לשמה כי אז הוא באמת מטתו שלימה. וזה כעין בקשת יעקב אבינו (בראשית כ"ח כ"א) אם יהיה אלקים עמדי וכו' והיה ה' לי לאלקים, פרש"י, שיחול שמו עליו מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בורעי. ע"כ. וְהָאֵר עֵינַי פֶּן אֵישָׁן הַמָּוֶת, כלומר שתחזיר בי נשמתו ולא תהא שנית שינת עולם, (אבודרהם). כִּי אֵתָהּ הַמָּאִיר לְאִישׁוֹן בַּת עֵיִן - ר"ל שכשארם חפץ מאד לישן מחשיך אישון בת עינו. וכשיישן הרבה ומקיץ מאיר אישון בת עינו (אבודרהם). וע"י שינה נתחזק מאור העין (פנ"ג א"א רל"ט ג'). ויש ב' פירושים במלת "אישון". א' השחור שבעין שהאור תלוי בו ועל שם שחורותו הוא קרוי אישון לשון חשך, (רש"י תהילים י"ז ח'). ב' נקרא אישון לפי שנראית בו צורת איש, והוא ו' והנו"ן להקטין, לפי שהצורה היא קטנה, (רד"ק שם, ורבנו מנוח). פָּרוּךְ אַתָּה ה', הַמָּאִיר לְעֹלָם בָּלוֹ - שמעמידם ממסתם לאור יום ללכת אל עסקיהם. (אבודרהם). בְּכַבּוּדוֹ - כתב העיון תפלה שהוא ע"ש הכתוב (יחזקאל מ"ג ב') "הארץ האירה מכבודו". ולפי"ז הכוונה הוא דכבוד הקב"ה מאיר בארץ, ו'בכבודו' היינו 'עם כבודו'. וחתומת ברכה זו צ"ב, דאינו מענינו של ברכה, והמהרש"א הרגיש בזה וכתב "ולפי שאין הנאה במאור עינים בחושך לילה מסיים ביה בא"י המאיר לעולם כו'". וכפשוטו צ"ל [לפי הנוסח בגמ' לפנינו (ג"ס)] שהוא חתימה על חלק שני של הברכה שהוא חלק הבקשות, ומייד ביה "והאר עיני פן אשן המות", וע"ז קאי החתימה שהוא ג"כ מענין הארה, שהקב"ה יאיר עיניו ע"י מה שמאיר אור בכל העולם.

התעוררות התפילה

ברכת המפיל

הרב מרדכי פוטאש שליט"א

כוונת ברכת השינה

ברכה זו נחשבת מהמאה ברכות שתקנו לכל אחד ואחד לברך כל יום, וכמבואר ברמב"ם ובמ"ב (סי' מ"ו סק' י"ד), ולכן אין לזלזל ח"ו כלל בברכה זו. וכתב האבודרהם "אנו מברכין על השינה מפני שהיא מצרכי בני אדם כדאמר' בב"ר (פ"ט ו) אמר רבי שמעון בן אלעזר והנה טוב מאד זו שינה. וכי יש שינה טובה מאד לא כן תנני' יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם אלא מתוך שאדם ישן קימצא עומד ויגע בתורה". וכתב רבנו מנוח "שבכרה זו היא הודאה לשם שאע"פ שסבות השינה ידועות, לפעמים יתקבצו רוב הסבות באדם ולא יוכל לישן לפי שהבורא יתברך אדון הכוחות והטבעים. ולכן משבחים ג"כ על מה ש'מאיר לאשון בת עין' כי כאשר השי"ת סיבת השינה כן הוא סיבת התעוררה". ויש להתבונן בה היטב, על הטובה הגדול של השינה שנשפעות מאת הקב"ה בעצמו, דאיתא בשו"ט (תהי' כ"ה ב') "שנפשו של אדם יגיעה עליו ושחוקה, וכשהוא ישן הוא יגע ומשלים נפשו ונפקדת ביד הקב"ה, ולשחרית היא חוזרת לגופו בריאה חדשה", וא"א לאדם לחיות ולתקפד כראוי בלי שינה שצריכה לו, ולכן יש להודות לו ית' ולברך בכל לב על הטובה הגדולה הזאת.

והאר עיני פן אישן המות

ומסיימים, והאר עיני פן אישן המות, דתמיד תקנו לחתום מעין הפתיחה, והרי הברכה פתחה בענין העינים, והא דמבקשין 'פן אישן המות', פי' המהרש"א ע"פ מה דאיתא בגמ' (ברכות נז:) ששינה נחשבת כאחד מס' במיתה הסופית. ונדר"ל דלכן יש לבקש שאזכה לקום ממיתה זו ושלא תבואני במות סופית ח"ו, דהרי צריך האדם לעורר רחמים על עצמו תמיד, כי אין שום דבר מונח בידו ובכחו כלל, וכ"ש עצם החיים שעליו אמרו (ילק"ש תהלים קי"ג) "על כל נשימה תהלל קה".

המאיר לעולם כלו בכבודו

ובחתימת הברכה משבחים הבורא ית' בא"י המאיר לעולם כולו בכבודו. ויש לתמוה על חתימה זו, דלא הוי מענין הברכה של השינה. ואולי, כיון דבבילה שורה חשך בעולם ולא רואים גילוי אלקות כבבקר שעליו תקנו לברך המאיר לארץ ולדורים עליה ברחמים וכו', לכן צריכים להזכיר ולשבחו ית' דמי' דבאמת גם בלילה כבודו מאיר את כל העולם כולו באור מדת חסדו, והמתבונן בזה היטב יוכל להבחין באורו הגדול ית' גם בלילה.

ביכלתו של האדם להשיג בעוד הנשמה מחוברת בגוף, גם אחר כל היגיעה והעמל מצד הגוף, שהוא מסך המבדיל, מגלין לו בשינה שהיא מופשטת אז מן הגוף, ולבושת בלבוש העליון הנקרא חלוקת דרבנן". וכ"כ הגר"א במשלי (י"ט כ"ג) "והענין שנתן הקב"ה לאדם בטבעו שיישן, כדי שתעלה נשמתו לשיבה של מעלה, ושם מגלין לה רזי תורה, מה שא"א לאדם ללמוד בשבעין שנה לומד שם בשעה אחת, וכו'". ע"ד הרמז י"ל"פ ע"פ מש"כ ר' אברהם אחי הגר"א במעלות התורה "גם פי' ובשכבך, כשאתה שוכב על מטתך, תהא מחשבתך משוטטת בתורה. והשינה נקראת נפילה, כמש"כ "ויפל ד' תדרמה" (בראשית ב, כא), וכמש"כ "ותדרמה נפלה על אברם" (שם טו, יב). וע"י התורה שיחשוב על משכבו ומטתו אז תהפך הנפילה לקימה. וכאיתא בגמ' (ברכות יד) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות". ועפ"י י"ל"פ להפליא המשך הברכה שתשכיבני לְשָׁלוֹם, ותַעֲמִידֵנִי לְחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם, וְתַן חֲלָקִי בְּתוֹרַתְךָ שהכוונה הוא דהשכיבה בעצמה יהפוך להעמדה ע"י התורה - שהולך לישון עם מחשבות המשוטטות בתורה.

וְתַן חֲלָקִי בְּתוֹרַתְךָ - הצל"ח הקשה למה אנו מתפללים ע"ז עכשיו כשהולכין לישן ולא הולכין ללמוד. ויש ליישב בכמה דרכים.

ע"ד המוסר הצל"ח תירץ משום דכתיב והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח'), והחיוב על האדם לעסוק בתורה ובמצות תמיד בכל עת, ובשעת שינה האדם בטל מתורה ומצות, אלא שהוא דבר הכרחי להאדם מצד שהוא אדם, לכן שלא יחשוב כאילו הוא פורק מרצונו עול התורה מעליו, ולכן מתפלל אז באותה שעה ותן חלקנו בתורתך וכו'.

ע"ד הקבלה העיני שמואל ת' דהדבר ידוע דבזמן השינה הנשמה עולה למעלה, ואם זכתה מכניסין אותה לשיבה של מעלה ולומדין תורה עמה, ואם לא זכתה דוחין אותה לבר והשדין מטעין אותה בדברי שוא, וזה שאנו מבקשין בעת שהולכין לישן וכו'. ובאמת גילה לנו הגר"א שזהו כל תכלית השינה, כמש"כ בהקדמת ר' חיים וואלינר לפירוש הגר"א לספרא דצניעותא "ומרגלא בפומיה [הגר"א] היה, דכל ענין השינה לא בראו ית"ש רק לזה התכלית, שכל מה שלא תהיה

תפילה כהלכתה

הרב אלחנן ברנר שליט"א בעמ"ס נתיבות הברכה

הלכות ברכת המפיל

האם חיישינן שמא לא יישן

איתא בגמ' (ברכות ס:) "הנכנס לישן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע. ואומר ברוך המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשכיבני לשלום וכו' בא"ה המאיר לעולם כולו בכבודו". ויש ב' נידונים בדברי הפוסקים בענין ברכה זו. א] האם יש חשש ברכה לבטלה באופן שחושש שמא לא יוכל לישן. ב] האם יש לחשוש להפסק בין הברכה להשינה.

הפוסקים [שכנה"ג וא"ר (סי' רל"ט)] מביאים קושית הברכה אברהם (דורו של הבית יוסף, ח"ד סי' קס"ו) מדברי התוס' והרא"ש בברכות (יא:) שהקשו למה לא תיקנו ברכת לישב בסוכה לפני השינה. וכתבו ב' תירוצים א) ר"ת תירץ דברכת לישב על האכילה פוטרנו. ב) הר"י תי' דחיישינן שמא לא יוכל לישן. והקשה הברכה אברהם על תי' השני, דאיכא היכי תיקנו ברכת המפיל, הא איכא למיחש שמא לא יישן. והברכה אברהם כתב ע"ז ב' תירוצים. (וכדאי להעתיק כל לשונו במילואו כדי להבין היטב כוונת דבריו).

א) ברכת המפיל היא ברכת הודאה על טבע השינה ההכרחית לקיום האדם, דא"א שלא יישן ג' ימים, איכא זאת הברכה תתקיים עכ"פ תוך זמנה שהיא ג' ימים, [ולא יחזור ויברך אותה פעם שנית], אבל בברכת לישב בסוכה שמא יהיה מצטער ולא יוכל לישן כלל בסוכה וישן חוץ לסוכה כדין מצטער פטור מן הסוכה, והו"ל ברכת לישב בסוכה ברכה לבטלה. [וכ"כ הראב"ד (הובא בספר הבתים)] דמה"ט אינו מברך על שינת יום "לפי שאינו מברך אלא על מנהג העולם ועל סדורו".

ב) יש לחלק בין ברכת המצות כברכת לישב בסוכה לברכת השבח כברכת המפיל, דברכת השבח יכול לברך אותה על מנהגו של עולם כברכת הנותן לשכוי בינה אפילו לא שמע קול תרנגול (כמש"כ הר"ן בשם הרמב"ן בפ"ק דפסחים), אבל ברכת המצות לא יכול לברכן אם לא יעשה אז המצות, ומש"ה חיישינן שמא לא יישן. וכמו"כ כתב המעשה רוקח דהברכה לא נתקנה על השינה אלא הוא ברכת השבח והודאה על ענין השינה, ולכן אין מקפידים לברך דוקא סמוך לשינה. [וכע"ז כתב העלת תמיד. וכ"כ הא"ר ופמ"ג (סי' רל"ט א"א סק"ג) וז"ל "ברכת המפיל, אע"ג דבסוכה אין מברכין דשמא לא יישן, כאן מברך על מנהגו של עולם כמו הנותן לשכוי בינה".

ג) ובאמת הגר"א בביאורו להל' בדיקת חמץ ביאר המחלוקת אם מניחין פתיתין לפני הבדיקה דשמא לא ימצא חמץ, דתלוי במחלוקת ר"י ור"ת אם חיישינן שמא לא יישן. ומברכת המפיל יש ראייה לר"ת. וביאר הדמשק אליעזר כוונתו, דיש מחלוקת יסודית בכל ברכה על דבר שאינו בידו כגון שינה,

דלר"ת נתקן האי ברכה על 'הולך לישן' אף שאינו יודע אם יישן. וכן לענין חמץ מברך אע"פ שאינו יודע אם ימצא חמץ. והר"י חולק דהברכה הוא על עצם השינה או ביעור חמץ, ואם לא נתקיים לבסוף הוי ברכה לבטלה.

היוצא מזה ג' דרכים בגדר חיוב הברכה. א) לר"ת ס"ל דהברכה נתקן על הולך לישן. ב) ולר"י צ"ל דשאני ברכת המפיל דישן לבסוף. ג) הוי ברכה על מנהגו של עולם.

דעות הפוסקים למעשה בגדר ברכת המפיל

דעת החי אדם

והנה ברכת המפיל הוא הראשונה בסדרה של כל ברכות השחר המוזכרים בסוגיא דברכות (ס:). והנה לדעת הרמב"ם דאין לברך שום אחד מברכות השחר אלא א"כ נהנה, כפשוטו ה"ה לברכת המפיל, דהביא ברכת המפיל יחד עם שאר ברכת השחר, ומשמע דאין לחלק ביניהם. וצ"ל כתי' קמא דהברכת אברהם דלא דמי לסוכה, דהכא לבסוף יישן. או דס"ל כר"ת דלא חיישינן שמא לא יישן וכמו שביאר הגר"א בדעתו.

אולם לפי מה שכתב הרמ"א דנוהגין כשיטת הרמב"ן והר"ן לברך כל ברכות השחר על מנהגו של עולם ואפילו לא נהנה כלל. ולכן כתב הח"א (כלל ל"ה) דה"ה לענין ברכת המפיל דאע"ג דנראה שהוא ברכות הנהנין יש לברכה בכל ענין לפני שינתו בלילה ואין לחשוש שמא לא יישן דהרי יוכל לברך על מנהגו של עולם, [כתי' ב' דהברכת אברהם], (ולענין שינת יום יבואר לקמן).

דעת הביאור הלכה

אמנם הביה"ל חולק על הח"א, דגם לפי מה דנוהגין לברך כל הברכות על מנהגו של עולם, הרי חוששין לדעת הא"ר שלא לברך המעביר שינה ואלקי נשמה בלי שינה, ומשום דנאמרו בלשון יחיד, והי"נ הנוסח הוא "על עיני וכו'". ועפ"ז כתב "ועכ"פ נ"ל דאם מסתפק שמא לא יוכל אח"כ לישן בודאי אין כדאי לכתחלה לברך".

דין הפסק בין ברכת המפיל להשינה

הנה עד השתא דברנו לענין חשש שמא לא יישן. ועדיין יש עוד נידון, אם נימא דאין אנו מברכין על מנהגו של עולם האם יש להקפיד שלא להפסיק בין הברכה לשינה.

והנה בסדר ק"ש על המטה יש ג' דיעות. א] בגמ' לפנינו "הנכנס לישן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע. ואומר ברוך המפיל וכו'". וכן הוא הסדר ברבנו ירוחם טור ושו"ע. אך משמע מסדר הטש"ע דעכ"פ שאר פסוקי דרחמי יש לקרוא אח"כ. ב] אולם המ"ב מביא דעת השל"ה [הובא בא"ר] לברך באחרונה וז"ל "כי איך יפסיק בין ברכת המפיל שהיא ברכת השינה לשינה. וכבר ידוע שאסור להפסיק בין הברכה לבין הענין שמברך עליו, ואע"ג

דשינה אין בידו ולפעמים מפסיק הרבה בעל כרחו בין הברכה לשינה, זו אינה כלום, דאונס פטריה רחמנא, ואין מחויב לתקן אלא דבר שתלוי בו". ג] דעת הרמב"ם (תפלה פ"ד ה"א) דמקדימין המפיל לק"ש, וכ"כ האבודרהם בשם רב האי והכלבו. וע' בכנסת הגדולה דהוכיח מהכלבו דליכא דין הפסק מחמת המפיל, דהרי הקדים המפיל לשמע, ואפ"ה כתב דאין לדבר ולאכול אחר ק"ש משום דכתיב אמרו בלבבכם, והובא ברמ"א לדינא. ומוכח דכל האיסור הפסק הוא רק משום ק"ש, אבל משום המפיל דאמרו קודם לכן ליכא איסור הפסק, ע"ש.

והנה בדעת הכלבו יתכן דס"ל דמברכין על מנהגו של עולם, אבל לדעת הרמב"ם בעצמו תמוה, דהרי הרמב"ם חולק על כל ענין זה לברך על מנהגו של עולם, ואוסר לברך ברכות השחר אם לא עשה אותה פעולת הנאה וכמו ברכות הנהנין דאין לברך בלי הנאה, והרי ברכת המפיל נשנה יחד עמהם, ואפ"ה היפך הרמב"ם הסדר שהוא לפנינו בגמ' לברך המפיל אחר שינה, וס"ל דיש לברך המפיל ואח"כ לקרות ק"ש, וצ"ע למה אין ק"ש הפסק בין המפיל לשינה. וכבר הבאנו (בגליון ל"ב) דברי המג"א דס"ל להר"מ דהוא משום שמירה, ולכן לא חשיב הפסק. והערוך השולחן הוסיף ביאור וז"ל "והנה זהו וודאי דאין הכוונה שאחר ברכת המפיל אין הפסק עד השינה כמו בכל הברכות שאסור להפסיק בין נט"י להמוציא וכיוצא בכו' ואף דשמע והפוסקים הם משום שמירה, מ"מ אי ס"ד דאסור להפסיק מאי מהני שהם משום שמירה. אלא וודאי דכאן לא הוי ההפסק איסור כבכל הברכות, והטעם דהא שינה אינה ביד האדם, והסברא זו כתבו בסוכה (פ"ד) הרא"ש והמרדכי דלכן אין מברכין על שינת סוכה ע"ש, וברכה זו היא חיובית על ענין השינה של האדם, ולזה אומר שיראה לקרבה להשינה בכל היכולת, עכ"ל.

אולם מדברי המ"ב (סק"ד) משמע שחולק על זה וס"ל דליכא היתר להפסיק אפילו לדבר נחוץ כי יפסיק בין המפיל להשינה, ומשמע דאיכא דין הפסק בהמפיל, ורק לענין ק"ש עצמו והפוסקים יש היתר משום שמירה. וכ"ז לדרכו אזיל שהשיג על הח"א דאינו ברכה על מנהגו של עולם, אלא על השינה שלו, וכמו דחשש שמא לא יישן, הי"נ חשש להפסק.

דעת הסדר היום סמיכות המפיל להשינה

והנה המג"א (סק"ג) הביא דברי הסדר היום [והובא במ"ב סק"ג] "לא יקרא ק"ש כשיכנס לישן אלא כשרואה שהשינה באה עליו, והביא הכנה"ג דחולק ע"ז "שיש לקרות מיד שמא יחטפנו שינה אח"כ ולא יקרא ואין לחוש משום הפסק אלא כשעושה ד"א בינתים אבל מה שיושב ודומם לא מקרי הפסק אף ששהה איזה זמן קודם שיישן". וע' בסדר היום בפנים דמבואר טעם הדבר וז"ל "דלא יקרא קריאת

והי"נ היה צריך לברך כל לילה אע"פ שאין כוונתו לישן.

ד ייתכן דס"ל דגם לתי' ברכת אברהם דלבסוף מוכרח לישן ולא יהיה ברכה לבטלה, בודאי לא יעשה כן לכתחילה. אולם בלא"ה משמע מהמ"ב דיש גם חשש הפסק, וע"ז לא יועיל תי' הברכת אברהם. ואולי גם לפי הגר"א דלר"ת לא חיישינן שמא לא יישן כיון דאינו בידו. יתכן דהיכא דיש חשש גדול שלא יישן באמת אין לברך, ורק בסתמא אמרינן דיכול לברך, וצ"ע. וע' במחזה אליהו משי"כ בזה.

ה ויש לציין דבאמת יש עוד סיבה שלא להפסיק אחר המפיל, לפי דעת הראב"ד [הובא באבודרהם ותוס' הרא"ש] ועוד ראשונים דהטעם דברכת אלקי נשמה אינו מתחיל בברוך דהוי ברכה הסמוכה לברכת המפיל, [ע' בגליון ח' משי"כ בזה], ולפי"ז אין להפסיק ביניהם כמש"כ הראשונים דמה"ט אין להפסיק באמצע פסוקי דומרא, [וכן מבואר מקושית האבודרהם על הראב"ד, ע"ש]. אולם למעשה אין

א וכן מתבאר מדברי האשל אברהם (בוטשאטש, סי' רל"ט) דאף אם נימא דהברכה לא ניתקנה על מנהגו של עולם, מ"מ הברכה ניתקנה על ההכנה לשינה, ולכן אם הכין עצמו לשינה ולבסוף לא נרדם, לא זה ברכה לבטלה. שכתב וז"ל "משא"י כשהיה זמן לשינה ולא הגיעה עליו, וכי כשאני יכול לישן אח"כ כלל תהיה הברכה לבטלה, והרי רוב העולם מברכים גם כשאין ודאי שיוכלו לישן אז, אלא שהברכה נתקנה על ההכנה לשינה".

ב וגם לדעת התוס' והרא"ש דהברכות שתיקנו משום הנאתו אין לברכה בלי הנאה, כיון שלא נמנו ברכת המפיל לאחד מברכות אלו, מבואר דנכלל ברכה זו בברכה שתיקנו על מנהגו של עולם.

ג ולכא"ז צ"ב, דאם נימא דהברכה היא על מנהגו של עולם, איכא אמאי מי שאין כוונתו לישן בלילה לא מברך ברכה זו, דמאי שנא מברכות השחר שמברכים על מנהגו של עולם כל יום אפילו לא נתחייב,

עומק התפילה - ברכת המפיל

הרב אוריאל שונברג שליט"א מח"ס אור צפון

חבלי שינה

הלשון "חבלי שינה" מוסב על ההגבלות שנופלות על האדם כאשר הוא ישן, והן נחשבות כחבלים שמעצרים ומגבילים את האדם, וכפי שמצינו שבבוקר מברכים "מתיר אסורים". אמנם האבודרהם מוסיף ד"חבלי שינה" הוא מלשון "חבלים נפלו לי בנעימים" (תהלים טז), דהיינו שהחלק שנפל בגורלי הוא טוב ונעים, ולעניינו, "חבלי שינה", פירושו ההגבלות שנופלות על האדם בזמן השינה הן מתגלות לבסוף כחלק טוב [כמו שכתוב "הנה טוב מאד", זו שינה], שהרי מתוך שאדם ישן קצת הוא עומד ויגע בתורה הרבה, עת"ד. [הטעם שנחלה נקראת "חבלים" הוא מפני שנחלה בדרך כלל היא חלק מוגבל ומסוים, שנמדד על ידי חבל ובדומה לזה מצאנו שחבילה היא קבוצת פריטים שנאספו על ידי חבל].

גם הלשון של "המפיל", מבוססת על הפסוק שהבאנו לעיל "חבלים נפלו לי בנעימים". ענינו של "נפילת" נורא או נחלה ["הפיל פור הוא הגורל"] הוא הנהגה שמעל לבחירתנו השייכת לשורש נשמתנו, והיא מורידה את חלקנו לתוך עוה"ל. כמו כן השינה אינה תלויה בבחירתנו, אלא היא מגיעה מלמעלה משורש נשמתנו ונופלת עלינו.

שינה על עיני

נוסח הברכה הוא "המפיל חבלי שינה על עיני" - עיניים דוקא. והטעם שחז"ל תלו את השינה בעיניים אינו רק בגלל שסוגרים

את העיניים בשעת השינה, אלא שהשינה קשורה לעיניים בעצם, שהרי כוחן של העיניים הוא כח ההשגחה והשליטה על מצבנו. ולכן במשך היום קִשְׁשָׁל האדם ונשמתו שולטים, הם מאירים את עיני האדם להשיג על עצמו ועל סביבותיו [גם עור יש לו את היכולת להשיג ולשלוט על עצמו ועל סביבותיו מכח עין השכל]. משא"כ בזמן שינה, כאשר שליטת השכל והנשמה מסתלקים, לא רק שהאדם אינו יכול לראות מכח עיניו, אלא שהאדם אינו יכול להשיג ולשלוט על עצמו, על מעשיו, ועל כל מה שסביבו לו.

ההבדל בין "שינה על עיני" ל"תנומה על עפעפי" הוא שבמצב של "שינה על עיני" האדם עדיין שומע מה שמדברים ואפילו יכול לענות לדברים שלא צריכים סברא, משא"כ במצב של "תנומה על עפעפי" האדם ישן עמוק ואינו מגיב לדברים שסביבו (תענית יב. יב.).

יהי רצון וכו' שתשכיבני לשלום וכו'

בזמן שינה, כשמתמעטת הארת הנשמה, האדם נמצא בסכנה מכוחות הטומאה שמתגברים בלילה, ועל זה אנו מבקשים [לפי נוסח אשכנז] שבע בקשות שונות, שלא ישלטו כוחות הרע על הגוף, והן: שתשכיבני לשלום, ותעמידני לשלום, ואל יכהוני רעיוני, וחלומות רעים, והרהורים רעים, ותהי מטתי שלמה לפניך, והאיר עיני פן אישן המות.

כי אתה המאיר לאישון בת עין

בפשטות, מילים אלו הן ההמשך לבקשה האחרונה שמבקשים "והאיר עיני פן אישן המות, כי אתה המאיר לאישון בת עין". דהיינו, אנו יכולים לבקש "האר עיני" כי אתה הוא

ש"מאיר לאישון בת עין".

אמנם יש לבאר עוד שהמילים "כי אתה המאיר לאישון בת עין" חוזרות על כל הבקשות, והוא נתינת טעם וסיבה שאנו מבקשים את כל הבקשות האלו. הביאור בזה הוא שכל זמן שהאדם ישן הקב"ה מאיר את אישון בת עינו [כמבואר בשער הכוונות] כדי שהוא לא ישן שינת המוות, שהרי האישון בת עין [השחור שבעין שבו רואים ציור של איש קטן, ועל שם זה נקרא אישון] הוא הכולל את כל הגוף [כמבואר בשער הכוונות ה"ל, דוגמה לכך שהעיניים כוללות את כל הגוף מצינו במה שאמרו חז"ל (תענית כד.) כלה, כל זמן שענייה יפות, אין כל גופה צריך בדיקה], ודרור הקב"ה מאיר ומשפיע חיים בזמן השינה כדי להחיות את האדם ולשמור עליו מכל המזיקים ששולטים בלילה ולהכנינו למחרת, ובגלל זה אנו יכולים לבקש "שתשכיבני לשלום ותעמידני לשלום וכו'" כי אתה הוא זה ששומר ומחיה אותי בתמידות מכח הארת האישון בת עין.

בנוסח ספרד [וכפי נוסח הגמרא שלפנינו] המילים "המאיר לאישון בת עין" נתקנו לפני הבקשות שבברכה ולא אחריהן כבנוסח אשכנז, אמנם גם כך הביאור הוא, שבגלל שהקב"ה "מאיר לאישון בת עין" יכולים לבקש, "יהי רצון וכו'", וכמו שכתבנו.

בא"ה המאיר לעולם כולו בכבודו

בחתומת הברכה אנו מברכים לא רק על שהוא מאיר לאישון בת עין, אלא שהוא מאיר לעולם, ולא רק לעולם אלא "לעולם כולו" הכולל גם עיני לילה, חשך, והסתרה, הכל מצטרף לגלוי של "בכבודו", בתורת חשך סיבת האור.

המשך מעמוד ג'

שמע כשיכנס לישן אלא כשוראה שהשינה באת עליו ועפעפי עיניו נאחזות לישן, כי איך יברך המפיל חבלי שינה והשינה עדיין לא באה אלא שהוא מכין לה מקום שתבא, ודאי ברכה לבטלה היא". וכוונתו מבואר דטענתו הוא מלשון הברכה "המפיל חבלי שינה", דהמשמעות הוא דמברך על השינה שהקב"ה כבר התחיל להפיל עליו, ואינו מברך רק על להבא. אולם הכנסת הגדולה השיג עליו, וז"ל "ומשכ" בעל סדר היום שהיא ברכה לבטלה, לא דיבר נכונה, שאינו מברך עתה, כלומר אינו אומר המפיל עתה חבלי שינה, אלא המפיל חבלי שינה על עיני, והוא על השינה שעתידי לישן, דומיא דהנותן לשכוי בינה, שאע"פ דלא שמע קול תרנגולא, וכן כל שאר ברכות השחר אומרים אותם, שהן על סידור העולם והנהגתו, ה"נ מברך על מה שעתידי לישן. ועוד האריך להוכיח דליכא חשש הפסק [והבאנו דבריו למעלה].

המתבאר מדבריהם דהנידון בסמיכות הברכה לשינה הוא לא משום הפסק, אלא דפליגי ביסוד חיוב הברכה, האם הברכה ניתקנה כשמתחיל לירדם, או שהברכה ניתקנה על השינה שהולך לישן?

לדינא

סדר ק"ש על המטה - המ"ב (סק"ב) הביא ג' דיעות בסדר אמירת ק"ש והמפיל. א] לברך המפיל ואח"כ שמע. ב] לקרות שמע ואח"כ לברך המפיל ואח"כ אומרים כל פסוקי שמירה. ג] אין לברך המפיל עד אחר כל הפסוקי שמירה. ומסיים, "ונראה דלמעשה

אנו חוששין לזה, דהרי אין אנו מקפידין בהפסק בין השינה לאלקי נשמה.

ו צ"ע על המנ"א ששבק השנה הראשון של הכנסת הגדולה, שהוא השנה על טעמו של הסדרה, והביא רק השנה השני, דלכאורה אינו ענין למש"כ הסדר היום אלא הוסיף הכנה"ג להוכיח עיקר הדין דאפילו מטעם הפסק בין ברכה לשינה אין חשש.

ז [נדל דברי הביאור] דאין מברכין על מנהגו של עולם, בנוי על דעת יחיד לענין המעביר שנה, והוא חידוש גדול כמו שהאריך הע"ת שם, וא"כ בודאי הוא רק לחומרא לענין לצאת ברכות אלו מהשני, או שלא להפסיק אחר המפיל לכתחילה, אבל עבר והפסיק אפילו שלא לצורך, בודאי אין לחזור ולברך, אלא סומכין על מה שביקר על מנהגו של עולם. וכ"כ הגר"ח"ק (שם).

ח וילי"ע לפמ"ש"כ דלא נתקנה על מנהגו של עולם. ולפי מה שבארנו שם דודאי נתקנה על מנהגו של עולם אלא דסו"ס אם לא יישן יצא שקר מפיו, ה"נ י"ל כן ומש"ה אין לברך שנית, אף אם יש עוד מחייב, דלא חייבו יותר ממנהגו של עולם.

ט אולם ע"פ סוד יש מהספרדים שמקפידים לברך לפני חצות, ע"י שו"ת רב פעלים (ח"א סוד ישרים סי' י"ד) ע"פ דרכו של הר"ש"ש דחצות לילה הוא תחילת היום, והיה נוהג לברך כל ברכות השחר בשעת

יתנהג האדם כפי טבעו דהיינו אם טבעו להרדם באמצע ק"ש טוב יותר שיקדים ברכת המפיל מה דאפשר ואם אין טבעו לזה טוב יותר לאחר ברכת המפיל עד לבסוף".

הפסק אחר ק"ש [לפני המפיל] כתב הרמ"א ויקרא קריאת שמע סמוך למטתו, ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מטתו, אלא יישן מיד, שנאמר "אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה". וכתב המ"ב (סק"ד) "ואם תאב לשתות או לדבר איזה ענין נחוץ נראה שמותר אך יחזור ויקרא פרשת שמע.

הפסק אחר המפיל - דעת השלי"ה והמ"ב לחשוש להפסק אחר ברכת המפיל. אולם מדעת שאר פוסקים מבואר דלא חששו לזה, כל דליכא חשש שמא לא יישן כלל. **הפסק במקום הצורך - דנו** הפוסקים בכמה שאלות של הפסק לצורך אחר המפיל, כגון אשר יצר ומעריב וקידוש לבנה וספירת העומר, וע"י בכמה שאלות להגרח"ק זצ"ל בסוף ספר אשי ישראל, [וע"ש שהחזו"א אסר לו לברך אשר יצר. אולם ע"י שו"ת התעוררות תשובה (סי' קי"ד) ובבאר משה (ח"א סי' ס"ג) דפשיטא להו שצריך לברך אשר יצר לאחר ברכת המפיל. וע"ע בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קל"א) מה שהאריך בזה]. וע"ע בספר מקור חיים שכתב דצריך לספור ספירת העומר לאחר ברכת המפיל. **אם נרדם אפילו משהו** אמר הגר"ח"ק זצ"ל (א"י שם) דאח"כ מותר לדבר. **עבר והפסיק - פשוט דאין לחזור ולברך**, דכל דברי

חצות, אפילו עדיין לא הלך לישן. אולם כתב ע"י הברכי יוסף (שם) בשם המהר"י באסן (שו"ת לחמי תודה סי' כ"א) וז"ל "יש מי שרצה לומר דע"פ הסדר אין לברך המפיל אם היה ער עד אחר חצות ואז הולך לשכב. ואין כן האמת, אלא צריך לברכה בכל זמן שהלך בלילה לישן.

י וכתב הח"א ג' טעמים א] בשלמא בלילה נתקנה על מנהגו של עולם, אבל ביום אין לברך אלא על השינה וחיישינן שמא לא יוכל לישן. ב] ועוד כיון דאסור לישן ביום כדאיתא בשי"ע סימן ד', אם כן לא שייך לתקן ברכה על זה, ואפילו למי שצריך לישן כדאיתא בשי"ע סי' ר"א, מכל מקום לא פלוג. ג] ועוד דלא שייך לומר המפיל חבלי שינה כו', דדוקא בלילה דאיבא לשינתא, משא"כ ביום שאדם מנחה בעצמו השינה.

אולם כבר קדמו הראשונים בנידון זה, ע' במאירי (ברכות ס"ע) שהביא ב' דעות בזה, והובא המחלוקת בספר הבתים, והביא שדעת הראב"ד דאין לברך על שינת היום, ואפילו ישן ביום כעין שינת לילה אינו מברך. לפי שאינו מברך אלא על מנהג העולם ועל סידורו. ומדייק ג"כ מלשון הרמב"ם "כשיכנס אדם למטתו לישן בלילה וכו'." אך הרמב"ם חולק על השיטות ונתקנו הברכות על מנהגו של עולם, וצ"ל אחד מטעמים אחרים של הח"א.

לענטער בריא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

מבית
עצמון
עצמון
מוסדות דז'יקוב

מי שהפריש מחשבה סלעים לצורך מדין הן ובא אחר והזיק המעות האם חייב לשלם

הכהן להפריש, דלפי"ו שפיר נצרך הק"ו גם לכהנים, ולמזמור דא"צ להפריש, אבל לדעת התוס' שם דחאב א"צ להפריש שפיר י"ל דהק"ו נצרך רק ללוי.

ונלע"ז בענין הוכחה נפלאה מדברי מה"ר, דהנה באמת י"ל ע"י ניסא דליכא דין הפרשה במעות מה"ר, דהנה באמת י"ל ע"י אב שפיר דהפרשה במעות מה"ר, וכדעת רש"י והרא"ש ז"ל, א"כ צ"ע גוף הק"ו, היאך ילפי' מק"ו ממה שפירו בכורי הלוים את בכורי ישראל כ"ש דהם עצמם שטורים, וצ"ע נימא דיו לבא מן הדין להיות כדיו, דהא בכורי ישראל במדבר שנפדו ע"י בכורי הלוים הוי כאילו הופרשו ואח"כ נפדו ע"י הלוים וכלשון הכתוב "פקד כל בכר וכו' בכני ישראל וכו' ולקחת את הלוים לו אני ד' תחת כל בכור בכני ישראל", וא"כ נימא דיו, וגם בכורי ההגנים הלוים נמי דאין מוציאין המעות מהם מ"מ לביע' הפרשה, מיהו זה נושא לא בירא יל האם בכבורי ישראל במדבר הוי כעין הפרשה ואח"כ פדיו, או דילמא לא היתה שם הפרשה ואח"כ פדיו, אלא התורה אמרה דבכבורי ישראל ששוי' במספרם הלוים נפדו מומלא, ולא נתיחדו בפדיון אלא היתירם על כ"ב אלף הלוים, וכנראה מסדר הפסוקים דבתחילה נבחרו ונתקדשו הלוים ואח"כ אמר הקב"ה שבוה יפטרו בכורי ישראל, וכן מסבירא, דאל"כ כיון דבהמת הלוים פטרו את שטרי חמוריהם דישאל, אב נימא דהוי כעין הפרשה ואח"כ פדיו, הוי מן הדין דבהמת הלוים שפדו הפט"ו איסורו בנאנה.

וזנה המהרי"ט אלגזי ז"ל הוציא כמה חידושי הלכות מהא דסד"ל לרש"י והרא"ש ז"ל דאין ענין הפרשה בפד"ה"ו ובענין אכחוב עוד כמה חידושי הלכות כמה שטני הש"י.

[א] חמשה אפרים ז"ל בה"ל זכיה וזנה ס"ח הקשה, דאמבאר בהבנתו ב"א ז"ל דאם חזינו דאבא לא נתן החמשה סלעים במתנה גמורה לא חל הפדיון והכהן צריך להחזיר לו דמי הפדיון, והק"י המחמ"א ז"ל לאמי דפסק המב"ם ז"ל ב"פ"ה בכבורות ה"ג דתקפו חזן אין מוציאין אותו מידו א"כ מה לו ששאה לא נתן במתנה גמורה, היפול דהכהן כאילו תקפו דאין מוציאין מידו והבן פדו, ומכאן זה העלה המחמ"א ז"ל, דדוקא בתרומות ולמנות כהונה דמקשה שהפריש נעשה ממון כהנים או תבנית בהם אלא טובת הנאה אין מוציאין מיד הכהן, אבל מעות פדיון דלע נעשו ממון כהנים, אם תקפה הכהן מוציאין מידו.

ובתב מהרי"ט אלגזי ז"ל ה"ל, דלמאי דהבין דדעת רש"י והרא"ש ז"ל דהמפריש מעות לפדיון חזן אין המעות ממון כהנים, א"כ שפיר מהני תפיסה בזה לאחר שהופרשו המעות לצורך פד"ה"ו, אבל קודם הפרשה דאין כאן ממון כהנים, אלא חובת גברא לא מהני תפיסה, וכ"כ מהמרי"ט ז"ל ב"ש"י ס"א א"כ א"כ סוד"ה ואין לומר, ובפ"ק אות י"ג ד"ה אלא כנים אכחוב, אכנס דעת התנאים ז"ל מילתא חזרת שלמה יור"ד סי' ל"ב דגם כל הפסוקי מהני תפיסה וכו' כפי חפצי פד"ה"ו, וכתב שם הרומאני אפני ליתון כוף נחשבים וכו' וזלע ליתון כוף נחשבים שפיעור חמשה סלעים וכו'.

ומדריש ז"ל נמצאנו למדים דבר מחדש, דהנה עד כאן שטענונו וזכרנו תפיסה כהנים אלא מהני דהמפריש ומקבירי דוקא כמה שטרי חמוריהם, וכן תרומות פטר חמור וכלי במתה, אבל בפד"ה"ו ש"י דסד"ל מהמרי"ט ז"ל דאם לא הפריש המעות ליכא זכות תפיסה, א"כ גם לאחר שהפריש, דהמפריש המעות נעשו ממון כהנים, מ"מ כיון דהאבי יכול לחזור בו וישלם מעות אחרות לפד"ה"ו, והמעות אינה צריכה להתקיים רק במעות אלו, וזלע שטענו.

ורווח יש לנו בחילוק זה ולישב קושיה הגרא"ו ז"ל ה"י בקובץ שיעוריהם ב"א אות כ"ז על סדרת המחמ"א ז"ל דבליכא ענין הפרשה לא מביע' תפיסה, מהא דכתב רש"י ז"ל בב"ב ס"א ב"ד"ה עד, דמנינו תפיסת כתר בראשית הגז יע"ש, והרי ראשית הגז לא שייכא בה הפרשה וכ"כ התוס' בב"ב ס"ד ד"ה עד שצבעו, ואין מהני בה תפיסה, והתל"ז ש' שתר"י, דשטני פדיון דאין חובת לית דוקא מעות אלו, ולא חל דין מסוים על המעות שהפריש, אלא

וכ' מהמרי"ט ז"ל לכאב מלוגתתם, דדעת התוס' דההפרשה בפד"ה"ו אין לה משמעות כלל, ולפיכך כיון דהאב הוא כהן ומעבכ הפדיון לעצמו א"צ להפריש דמה תועלת בהפרשתו. אבל רש"י והרא"ש ז"ל ס"ל, דגם בפד"ה"ו הפרשה מילתא היא, וא"כ כדי לפטור חיוב הכהן שחא חלל חייב להפריש ונעשו המעות ממון השטב, וממילא נוטלם האב לעצמו דכחן הוא, ועי"ש.

וקשיא לי לפי"ו קושיא עצומה, דלפי דבריו ז"ל ה"י לו להוכיח מנ"ה ערוכה דהכהן חייב להפריש, דהנה בכבורות ד' א' קאמר רבא דכהנים פטורים לפדות את בכוריהם מ"מ, אם פטור את בכורי ישראל במדבר, ק"ו שפטורו את עצמם יע"ש, והיינו דלולי ק"ו ה"א דהכהנים חייבים לפדות את בכוריהם.

והשאלה אי נימא דההפרשה בפד"ה"ו לאו מילתא היא, צ"ע למאי בעי' ק"ו, הא גם אין הכהנים חייבים, ליכא נפק"מ בזה, דבב"א אינם צריכים ליתן החמשה סלעים לכהן אחר, וככל מתנה כהונה דאין מוציאין מיד הכהנים עצמם, וליכא למימר דכהנים דנקיטו אנב לויס נתייחד לה ועקר הק"ו נצרך ללוים, הא ליתא, וכדמשמע מדברי רש"י ז"ל ד"ה ואחריו ויע"ש בתור"ה ואחריו.

ולכא למימר דנפק"מ לתפיסה, דאם תפס כהן אחר אין מוציאין מידו, דזה אינו, דפשיטא כיון דאבי הכהן הוא כהן איך יוכל כהן אחר לתפוס ממנו, אלא בעי' דלולי קרא ה"א נמי דאין מוציאין מידם לכהן אחר מ"מ חייבים להפריש, וצ"ע.

ולכא למימר דנפק"מ אם מת האב דצריך לפדות הכהן מנכסי האב, דלולי קרא ה"א מוציאין החמשה סלעים ממשות הקטן ונותנין לכהן אחר, זה אינו, דכיון דהבן הוא כהן אין מוציאין מנכסי האב אחרת אלא קטן, לא מביעא לדעת הרמ"ח ז"ל ב"ש"י מ"מ חייבים ס"ל ד"ה וכן העלה הקצוה"ש ז"ל ב"ש"י רמ"ג סק"ד דאפשר ליתן פד"ה"ו לכהן קטן, דפשיטא דכהן קטן יתום אין מוציאין ממנו מעות הפדיון, אלא אפי' לדעת התנאים ז"ל ב"ש"י רמ"ג סק"ה, דאם נאבדו החמשה סלעים מהקטן לא קיים האב מצות פד"ה"ו, מ"מ ככהן קטן לעצמו דא"צ ליתן דעת אחרת מקנה, פשיטא דאין מוציאין מידו, דזוכה מיד לעצמו.

מיהו לכאן איכא לאשכוחי נפק"מ, דהנה נחלקו רבנן בתורה ז"ל, האם אדם אחר יכול לפדות הכהן מדין זכין לאדם, דדעת החמ"ד ז"ל ב"ש"י חיר"ד סי' ל"א אות כ', דליכא דין זכין בפד"ה"ו וכו' דעת הגה"מ ז"ל ב"באח"ש ס"ל"ה והאמרי בינה ז"ל בדניי פד"ה"ו ס"ג יע"ש, אבל דעת המחמ"א ז"ל בה"ל זכ' וסו"ס ז' והור"א ז"ל בבאורא וי"ד סי' ש"ה סק"ו דאיכא דין זכין, והשאלה לפי"ו שפיר י"ל דבעי' קרא לפטור כהנים בפד"ה"ו, דלולי קרא נמי דהכהן עצמו אין מוציאין ממנו, מ"מ נפק"מ אם בא אחר וקדם את האב וקודם יום השלושים נתן חמשה סלעים לכהן אחר מדין זכין, ה"א דחל הפדיון והכהן האחר זכה בזה, דאין דהכהנים פטורים למיור מפה"ה.

והא בורכא, דפשיטא דבכה"ה ליכא דין זכין, וזכיה הוה אלא כהן, דהנה מעות לא הורוהו דבב"א ז"ל אין מוציאין ממנו ואין כאן אלא המצוה, ובדא"ה דבכה"ה האב הכהן רוצה לעשות המצוה בעצמו, וכשחאב גילה דעתו דרוצה בעצמו לקיים המצוה ליכא דין זכין, וכד"ל מהרש"ל ז"ל ב"ש"י בקדושים סי' ס"ל, וכן העלה להלכה מהמ"ם שיק ז"ל בחיר"ד סי' ש"ד, וא"כ הדרי' לקשיין, דמהא דבעי' ק"ו לפטור כהנים מוכח דלולי ק"ו ה"א דהכהן חייב להפריש חמשה סלעים ונטולן לעצמו, וליכא למימר דנפק"מ להיכא שאדם יזכה המעות לאבי הכהן וזכה יפדה את בן חמורו דין נחשב כאילו האב איקם המצוה וכד"ל הש"ך ז"ל בקוה"ב ביר"ד סי' ש"ה סק"א, דכיון דהמעות נעשו של אבי הכהן לאו כל כמיני' דהמזכה ליתן המעות לכהן אחר כיון דאבי הכהן הוא ה"י מדין מעותיו ה"י נטול המעות לעצמו, וכו'.

ושר' דיש לדחות ההוכחה, דבאמת ז"ל דהק"ו נצרך רק ללוים ואבג לויס נקטו נמי כהנים, והא דכ' רש"י ז"ל דהק"ו נצרך נמי לכהנים, היינו משום דרש"י ז"ל לענינאן אויל, למאי דהוכיח מהמרי"ט ז"ל ה"ל דבבן חלל צריך

כפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על מצות הפדיון הכהן ומצוות נתינת מתנות כהונה, והנה, פדיון הכהן אפשר לפדות בכסף ובשוקא כסף אבל אין מדין בקרקעות עבדים ושטרות.

ויש להסתפק באחד שהפריש חמשה סלעים לצורך פדיון בנז, האם המעות נעשו ממון שטב הכהונה, או דילמא כיון דליכא חיוב להפריש מעות מסוימים א"כ אין בהפרשתו כלום, דחויבא רמי אקרקפתא דגברא ולא על המעות.

ולבאר העד דבהפרשה נכנסו המעות לרשות הכהנים, נראה בעני"ה בהקדם דברי הריב"ש ז"ל ב"ש"י ק"ל"א וז"ל "ואשר שאלת למה תקנו ברכת לכהן בפדיון יותר ממשאר מתנות כהונה כשזוכה בהן, י"ל דבשאר מתנות כהונה אינו שטב הכהן כלום רק שזוכה במתנות משלחן גבוה אבל בפדיון אף על פי שאין עושה מצוה וכו' מ"מ זכה כבן ונותנו לאב בפדיונו", ולפי"ו שפיר י"ל דכיון דאבא כפד"ה"ו פדיון הכהן מוכתב שטב הכהונה, נתפסו המעות בקדושת הכהן וכנסו לשטב הכהונה.

ודגולה מזה דעת הגה"ה ז"ל הביאו הרמב"ם ז"ל בה"ל בכורות פ"ה, דבכל פדיון הכהן צריך להוסיף חמשה כדיון הקדש, ומהרי"ט ז"ל שם ע"ש הביא מדברי הכנה"ה ז"ל ב"ש"י ח"י ש"ה בשם הראהות חייב ז"ל דבפדות ביום ה' אין מוציאין חמשה סלעים אמרה תורה, אבל אם עבר הזמן ואח"כ פדאו צריך להוסיף חומש, והנה לפי"ו שפיר שייך בזה ענין הפרשה, וככל חידושי הקדש, ומבאר מדו דבכל פדיון הכהן עובר הקדושה במכור למעות אלא דאין יוצא נפק"מ למעשה כמעות הללו, ולא הוי ככפר חמור שהפדיון משקל האיסור האנה ממכר חמור.

והנה אין לפשוט הספק מהא דקיי"ל דהמפריש ה' סלעים לפד"ה"ו ונאבדו חייב באחריותו וכדאמר' בבכורות י"ב ב', ואי נימא דהמפריש החמשה סלעים נעשה ממון הכהנים אלא חייב באחריותו, ומאי שני בתרומות ומעשרות וכדו' דאין חייב באחריותו, הא ליתא, דכל גדר שהפריש קרבן ואבד חייב באחריותו אע"ג דבהפרשתו חל קדושה על הקרבן, והיינו ענינא, משום דחויבא רמי על תמי', וכן בעולת ארמי' בבכורות נ"א ב' דחייב באחריותו וא"כ דחל שם עולת ארמי' בהפרשתו.

ואין לפשוט הספק לאידך גיסא, דמהמרי"ט ז"ל בכורות נ"א א' דבעי' קרא למילף דהמפריש חמשה סלעים לפדיון בנז חייב באחריותו, ותיקשי, אי נימא דהפרשה בפד"ה"ו לאו מילתא אדון מאי ס"ל דאין חייב באחריותו, וז"ל דהנה טופא דהפרשה לאו מילתא היא ילפי' מהך קרא, ולולי קרא ה"א דכשהפריש נעשה ממון הכהן ואינו חייב אמנם אכתי יש להוכיח, מהא דלא מצינו דמי שהפריש חפץ שכולל והחפץ קיים, שוב לא יוכל ליתן ממון אחר, לכהן, ואי נימא דהחפץ שהפריש נעשה ממון השטב, היאך יכל לפדות בנז בכהן אחר או מעות אחרים, ודוחק לומר דמי שכול ליתן מעות אחרים היינו משום דנחשבו כהן החמשה סלעים שהפריש ונתן אחרים תחתיהם וכד' הקצוה"ש ז"ל ב"ש"י רמ"ג סק"ד לענין מעות עניים יע"ש, והנה בספק זה מצינו מלוגת רבנן קמאי ובהרי"ט ז"ל, ולא אוכיר אלא מקצתם ומה שיש לפלפל בעני"ה בדבריהם הק'.

מהמרי"ט אלגזי ז"ל בפ"ה בכורות אות ס"ג היא מלוגת האבסונים קיים, שוב לא יוכל ליתן ממון אחר, "איתמר כהן שנת והינן בן חלל, רב אסמא אמר הכהן חייב לתת מעות דבר בר כרז הונא אמר רב חייב לפדות את עצמו, כל היכא דמת האב לאחר שלשים דלולי עמלא לא פליגי דאין הכהן חייב לפדות את עצמו שהרי כהן אביו בפדיונו", דעת רש"י ז"ל ב"ה"ה שהרי, דהאב חייב להפריש חמשה סלעים וא"כ נטולן לעצמו כיון דכחן הוא, וכ"כ הרא"ש ז"ל המבוא בשבטמ"ק ז"ל אבל מדברי התוס' שם ד"ה הכהן, מוכח, דאין האב צריך להפריש חמשה סלעים, וכ"כ להדיא בדברי התוס' דציוניתו שהביא השבטמ"ק ז"ל.

חיובה רמי אקרקפתא דגברא, משא"כ תרומות ומתנות
הנינם דחל דין מסים על המתנות האלו, וכגון, בהפריש
תרומה דמעתה אינו יכול להפריש תרומה אחרת, וליפטר
גם דמעתה הגו, כיון דמעותיו יוכלו לכתוב דוקא גיהו זו
וכד"ה הרמב"ם ז"ל בפ"י מבכורים ה"ט, דזה דאשית הגו
אינו יכול ליתן גיהו אחת, שפיר מנתי ב"ה הפיסה.
ונהי דאם נאבדה הראשית הגו חייב ליתן גיהו אחת,
וכד"ה הרמב"ם ז"ל בפ"י מבכורים ה"ח וכדבראי שם
המל"מ ז"ל יע"ש, מ"מ אם נאבדה כל הגיהו פטור
וכד"ה המל"מ ז"ל, משא"כ בפד"ב ז"ל לדיכא חיוב על מעות
מסוימים, וגם אם אבד כל ממונו חייב ליתן מחשה סלעים
שנבאו לידו,
והנה מתנות אפרים ז"ל הג"ל הביא שם מדברי
הירושלמי בדמאי דמי שאין רוצה ליתן תרומותיו כלל
לאחד מהכתנים יכול כל כותן לתפוס תרומתו גם למ"ד
טובת מהכתנים, דהא אין רצון הישראלי ליתן תרומותיו
כלל, ותכבש שם דלפ"ז ה"ה ספק חיוב תרומה אם תפס
בין אין מוציאין מידו דאם תפס דהיהשאר אינו רוצה
להוציא תרומותיו משהו, ונהי דכדון עושה שאינו רוצה
ליתן תרומה, מ"מ יכול הלה לתפוס, וכ"ז בכבור בהמה ז' תרומות,
אבל בספק בכור אדם כיון דאין כאן חפץ בסמים
אלא מצוה דמאי על אבי הבה, נ"ל נהי דאיכא שיעבוד נכסי
מ"מ הכל תליא בחיוב המצוה וכיון דהוי ספק חיוב מצוה
ומכח הממלא"ה ז"ל מוציאין לפירות הבה, שוב אין הכתן
יכול לתפוס, יע"ש דברי מהמח"א ז"ל כי קיצר מאד בזה
ולענ"ד כוננו ד"ל כדבראנו,
ותחשת לדעת מהמח"א ז"ל דבהפריש מחשה סלעים
נעשה מחשה השבט, א"כ בספק חיוב פדיון הבה המפריש
מחשה סלעים, יהי' הדיון דמותר לכתן לתפוס, דכיון דהוי
ספק על מה הממון שהפריש אי שייך לו לא לשבט הכהונה,
שוב דמאי לספק בכור בהמה וספק תרומה דמותר לכתן
לתפוס גם למ"ד טוה"ל ממון, וכנ"ל.
ב] תוס' מהמח"א ז"ל הג"ל, דלמאי דהעלה דאם
הפריש ה"ה סלעים נעשה ממון השבט, א"כ בכל ספק חיוב
פד"ה נהי דאינו חייב ליתן ה"ה לכתן דהממלא"ה, מ"מ
הא הוי נמי ספק מצוה מדארייתא, וכיון דיכול לצאת ידי
חובת המצוה אם יפריש ואח"כ יטול לעצמו, חייב לעשות
כן, דאין לו בזה הפסד ממון.
והנה לפוס הידמא צ"ע טובא כונת מהמח"א ז"ל דמה
תועלת איכא בהפרישה, התייבט בכוח שהניח בן חלל דמפריש
ואח"כ נוטל לעצמו א"כ נתקיים בזה מצות פד"ה דכשפריש
ונוטל לעצמו והוא כותן הוי כאילו נתן המעות לשבט הכהונה,
אבל בספק חיוב פד"ה דגם אחר שפריש אין נתון המעות
לכתן ואינו נוטלם לעצמו מדיו הממלא"ה, הרי לא נתקיים כלל
בזה מצות פד"ה, וא"כ מנא יריות בהפרישה,
כרם, למאי דאיתתין בע"ה לעיל בריש המאמר מדברי
הריב"ש והבה"ה ז"ל דבפדיון חייב אינו נמי כיון קדושה
תנפסת על המעות, הנה לפ"ז שפיר יריות בהפרישה
דע"פ הקדושה מהכבוד תנפסת על המעות ואח"כ יטול
המעות לעצמו.
וקשיא לי בדברי מהמח"א ז"ל קושא גדולה, דהנה
למח"ס הוא ז"ל גופי' דכשפריש מחשה סלעים לפד"ה
נעשה ממון השבט, אבל תפס הכתן אי מוציאין מידו וכנ"ל,
א"כ הדיון נותן דבספק חיוב פד"ה ובהפריש מחשה סלעים
יכול הכתן לתפוס וככל ספק מתוך דאם תפס הכתן אין
מוציאין מידו, וא"כ הא דכ מהמח"א דבספק חיוב פד"ה
חייב להפריש דאין לו הפסד, קשיא טובא, ודדאי אית' לי
הפסד, דאם לא יפריש אין הכתן יכול לתפוס דאין כאן
השבת השבט אלא חוב של הישראלי לפדות בנו ובספק חוב
אמר' הממלא"ה, וכדאיתתו לעיל מדברי מהמח"א ז"ל גופי' כפי' פ"ג
אח"כ א"ש ויהי' ואין לומר, ובפ"ג אית' דאם נאבד אונתו, מ"מ
הפריש והמעות שייכים מספק לשבט הכהונה, הדר דינא
ככל ספק בכור וכדו' דמועיל תפיסה.
ולפיכא בכור וכדו' שנוטל זכות תפיסה לא מיקרי הפסד,
א"כ ליתא, וכדוכחונו בע"ה מ"א מהא דכתב מרן הגה"ק
משנה ז"ל בפ"ה ז"ל מהל' עדות ה"ה דראובן שתי' לו זכות
תפיסה במומן של שמועו וואו עדים ומומן לבטל הזכות
תפיסה של ראובן והזומנו אותם חייבים לשלם דגם זכות
תפיסה הוי ממון, יע"ש, ונ"ל בדידי השבטא ז"ל בספיקות לא
א] הגרע"ק ז"ל בפ"ה ז"ל מהל' עדות ה"ה דראובן שתי' לו זכות
במכירי הכונה לא מעינו רק בדבר בעין, דאך בדשעה
שאומר ליתן לאחר עדיין ליתא למתנות בעולם, מכל

מקום אחר כך כשבאו לעולם כמתי ליד כהן דמי ונותנם
לאחר עקבור, אבל בפדיון הבה דאינו דבר בעין, אף אם
מפריש זה יהיה לפדיון, מכל מקום הא אין החיוב דוקא
על סדר זה, ולא יצא מרשות נתון עד דמתי לידה דכחן,
וכמו בלוח דמדיח מעות שיהיה לפדיון החוב, לא כנסם
לרשות המלוה ולא יצא מרשות הלוה בשום דבר עד דא
ליד המלוה, אף דלא גרע המלוה ממכירי הכונה דהא
נותנתקתה האם סברת הגרע"ק ז"ל א"ש רק אם נימא
המח"א ז"ל דהפרישה בפד"ה לאו כלום הוא, אבל
לסברת מהמח"א ז"ל דבהפרישה ה"ס נעשה ממון השבט,
שפיר שייך בזה ממכירי הכונה, או דילמא, עיקר סברת
הגרע"ק ז"ל היינו מושם דליכא חיוב ליתן דוקא חפץ זה,
וא"כ גם לסברת מהמח"א ז"ל נעשה ממון השבט, מ"מ
אין החיוב דוקא על מעות אלו,
ואם נימא כהנא דהראשון, דלסברת מהמח"א ז"ל
שייך שפיר מכירי הכונה בפד"ה, יש לבאר בזה הא
דנקט מהמח"א ז"ל בפ"ה דבכורות אות' ע' דאיכא דין
מכירי הכונה בפד"ה יע"ש, ולדברינו הג"ל נחא מאד,
דהמהמח"א ז"ל לטעמ' אולד דהפרישה בפד"ה נעשה
ממון השבט שפיר שפיר מכירי הכונה,
ונראה בענ"ה להכריח מסבירא כהנא דהראשון דדברי
הגרע"ק ז"ל א"ש רק אם נימא דהפרישה בפד"ה לא
נעשה ממון השבט, דהנה נראה דסברת הגרע"ק ז"ל
בפד"ה ז"ל ליכא דין מכירי הכונה אח"כ שפיר רק לדעת
רש"י ז"ל במגין ל' א"ה במכירי, דטעמא דמכירי הכונה
היינו מושם דשאר הכהנים אסחין אסחין דעתיותיה מזה
והוי כעין יאוש, אבל לדעת התוס' בב"ב סק"ג ז"ל דה' תהא,
דטעמא דמכירי הכונה היינו מושם דהוי כמתנה מועטת
שפיר לחרוז, בה' תהא לפ"ז נראה דגם בפד"ה איכא דינא
דמכירי הכונה, דהא מתנה מועטת שפיר נמי דבר שמו
בעין, דגם מי שמכרתי ליתן מעות מתנה מועטת אסור
לחרוז, ובדמשעמ דבריה הרמ"א ז"ל באה"ע סי' נ"א
ס"א יע"ש, ומדבריו ז"ל בדרכי משה סי' ש"ג סק"ה,
ומדאיתן להכי דדברי הגרע"ק ז"ל א"ש רק לדעת
רש"י ז"ל, א"כ לפ"ז כיון דההפרישה מכתסה המעות
לרשות הכהנים ומסתמא עומד ליתן מעות האלו למכירי
הכונה שפיר בזה הסברא דשאר הכהנים התיישבו מזה,
מיהו יש לבאר כונת דברי הגרע"ק ז"ל באופן אחר
קצת, דבכל מתנות הכהנים ממכירי הכונה הוי כמתנות ליתן
להם כל מתנות הכהונה שפריש מנסכיו וממלא איכא בזה
דינא דמתנה מועטת, אבל פד"ה אין זה מתפרש כמתנות
ליתן להם החמשה סלעים, אלא כמתנות לקיים צלצם
מצות פדיון הבה, ואין זה בהפרישה ממונית דיסוד הפדיון
תחילתו בחיוב המצוה, ולפיכא לי שייך בזה ענין מכירי
הכונה, ואם כי ב"ל דהמח"א ז"ל קשה להעמיס כונה
זו דהא נתן דדמיא למלוה, מ"מ ארווחת לפ"ז דינא
הגרע"ק ז"ל א"ש גם לדעת התוס', וצ"ה,
אמר' בחולין ק"ל ב' אמר ר' חסדא המדק מתנות
הכונה או שאכלן פטור, וללישנא קמא ילפ' מדכתבי' זו',
וללישנא בתרא היינו מושם דהוי ממון שאין לו תובעין, וכן
אדם הרמב"ם ז"ל בפ"י מבכורים ה"ד, ודעת התוס' התם
כד"ה ואב"א, דללישנא דהוי ממון שאין לו תובעין חייב
לשלם לצאת ידי שמים, והר"ה ז"ל (ס"ב סד"פ ה"ה) כ' דליכא
חיוב אלא מידת חסידות,
ותחשת לפ"ז, לדעת מהמח"א ז"ל דהמפריש מחשה
סלעים לפדיון בנו נכנסו המעות לרשות השבט, א"כ
השבט מעות אלו פטור, ולא מבכירא דאינו חייב לשלם
לשכט הכהונה, אלא גם לא מהפריש אינו חייב לשלם
דאין המעות שלו, ואע"פ דע"י שהיוק המעות, חייב עתה
האב ליתן מחשה סלעים אחריים לכתן, מ"מ אין זה אלא
גורם לממון וקיי"ל דלאו כממון דמי.
ומעתה לפ"ז צ"ע הא דכ מהמח"א ז"ל הנ"ל דבכל
ספק חיוב פד"ה חייב להפריש מספק לדלת לי' הפסד
ממון, ולדברינו עתה צ"ע, דדדאי אית' לי' הפסד ממון דאם
אדם אחר צ"ע הממון או יוציאם לצרכיו אינו חייב לשלם
לו מספק, דשמוא דהוי חייב השבט, וצ"ע,
אלא אם נימא, דאין זה דומה למקום מתנות הכונה דהוי
ממון שאין לו תובעין, אבל בספק חיוב פד"ה דאבי הבה
מחזיק בו כדיו הממלא"ה, א"כ נהי דהכתן יכול לתפוס
השבט, וכן, מ"מ כיון דחזקה מה שתחת יד אדם שלו,
אדם אחר שיגזול המעות או יזקק חייב לשלם.
אבל מסתפק אנכי מאד בזה, דאטו נימא דאם ראובן

מוחזק בחפץ מדיו הממלא"ה ובאופן שמותר לשמרון לחזור
ולתפוס ממנו, ובא ולי הויק החפץ וכי יוכל לומר למוחזק
ואו ימור שאתה החוב, הא שמוא החפץ שפיר לשמרון,
מה דדאי ליתא, דהרי בכל ממון המוחזק בו מדיו הממלא"ה
יכול לקדש בו את האשה, והיא' יתכן דאם אדם יזקק
לחפץ אלא לחייב לשלם הממלא"ה, ואע"פ דאין כאן חפץ
בעין אלא תשלום דמי החפץ מ"מ מסתבר שחייב לשלם
למוחזק,
אמנם לאידך גיסא, הרי אם המזיק ילך וישלם דמי הנזק
לשמרון לא יוכל לראובן להוציא המעות משמרון, א"כ
יאמר המזיק גם עתה רצוני לשלם לשמרון.
דע, דזה ברור, דכיון דראובן ילך ובעלות של מוחזקות
בחפץ, ומוחזקות נמי מגדיר בעלות בחפץ, א"כ לחייב
ע"פ' המזיק לשלם לראובן דמי שווי בעלות מוגבלת
למוחזק, במה ששוע בשוק למוחזק בחפץ, וספקינו
נורם לממלא"ה אלא שוויא אמיתית בגוף החפץ, וטעמיה
אינו אלא על שווי כל החפץ, האם גריר לשלם לראובן
שווי כל החפץ.
ואח"כ דחייב לשלם לראובן רק שווי בעלות מוגבלת
לחפץ, מ"מ אינו חייב לשלם השאר לשמוא, ואע"פ
שמעון ילך וזכות תפיסה בחפץ, מ"מ לאו מידא דברינו
בי משאש הוא, דשמעון אינו יכול להקדיש או למכור זכות
תפיסה שיש לו בחפץ, והזכות תפיסה שיש לו הוא דבר
שיאנו בגוף החפץ אלא חופץ עליו במחזק, ונמצא לפ"ז
דאדם שהזיק שווי' שווי' ברשות המוחזקת אינו צריך לראובן
דמי כל החפץ אלא שווי בעלות מוגבלת למחזיק בה, ותו
לא מידא,
ומצאנו הדברים יש להוליד ספק במוחזק בחפץ ששוע
כדיו פרישה ויש לכתבנו זכות תפיסה וקדיש אשה בזה,
האם מקודשת כיון דהשטא מוחזק בכל החפץ או דילמא
אין לו בעלות אלא במה ששוע להיות מוחזק בחפץ ושכחול
השכנגדו לתפוס ממנו החפץ, ומסתמא הדברים לא מצאנו
חילוק בזה, ואצ"ה,
אמנם במה דכתבנו לעיל דאם לוי ישלם לשמרון אינו
חייב לשלם שווי לראובן, הנה לכא' יש לסתור דברינו
מזה דגם הרשב"ם ז"ל בב"ב ל"ה ב' גבי ההוא ארבא דהוי
מחזק עליו ב' חרי, דאמר' התם דאם כ"ש שלישי ותפס
הארבא בלי טענה דדעת רב אשי דמוציאין מידו, וכתב
הרשב"ם ז"ל שם ב"ה נמי, דלדעת רב אשי חייב לשלם
לכל אחד ואחד, אבל ספק מרן המחבר ז"ל בס' קל"ט
יע"ש, ובהנה"מ ז"ל בס' כ"ה סק"ב כתב לבאר סברת
הרשב"ם ז"ל, וז"ל ואל' דמי ליהא דסימון קל"ט (ספ"ה) גזול
דשחולקין עליו דחייב לשלם לשניהם, דשם נדדא גזל
ונתחייב בהשבה בהדיא, וכל זמן שאינו משיב לשניהם חל
הוא מסופק בהשבה אם תשיב, ואוקי אחזקת חוב נמו
כאינו יודע אם פרתני',
ובע"כ יש להוציא מדבריו ז"ל דבכחץ המונח ברה"ר
וספק אי שייך לראובן או לשמרון נהי לוי והויק דחייב
לשלם לתריהו דהוי ודאי נזק וספק פרוע, וא"כ כ"ש
כשכר ה' החפץ ברשות ראובן דאם לוי ישלם לשמרון
חייב נמי לשלם לראובן, אמנם אם ישלם לראובן מוחזק אינו חייב
לשלם לשמרון, וכנ"ל דשמעון אין לו בעלות בחפץ דאי נכסו או להקדיש,
מיהו נראה דהא אינו דשאי' התם דהוי גזול ומכח מצות
ה' תשיב' איכא תביעה דממוני גב' בזה ודאי חיוב
להמונן או להפיע דהוי ודאי שייך לאחד מהם, אבל בנזק
דאין כאן חפץ דממוני גב' אלא תביעה תשלום הנזק לו
דלא הוי ודאי חיוב דאדברא השטא כל אחד שבא לבעוב
הוא נחשב מוכיז.
ובע"כ לחלק הכי, דהנה רבינו יונה ז"ל בעליותיו שם
דס"ל כהרשב"ם ז"ל תב דדיו זה נובע דמינא דר' קעיבא
בגזל אחר מחמשה, וזה שייך דוקא בגזילה דצריך לתקן
חטא, אבל בחזק פשיטא דאין חייב לתריהו, דהנה
המזיק אלא מחמשה בן אדם ודאי אינו חייב לשלם
לכולם, דדוקא בגזילה מושם דעבד אסורא (וי' לוח בחזק
במחזק) א"כ לסברת התנא"ה ז"ל דהוי ודאי חיוב וספק פרוע
תיקש מדבר רבינו יונה ז"ל, ובליהא דבנזק אין זה נחשב
לראובן ודאי וספק פרוע,
אמנם גם אם נימא דבנזק איכא נהי לסברת התנא"ה ז"ל,
מ"מ נלע"ז דכ"ה ספרא נכונה דבנזק דדיון דספק מתנות
הנזק תה"ל לכ"ע לא הוי כדראי חיוב וספק פרוע, דהנה
לחזק דשכט הכהונה אינו חייב לשלם דאין תובע
אותו, והנה לומר דאפי' דינא דכתב הרשב"ם ז"ל לא שייך
בספק מתנות הכונה,

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

קרח – תשפ"ג

מה שראלים כל הזמן

וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. (ט"ז ל"ג)
יל"ע מה הביטוי של חיים בשאול, וראה זה חדש מצינו בביאור הגר"א למשלי (ט"ו י"א), וז"ל, ולכן קרח ועדתו, שנאמר בהם וילדו חיים שאולה, אמרו חכמינו ז"ל, שהם באים בכל שבוע למשיח, ושואלים אימתי יבוא עכ"ל, ובהגה' ציינו לפי' הגר"א לתיקון סוף תיקון ל"ב. (שיח יהודה)

חטא קרח בחג השבועות

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם. [קרח טז, טז]
ובמדרש (במד"ר קרח פ"ח ס"י) איתא "ויאמר משה אל ה' אל תפן אל מנחתם אל תקבלם בתשובה היה צריך למקרא לומר אל תפן אל עבודתם מהו אל מנחתם כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו שנאמר מלבד עולת התמיד ומנחתה והיתה של כל ישראל קריבה הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם תניחנו האש ואל תאכלנה". ולכאן צ"ב אמאי הביא קרא דמוספים דשבועות ולא קרא דפרשת תמיד.
ותי' בשו"ת בנין שלמה ח"ב סכ"ה דמעשה דקרח היה בליל שבועות, [וסמוכים לזה הביא דשמואל המליך את שאול בשבועות דכתיב שם הלא קציר חטים היום וכן נאמר בשבועות, ושמואל היה מבני קרח וזה הטעם אותו, דביום דהמליך את השאול היה כבו דשמואל דכתיב ויראו כל העם את ה' ואת שמואל וע"כ טעה קרח באותו היום].
ומעתה מבואר הא דהביאו פר' המוספים, דהנה בחגיגה ו, ב איכא שיטה דבמדבר הקריבו רק שבט לוי, וא"כ כיצד אמר משה על דתן ואבירים שלא יקבלו את מנחתם, וע"כ צ"ל עפ"ד הגמ' במו"ק דמנודה אין נוהג ברגל, וא"כ הא דהיו נזופין במדבר לא נהג ברגל, וא"כ הקריבו עולת המועד, וע"כ שפיר ביקש דלא יקבלו את קרבן המועד שלהם עכ"ד.

ולפי' נראה לישב הא דיש להעיר אמאי לא ראו ע"י ירידת המן מי צודק משה או קורח דהא לרשעים הבמן ירד רחוק מביתם ולצדיקים ירד סמוך לביתם וא"כ ע"י שראו היכן ירד המן לקרח והיכן למשה היו יכולים לדעת מי צדיק ומי רשע. ובס' שבט המוסר סל"ז הביא מחז"ל דביום שהיה מחלוקת עם קרח לא ירד מן, וא"כ ניחא דלא יכלו לדעת מי הצדיק ומי הרשע. אך להנ"ל י"ל דהא לכמה מדרשים ביר"ט לא ירד מן, וא"כ כיון דזה היה בחג השבועות לא ירד מן באותו יום רק בערב יר"ט ושפיר לא יכלו להוכיח ביום זה מי צדיק ומי רשע. [ושמעת' שחשבו אנשי קרח שהסיבה שירד להם רחוק כי היו צריכים להלחם עוד יותר חזק.

עוד אמרו בזה בדרך חידוד שאנשי קרח אמרו אנו מסכימים לומר שמשה הוא ירא שמים, אבל נהיג הוא לא יכול להיות עפ"ל]

מהו ארץ טוב

וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה ולבניך לחק עולם. [קרח יח, ה]
ובירושלמי פ"ו משביעית ה"א איתא "אמר רבי יהושע בן לוי כתיב ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב זו סוסיתא ולמה נקרא שמה טוב שפטור מן המעשרות". ומטין בה משמיה דמרן הגר"ז זצ"ל, דמבואר בדברי הירושלמי כאן כמה רב הקושי של מצוות המעשרות, עד כדי כך שארץ שאין פירותיה חייבים במעשר נחשבת ל"ארץ טוב".

מחזיק במחלוקת

זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ה' ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו. [קרח יז, ה]

מסופר שבאו שני בעלי מחלוקת לפני הגאון ר' יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל ושאלוהו מי מביניהם הוא הצודק וענה הגר"י יצחק אלחנן שאחד מהם. והוסיף שכל זה רק ביום הראשון למחלוקתם אך לאחר זמן בהם החזיקו במחלוקת זו שלא היתה לשם שמים אף אחד מהם לא צודק שכאשר אוחזים במחלוקת מאבדים כל חוש ודעת והגיון שכלי. (הגר"י קמ"ל – אמרי חיים ח"ב עמ' קס"ה)

חורתמו של מנהיג

שמעתי לבאר מפני מה היו צריכים את המטות, הרי כבר ראו את הבלועים של קרח. ואמרו כי מנהיג לא נוצר ע"י שקובר אתאחרים באדמה. אלא ע"י שהוא פורח ומתורומם.

החשש של חנה

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן. [קרח טז, א]

איתא בגמ' ברכות (ל"א, ב) "אמר רבי אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי וכו' אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה אתיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי". ושמעת' לבאר בשם האמרי אמת הטעם שעלי חשש כ"כ משמואל שהורה הלכה בפניו, דהנה שמואל היה מצאצאי קרח, וכמ"ש רש"י בפרשת, והנה על קרח נאמר בתרגום יונתן כאן "וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא משה אמר אנא שמעית מן פום קודשא יהא שמיה מברך דציצית יהון מן חיוור וכו'", והיינו דהכל התחיל מכך שקרח הורה הלכה בפני משה, וע"כ חשש עלי שגם שמואל ילך בדרכי זקנו וע"כ רצה להענישו עכ"ד.

ולפי' נראה דזה מה שטענה חנה לעלי, אל הנער הזה התפללתי, דהנה חנה התפללה שיהיה לא חכם ולא טיפש וביארו בשם האמרי אמת דחששה שאם יהיה חכם ילך בדרכי קרח שהיה פיקח, וע"כ ביקשה שלא יהיה חכם, וא"כ שפיר י"ל דטענה לו שאין מה לחשוש משמואל דהרי התפללה שהוא לא יהיה כמוהו.

ונראה עוד לבאר דלכך חנה הבטיחה ושאליתהו לה' כל הימים, דהנה משה טען לקרח "המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם". וא"כ ע"ז חנה הבטיחה שאת שמואל מתחילתו הוא יהיה רק עובד לה' בבית המקדש, וע"ז לא יהיה חשש שירצה עוד דברים, דמקדישה אותו רק לצורך שאמר משה ללויים.

עוד יתכן לפי' אמאי מבואר דשמואל היה נזיר עולם, ד"ל דכיון דהיה מזרעו של קרח, וקרח נכשל מחמת היין וכמבואר בחז"ל, א"כ לכן שמואל נזהר כל ימיו מ"יין.

י"ב שנים לפטירת מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל נלב"ע כ"ו סיון תשע"א

על החסרונות שעדיין ישנם באותה ישיבה. אמנם כאשר אמר המתייעץ לרבנו כי בנו נמשך אחר ישיבה אחרת ורצונו ללמוד בה דוקא. הורה לו רבינו 'אם כן תשלח את בנך ללמוד בישיבה בה לבו חפץ'. והרגיש שזה תשובה ממנו על שאלתו גם. ואכן שלח את בנו לישיבה שלבו חפץ, וילד הצליח שם מאוד.

אב על בנו

שמעתי על הר"ל, שבנו למד בישיב"ק וזרקו אותו משם והלך להגרמ"ל לדבר וקצת התחצף, ואח"כ בא לבקש מחילה. אמר לו הגרמ"ל שלא צריך לבקש מחילה כי כך מדבר אבא על בנו.

כבוד אשתו

פעם הגיע אברך לבית הדין לעניני גיטין בתל אביב וביקש מהאב"ד הגאון רבי שמואל דביר זצ"ל, לסדר לו גט, כי רואה שאינו מסוגל יותר להמשיך לחיות בשותפות עם זוגתו ורוצה לגרשה.

כשנתברר לאב"ד כי האברך למד פעם בישיבת פוניבז' לצעירים אצל הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, יעץ לו להציע קודם את עניניו בפני רבי מיכל יהודה ורק לאחר מכן יחזור אליו. האברך הסכים להצעה, אך יותר לא חזר לבית הדין.

לאחר מכן סיפר הרב דביר, כי הסיבה שיעץ לו להוועץ עם רבי מיכל יהודה, משום מעשה שהיה: רבי מיכל יהודה למד בצעירותו בכולל "תורת ארץ ישראל" בפתח תקוה. היה נהוג שם לקבל את המלגה בסוף כל שבוע. פעם אחת לא הגיע רבי מיכל יהודה לכולל ביום חמישי, יום חלוקת המילגות. רכב מנהל הכולל רבי שמעון הורביץ זצ"ל על חמור והגיע לביתו של רבי מיכל יהודה אשר בבני ברק כדי למסור לו אישית את המילגה.

הוא הגיע לבית, ואולם החליט לא להכנס דרך הדלת שבכניסת הבית, אלא הלך סחור סחור ודפק על חלון החדר בו ישב רבי מיכל יהודה. תמה רבי מיכל יהודה ושאלו מדוע לא נקש על דלת הבית כמנהגו של עולם? השיב הלה, כי חשש שמא אשתו תשמע שבעלה החסיר יום אחד בכולל ולא ינעם לו שאשתו תופתע לשמוע זאת.

אמר לו רבי מיכל יהודה כי אין מקום לחששו, שכן קיבל על עצמו מאז נישואיו שלא יעזוב אף פעם את הבית מבלי שיודיע לאשתו להיכן הוא הולך... הכל גלוי וידוע לאשתו וממילא אין לו מה להסתיר ולפחד ממנה.

סיים רבי שמואל: כשיש דוגמא כזאת של "שלום בית" בין איש לאשתו, כדאי שהתלמיד יבוא להתיעץ עם רבו, לפני שמסדרים גט...

על הגר"ד בהר"ן זצ"ל

וז"ל הסכמתו לס' ארח דוד: בס"ד. בודאי דבר גדול הוא להוציא לאור הנהגותיו ואורחות חייו של האי גאון וצדיק משופרי דירושלים הגאון רבי דוד בהר"ן זצוק"ל. שכל תנועה ומעשה אצלו היה מדוד ושקול עפ"י ההלכה, וזכרונות שראיתיו מיסב בסעודה של מצוה, ויכלו ללמוד מהנהגתו אז שולחן ערוך בהל' סעודה. זכותו הגדולה תעמוד לימין יו"ח שליט"א המוציאים לאור חיבור זה שיהיו ממזכי הרבים, ולא תמוש התורה מפיו ומפי זרעם.

וכך סיפר לנו מרן זצ"ל שראה פעם את הגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל בסעודת שבע ברכות של ידידו – נכד הגר"ד בהר"ן – רבי מרדכי שטרן זצ"ל, ונטל את ידידו בישיבה באותו מקום שבו אכל. והוסיף הגרמ"ל שאמרו להם שאם הם רוצים לראות כיצד צריכים ליטול ידיים ע"פ הלכה שישתכלו על רבנו וכך הביטו כולם כיצד נוטל רבנו את ידיו, וראו בחוש כיצד הקפיד על כל מ"א ועל כל מ"ב, ולמרות שעברו שנים רבות מאז, עומד לו בזכרון נט"י זו.

עוד סיפר לנו שזוכר את חתנו רבי משה פרידמן נשכב על הכביש כדי שהמכוניות לא יסעו בשבת, [והתפלל הגרמ"ל כיצד לא חשש שישפכו את דמו, והרי הם חשודים ע"כ].

עוד סיפר על הגר"ד בשם ידידו ר"מ שטרן: שבערוב ימיו היה בגאונותו לומד בעיקר משניות, והיה מכניס בביאור המשנה את כל השקלא וטריא שבגמרא ובמפרשים.

לא להחזיק חפצים

שמעתי מבנו הגרמ"ד שהיה מקפיד אביו זצ"ל שלא להחזיק שום חפץ בשעת הלימוד, והיה מעיר לאלו שעושים כך.

ללמוד שערי ישר

שמעתי בשם הגר"א אריאלי שליט"א שבעודו בחור בישיבה קטנה למד פעם בהתלהבות ס' שערי יושר. ניגש אליו הגרמ"ל ואמר לו אם תלמד עכשיו שערי יושר לא תבינו כשתגדל. אבל אם תלמד עכשיו גפ"ת, תבין כשתגדל את השערי ישר.

בירכו ברכות רבות

זכרונות שהיה בחור בישיב"ק בית דוד שקיבל את פרשת הקללות של כי תבא בטעות, ובא אחרי התפילה להגרמ"ל והרגיע אותו מאוד, וברכו ברכות רבות.

אחרי פטירת בתו

שמעתי מהגר"י אבר שליט"א בשם חמיו הגר"ד יפה זצ"ל, שאחרי השבעה על בתו של הגרמ"ל. שחשש הגרמ"ל כידוע שנשפך המים חמים ממנו והוא חלילה נחשב שהרגה, בא לדבר עם החזון איש, ומרן דיבר עמו רק בלימוד ולא הסכים לשוחח אותו על זה כלל. כי סבר שצריך להסיח דעתו מזה.

וכבר בתוך השבעה הורה לו החזון איש למסור שיעורים כרגיל.

בלשכת הגזית

סבי הגר"י גיברלטר אמר שבזכרונות מעת שלמד בכולל חזון איש, דידוע שהחזון איש פעם מנה את השמות של אלו שראוים לישב בלשכת הגזית, ומנה בהם את הגרמ"ל.

משיב כהלכה

סיפר לי הרה"ג ר' שמשון דינן זצ"ל שלמד עם מרן בישיבת חברון והוא תיאר שמרן היה המשיב בישיבה שכל הבחורים היו ניגשים לדבר עמו בלימוד, גודל מעלותיו, ומכך שקיבל כל אחד בסבר פנים יפות.

לישאר בנשים נזקין

שמעתי מבנו הגרמ"א שליט"א, שבעת שלמד בכולל פוניבז' אמר לו אביו שיקפיד ליכנס לשיעורים כללים של ראשי ישיבת פוניבז'. כי גם שעוסק כבר בסדרי מועד קדשים שישאר כל הזמן עם שייכות לנשים נזיקין שאם יקבל משרה יהיה לו קל לחזור לענינים אלו.

רק לו נתן

שח לי ח"א שהוא השלישי בבנים וכל אחיו שמעליו גם למדו אצל הגרמ"ל. והוא שלמד אצלו כתב באופן נפלא את השיעורים. והגרמ"ל נתן לו מתנה על כך, ואביו אמר להגרמ"ל שהאחים הגדולים עלולים ליפגע, ואמר אעפ"כ הם צריכים להבין שהוא התאמץ והם לא.

ב' משרות

שמעתי על הגרש"ש ר"מ באחד השיבות, שהיה קודם ראש כולל אחה"צ והסתפק אם יכול לעשות ב' משרות. והלך להגרמ"ל ואמר לו אני כל ימי הציעו לי עוד משרות אבל לדעתי זה מלאכת ה' רמיה צריך רק מלאכה אחת.

ושאלו על השיעור לבעלי הבתים שהיה לו. ואמר שזה הוטל עליו ע"י החזון איש. וגם אינו צריך להכינו כל כך. [אמנם אח"כ הלך להגרא"ל ואמר לו אם אתה יכול למה לא].

לבו חפץ

סיפר לי ח"א שליט"א שהיה לו התלבטות גבי הישיבה לבנו, שהוא רצה מקום מסוים שלדעתו היה יותר טוב לבנו. ואלו בנו רצה קום אחר.

ובאותם ימים יצא הספר הנפלא על רבנו – בשם רבי מיכל יהודה. ושם בח"ג עמ' 230 מובא: פעם המליץ לאחד מתלמידיו שישלח את בנו לישיבה מסוימת – "אף שגם באותה ישיבה לא הכל מושלם" – סייג רבינו את הערכתו – ברם משתבחת אותה ישיבה באוירה של יראת שמים השוררת בה. ובדורנו שעמוד היראה כה רופף זה עדיף

כניסת שבת ב"ב 7:26

יציאת שבת ב"ב 8:31

גיליון 56

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת קרח

עבודת ה' של לומדי התורה גדולה אפילו מזהבונה

פ"א בגמר השיעור בישיבה (בפ' קרח) פנה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אל הבחורים ואמר להם, דעו לכם שאתם לומדי התורה בלי שום עיסוקים אחרים, הנכם מזכי הרבים היותר גדולים בכלל ישראל, עליכם העולם עומד ואתם הנותנים את הביטחון לכלל ישראל. ודבר זה אמר מרע"ה לבני קרח "רב לכם בני לוי" אתם בני לוי יש לכם הכי הרבה בכלל ישראל, "המעט מכם" למה אינכם מבינים את גודל מעלתכם, "ובקשתם גם כהונה" ומחפשים אתם עוד משרות וכיבודים ותפקידים ועסקנות, הלא עבודת ה' שלכם היא גדולה יותר מכל התפקידים והעסקנות שבעולם ואפילו מזהבונה, שכתר תורה עולה על כל הכתרים [וכמו שדרשו חז"ל "יקרה היא מפנינים" יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים]. וסיים: הנני מבקש מכם שלא תשכחו זאת ולא תסיחו דעת מזה. (פניני רבינו יחזקאל).

אש המחלוקת המורה ומסוכנת

"ויאבדו מתוך הקהל" (טז, לג), ואחז"ל (מד"ר יח, ד) כמה קשה המחלוקת וכו'.

כתב רבי חיים פלאגי (ילקוט חמישאי) זצ"ל אני הגבר ראתה עיני מיום שעמדתי על דעת, כי כל איש ואישה ומשפחה, מדינה ומדינה, עיר ועיר, שהיתה ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים ב' הכיתות, ונלקו בין בגופו ובין בממונו ר"ל. ומי שיש בו דעת יעמיק מאוד בזה, ולעולם יהיה מוותר משלו בין בגופו בין בממונו בין בכבודו וכו'.

הרמב"ם (פאר הדור קנא) כתב "חייבים כל בית ישראל הנקראים בס' יעקב המחזיקים בדת משה רבינו להיות כל עדה וקהל מישראל אגודה אחת ולא תהיה ביניהם מחלוקת בשום דבר בעולם. ואתם החכמים ונבונים ויודעים מה עונש המחלוקת וכמה רעות היא גורמת".

בשו"ת מחזה אברהם (או"ח ח"ב) הסביר מה שדקדק הרמב"ם בלשונו הזהב 'כל בית ישראל הנקראים בשם יעקב', משום שיעקב אמר "בקהלם אל תחד כבודי" והוא על מחלוקת קרח ועדתו שלא נזכר בה שם יעקב, ומדויק לשון קדשו.

הנצי"ב בשאלות (תחילת כ"ח) מביא ירושלמי (פאה פ"א) דמותר לומר לשון הרע על בעלי מחלוקת, וקמ"ל דאף על גב שהוא ירא ה' ועמיתך בתורה ומצוות, וסד"א שעון המחלוקת אינו זדון שהרי ליבו אנסו שסבור שהצדק איתו, קמ"ל דמ"מ לעשות מחלוקת בישראל הוא עון גדול ואינו עמיתך בתורה ומצוות. [אמנם, החפץ חיים (הל' לשה"ד כלל ח, ח) נקט שההיתר הוא רק כשהדיבור ישקיט את המחלוקת עיי"ש עוד פרטים].

מחן הגראי"ל: לא תפסיד מהיתור וההבלגה

היפוכה של המחלוקת היא השלום והאחדות, ועל ידי השלום זכו ישראל לקבלת התורה כדאיתא במסכת ד"א זוטא "הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום, הגיעה השעה שאתן להם את תורתך". וכתב הרמב"ם (סוף הלכות חנוכה) שגר חנוכה וגר ביתו, גר ביתו עדיף וכו' שגדול השלום שכל התורה כולה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר "וכל נתיבותיה שלום".

סיפור הרה"ג ר' שלמה לוינשטיין שליט"א: מעשה בבני ברק ששכן חרג בבניה כמעט עד בית חבירו, והלה הצטער טובא, והלך להתייעץ עם מחן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל מה עליו לעשות, והשיב לו תוותר

פרקי אבות

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. איזה מחלוקת שהיא לשם שמים מחלוקת הלל ושמואי ומחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו. הקשו המפרשים למה הזכיר התנא רק קרח ועדתו ולא הזכיר את הצד השני של המחלוקת שהיא משה ואהרן, וכמו ברישא דמתניתין שמזכיר את שני הצדדים הלל ושמואי?

א. בספר תפארת ציון (מרי יצחק אדלר זצ"ל) עמ"ס אבות כתב שכיון שמשנה באמת לא נחלק עם קרח מאומה אלא רק אמר לעשות מבחן ע"י שיקטירו כולם את הקטורת יהיה נודע במי בחר ה' ומשו"ה המחלוקת היתה רק של קרח ועדתו על משה.

ב. הנועם אלימלך כתב דעת קרח ומאמיתיו וחמישים איש התאוו כל אחד מהם להיות כהן גדול כפרש"י (טו, י), ונמצא דגם ביניהם היה פירוד ומחלוקת, ורק נגד משה רבינו היו כולם כאחד בעיצה רעה לחלוק עליו, וכאן מגלה התנא שההוכחה שהמחלוקת היא לא לשם שמים היא כאשר המחלוקת כדוגמת קרח ועדתו, שהיו מחולקים זה מזה ורק נגד משה רבינו היו כולם בעיצה אחת.

ותשתוק, ובטוחני שלא תפסיד מכך. ואכן כך עשה, למרות הקושי הגדול שתק ולא אמר לשכן כלום. לאחר כמה חודשים, ישיבה חשובה חיפשה למשרה בישיבתה והיה מי שהציע את האברך הנ"ל, והם פנו במקרה לשכן שבנה לברר על אישיותו של האברך, והלה הפליג בשבחו וסיפר שאפילו כשחרגתי הוא שתק ולא אמר כלום וכו' ואכן קיבל משרה זו. וכאשר חזר לספר על כך להגראי"ל זצ"ל, הגיב: אכן מעולם לא ראיתי מי שוותר שהפסיד.

מדוע משה לא אמר שגם אוכל לא נטל מהציבור

"לא חמור אחד מהם נשאתי" (טז, טו)

רש"י פירש אפילו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי.

הנצי"ב (הרחב דבר) שואל מדוע הדגיש משה רבינו שלא נטל חמור מאחד מהם, היה לו לומר רבותא גדולה מזה שאף הלחם שאכל במצרים אף הוא לא היה משל ציבור?

וביאר שמכאן יש להוכיח כי העוסק בצרכי ציבור בתמידות, אין זו מידת חסידות שלא להתפרנס ולאכול מכספי ציבור, כיון שאז חייב להפסיק לזמן מה את עיסוקו הציבורי ולדאוג לפרנסתו, ומכיון שלציבור בודאי נוח וכדאי שבאותו הזמן יהיה שקוע אך ורק בצרכיהם ויהיה ניזון משלהם, ממילא אין בכך שום מעלה שלא ליטול אוכל מכספי הציבור. על כן משה בהיותו במצרים ניזון משל הציבור, אך כאשר שב ממדין למצרים והביא עמו את אשתו ובניו, לא היה זה לצורך הציבור, שהרי לא היה בזה צורך של משה אלא כמובא במכילתא (פרשת יתרו) שאשתו ביקשה ממנו לראות תפארת יציאת מצרים, ומכיון שנסיעה זו לא היתה הכרחית למשה בזה היה מידת חסידות לא להטיל הוצאה זו על הציבור, וזהו שהדגיש משה רבינו "לא חמור אחד מהם נשאתי".

בענין משמרת תרומה

"וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי לכל קדשי בני ישראל

לך נתתים למשה ולבניך לחק עולם" (י"ה, ח')

א. אם יש איסור בזמן הזה לטמא תרומה ב. אם מותר להדליק נרות חנוכה בשמן של טבל

אם אין משמרת הוי מצות עשה או איסור עשה והנפק"מ בזה

א. אם יש איסור בזמן הזה לטמא תרומה

ב"דרך אמונה" הלכות תרומות (פי"ב ס"ק ט') כתב שאף בזמננו שבלא"ה אין הכהנים אוכלים מפני שהם טמאים שא"א לשום כהן להזהר מליגע בכלי מתכות וי"א בכל כלי שהיה באהל המת מפני שהם טמאים, וגם אין לנו כהנים מיוחסים ודאיים, מ"מ אסור לטמא תרומה אחר שהוכשרה לקב"ט.

אסור להכשיר הפירות ואם הוכשרו ונטמאו אסור להפסידם

והוסיף (בס"ק ה') שסתם פירות הם בחזקת שלא באו עליהן מים בתלוש ולא הוכשרו, אולם לפינן מדכתיב **"משמרת תרומותי" שלא יכשיר את הפירות כדי שלא יבואו לידי טומאה**, כמבואר בגמ' בסוכה דף ל"ה, דלכן אסור ליטול בסוכות אתרוג של תרומה טהורה מפני שמכשירה.

אם הוכשרו ונטמאו אסור להפסידם אלא ישרפם או יקברם או יעטפם בגיליון ויכניסם לאשפה. הרא"ש יוסף בשבת דף כ"ו, א' (ד"ה "והוי ידוע") מצדד שהאיסור להפסיד תרומה טמאה אינו אלא מדרבנן.

אם לטמא פירות טבל הוא איסור דא' או דרבנן

לטמא פירות טבל איתא בגמ' ע"ז דף נ"ו, א' שאין בוצרים עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה, ופרש"י משום שגורם טומאה הוא ופירות של ישראל טבולין הם לתרומה ואסור לגרום טומאה לתרומה, דכתיב **"ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי"**, בשתי תרומות הכתוב מדבר. **מבואר** בדבריו שאסור לטמא טבל מפני שגורם טומאה לתרומה שמעורבת בו. - ומשמע מדברי רש"י דהוי איסור גמור מה"ת.

אולם ה"מרחשת" (ח"א סימן נ"ב ענף ו') כתב שלפ"ז יקשה למ"ד בנדה דף ו', ב' שחולין הטבולין לחלה אינם כחלה, כיצד שייך לומר שיהא בזה איסור משמרת תרומה בשעה שעדיין לא חל בו שם תרומה? עוד הקשה כיצד שייך לקבוע שגורם טומאה לתרומה שבטבל, הרי יכול להפריש על טבל זה ממקום אחר שפירותיו טהורים ונמצא שלא נטמאה התרומה כלל, ומדוע נחשב עתה כגורם טומאה ודאית לתרומה? **לכן כתב לבאר שאין כוונת רש"י** לאיסור תורה, אלא כל איסורו רק מדרבנן שאסור לגרום טומאה לתרומה שתופרש מהטבל.

ב. אם מותר להדליק נרות חנוכה בשמן של טבל

לנרות שבת איתא בגמ' (שבת כו.) שאין מדליקין בטבל טמא בחול וא"צ לומר בשבת, ומפרש טעמא משום דטבל אסור בהנאה של כילוי דכתיב **"את משמרת תרומותי"** בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה.

וכמו"כ כתבו **תוספות בפסחים** דף ט', א' (ד"ה "כדי") שאסור להאכיל לבהמה טבלים משום איסור הנאה של כילוי.

אלא דבהדלקת נרות חנוכה י"ל שמכיון שאסור להנות מאורם נאמר בהם הכלל **דמצוות לאו ליהנות ניתנו**, ולא חשיב הנאה של כילוי ושרי. **ה"שלמי תודה"** (חנוכה סימן ח' ס"ק ה') כתב דיש לדחות דבטבל ל"מ טעמא דמלל"נ, דהנה החזו"א (דמאי סימן ד' ס"ק ב') ומעשרות סימן ג' ס"ק ח') מצדד **דיש לאסור לשרוף טבל בלא הנאה משום ביטול מצות הפרשה** כיון דע"י השריפה מבטל מצותו, דהפרשת תרומה היא מצוה חיובית אפילו כשאינו רוצה לאכל וכששרוף הטבל מבטל מצותו. לפ"ז ל"נמי בנר חנוכה דאף דמלל"נ ול"ח הנאה של כילוי, מ"מ אולי יש לאסור משום ביטול מצות הפרשה. (עיי"ש מש"כ להוכיח מהסוגיה

בשבת כ"ו, א' להתיר להדליק בשמן של טבל.)

ה"אגרות משה" (באו"ח ח"א סימן קצ"א) ובשו"ת "מנחת יצחק" (ח"ז סימן מ"ז) כתבו לאסור להדליק בשמן של טבל הראוי לאכילה, ואם הדליק יצא ידי חובה.

טעמו של האג"מ לאסור לפי שאין האיסור בתרומה טמאה ושמן שרפה דוקא הנאת כילוי אלא האיסור הוא השימוש בו, ולכן ל"ש להתיר מטעם דמלל"נ.

טעם נוסף לאסור כתב המנח"ע ע"פ המל"מ (פ"ב מתרומות הי"ב) שסובר שבמצוה דרבנן ל"א מלל"נ, ומכיון שהנאת כילוי של טבל אסורה מה"ת משו"ה ל"מ טעמא דמלל"נ להתיר להדליק נרות חנוכה דהוי מצוה דרבנן.

אם אין משמרת הוי מצות עשה או איסור עשה והנפק"מ בזה

יש לחקור האם דין "משמרת" זו מצות עשה לשמר את התורה והקדשים מטומאה, או דהוי איסור עשה שלא לטמאם.

במד"ר פ' בא" (ט"ו ה') אמר רבי שמעון גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום עבודת כוכבים ובמקום טינופת וטומאה בשביל לגאולן.

משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות ואמר מה אעשה לטמא עצמי אי אפשר ולהניח תרומתי אי אפשר, מוטב לי לטמא את עצמי פעם אחת וחוזר ומטהר, ולא אאבד את תרומותי.

הרשב"ש (שם) תמה היאך הוא רשאי לטמא את עצמו ולעבור בלאו ועשה כדאיתא בב"מ ל', א', והוסיף להקשות דאפילו א"ה "משמרת תרומתי" מ"ע גמורה אין עשה דוחה ל"ת ועשה?

בירושלמי שבת (פ'): הקשו היאך רשאי להציל תרומה מדלקה בטומאה, והא איכא לאו ד"בכל קודש לא תגע" לרבות את התרומה? העיר הגאון ר"מ גרינוולד שליט"א דאם "משמרת תרומה" הוי מ"ע גמורה מה קושיית הירושלמי, הא עשה דוחה ל"ת?

א. אלא לכאורה **מוכח מדברי הירושלמי דל"ה עשה אלא איסור עשה ולכן לא דחי לאו**.

נפק"מ אם יש חיוב "משמרת" בחצי שיעור

במתני' יומא פ"ח מ"א אמרו שיוה"כ אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה וכו' והמלך והמלכה ירחצו את פניהם.

לדעת הרמב"ם גם שאר עינים מלבד אכילה ושתייה מדאורייתא, ומה שהקילו במלך וכלה כתבו התוספות ישנים היינו משום דמן התורה אינו אסור אלא כל גופו.

תמה ה"אור גדול" הא כיון שכל גופו אסור מה"ת, א"כ להוי ראשו חצי שיעור דאסור לר' יוחנן מן התורה?

ותירץ דאפשר **שבאיסור עשה לא אמרינן חצי שיעור** משום דהחידוש שהתרבה לאסור ח"ש לא נתחדש באיסור עשה. (ע' "דברי יחזקאל" סימן א' ס"ק ז')

לפ"ז י"ל דה"ה לחיוב "משמרת" א"ה איסור עשה אין בזה חיוב בחצי שיעור, וא"ה מ"ע יש מקום לדון שאף בח"ש יש מצוה קצת.

ג. לכאורה מדברי הרשב"א בשבת דף צ"א שכתב שכהנים חייבים באכילת תרומה מדכתיב **"ושמרתם את משמרת תרומותי"** שלא יבוא לידי הפסד, נראה דס"ל ד"משמרת תרומותי" הוי מצות עשה ולא איסור עשה.

ד. וביותר דמדמברכין על מצוה זו מוכח דהוי מצות עשה, דאאיסור עשה מסתבר שאין מברכין.

לרשימת התפוצה של הגיליון ניתן לשלוח מייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

גלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

בס"ד טו בשבט תשפ"ג

בענין השמוש בחשמל המיוצר ע"י חלול ש"ק רח"ל

הנה מבואר בשו"ע סי' שיח סעיף ב' מטבח המבשל אוכל רק לחולים מסוכנים פקו"נ אסור לאכול ממטבח זה אף לחולה שאין בו סכנה שמא ירבה בשבילם וכ"ש שהמטבח מבשל לכתחילה לחולים ולבריאם. והרי לפנינו המציאות רח"ל מיצרים ע"י הבערה ובישול קיטור המיצר חשמל לחולים ובריאם.

ואילו היה הדבר בעינינו כאיסור מוחלט כבשר עוף בחלב ספיחין וכדו' היו שונים פני הדברים אלא שלצערנו התרגלנו לראות הרבה משתמשים חדר לתוכנו קולות ופשרות חסרי טעם כגון שמוש במקומות אחרים חוץ לבית, בין הזמנים, מזגנים וכו'.

והנה ברור שכל יהודי שרגשי שבת קודש פועמים בלבו, אם בסמוך לקירות ביתו היו עובדים לייצר חשמל בודאי היה נמנע אלא כיון שהדבר נעשה במרחק ולא ניכר שום דבר חריג אין הרגש היהודי הטבעי פועל בזה אולם מנקודת ההלכה אין שום נ"מ בזה וכידוע חרד מרן החזו"א זצוקלל"ה אף באופן שאין אסור מעשה שבת משום חלול ה' שבדבר שבשמוש מראה חוסר אכפתיות לחילול שבת הנעשה בפרהסיא כמבואר בספרו.

ע"כ עלינו לאזור חיל ולעמוד כחומה ולא כדלת ולהקפיד באיסור זה ככל האיסורים ולהסיר חרפתנו ולגלות כבוד מלכנו בכבוד השבת באמת

מנחם מנדל לובין

בדרכי העליה לבן ישיבה

מהגאון רבי אפרים אדלר שליט"א

משגיח ישיבת נתיבות התורה

זכה דורינו ונתברך בחסדו ית' בשפע עצום של בני תורה, שכפי הנראה מימות חזקיהו המלך שנעץ חרב בבית המדרש וכולם היו חייבים לעסוק בתורה לא היו בני תורה רבים כ"כ ב"ה, כן יתן ה' וכה יוסיף בעז"ה להרבות חיילים לתורה אכי"ר, אך דא עקא כשיש ציבור כ"כ גדול ובבית מדרש אחד, לעיתים עלול לקרות שבחור לא מרגיש מספיק שמוציא את מקומו והוא רק נגרר ומושפע מהסחף החברתי אך אין לו את הכח לבניה עצמית שדבר זה מאד משמעותי בשנות הבחרות.

הנה מצינו בפרשה אחר מעשה דקורח שצוה ה' את משה לקחת מטה מכל נשיא ולתת אותם באוהל מועד והאיש אשר ה' יבחר בו מטהו יפרח. ומבואר במדרש שלקח מקל אחד ארוך וחתך אותו לי"ב חלקים וכל חלק כתב עליו את שם הנשיא ומטה אהרן בתוכם וכך הכניסום לאוהל מועד, וכידוע שמטה אהרן פרח "ויוציא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים".

איתא בילקוט על הפסוק בתהלים "צדיק כתמר יפרח" זה אהרן שכתוב בו והנה פרח מטה אהרן, והם שתולים בבית ה' שכתוב "ומפתח אוהל מועד לא תצאו", והיינו שכל המטות היו באותו המקום ובכ"ז פרח רק המטה שהיה שתול ושייך לבית ה' כמש"כ מפתח אוהל מועד לא תצאו.

מעשה שהיה בסוף ימיו של רבינו איסור זלמן מלצר וצוק"ל שנאנח ואמר שחסר לו בהתמדה, ושאלו אותו מדוע כך סבור הרי רואים אותו בהתמדתו, וענה להם שמתמיד הוא מי שממעיט בהפסקות ועכשיו מפני בריאותו הרופא גזר עליו לא ללמוד ברציפות ארוכה אלא לעשות הפסקות ועל כך הוא נאנח.

וזה הנקודה ראשונה אם המסגרת של הבן תורה יוצרת בשבילו רציפות הוא יכול להפך להיות "שתול בבית ה'" ובכך לזכות ל"בחצרות אלוקינו יפריחו", זה הדרך שהמטה יפרח, אבל בכל עת שהמטה יוצא מהמקום שבו הוא שתול בודאי שלא יצמח והשפעה זו ניכרת בין ברצף הלימוד בסדר ובין ברצף השעות בישיבה, אלא שכאן הנקודה העיקרית, שכדי להרגיש שתול ופורח צריך להרגיש "שייך" ולהרגיש שזה מקומו, ובתוך ציבור גדול כ"כ ב"ה לעיתים זה קשה קצת.

העצה בזה להרגיל את "עצמו" בלימוד הסוגיא כפי ההבנה "שלו". כלומר כשלומד בגמ' מה' מסוימת בין ב' תנאים או ב' אמוראים יחשוב לעצמו מהו הדין שחולקים בו, ואיך אפשר לפרש כל אחד מהדעות מי היא הדעה שיותר מובנת לו, ואיך בכ"ז אפשר להבין את הדעה השניה, ואח"כ יסתכל ברש"י איך הוא מפרש את הדעות, אם רש"י מפרש כמו שהוא הבין סימן שהלך בדרך נכונה, ואם לא – יחשוב מדוע לא פירש רש"י כפי שהיה נראה לו לפרש ואם לא מצליח להבין מה לא נכון שהיה נראה לו לפרש, יזכור שזה נקודה שצריך לברר.

וכך בכל קושיא של הראשונים ז"ל או נידון של האחרונים אשר מפיהם אנו חיים צריך לתת את הדעת אם מבין את הקושיא או את החקירה, האם הקושיא היא גם "שלו", האם גם לו עכשיו מפריעה הקושיא הזו או שזו רק קושיא שקשה לרשב"א ובכלל לא קשה "לו", ואם כך הוא המצב אין מה להמשיך לתירוץ של הרשב"א, מפני שכשאין קושיא אין תשובה. רק כשמתרגלים להבין "בעצמי" את סוגיית הגמ' ודברי הראשונים מי השיטה שמובנת לי באופן פשוט, ואיך בכ"ז אפשר להבין את השיטה השניה, ומה ההבנה בזה, ומה כל מאן דאמר חולק על המאן דאמר השני, מה רש"י מפרש ומה היה קשה לתוספות על פירושו, והאם זה מובן לי ואם לא – איך בכ"ז אפשר. כשמתקדמים בסוגית הגמ' מתוך שימת לב להבנה "שלי" אפשר לזכות להיות שתול בבית ה', מפני שכשהסוגיא מובנת היא מעניינת ויש רצון לנסות להתקדם בה ולהבין את כולה ולסכם, אבל אם אין הבנה ובהירות והכל אוסף דעות שונות שלא מבינים מה לא טוב בדעה אחת ולמה לחלוק – אין בזה עריבות כלל, וכמעט שלא שייך להיות שתול בבית ה'.

יתן ה' שיזכו כל בני התורה להתקיים בהם "שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו".

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון ב'

קרח תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגויגים מרבתינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח זצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

כח היחיד בקירוב הגאולה

סיפר מרן החפץ חיים זצוק"ל שהגאון רבי איצ'לה מוולוז'ין בנו של הגר"ח, עבר פעם בכיכר באמצע הלילה, ושמע חייל יהודי בוכה באמירת תיקון חצות "ווי לשכינתא בגלותא". העיד רבי איצ'לה שבדיוק באותו מקום לאחר 44 שנים נבנה בית המדרש הגדול של פטרבורג.

אמר על כך החפץ חיים: אין לנו מושג כלל מהו הכח של יהודי שמתפלל, כאשר אדם מישראל מתפלל הוא מוריד קדושה אדירה למקום, הוא רוצה את השכינה ובכך הוא מוריד אותה לשם.

כך זה בדיוק לגבי התפילה לקירוב הגאולה. כל יחיד שמבקש ומצפה להשראת השכינה, יש לו כח אדיר להביא את הגאולה המובטחת!

על מה בכה כורש

דבר נפלא נכתב בתנא דבי אליהו פרק יח: למה זכה כורש להיות מלך ולסייע בבניין בית המקדש השני? כיון שבזמן שנחרב בית ראשון הוא הצטער ובכה ונאנח על החורבן, אמר הקב"ה שבזכות זה תגיע מלכות מדי לעולם ותהיה מלך ותבנה את בית המקדש!

אמר על זה הח"ח: על מה בכה כורש? מסתמא לא כאב לו כבוד שמים, הרי הוא היה אז ילד, החורבן היה לפחות 52 שנה לפני שנהיה מלך, אלא ששמע שנפל בניין גדול ומפואר וכדו', ואפילו על דבר מועט זה הוא קיבל שכר כה גדול.

על אחת כמה וכמה מי שמבקש ומצטער על כבוד שמים, כמה יגדל שכרו לעתיד!

כולם מרגישים שהזמן קצר מאוד, ומשיח צדקנו עומד להתגלות בכל רגע, ובפרט בסיום שנת 'מוצאי שביעית', שהוא כידוע זמן מסוגל מאוד לגאולה.

כל אחד רוצה לפעול לקירוב הגאולה בדברים מעשיים, כדי שלא נפסיד ח"ו עת רצון כזו. בגיליון זה יובאו מדברי רבותינו מהם הדברים שעלינו לעשות למען גילוי כבוד מלכות שמים.

במוצאי שביעית יותר קל לקרב את הגאולה!

מרן החפץ חיים זצוק"ל

(מכתבים ומאמרים כה)

אמרו חז"ל (סנהדרין צז). במוצאי שביעית בן דוד בא. והיינו שבסוף שנת השמיטה מתעוררת תמיד התעוררות למעלה להחיש את ביאת משיח בן דוד, וכיון שזו שעת רצון לפני הקב"ה, הרי שאם רק נהיה זכאים ע"י תשובה ומעשים טובים אפילו שלא במדרגה גבוהה כל כך, זה יעשה רושם גדול למעלה לקרב את הגאולה!

[וכבר הוכיחו ששעת רצון זו נמשכת עד סוף מוצאי שביעית, כמ"ש בגמ' בערכין יא: שהבית חרב במוצאי שביעית בתשעה באב, ומוכח שעד סוף השנה השמינית זה נחשב מוצאי שביעית].

איך גורמים לבטל את כל הצרות?

מרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א

(כנס בבית מדרשו מוצאי עשרה בטבת תשפ"ג)

חז"ל אומרים (סוטה מט). "מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו".

בפשטות הסיבה היא, כיון שכל השפע מגיע מבית המקדש, וכל הצרות של עם ישראל מגיעות מזה שאנחנו רחוקים מאבינו שבשמים.

אבל באמת יש בזה עוד הסבר, כיון שגם אחרי שנחרב ביהמ"ק, הקב"ה רצה ברוב רחמיו שהנפש של עמ"י תשתוקק ותתרפק על קדשי האומה, על בית המקדש, על ירושלים. הלב של עם ישראל צריך להיות עם תשוקה ורצון לעבודת השי"ת ולכבוד שמים.

מיום שחרב בית המקדש התמעטו ה'הרגשים', הציפייה לגאולה הולכת וחסרה. כשנמצאים בגלות הרבה זמן, עלולים להגיע למצב של קביעות מסויימת, וזה מסלק קצת את ההרגשה של הקביעות של ירושלים, של בית המקדש ושל עבודת השם.

וברגע שהלב כבר לא כ"כ מרגיש את זה, אין עצה אלא לעורר אותנו. ולכן הקב"ה יצר מצב של צרות, של רדיפות, של מחלות, והכל כדי שבין ונרגיש שאין לנו אפשרות להיות במצב של ריחוק כ"כ גדול מהקב"ה.

ואז ירדה אש מהשמים על ארבעת הפסלים במסגר...

מספרים כותבי העיתים (ספר בתי מדרשות ח"א בהקדמה למדרש כתפוח בעצי היער), שלפני כחמש מאות שנה בשנת רפ"ד, היו בירושלים מנין צדיקים שהתעוררו ממאמר חז"ל (מדרש שמואל יג): "אין מראין סימן טוב לישראל עד שיבקשו שלשתן, מלכות שמים ומלכות בית דוד ובנין בית המקדש".

לצורך כך הם קיבלו על עצמם להתפלל בלילה במשמרות, ולהתענות פעם בשבוע כדי לבקש ולהתחנן על זה.

ומתארים בני אותו דור, שכבר בפעם הראשונה שקיימו את סדר התפילה במשמרות, ראו סימן טוב מן השמים!

היה זה בסוף חודש ניסן בתחילת הקיץ, ופתאום ירד גשם שוטף ובאה רוח גדולה מפרק הרים ומשבר סלעים כל הלילה, ובבוקר כשהיו בבית הכנסת ואמרו את המילים "ובא לציון גואל", היה רעם גדול, וירדה אז אש מהשמים והרסה ארבעה פסלים שהיו במסגדי הגויים. וכך היה באותה תקופה בעוד מקומות בעולם. ואח"כ בכל מקום שהאש כילתה את הפסל שעמד בבית הע"ז, באותה שנה נפלה המלכות באותה מדינה ונכבשה ע"י עמים אחרים.

וכך הראה להם הקב"ה שמעשיהם מקובלים לרצון ושעל ידם התבטלה טומאת הע"ז שהיתה בזמנם.

וכמובן שכמה שנבקש ונתפלל יותר, הקב"ה יזרז עוד יותר את ביאת המשיח, וכך נזכה בקרוב לגאולה השלמה!

וממילא אם נחיה בתשוקה אמיתית של 'חכה לו', של 'ציפית לישועה', ונגביר את הגעגועים לבית המקדש ולעבודת השי"ת, הרי לא נצטרך להיות במצבים האלה שבאו להוציא אותנו מהתרדמה הזאת.

ולכן קבעו לנו חז"ל הקדושים בכל תפילה ובברכת המזון, להתפלל על ירושלים ועל בית המקדש. על כל צעד ושעל אנחנו מתפללים על כך, כי זה העיקר.

וידוע עוד מחז"ל (שבת לא.) שזה אחד מהדברים הראשונים ששואלים את האדם 'ציפית לישועה', כי הציפייה הזאת משנה את כל החיים, וזה מהעיקרים הנדרשים מן האדם, להשתוקק בכל הלב למצב של קירבת אלקים כמו שיהיה לאחר הגאולה.

איך אפשר לשבת בחיבוק ידיים?!

(חפץ חיים מכתבים ז')

כותב החפץ חיים: "הנה במאמרי הקודם (-מהחודש הקודם) זרזתי לכלל ישראל שיכינו את עצמם בידיעת הקודש והמקדש, וגם בקשתי מהרבנים הגאונים שיודיעוני, כמה כהנים ישנם בעירם, וכמה מהם לומדים ויודעי ספר. וכבר קבלתי תשובות מהרבה רבנים אודות הכהנים הנמצאים בעירם, והרבה מהם לומדים, והרבה מהם יודעי ספר כענין, וכד מסביר ליה סביר. וישנם שיכולים בעצמם ללמוד ולהבין סוגיות הגמרא, אך צריכים להם מורים מופלגי תורה שיסבירו להם הענין כראוי להלכה ולמעשה".

"ועתה אחי ורעי!" ממשיך החפץ חיים, "מה נוכל לעשות עוד בענין הזה. ובאמת כבר אמר הכתוב בכיוצא בזה: כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. והיינו, שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו וכפי מה שיש בכח האדם לעשות – יעשה.

ועל כן נראה לענ"ד שיתבונן האדם בנפשו, עד כמה גדולה ידיעתו בענין זה, ובאיזו מדה יכול ללמוד עם אחרים... ומי שיכול להבין ילמוד בגמרא ממסכתות מסדר קדשים, ובליקוטי הלכות עם תורת הקדשים".

וכאשר תקום מן הספר...

לסיכום, מה עלי לעשות כדי לקרב את הגאולה?

- להשתוקק לעבודת השם בשלימות כפי שתחיה לאחר ביאת המשיח, וכך יתבטלו כל הצרות.
- להתפלל באופן קבוע על: מלכות שמים, מלכות בית דוד ובנין בית המקדש, כי בזה תלויה הגאולה. (מידי ר"ח מתקיימות תפילות בציבור לקירוב הגאולה בבית שמש בירושלים ובב"ב. לפרטים ולארגון תפילות נוספות: 02-3724770)
- ללמוד את עניני הקרבת הקרבנות, כדי להיות מוכנים לעבודת המקדש במהרה. (קו שיעורים בדיני הקודש והמקדש 'קול מהיכל': 077-2115136. 'לגיונו של מלך' כתיבת סיכומי הלכה בעניני הקרבנות: t8429433@gmail.com. ארגון 'תורת הקרבנות': 050-4134645)

"המזכירים את ד' אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישיב את ירושלים תהלה בארץ" (ישעיהו כב, ז)

יו"ל ע"י אגודת
התאחדות
טהרת הכהנים

מופץ בבתי כנסיות ובכוללים בכל רחבי הארץ

לפרטים ומענה הלכתי

08-313-2020

כל המידע לכהנים במקום אחד

פניות בדוא"ל יש לשלוח לכתובת

a083132020@gmail.com

לתרומות והשתתפות בפעילות הברוכה של העמותה במערכת 'נדרים

פלוס' קטגוריית 'המדריך לכהנים'

או בקו המידע 083132020 בשלוחה 1.

מבט לחלק ממפעלי אגודת 'טהרת הכהנים'

טומאת כהנים אינה הלכה לימות המשיח, זה קשור אליך היום, כהן לוי וישראל!!

לכיוון כביש 16 - המנהרה החדשה והארוכה שנחפרה שם לאחרונה, שמגיעה מכביש 1 ישירות לפאתי בית וגן, ר' יעקב שמח על הדקות היקרות שהרוויח והמשיך בנסיעה, אך לפתע צד את עינו הרכב שלפניו, היה זה רכב גדול של חברה קדישא גחש"א מחוז ירושלים, שנסע אף הוא לעבר המנהרה.

פתאום הכתה בר' יעקב ההבנה, בעוד מספר שניות הוא הולך להיכנס למנהרה ולהיות במשך מספר דקות באותו אוהל יחד עם הרכב החברה קדישא, והרי יתכן שיש ברכב נפטר, ואז ר' יעקב יטמא בטומאת אוהל. נכון שכהן לא צריך לחשוש שמא בכל נסיעה שנוסע במנהרה יש רכב של ח"ק עם נפטר, אבל נהג רכב הח"ק היה צריך לחשוב גם על הכהנים הנוסעים כעת ירושלימה, חשוב להדגיש שאם הנהג יבצע עצירה פתאומית הדבר עלול לגרום לתאונה ח"ו.

פתיחת דלתות בבניין שיש בו טומאה עלולה לטמא כהנים

צריך לדעת כי איסור טומאת כהנים שייך בכהן קטן בן יומו בדיוק כמו בגדול, ומכאן נציין לשאלה ממש מעשית שחובה על כל ישראל וישראלית לדעת ולהיזהר כדי לא להכשיל ולגרום טומאה לכהנים במקרים כגון אלו. יהודי בן תורה הלך לבקר את אשתו שילדה בשעט"מ בבית חולים במרכז הארץ. כאשר נכנס לתינוקיה בבית החולים על מנת לקחת את התינוק, שם לב כי בתווית של התינוק ששכב בעריסה ליד בנו, רשום כי שם המשפחה של התינוק הוא "כהן". כעת הוא גם נזכר שלפני כניסתו לתינוקיה היה שלט במחלקה המזהיר על הימצאות טומאת כהנים כעת במחלקה. לא צריך להיות גאון גדול כדי להבין שיש כאן בעיה קשה, כיון שכעת יש טומאה במחלקה אי אפשר לצאת מהתינוקיה, כי ברגע שתפתח דלת התינוקיה, הטומאה במחלקה תתפשט לתוככי התינוקיה, ואם כך הוא מטמא בידיים את התינוק הכהן שנמצא בעריסה לידו.

המשך בעמ' הבא

רבים מאיתנו כהנים, וישראלים סבורים, כי נושא טומאת הכהנים הוא נושא פשוט וכמעט לא אקטואלי, די אם נסכם את הדברים בכך שלכהן אסור להיכנס לבית קברות, ואסור לו להיטמא למתים, ובמקרי פטירה ל"ע על הכהן להתרחק מהמיטה. בזה תם הקשר שלנו לנושא זה.

אמנם המציאות מוכיחה כי הדבר אינו פשוט בכלל, וכי נושא טומאת כהנים הוא נושא מרכזי, ואקטואלי וכמעט יום יומי, הן לכהן והן לישראל.

הטסת נפטרים בתאי המטען

והנה לפנינו מקרה: ר' אהרן כהן מהעיר מונסי אשתו ובנותיו הזמינו טיסה לארה"ק לכבוד חתונת אחיו שתתקיים בשעט"מ בעיה"ק ירושלים, הטיסה מתוכננת לשעה 17:00 בצהריים מנמל תעופה קנדי שבניו יורק, לגמל התעופה ב"ג באה"ק, לאחר ה'צ'ק אין' וביקורת הדרכונים, ובעוד ר' אהרן יושב בטרמינל בשדה התעופה קנדי, הוא מבחין מהחלונות הגדולים שבטרמינל, שמכניסים לבטן המטוס ארון קבורה, ר' אהרן מתקשר לקו 'המדריך לכהנים' של האגודה ומתברר לו לצערו הגדול, שאכן לפני 3 שעות נפטר יהודי חשוב בארה"ב וארוננו מובא לארץ ישראל להיקבר שם באותה טיסה בה ר' אהרן הולך לטוס בעוד דקות ספורות, וכעת נפשו בשאלתו מה מוטל עליו לעשות.

כהן הנצרך לטוס, יכול לפנות למוקד 'המדריך לכהנים' ולקבל את רשימת הטיסות שאין בהם חשש להטסת נפטרים.

הובלת נפטרים במנהרות

דוגמא נוספת: ר' יעקב כץ התרווח על מושב הרכב שלו בדרכו מבני ברק לירושלים, בעוד כחצי שעה הוא הולך למסור שיעור בסוגיית תקפו כהן לבני שיעור ב' בשיבת "תשוקת התורה" בבית וגן, בעליות לירושלים הוויז אותה לר' יעקב לפנות ימינה

טומאת מת בבניני מגורים

הנה שאלה שהגיע ממש לאחרונה, הרקע לשאלה התחיל ביהודי ירא שמים שנפטר ל"ע בשעת לילה מאוחרת במחלקה גריאטרית באחת מבתי האבות במרכז, את ההלוויה קבעו לשעות הבוקר המאוחרות. וכבר בשעות של לפנות בוקר לאחר עשיית הטהרה כנהוג, הביאו את הנפטר ברכב לביתו. כאשר באו בני המשפחה עם רכב החברה קדישא להיכנס לחניון הבניין, הבחין אחד הבנים שהחניון משותף לקבוצה של כעשרה בניינים שיש להם פתח לחניון המקורה מחדר המדרגות. ממילא בהיכנסם לחניון הרי הם מעבירים את הטומאה בבת אחת לכ- 350 משפחות אשר ביניהם ישנם משפחות משבט הכהונה. בצר להם הם פנו לקו 'המדריך לכהנים' ושאלתם בפיהם: מה עושים? הרי מצד אחד יש כאן עניין של כבוד המת להשיבו לביתו, ומאידך יש כאן טומאת כהנים שהיא איסור דאורייתא, כיצד עליהם לנהוג.

הפתרון למקרים אלו ועוד אחרים

עקב שאלות אלו ושאלות רבות נוספות הוקם לפני שנים אגודת "התאחדות הכהנים - בית הוראה טהרת כהנים" בראשות הגאון רבי דוד הכהן מונק שליט"א, הגאון רבי אליהו הכהן בייפוס שליט"א והגאון רבי יוחנן לומברד שליט"א, בהכוונת גדולי הדור זצוק"ל ויבלחט"א המלווים את הארגון מיום הקמתו, על מנת לתת מענה לנושא זה של הלכות טהרת הכהנים.

הרבנים שמכירים ולומדים את הנושאים הללו כבר שנים רבות, הן במישור ההלכתי, והן במישור המעשי, מכירים את המצב ויודעים לתת את המענה הנכון לכל מקרה לגופו, ולחסוך טרחה ועוגמת נפש רבה.

בקו 'המדריך לכהנים' שע"י האגודה ניתן לקבל מענה הלכתי ופרקטי וכן מידע על כבישים, תחבורה ציבורית, מוזאונים, מרכזים רפואיים, בתי חולים, עדכונים והדרכות בכבישי הארץ ובצפון, ומענה על ידי הרבנים.

בכל חשש פיקוח נפש יש לפנות מיידית למקום הקרוב ביותר והשואל הרי זה מגונה

ישנם טיסות שמעבירים בהם נפטרים מחו"ל לארץ ישראל, כהן הנצרך לטוס יכול לקבל במערכת פירוט על כל הטיסות שבהם ישנו חשש

פעילות האגודה

הכשרת מרכזים רפואיים לכהנים

מחקר על מקומות ואתרים

בדיקה ומעקב על שינויים

קו לכהנים הלכתי ופרקטי במענה קולי ואנושי
083132020

חוברות המדריך לכהנים כולל מפות ושרטוטים

הדרכה בכבישי הארץ

שיעורים ומצגות בהלכות טומאת כהנים

מאמרים הלכתיים וקיצור הלכות

עדכונים במייל

גיזום עצים המסוכנים על מעבר רבים ומאהילים על טומאה

פיתוח טכנולוגי מיוחד בו ניתן לצפות על מפת א"י כאשר כל אזור או רחוב שיש בו חשש כל שהוא של טומאה מסומן באדום בצורה ברורה, בנוסף, ניתן להכניס מסלול עם כתובת המוצא וכתובת היעד ולראות האם המסלול עובר באזורים שבהם ישנו חשש טומאה או לא.

בהלוויות צפופות יש לכהנים להיזהר ובמיוחד במקום שיש עצים

שיתוף במערך הכשרות

הכשרה של כל אזור ומקום לכניסת כהנים כוללת עבודת שטח מורכבת: מיפוי ובדיקה לעומק, פסיקת הרבנים, לאחר מכן היישום בפועל.

לדוגמא: מגיע מידע מעובר אורח, שישנו עץ שמאהיל מבית קברות בעיר פלונית על כביש היציאה הראשי, דבר שאם אכן כך הם פני הדברים, נמצא שבכל יום עשרות רבות של כהנים נכשלים באיסור טומאה בשוגג.

מיפוי ובדיקה

דבר ראשון, בודקים בתצלום אויר של המקום במפות עדכניות, וכשנראה שיש מקום לחשש, נשלח אחד מהרבנים לבדוק את המקום מקרוב, בד"כ הוא מצלם את תנאי השטח, ולאחר מכן המידע עובר להכרעת הרבנים.

פסיקת הרבנים

ככל ובאמת נפסק על ידי הרבנים שאכן יש בדבר מכשול לכהנים, הדבר מועבר לטיפול העמותה.

הישום בפועל - תכנון

ראשית, בודקים באחריות של מי הוא השטח, האם באחריות של העירייה או המועצה הדתית או שמא באחריות גחש"א, ולפעמים יתכן גם שזה באחריות מועצה אזורית. לאחר מכן נעשית פניה לגורמים הרלוונטיים בנדון ובקשה לגיזום העצים, דבר שבד"כ כרוך במאמץ הסברתי, כאשר פעמים רבות גורם אחד משליך את האחריות על גורם אחר, ולשם כך פונים אל עסקנים מקומיים לבקשת עזרה.

אישורים ותכנית

גם לאחר שהפניה מאושרת צריך לעמוד מול הגורם המבצע, מתי, ואיך לגזום, לפעמים צריך אישור ממשרד החקלאות וכדו', וכן מהפך ההלכתי והפרקטי נדרש מעקב, שהרי אם יגזמו מהצד הפונה לכביש כחצי מטר יתכן כי בעוד חודשים ספורים, העץ יתפשט שוב ויאהיל על הכביש, מאידך לחתכו לגמרי אינו רלוונטי מכמה סיבות, בין השאר מפני שהדבר אינו חוקי, כך שהנושא מורכב ורגיש. גם לאחר גיזום העץ צריך מעקב תמידי, כיון שלפעמים נוסף גגון או כל חיבור אחר, דבר הפוסל את ההכשרה.

הכשרת בתי חולים

בבתי החולים הדבר מורכב שבעתיים, ראשית, כידוע בית חולים הוא מצד אחד מקום בו קיימים מקרים רבים של פיקוח נפש, ומהצד השני דווקא בגלל זה המקום בעייתי מאוד לגבי עניין טומאת כהנים, הן מבחינת נפטרים, נפלים ועוד, והדבר

כמעט דומה להכשיר בית קברות לכניסת כהנים, אך דא עקא שלצערנו גם הכהנים נצרכים מפעם לפעם לשירותי הרפואה גם כשאין הדבר כרוך בפיקוח נפש. בנוסף, המקום הוא בבעלות של אחרים ובאחריותם, יש להם הנהלה, רבנות ונוהל משלהם. ומעל הכל, כל שינוי במבנה בית החולים צריך להיות בצורה שלא פוגעים ח"ו במקצועיותו ובאחריותו של בית החולים כלפי החולים שבו.

בהתאם לכך מתבצעת העבודה מול בתי החולים כדלהלן, ראשית, ממפים את בנייני בית החולים, ובודקים איזה בניינים מחוברים, ולאן מחוברים, האם מחוברים למקום שיש טומאה, ואם כן האם החיבור קבוע או זמני. יתכנו מקרים שרשת צינורות שמעבירה בדיקות דם, חמצן ועוד, יכולה לחבר קמפוס של שלם עם כמה וכמה בניינים, שבחלקם מצד עצמם אין כלל בעיה, כמו מרפאות חוץ, מחלקת יולדות וכדומה, אך מכיוון שהם מחוברים יחד עם חדרי המתים למשל, הטומאה מתפשטת גם בבניינים אלו.

לאחר הבדיקה, וככל ואפשר בונים תכנית להפרדת בנין או יותר כפי מה שמתאפשר. ועם התוכנית המוכנה פונים להנהלת בית החולים ולרב המקומי, ובשיתוף פעולה ובמאמץ משותף משתדלים להביא את הדבר לידי גמר. יש לציין לשבח את הנהלות בתי החולים שלמרות שלפעמים הדבר כרוך בהוצאות מרובות, בכמה בתי חולים הנהלות בתי החולים משקיעים מאונס ומהונס להביא את התיקון לידי גמר.

חלק מבתי החולים שנעשו בהם הכשרת בניינים ומחלקות: בית החולים 'מעייני הישועה', בניין עיניים בתל השומר, בית החולים 'שניידר' לילדים, בניין 'דנה' לילדים בבית החולים 'איכילוב', ועוד עשרות מחלקות ומרכזים רפואיים.

בכל חשש פיקוח נפש יש לפנות מיידית למקום הקרוב ביותר והשואל הרי זה מגונה

הנצרך לטיפול או בדיקה שאינם פיק"נ יש להתייעץ עם הרבנים במוקד האנושי, לקבלת מקום שאין בו חשש לכהנים

כל פעילות האגודה נעשית מסביב לשעון על ידי צוות מצומצם של תלמידי חכמים, כהנים וישראלים, הפועלים בהכוונת רבני האגודה וכל זה בהתנדבות מלאה שלא ע"מ לקבל פרס, וללא מימון כלל משום גורם. לתרומות והשתתפות בפעילות הברוכה של העמותה במערכת 'נדרים פלוס' קטגוריית 'המדריך לכהנים' או בקו המידע 'המדריך לכהנים' 083132020 שלוחה 1.

כביש 444 מצומת גמזו לכיוון אלעד הנתיב השמאלי נסלל מעל לקברים

פעילויות האגודה מתבצעות בהכוונת רבני האגודה הגאון רבי דוד הכהן מונק, הגאון רבי אליהו הכהן בייפוס והגאון רבי יוחנן לומברד שליט"א ובנוסף לרבנים הרב שמואל קרביץ, הרב יוסף שטרן, הרב אליהו אילוטוויץ, הרב אברהם כגן והרב יוסף ברטלר שליט"א, בשליחותם של גדולי ישראל אשר תומכים בכלל הפעילות הברוכה במכתבים נלהבים, ובהתייעצות מתמדת עם רבנים גדולים המתמחים בעניינים אלו כמו הגאון רבי יחיאל פישוהוף שליט"א ועוד רבנים ומומחים בתחום. הכרעות כבדות משקל עולות על שולחנם של גדולי מורי ההוראה לקבלת הכרעה.

סיון ה'תשפ"א

הן כבר מודע יקרת מעלת קדושת וטהרת הכהנים בני אהרן כמו שצטוונו (ויקרא כ"א ח') 'וקדשתו'. וכתב הרמב"ם בספר המצוות (מצווה ל"ב) שצונו לכבד ד"ר אהרן, לנשוא ולרומם, ונשים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה וכו'. ועל צטוו להיזהר מן הטומאה, וכשנזכר זה עובדים בכמה לאין כמ"ש (ויקרא כ"א ב') 'לכפש לא יטמא ולא ד"ל יבוא' וכן בעשה ד"קדושים יהיו', ואף הישראלים עצמם שלא לטמאותם וכן שכתב הרמב"ם (פיג מאכל ה'ה').

ועל של עתה כאנו, בהיות שקיימים בתי רמזים שאינם מוכשרים לכניסת כהנים, ויש מהכהנים שבלא מודע נכשלים בטומאה במקום שאין בו אפי' חשש פיקול' ולא צורך סיוע לחילה שיש בו חשש פיקול', ויש מהם הרואים להיזהר שצרכים להיטלטל למרחוק או להוצאות מרחבות.

והנה רבני אגודות 'טהרת כהנים' והתאחדות הכהנים הפועלים זה רבות בשנים שלא ע"מ לקבל פרס ותיקנו והכשירו כתי רמזים ושאר מקומות ברחבי הארץ בהכוונת רבנים מובהקים, וכבר ידועים בצבור החרדים לדבר די רבות בשנים בידעם ובעזרתם בכל נושא אלו, בין מבחינת המציאות ובין בשאלות ההלכה, ועתה קיצו את כל המידע שנאסף על ידם בכירור אחר בירור, להביאו לידיעת שבת הכהונה ולהצילם ממשול, ותקוותם שיתאחדו קהל הכהנים, בבקשה להסדיר גישה לכהנים לבתי הרמזים ללא חשש טומאה, ובכך הרבים יוכלו לסעוד יושר.

על כן קראים אנו בזה לרבנים והאחראים בבתי החולים ובקופות החולים, וכל מי שיכול לסייע בכל הבצור, להכשיר את בתי הרמזים, המרכזים הרפואיים ושאר המקומות, לכניסת כהנים עפ"י ההלכה המקובלת מרבובינו.

ואל הכהנים החפצים בשמירת טהרתם מצווה גדולה שיצטרפו לכך הרבים.

וכל המסייעים הם בכלל כרוך אשר יקום את דברי התורה הזאת, ויבורכו בברכת הכהנים בני אהרן.

יחיאל פישוהוף

גם אנו מצטרף

ג"א מצטרף לברכה

שלום סגן

אני מצטרף לדידי הכהן הגדול,

שמעון בעדני

על המכתב חתמו רבני העיר ב"ב דיי"ץ ב"ב,

רבני ירושלים, מודיעין עילית, בית שמש, אשדוד וחיפה

השמות מסודרים ע"פ סדר א"ב

הגאון רבי יחיאל במברגר שליט"א

הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א

הגאון רבי ישראל גואלמן שליט"א

הגאון רבי ישראל גנס שליט"א

הגאון רבי שמאל דוד הכהן גרוס שליט"א

הגאון רבי צבי וובר שליט"א

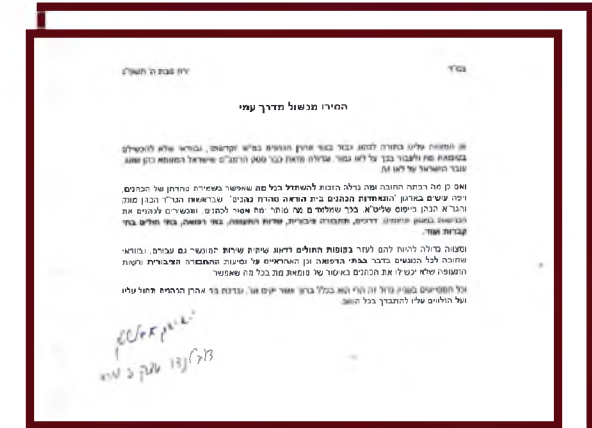
הגאון רבי ישראל ש. זכרמן שליט"א

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

הגאון רבי דוד כהן שליט"א

הגאון רבי מנחם מנדל לבין שליט"א

מכתבם של מרן ורבני שליט"א

מכתבם של גדולי ישראל שליט"א

רבני הארגון בהתייעצות אצל מרן הגר"ד לנדו שליט"א

רבני הארגון בהתייעצות עם רבני בני ברק

רבני הארגון בהתייעצות עם הגר"נ נתן קופשיץ

עדכונים, הדרכות לטיוולים, מידע על טיסות, מפות, מצגות וחברות קיצור הלכות טומאת אהל, ניתן לקבל בפקס בפניה לקו 'המדריך לכהנים' או בפניה למייל: a083132020@gmail.com

חדש!!
ניתן לראות את כל העדכונים לכהנים בעמדות נדרים פלוס בבתי הכנסת. תחת השם טהרת כהנים

קו המידע 'המדריך לכהנים' - כל המידע לכהנים במקום אחד 083132020
עדכונים, הדרכות וקווי התחבורה הציבורית בשלוחה 9 מענה אנושי בשלוחה *
- אלפי כהנים כבר מחוברים -

וארטים לפרשת שבוע

טז א. ויקח קרח וגו' ואון בן פלת בני ראובן. וברש"י שבת ראובן נשתתפו עם קרח במחלוקתו, איז לרשע אוי לשכנו. וקשה היה וגם שבת שמעון היו שכנים של קרח? וי"ל ע"פ חז"ל (מובא ברמב"ן) שכל המאיתים וחמישים בעלי מחלוקת היו בכורים וקרח שכנע אותם בטענה שהם סתם פדו עצמם, דהנה בגמ' יש ב' טעמים לפדיון בכור או משום שניצלם ממרות ש"הללו עובדי עיז', והללו עובדי עיז"י. וטעם שני, כי מכרו את יוסף שהיה בכור לרחל. וא"כ אי"ל קרח ממ"ן, אם הטעם הראשון נכון, אז שבת לוי פטורים מבכורה - כי שבת לוי לא היו עובדי עיז' ובדיון היה שבכוריהם יצאלו ממכת בכורות (ובאותו הזמן שבת לוי פדו עצמם כמבואר בריש במדבר), ואם הטעם השני נכון, אז אתם שבת ראובן פטורים, כי ראובן לא היה במכירת יוסף, ואת זה הוא לא יכל לטעון לשמעון.

טז א. ואון בן פלת. הגמ' סנהדרין קט אומרת שאון בן פלת אשתו הצילה אותו ע"י שטענה כלפיו שממ"נ מי שינצח, אתה הב מקרה יכול להיות רק מספר שניים שלו, אז מה אתה מתערב. וכשהוא הביע חשש שיבואו לשכנע אותו, היא השקתה אותו יין וישבה בפתח הבית וסתרה שערות ראשה. ויש ליתן טעם למה עשתה ד"ז שסתרה שערות ראשה וי"ל כדי שלא יבוא און בן פלת ויטען לאשתו שאמנם הוא עצמו לא היה כחן גדול אבל בניו יהיו ראויים לכהונה גדולה ובשביל זה שווה לו לריב. הלכה גברת בן פלת ופתחה יומא מז. וראתה שהטעם שקימחית וזתה שבניה יהיו כהנים גדולים משום שמעולם לא יגלתה שערותיה אפי' בתוך כותלי ביתה. אמרה גברת בן פלת אני אמנע את כל היסיוניים שבני יהיו כהנים גדולים כדי שלאון לא יהיו תירוצים.

טז ב. ויקומו מלפני משה. ולהלן פסוק ג כתוב ויקהלו. י"ל דהטעם שקמו בשביל שהעלילו על משה שעבר על אשת איש. והנה מצנינו ביבמות דיתן לסמוך על קול שיוצא רק כשאין לאדם שיוצא עליו קול שונאים, וכאן הם קמו בשביל להראות שהם לא שונאים את משה ובכדי שיאמינו למה שהם אומרים על משה הם קמו מלפניו להראות אהבה. צמח דוד.

טז ב. ויקומו מלפני משה וגו' נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. ודרשו חז"ל (סנהדרין קי.) קראי מועד שהיו יודעים לעבר שנים, ולקבוע חודשים. הטעם שהוצרך לכאלו אנשים, אומר רבי יונתן איבשיץ זצ"ל, ע"פ הגמ' שם, שבאותו הזמן שקרח התווכח עם משה, באה השמש והירח לפני הקב"ה וא"ל אם אתה לא דואג במשה ינצח אנו לא נעשה מלאכתנו. וקשה מה הם התערבו על ריב לא להם? אלא י"ל דידוע שבשעת בריאתה אמרה הלבנה לקב"ה, אין 2 מלכים משתמשים בכתר 1, א"ל הקב"ה לכי ומעטי עצמך. ולפי"ז הכל מובן, טענת קורח הייתה, שלא אמר צדק השתפק במנהיג 1 דלור, אפשר גם 2, ומה תשאל, הרי השמש לא יכולה ביחד עם הירח דהרי ישראל קובעים לפי שנת הלבנה, ועכ"מ לשנת החמה, ענה קרח, אמנם בירח מוניגם את החודשים, אבל בשמש מעבירים את השנים, וא"כ גם בישראל יכולים לשלוט 2 מלכים. ומתורץ למה השמש והירח התערבו במריבה כי הירח טענה שאם קרח צודק שיחזירו אותה לגדולתה. וגם מובן מה הטעם שקרח הביא בקיאים בעיבור ובקביעת החודש.

טז ג. כי כל העדה כולם קדושים. פרש"י (מהמדרש) כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה וגו' אנכי ה' אלוקיך. יש להקשות בשב"מ הוצרך לומר מה שמעו וכו', ועי"ן למה נכפל **כל** העדה **כולם**? וי"ל דהנה יש להקשות מנ"ל לקרח שכל העדה כולם קדושים אולי יש מי שלא קדוש, ועי"ז י"ל שכולם שמעו דברים מסיני, וזה וודאי שכולם שמעו כי אם היה חסר מכלל ישראל אפי' אחד אז לא היה אפשר לקבל את התורה כמבואר בחז"ל (לקו"ש יתרו רמז רפ.) והטעם שאמר קרח כי כל העדה כולם הרי כבר אמר כל י"ל שמצינו בט"ז או"ח תקפ"ג ג על מה שאומרים במתילה ברי"ה מלוך על כל העולם כולו, ולמה כופלים גם כל העולם וגם כולו, כי **כל** יכול להיות גם רוב ולכן מוסיפים כולו לומר שכולו לגמרי בלי רוב, וזה מה שאמר קרח כל העדה כולה ואין אחד שלא. בניין אריאל.

טז ד. וישמע משה ויפול על פניו. פרש"י במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. יש להקשות למה נתרשלו ידי משה כאן יותר מאשר בחטא העגל שהיה הרבה יותר חמור. ועי"ן וישמע משה מה הוא שמע? וי"ל דהנה איתא במדרש (שמו"ר מג ה.) שאחר חטא העגל אמר משה לקב"ה שעם ישראל חשבו שאנכי ה' נאמר רק לי ולא להם ולכן אל תעניש אותם, וכך הוא פייס לקב"ה. אבל כאן הם אמרו כל העדה כולם קדושים ואומר רש"י (פסוק קודם) כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה' ובזה ביטלו דברי משה, כי כאן כבר לא היה למשה מה לפייס לקב"ה לכן נתרשלו ידיו. זכרון שמואל. **עו"ל** בטעם שמשה לא התפלל כמו בחטא העגל ואדרבה היה לו למחול על כבודו כי הוא עניו מה אדם? וי"ל דמבואר

בסוטה כה שזקן ממרא שרצו ב"ד למחול לו אין מוחלים לו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. והנה כאן כתב רש"י ויפול על פניו מפני המחלוקת, וזה הטעם שמבואר דשאין יכול למחול כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. פרי עץ חיים.

טז ה. בוקר ויודע ה' את אשר לו. רבים נתקשו למה אמר שימתנו עד הבוקר? וי"ל דהנה על הפסוק אל תפן אל מנחתם ביקש משה שגם חלקם בתמיד ציבור לא יתקבל לרצון והאש לא תאכלנו, והנה הרי תמיד של שחר כבר נקרב באותו היום, מה שנשאר זה תמיד של בין הערביים שזמנו כל הלילה, וא"כ אמר משה עד הבוקר לא נוכל לדעת האם הקב"ה רוצה אותם כי עדיין לא עבר הזמן שאמרו הקרבן לעלות לרצון, ורק בבוקר כשנראה שלא התקבל הקרבן ולא שרף רק אז נדע שהקב"ה לא רוצה אותם, ולכך חיכה לבוקר. כותנות אור.

טז ה. בוקר ויודע ה' את אשר לו וגו' זאת עשו קחו לכם קטורת. והשאלה נשאלת, הרי כידוע המן שהיה במדבר היה מגיע לצדיקים ליד הבית, ולרשעים רחוק מהבית, א"כ למה לא אמר משה נראה בבוקר להיכן יגיע המן של קורח, ואז נדע מי צודק, ולמה הוצרך לקטורת? מתרץ רבי חיים קניבסקי בטעמא דקרא. שקרח טען שהטעם שהמן מגיע רחוק מהבית שלו כי הוא לא מוחה מספיק.

טז ו. זאת עשו קחו לכם מחתות. וברש"י מחתות שחות' בהם גחלים ויש להם בית יד. יש להקשות המילה מחתות מוזכרת בתורה כבר בחומש שמות ובויקרא ושם לא מצנינו שרש"י הסביר ד"ה, למה כאן רש"י נזכר להסביר את זה. וי"ל לדקמן ריש פרק יז הקב"ה ציווה שיקחו את המחתות ועשו אותם ריקוניו פחים ציפוי למזבח, והגמ' במנחות צט לומדת מזה שמעלין בקודש דבתחילה היו תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח. והיה קשה לרש"י הא גם קודם היו המחתות גופו של מזבח שהרי את הקטורת הקטירו בתוך המחתות (ויומא מז. ובתוס' שם ובעוד מקומות) והמחתה היא הרי באה במקום מזבח הקטורת. ועי"ז רש"י כאן בא לתרץ דמ"מ היתה כאן העלאה בקודש דיש להם בית יד, והבית יד של המחתות לא שימשו כמזבח ומהו לפתן דמעלין בקודש.

טז ז. רב לכם בני לוי. איתא בסוטה יג. דמשום שאמר משה רב לכם בני לוי, ע"כ נאמר לו רב לך על תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה ונמנע ממנו להיכנס לארץ. וקשה במה חטא כשאמר להם רב לכם בני לוי? ועוד מה המידה כנגד מידה כאן? וי"ל ע"פ המדרש שאמר משה רב לכם בני לוי, היינו שגדולת הלווים חשובה מכהנים, והנה אמרו חז"ל שבשביל שמשה סירב בסנה שבעה ימים ללכת בשליחותו של הקב"ה הוא נענש, ומה עונשו? חד אמר שהוא היה ראוי לכהונה ואז הקב"ה הוריד לו את הכהונה, וחד אמר שהיה ראוי שהוא יכנס את בניי לארץ וכעת הוא נענש שלא יכנס. ולפי"ז י"ל כיוון שמשה טען רב לכם בני לוי היינו שלוי יותר חשוב מכהונה, ע"כ מה שמשה לא קיבל כהונה הרי לא עונש, א"כ העונש חייב להיות שהוא יימנע מלהיכנס לארץ.

טז יא. ואהרן מה הוא כי תלינו עליו. יש לומר שמרומז כאן דינא דעירובין סה: ששם כתוב דבג' דברים אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו. והנה אהרן א"יא לבוחנו בכוסו כי כהן אסור ביין, ובכסלו נמי א"יא לבדקו כי נאמר בהלכה (ויומא יח.) גדלוהו מבשל אחיו והיינו שהוא צריך להיות עשיר, וכמו כן ניתן לבדקו, בכעסו, ועי"ז נאמר ואהרן מה הוא, איך יודעים מה אהרן כי תלינו עליו כשתכניסו אותו אז תגלו מה הוא. רבי מאיר אריק.

טז יב. וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים. וברש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימים בדברי שלום. וצריך להבין ודאי שאין מחזיקים במחלוקת ומה צריך רבותא לזה, ועוד הא משה עשה מעבר לכך, הוא ניסה לפייס והול"ל רק דיש לחזר אחר בעלי מחלוקת לשלום. וי"ל, אומר החת"ס, דהנה דתן ואבירים מצניו ג"פ שהוחזקו לבעלי מחלוקת, הראשון בהריגת המצרי שמות ב יד. השני שמות ה כא הבאשתם את ריתנו, והשלישי כאן אצל קרח, וכיוון שיש להם חזקה של בעלי מחלוקת היה צד שמשה לא יצטרך לחזר אחריהם, כי הם כבר הוחזקו כבעלי מחלוקת, למ"ל שאין חזקה להיות בעל מחלוקת וזה כוונת רש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת.

טז יד. העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. פרש"י אפילו אתה שולח לנקר לעינינו אם לא נעלה אליך, אנחנו לא נעלה. ויש להבין למה נקטו דווקא נקירת עיניים ולא עונש אחר שעשעה להם כדי שיעלו? שתי תשובות נאמרו בדבר. א. ע"פ חגיגה ג. במעשה של רבי יוחנן בן ברוקא שנשאל עי"י רבי יהושע מה למדו היום, ובתחילה אמרו לו תלמידך אנחנו וימציך אנו שותים, ולבסוף אמרו לו מה למדו. ומבואר שם בגמ' בעי"י שהטעם שלא אמרו לו מיד משום מעשה שהיה עם רבי יוסי בן דורמסקיות, שנשאל ג"כ מה למד, וענה מיד ובגלל שענה מיד יצאו עיניו ממקומם ונפלו לו לתוך ידו משום שהורה הלכה

פרשת קרח תשפ"ג

בפני רבו ע"פ רש"י והמהרש"א שם, וא"כ זה מה שאמרו קרח ועדתו גם אם ינקר ענינו בעקבות זה שאתה טוען שאתה רבינו ואנו מורים להורות בפניך, לא נעלה. ועוד יי"ל שרמ"ח אברים הם כנגד רמ"ח מצוות עשה, והעיניים הם כנגד מצוות ציצית דכתוב וראיתם אותו, וא"כ כאן שכפרו במצוות ציצית מן הראוי שינקרו עיניהם, ולכך אמרו העיני האנשים תנקר.

טז טו. ויחר למשה וגו' ויאמר אל ה' אתפן אל מנחתם. לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם.. קשה. א. למה לא מחל על ועלבונו, וביקש שהקב"ה לא יקבל את תשובתם, הרי מחוייבים אנו למחול (יעויין בשו"ע על עיז"כ). ועוד מה הקשר לא חמור אחד מהם נשאתי. י"ל דהמוציא ש"ר על חבירו אינו חייב למחול לו, ואומר המג"א בגלל שבנ"א חושבים שזה אמת כיון שלא חושדים אדם במה שאין בו, ומוסיפים הפוסקים שזה הכל רק אם אין לו שונאים, אבל כשיש לו שונאים, השומעים לו מאמינים כי תולים את השמועה מהשונאים ואז יש כפרה. ואומרת הגמ' שהכפרה לו הקטורת. וא"כ י"ל, שמשה אמר לקב"ה כך, אל תפן אל הקטורת שלהם, כי ההוצאת ש"ר שלהם התקבלה לפני השומעים, כי אין לי שונאים שהרי לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי לאף אחד מהם.

טז טו. ויחר למשה וגו' ויאמר אל ה' אתפן אל מנחתם. מבאר רש"י ע"פ המדרש שמשה ביקש שחלקם בתמיד ציבור לא יתקבל לרצון. וצ"ב מדוע הוא ביקש רק על מנחתם ולא על שאר הקרבנות? ואפשר דבגמ' בביצה לו: איתא דבבהמה ל"ש לברור ואין דבר כזה חלק אחד יעלה לרצון ולקבל אחר לא נעלה. משא"כ במנחה יש ברירה כלפי שמיא שיכול הקב"ה לקבל את חלק הכהנים הכשרים במנחה, ואת חלקם של קרח הוא יכול שלא לקבל לרצון, לכן משה ביקש רק על מנחה. ילקוט עני.

טז טז. ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. יש לעיין מה הטעם בפסוק כז כתבה התורה ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב, ואילו כאן הזכיר רק את קרח ולא הזכיר את דתן ואבירים? וי"ל דהנה התרגום אצל על בתיהם כתב את כל אנשי הבית, ולפי"ז למה נכתב שוב ואת כל האדם, אלא י"ל דאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, והנה כידוע התורה אומרת להלן ובני קרח לא מתו, וזוהי כוונת התורה כאן ותבלע אותם ואנשי ביתם, וכל אדם למעט בני קרח, וזה היה רק אצל קרח שבניו חזרו בתשובה. מקרי דרדקי.

יז ו. וילוו כל עדת ישראל על משה ואהרן ויאמרו אתם המיתם את קהל ה'. ויהי בהקהל העדה...ויפנו אל אהל מועד והנה כסוה הענן... וירא כבוד ה'. שתי קושיות נשאלות כאן, מה היה הצד של עם ישראל שמשה הרג את קרח ועדתו, האם הם לא ראו איך הם מתו? ועי"ן מה זה ההמשך, ויפנו אל אהל מועד? וי"ל, אומר החת"ס, דטענת עם ישראל היתה, שבגלל שלא מחללת לקרח ועדתו הם מתו. והנה איתא בגמ' שבת קמ"ט כל שחברו נענש על ידו א"י מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה, ואם העונש של קרח היה בגללם לא היה נראה כבוד ה' באהל מועד...ולכן מיד הם נכנסו לאהל מועד להראות קבל עם ועולם שהעונש לא היה בגלל חוסר המחילה שלהם. ומובן ג"כ למה הוצרך שמטה אהרן יפרח וזה יהיה לאות וסימן כי בו חזר ה', הא בלא"ה כבר ראו כולם שה' בחר בו מזה שקרח ועדתו נבלעו. ולנ"ל י"ל שהיה צד שאהרן גרם למיתתם וא"כ אינו בדיון שעבוד וזה הקמ"ל בפריחת מטה אהרן.

יז יא. ויאמר משה אל קרח וגו' והולך ממרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצץ. קשה למה הוצרך ללכת בנייהם ולא מספיק שיקטיר את הקטורת במקומו? וי"ל דהנה הרמב"ן כתב דלאחר חטא קרח ועדתו כתוב הרומז מתוך העדה שהקב"ה אמר למשה שיבדיל עצמו מהעדה ורק אח"כ יכלה אותם, אף שהקב"ה יכול להבחין ולהרוג את הרשעים גם כשהם מעורברים בין הצדיקים זה משום שרצה לכבד את הצדיקים למען ידעו שכל זמן שהם נעמהם לא תבוא המגפה שם כי אין הדבר לכבודם של צדיקים לעמוד בין המתים הטמאים. וא"כ לפי"ז מובן למה אהרן הלך בתוך העדה בשביל להיות בטוח שהמגיפה תעצר כי הקב"ה חס על כבודו ולא יעמידו עם המתים, וכך היה ועמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה. ראיית.

יח טו. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקרבו לה' וגו' אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבנהמה הטמאה תפדה. יש לעיין מדוע אצל האדם נכפל פעמיים ענין הפדיון פדה תפדה, ואילו בבכור בהמה נאמר רק פעם אחת תפדה. וי"ל דמבואר בסופ"ק דבכורות דאם הפריש בכור בהמה טמאה ונאבד אין חייב באחריותו, אבל בכור אדם, סמא הפריש ונאבד חייב באחריותו. ולפיכך בבכור אדם נאמר פדה תפדה דפעמים צריך אתה לפדות פדיון אחר פדיון, אבל בבמהמה טמאה לא נאמר אלא פ"א, כי לעולם א"יץ יותר מפדיון אחד. לוח ארז.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

ליצנות: במעשה של קרח וואים דבר מפליא איך שקרח הצליח לפתות הרבה מעם ישראל תוך יום אחד נגד משה רבינו. וברש"י פסוק י"ט מבואר שקרח הצליח בכך ע"י דברי ליצנות. והעיר הרב אלישיב שהרי אמרו חז"ל שלושה נביאים שנתנבאו באותו הזמן, ירמיה, צפניה, וחולדה הנביאה. ירמיה היה מתנבא בשווקים. צפניה בתוך בתי כנסיות. וחולדה אצל הנשים. והיינו, שירמיה הנביא כאשר דיבר אל העם, אם היה ממתין שיבואו לשמוע אותו, לא היה עם מי לדבר, ועל כן הוכרח לבוא אל השוק. ואל הנמצאים בבתי כנסיות, שאינם נמצאים בשוק, היה צפניה מדבר. ואל הנשים חולדה הנביאה היתה מדברת. הרי שכמה קשה היה הדבר כשצריכים להשמיע את קול ה', עד שהיו צריכים שלושה נביאים שכל אחד ידבר לקבוצה מיוחדת של אנשים כדי שישמעו אותו. לעומת זאת כאשר קרח רוצה להסית את העם נגד משה ואהרן, אין הוא זקוק לשלושה דרשנים, אלא הוא לבדו מצליח להקהיל את כל העדה כולה, על נעריה, אנשיה ונשותיה, ומצליח בזמן קצר לדבר אל כל הקהל גם יחד. ומכאן נראה מה גדול כוחה של ליצנות! מהרגע שבו היא מושמעת היא מתיישבת על ליבם של אנשים בכל מקום ובכל מצב. **וזה"ל מדוש תהלים** מסומר לא והוא גם בילקוט שמעוני כאן: **ובמשב לצים לא ישב**. זה קרח, שהיה מתלווץ על משה ואהרן, מה עשה, כינס עליהם כל הקהל, שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה, התחיל לומר לפניו דברי ליצנות, ואמר אלמנה אחת יש בשכונתך, ועמה שתי נערות יתומות, והיה לה שדה אחת, באת לחרוש, אמר לה משה לא תחרושי בשור ובחמור יחדו, באת לזרוע, אמר לה שדך לא תזרע כלאים, באת לקצור ולעשות ערימה, אמר לה לקט שכחה ופיאה, באת לעשות גורר אמר לה תני לי תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו, מה עשתה עניה, מכרה את השדה, וקנתה שתי כבשות, כדי לבלוש מגזותיהן, וליהנות מפירותיהן כיוון שילדו, בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות, שכך אמר לו הקדוש ברוך הוא, כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך וגו', הצדיקה עליה את הדין, ונתנה לו את הולדות, הגיע זמן גזירה וגזרה אותן, בא אהרן ואמר לה תני לי ראשית הגז, אמרה אין בי כח לעמוד באיש הזה, הריני שוחטתך ואוכלתך, כיון ששחטתך, בא אהרן ואמר לה תני לי הזרוע והלחיים והקבה, אמרה אחר ששחטתי אותך לא נוצלתי מידך, הרי הם חרם עלי, אמר לה אם חרם קח כולך שני, דכתבי כל חרם בישראל לך יהיה, ונטלן והלך לו, והניחה בוכה עם שתי בנותיה. **בגמרא בעבודה זרה יח**: הפליגו בגנות הליצנות: א"ר אלעזר דה המתלווץ יסורין באין עליו. אמר רב קטינא כל המתלווץ מזונותיו מתמעטין. אמר רב שמעון בן לקיש כל המתלווץ נופל בגיהנם. אמר רבי חנילאי כל המתלווץ גורם כליה לעולם. רבינו יונה בשערי תשובה שער ג' מונה כמה מיני ליצנות, והעיקרים שבהם הוא מי שלועג תמיד על בני אדם ומדבר בנזותם, וכן מי שלועג תמיד לפעולות או לדברי בני האדם ואף שאין דעתו להבזות בעליהם אך על ידי הלעג הוא גורם היתק רב כי על ידו הם נמנעים מכאן ולהבא לעשות עיי"ש. ובמסילת ישרים פרק ה': ותראה קושי הלצון והשחתתו הרבה, כי כמו המגן המשוש בשמן אשר ישימט ויפיל מעליו החצים ומשליכם לארץ ולא יניח אותם שייגעו אל גוף האדם כן הלצון מפני התוכחה והמרדות, כי בליצנות אחד ובשחקן קטן יפיל האדם מעליו ריבוי גדול מן ההתעוררות וההתפעלות מה שהלב מתעורר ומתפעל בעצמו מדי ראותו או שומעו עניינים שיעירוהו אל החשבון והפשיטתו במעשים, ובכח הליצנות יפיל הכל לארץ ולא יעשה בו רושם כלל. ולא מפני חולשת העניינים ולא מפני חסרון הבנת הלב, אלא מפני כח הלצון ההורס כל עניני המוסר והצדקה. והנה הנביא ישעיה היה צווח על זה ככרוכיא, כי היה רואה שזה היה מה שלא היה מניח מקום לתוכחותיו שיעשו רושם והיה מאבד תקותם של החוטאים, והוא מה שאמר (ישעיה כח): ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. נביא הלך כמה סיפורים על גז"י כיצד התרחקו מליצנים, ובגנות המידה הרעה הזאת.

רבי עקיבא איגר הגיע יחד עם בנו לביתו של אבי הנערה שהוצעה לבנו. בעל הבית שוחח עם הבן על מנת לתהות על קקנו, בסיום השיחה שאל הרעק"א את אבי המדוברת: מה אתה אומר על בני? ענה האב בחיך של שביעות רצון: הלואי שגם המחזותן ימצא חן בעיני כמו שהחתן מוצא חן בעיני. וכי למה לא

אמצא חן בעיניכם שאל הרעק"א. לא, לא, סתם התבדחת, היתה זו ליצנות בעלמא, השיב האב, אני מעריך אתכם בכל לבי. ליצנות!!! הזדעזע הרעק"א, עם לצים אינני רוצה להשתדך, קם, נפרד ועזב את הבית.

שני בחורים באו לפני השאגת אריה להיבחן על לימודם במטרה לזכות בסמיכת חכמים, השאגת אריה בחן אותם ונענה להם בחיוב. השמחה היתה גדולה, השאגת אריה שהיה שבע רצון מידיעתם ביקש להביא לחיים. ובעניונו לא מצא בבית כי אם מעט משקה חריף וביצים מבושלות, המשקה והביצים הונחו על השולחן, ואז שאל אותם השאגת אריה: ועל מה נברך תחילה? השיב אחד הבחורים בהצלה: דלא שעל הביצה, והוא פסוק מפורש בפרשת לך לך: והעי מקדם (ביצה באידיש - עיי) הזדעזע השאגת אריה ליצנות: ליצנות: לא תקבלו סמיכה, לא! ועזבו משם בבושת פנים.

רבי משה שטרנבוך (במאמרו השבועי פרשת קרח תשע"ח) הביא בשם רבי משה שניידר, שתחילת הקלקול בישיבת וואלוז'ין היה על ידי קבוצה קטנה של בחורים שלמדו תורה והתלוצצו, ובכח הליצנות הם הצליחו לכבוש את הציבור בעוה"ר, עד שקלקלו רבים מבני ישיבת וואלוז'ין ה' ירחם. והוסיף רבי משה שניידר וצ"ל, שכל כוחם של המשכילים ברוסיה ובפולין היה על ידי כח הליצנות, כי על פי שכל לא היו יכולים לפעול כלל, ופתחו בדברי ליצנות ועל ידי זה הכניסו ארס בליבות השומעים, שחדר לאט לאט עד שהפך אותם לגמרי רח"ל. **סיפר רבי שלמה קרליץ**: בצעירותי לקחני אאמון"ר ביום הפורים, אל מעונו של רבי ברוך אשר ליבוביץ שם שהו באותה עת בחורים רבים, בער באו לשמוח בשמחת הפורים במחצית רבם. בין הבחורים, היה בחור עילוי מופלא, אשר אמר את הפרק הראשון של מסכת גיטין בחרוזים. לאחר מכן הוסיף וחזר על שיעור של רבי ברוך בער בחרוזים. משסיים באמירת החרוזים בכשרון עצום, החל להשמיע פורים תורה, כשהוא פותח בשאלה מקריאת התורה דפורים: נאמר בפסוק: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וקשה, איך הרים משה ידו, והרי אמרו בסנהדרין המגביה ידו על חברו, אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע. כשמוע רבי ברוך בער את דבריו, קם ממקומו ומחה כנגדו: ליצנות לא אצלי בבית! ולא הסתפק רבי ברוך בער במחאה, אלא עמד וגירשו מביתו! **האדמו"ר מסלונים** בעל ה"בית אברהם" שאל את המשגיח רבי אהרן יוסף גולדברג הי"ד מדוע אינו מקרב בחור פלוני. ענה, שאין לו עמו שפה משותפת. הפטיר הרבי: הרי התורה ניתנה בשבעים לשון. ענה המשגיח שהבחור נגוע בליצנות. אמר הרבי: אם כך, הצדק עמך. **רבי פנחס מקארץ** אמר, שעם הלץ אין שפה משותפת, אלא נכוננו ללצים שפטים.

סיפר רבי חיים שניקר ראש ישיבת דרכי משה, כי בבחרותו שהה פעם למנוחה בנתניה. שם התארחו באותם ימים למנוחה גדולה תורה חסידים: רבי אליהו לאפיאן, רבי אברהם יעקב זלוניק, רבי אפרים נחום בורדיאנסקי, רבי משה שמואל שפירא, ועוד. בנוסף שהו שם גם בחורים ואברכים שבאו להחליף כח לצד רבותיהם. במוצאי שבת התאספו האברכים והבחורים סביב רבי אליהו לאפיאן הוא יושב בראש וכולם כרוכים סביבו בשני עיגולים, ופיתחו שיחת חולין של תלמידי חכמים, על בית קלם, על שיטת המוסר ועוד ועוד. תוך כדי הדברים סינן אחד היושבים דברי ליצנות מפיו, וגרם לכל הנאספים לעלות חיוך על דל שפתם. רבי אליהו לא שמע בפעם הראשונה את דברי ההלצה, אלא רק ראה את כולם מחוככים, ובשל כך לא הגיב כלום. אך כשחזר למקרה על עצמו שוב, הבחין רבי אליהו כי יש כאן מי שמתלוצץ ברבים. הוא אמנם לא ראה מיהו המתלוצץ מפני כובד ראייתו, רק הבחין בחיוך שעלה על פני הנאספים שוב ושוב. רבי אליהו נתן דפיקה על פני השולחן ואמר בקול רועם: אנחנו מדברים שיחת חולין של תלמידי חכמים, והוא מדבר ליצנות! אוי! ליצנות! אוי! ליצנות! כך זעק רבי אליהו בזעזוע כמה וכמה פעמים, כשכל פעם שהזכיר את המילה 'ליצנות' רעם קולו יותר מקודמו. זעקותיו הרעידו את לבבות הנאספים, והאברכים והבחורים שיישבו בשולחן החלו לאט לאט להישמט ולעזוב את המקום, כשחזרת אלוקים אופפת אותם. עד שלא נותרו בשולחן איש מלבד רבי אליהו ורבי שרגא גרוסברד. כשסיפר זאת רבי חיים שניקר אמר: עד היום מהדהד באזני קולו

הרועם של רבי אליהו כשזעק: 'ליצנות! ליצנות!', וחרוט בזכרוני הזעזוע שאפף אותו.

פעם נכנס אדם אל הסטייפלר, שהיה שרוי באותו יום במצב רוח מרומם במיוחד. כשנכנסו, התאונן באוזניהם על כי הרבה אנשים שוכחים אצלו את העט, בכותבם את בקשתם בפתק. (כידוע, אחרי פטירתו נמצאו בביתו מאות עטים!) האיש לא יכול היה להתאפק, ופלט מפיו הברקה לשונית: פעין תשכח! [פעין - עט באידיש] ארשת פניו של הסטייפלר השתנתה באחת, והוא נזף בו בחומרה: ליצנות מפסוקים. **אדם אחד** הסיע את רבי משה פיינשטיין רכבו, וכאשר נעצרו בדרכם ברמזור אדום, אמר הנהג לרבי משה שעל זה נאמר בפסוק ויאמר אליו אדום לא תעבור בי. כששמע רבי משה דברים אלו הגיב: זה נקרא מתלוצץ מדברי תורה, ואם תמשיך עוד, לא אוכל לסוע עוד עמך. **סיפר רבי דן סגל** כי פעם שמע מרבו רבי שלמה זלמן אויערבאך אודות גודל השפעת הליצנות על נפש האדם. כאשר היה ילד צעיר שמע מישוה מתלוצץ על דבר כלשהו, ולרודך הלצתו עשה שימוש בפסוק מסוים בתורה. מאז ועד שנותיו המבוגרות, מעל גיל שמונים, בכל פעם שקרא את הפסוק הזה ריצדה במוחו אותה הלצה. זוהי כוחה הנוראי של ליצנות, הפטיר רבי שלמה זלמן מכאב. כמה שאני מנסה לשכוח מאותה הלצה, איני מצליח. היא חדרה בי כמו ארס של עכנאי. **רבי גרשון אדלשטיין** סיפר מעשה שהיה לפני שנים רבות באחד מתלמידי הישיבה שעשה שמחת פורים וליצנות מאדם חשוב, כמו שעושים 'פורים רב', ולא היה בזה לשון הרע או נקמה, רק חיקה את קולו בצורה של הומור והציג את עצמו כמו האדם ההוא, ואף על פי כן זהו שלא כהוגן לעשות חיקוי וליצנות מאדם חשוב שמזכה את הרבים, וסופו היה שנפטר בגיל צעיר ממחלה נדירה מאד. ועוד היה מעשה בישיבה שעשו פעם הצגה לשמחת פורים, והשתמשו עם אחד שממנו עשו את שמחת הפורים, ולא היה נקמה והלבנת פנים אבל עשו ממנו ליצנות, והוא היה בעל מידות טובות ומן הסתם לא הקפיד, אבל אחד מן העוסקים בזה סיפר לי על עצמו כי עד אותו פורים היה לומד בהתמדה ובחשק גדול, ומאז שעסק בליצנות בפורים איבד את הטעם בלימוד ואינו מסוגל שוב ללמוד בעמקות כמו שהיה לומד קודם - לפני הפורים ההוא.

פעם אחת בשעת רצון, סיפר רבי עובדיה יוסף מה שחוה בתור נער צעיר בישיבת פורת יוסף. באותם ימים לא היה נהוג להעלות על הכתב חידושים או בירורים בהלכה וכו"ו. רבי עובדיה אהל בין היחידים, שהעלה מחידושי על הכתב, אבל בגלל מצוקה כספית לא היה יכול להדפיס זאת. לפיכך צבר מהכספים שהגיעו לידיו, ובס"ד, בשנת ה'תרצ"ו הוציא את הקונטרס הראשון בשם 'ביע אומר' על סוגיות במסכת הוריות. החיבור כלל בעיקר הערות בענייני סדר הדורות של חכמי הגמרא, תוך הבאת ראיות לתקופתו של כל תנא ותנא ממקורות שונים ומגוונים. עם הכסף שעמד לרשותו הדפיס מאה עותקים של הקונטרס. הוא חילק את הקונטרס לתלמידי חכמים בירושלים, היו כאלו ששילמו מספר גרושים עבורו והיו כאלו שרבי עובדיה חילק להם את הקונטרס בחינם. כשבחורים מהישיבה ראו את הקונטרס, חלק קינאו במעשה ידיו, אבל חלק לענו עליו. וכך ומצאו להם הודמנות רבות להתלוצץ עליו. מובן שרבי עובדיה שהיה בחור צעיר, לקח זאת ללב ונפגע מכך. פעם אחת כשישבו בשיעור, אחד הבחורים הקשה קושיה חזקה. הם ניסו שוב ושוב למצוא תירוץ, אבל בכל פעם ראו כי התירוץ לא יכול ליישב את הקושיה. אחד הבחורים, כשראה את רבי עובדיה קם וקרא בקול כשהוא קורץ בעיניו: מדוע אנחנו מתקשים? הרי לפנינו נמצא 'בעל הקונטרס'. הוא גאון גדול ומחבר ספרים, חכם כאחד הראשונים. ליבו רחב כאולם. נשאל אותו ובטוח שהוא מיד ייתן תירוץ טוב שמניח את הדעת. בת צחוק נראתה על פני חלק מהתלמידים. הדברים שנאמרו בגיחוך צרבו בליבו, הוא חש בושה גדולה ועצומה, במיוחד בגלל העובדה שתלמידים רבים נכחו במקום. הוא חש חלישות הדעת והחליט כי המקום הזה לא בשבילו. עליו לעזוב את הישיבה. קשה לו להתמודד עם הלעג סביבו. קשה לאמין, אבל בגלל ליצנות אחת עם ישראל ועולם התורה היו עלולים לאבד את רבי עובדיה, מי שהחזיר רבים לאבינו שבשמיים, פוסק אדיר, המנהיג הרוחני של רבבות עמך בית ישראל ונשיא מועצת חכמי התורה. אבל בורא עולם ריחם על עם ישראל ושלח מלאך גואל ומושיע בדמותו של רבי שמשון אהרן

פולונסקי (הרב מטפליק). רבי שמשון אהרן פגש את רבי עובדיה וראה על פניו צער ויגון. הוא פנה אליו ושאלו: מה קרה לך? מדוע צער רב ניכר בפניך? ספר לי בבקשה מה קרה. רבי עובדיה סיפר לרבי שמשון אהרן מה ארע עמו. הגאון שמע את הדברים, הניח את ידו על כתפו ואמר לו: דע לך, אני רואה לפי הכישורים שהבורא חנן אותך ולפי התמדתך הגדולה, שאתה עתיד להיות גדול בישראל! אלו שדיברו עליך סרה הם מקנאים בך. אם כן, מדוע אתה מתייחס לדבריהם. דברי העידוד ששמע היו כטל חיים עבורו. באותו הרגע החליט להתעלם כליל מדברי המלעגים, להתמיד ולעסוק בדברי התורה הקדושה ולכתוב את חידושיו. רבי עובדיה סיים את סיפורו ואמר לסובבים אותו: ראו כמה גדול העידוד אם הגאון הרב פולונסקי לא היה מעודד אותי באותה שעה, ספק אם הייתי במשך בדרכה של תורה. מאותה שעה, קיבלתי על עצמי לעודד כל צורב בהסכמות ובמכתבי ברכה.

רבי חזקיהו מיישקובסקי סיפר בשיחה: סיפר לי יהודי שלמד בישיבת קול תורה, כי בכל שנותיו בישיבה לא ראה מעולם את ראש הישיבה רבי שלמה זלמן אויערבך כועס, אלא פעם אחת בלבד. בחור בשיבת חמד לצון, וכתב מודעה גדולה בנוסח של כל נדרי בסגנון של: כל ליצנותא ושטותא ובדיחותא, כולם שרויים לך, מחולים לך, אין כאן לא חטא ולא עון. רבי שלמה זלמן בראותו את המודעה, תלש אותה, ירד לחדר האוכל שם אכלו הבחורים אותה שעה, והחל לצעוק עליהם בקול גדול: וכי כך עושים בני ישיבה? כך מדברים?!

היה מעשה שת"ח אחד שוחח עם רבי שלמה זלמן אויערבך ובדבריו אמר דבר מסויים, שאלו רבי שלמה

זלמן היכן כתוב מה שאמר, ענה הלה שזה ירושלמי מפורש. לאחר זמן שאלו היכן הירושלמי שחיפשו ולא מצאו, נענה הלה שאמר את דבריו בצחוק ורק התכוון שכן נהוגים הירושלמים. רבי שלמה זלמן כאב מאד, איך ניתן להתלוצץ כך ולומר שזה ירושלמי, ומני אותו יום הרגיש הלה שחינו סר בעיני רבי שלמה זלמן, ולמרות שכן דיבר איתו, הרגיש שהתייחס אליו בקרירות מסויימת.

והובנה להוסיף דמצינו רבות בחז"ל ששבתו את האנשים המשמחים ואמרד עליהם שהם בני עולם הבא, וביארו רז"ל שיש הבדל בין אמירת ליצנות בלא שום מטרה, שע"ז אמרו חז"ל שהעושה כי אינו מקבל פני שכניה. לבין מה שעושה למטרה מסויימת, כגון לשחרור המתח שאדם נמצא בו לפעמים, או להרחיב ליבם של השומעים בדרשה כדי ששאר דברי המוסר יכנסו לליבם, וכן לעשות אווירה טובה. ודבר זה הוא מעלה גדולה, ומצווה רבה לעשות כן. וכתב בספר "שבת מוסר" לעולם יהיו פניו של האדם שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב"ה וכו' עיי"ש פי"ד טז. ועל המשנה באבות שהתורה נקנית במיעוט שחוק כותב שם במדרש שמואל וז"ל: הענין הוא כי מצינו בגמרא שמבאים להם דבדיחותא כי בזה מתרחבת דעתו כדי לחזור ללימודו ומיעוטו הוא טוב ועל ריבוי נאמר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. וכן כתב בתפארת ישראל שם וז"ל: מילתא בדבדיחותא ג"כ מיעוטו יפה, ורבי ניסים קרליץ הרחיב בזה (הליכות שני עמוד קנא) וז"ל: גדר ליצנות הוא דיבורים שאין להם תכלית ותועלת, אך כשיש מטרה טובה בדיבורים אלו כגון לשמח לב שור או חתן, וכן להלהיב לב השומעים בדרשה, אדרבה צריך ומצווה לעשות כך, ומוסיף רבי ניסים: וזכות גדולה לדרשנים המתבלים דבריהם בדברים המשמחים לב השומעים,

דיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערך בדרך של שו"ת

מכתב באגרות חזו"א שהוא מציין שם בקצרה על הנשמה המיוסרת שהגיעה לבקש תיקון לנפש עיי"ש. וזאת מלבד זה שאנו רואים את אלו הבעלי מחלוקות איך אין להם שלוות הנפש בעולם הזה והם עוברים מצרה לצרה, והאחרונות קשות מהראשונות, אז שומה עלינו לברוח כמה שיותר מהמחלוקות, כדי שנהיווים גם בזה וגם בבא. ומחלוקת להם שמים הכוונה שחוף מהויכוח מהעניין עליו מתווכחים, בשאר העניינים הם ממשיכים לאהוב ולכבד זה את זה, והוא לא משולחם וחס להילחם כל הזמן עם השני, ובמחלוקת לשי"ש חני העת קר יגיד לצד שלו וילוצץ וידבר נגד הצד השני ורק אז הוא מחלוקת לשי"ש. הרב שטינמן היה מרבה להביא מחז"ל שבשבע של קרח הוא זמן מסוכן למחלוקת. ולכן גם מי שחלילה נכשל בעניין זה של מחלוקת, בשבע זה יברח מזה מאוד וינסה להתעורר בגנות המחלוקת. ויש להוסיף שבעון מחלוקת קורים אסונות גדולים והאר"י נפטר בגלל מחלוקת.

שאלה: ישנם בחורים או נערות שלא התקבלו לישיבה או לשמינר שהם מאוד רצו והם נאלצים לבחור באופציות פחות טובות ממה שהם תכננו כל החיים, האם צריך לכאוב את הדבר הזה? **תשובה**: לא רק שלא צריך אלא אסור. ועל כל אדם מוטל להשתדל ולהתפלל להכי טוב ואם חלילה הוא לא התקבל למקום שרצה סימן ובטוח שהמקום שרצה הוא לא טוב לו והוא לא היה מצליח שם לא ברוחניות ולא בגשמיות והוא היה נשבר או נכשל שם. והקב"ה במיא אותו למקום אחר כי יש לו חשבונות והוא יודע ששם זה הכי טוב לו. ובודאי אם יקבל באמונה את מה שהקב"ה סידר לו יהיה לו כיף וטוב. והבעיות מתחילות בזה שמרגישים כאילו שהקב"ה כביכול לא מטיב איתנו ושוכל אותנו למקום שלא טוב לנו וחיים כל הזמן במימור. וכשאדם מחזיר לעצמו שאין מישחו בעולם שאוהב אותו כמו הקב"ה אז הוא יירגע. כי הוא יבין שהאוהב הוא גם יודע וגם נותן את ההכי הכי הכי טוב. השתדלותו היא בתפילה שבאמת נרגיש ונאהא את הטוב במהרה.

שאלה: חודשים תמוז אב (עד י אב) הם חודשים שעליהם פסק השו"ע שצריך להיזהר בהם ממזיקים והם זמנים מסוכנים יותר משאר השנה. ממת מתחיל הזמן שצריך לנהוג במשנה זהירות? **תשובה**: השו"ע תקנא ים מבאים שהזמן שצריך להיזהר הוא מזה תמוז, אבל הביאור הלכה במקום כותב שמראש חודש תמוז צריך כבר להיזהר ממזיקים.

שאלה: הימים הכי נעלים בשנה הם ראש השנה ויוה"כ, והזמן הכי נעלה בר"ה הוא התקיעות והבהרה קהילות לפני תקיעות אומרים למנוצח לבני קרח מזמור, מה הטעם בזה? **תשובה**: אמר רבי דוד פוברסקי דנהג זה תקיעת שופר הוא זמן תשובה, והרבה אנשים יכולים להישבר ולומר איך נשוב בתשובה על כאלו עבירות שעשינו, ולכן כאן מזכירים את בני קרח שהם היו

כדי שיתקבלו דברי החיזוק על לב השומעים, וכך ראוי וצריך לעשות, עכ"ל. וכן הביא רבי אברהם גניחובסקי (עמודיה שבעה עמוד צה. והובא בהרחבה ב"אגן הסהר" ח"א עמוד 446). וז"ל: לומר בדיחות בבית הוא דבר טוב מאוד, ומביא שמחה ויש לה כח גדול לפתור עיי"ז הרבה בעיות ורגישויות עיי"ש. ומובא במעשה איש ח"ה קל. פעם הגיע רבי שלום שברדון לחזו"א ואמר לו שהוא אומר בדרשותיו כל

מיני בדיחות ואנשים עוררו אותו שזה ליצנות האם להמשיך בכך או לא? אמר לו החזו"א דע לך שרק כך צריך למסור את השעוירים. והוסיף החזו"א שכל בזמנו בליטא היו מרבים בכאלו דברים היו פחות ופחות נתפסים להשכלה רח"ל. ותפקידנו היום להרבות שמחה וחיות בעבודת השם. ויש להוסיף חשיבות עניין זה בפרט בדורנו שהרחוב קורץ ומלא בפיתויים וריגושים, ובתקופת הקורונה כשמסר רבי גרשון אדלשטיין שיחות אמר כמה פעמים שלמוד התורה הוא חשוב עד למאוד, אבל צריך שיהיה בשמחה ובהומור קצת ובאווירה נעימה ורגועה. ורבי חיים קניבסקי היה רגיל על לשונו הרבה אמירת מילתא בדבדיחותא לשמח את כל הסובבים ודעתו שד"ז יכול למנוע הרבה בעיות כגון בחינוך ילדים ובעיות בשלום בית. וכעיי"ז מובא בספר עלי שור לרבי שלמה וולבא שכותב שם על האדם להיות מצוייד בבדיחות ובהומור שזה תכונה טובה בשביל לשמח בני אדם לפתוח את הלבבות להפיג מתחים ולרמוז תוכחה, ופשוט שמי שאינו בן עליה ומרגיש שאין לו תועלת בזה, אצלו הדבר נחשב בגדר שניים שישבו ואין ביניהם ד"ת, והר"יז מושב לצים. וברור שגם במקום שהתירו אסור שיהיה בגדר ליצנות מדברים קדושים או דברים ערכיים, ופשוט שלא לעשות צחוק מאנשים. ויזהר לא להגיע לידי הוללות וקלות ראש.

ראשוני המורדים במשה רבינו ועברו על האיסורים החמורים בכפרם בקב"ה ובתורה משה והוא הפגיעה הכי גדולה בעיקרי האמונה, ורגע לפני שהיו אמורים להיבלע באדמה הם שבו ותשובתם נתקבלה, כי אנו רואים שבני קרח לא מתו, אז זה מעודד שרואים שיש קונה עולמו ברגע אחד של תשובה.

שאלה: מגיד שיעור עז כמה צריך להשקיע לפני מסירת השיעור? **תשובה**: השבע יחול לימא דהילולא של רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שכידוע הוא מסר שיעורים קרוב לשמונים שנה וכל פעם היה מכין שעות ארוכות את השיעור שלו והיה משקיע בזה רבות ולמרות שמסר כבר עשרות פעמים בעבר הוא לא ויתר והשקיע רבות, וכשישב בעצה החזו"א אמר שרבים צריכים לו ועלו לצאת למסור שיעורים אך רבי מיכל יהודה לא מסר משום שאמר שאינו יכול למסור בלי להכין מקודם. ברור שמי שיכול ללמוד ממעשיו ומגדלותו יעשה זאת ויצליח במסירת התורה.

שאלה: בשבוע זה (כט סיון) לפני קרוב למאה שנים נרצח הקדוש יעקב ישראל דה האן עיי" יהודי לייז, מי היה דה האן ולמה נרצח עיי" יהודי? **תשובה**: הקדוש רבי יעקב ישראל דה האן, נולד בהולנד ובצעירותו התעסק בפעילויות ובמשפט. בהמשך חזר בתשובה גמורה והגיע לירושלים, שם התקרב בכל מאודו לעדה החרדית ולמרא דארעא דישראל הגר"ח זוננפלד. באותה תקופה השקיע את כל יכולתו וקשריו בעולם לסייע במערכה בביצור מעמדה העצמאי של היהדות החרדית מול גורמי השלטון בעולם. במסגרת פעילותו אף אירגן משלחת בראשות הגר"ח זוננפלד שיצאה בתרפי"ג לעבר הירדן, להפגש עם עבדאללה (שלימים מונה להיות מלך ירדן) ועם אביו. פעילות זו, ועוד פעילויות בכיוון זה, היתה לצנינים בעיני ראשי הציונות באותם ימים, ועד מהרה שלחו אדם שפל, חבר בארגון "ההגנה", לרצוח אותו בדם קר, בעת שיצא מתפילת מנחה בביה"כ שעיי" ביה"ח שערי צדק ברחוב יפו בירושלים. לאחר שנים נחשף מכתב שכתב הרופא לפני מותו, ובו אישר כי מי ששימש אח"כ בתפקיד נשיא המדינה מר יצחק בן צבי השתתף בהחלטה על ביצוע הרצח.

שאלה: האם מוטל על האדם לדאוג את דאגת העתיד ולהפגש תחבולות כיצד לפתור את הבעיות שעלולות לצוץ? **תשובה**: יש דאגה שמלמדת כי האדם הדואג משלה את עצמו שהוא המנהיג שקובע את עתידו. דאגה זו היא דאגה אסורה המלמדת על חסרון באמונה. ולא רק שהאדם לא קובע את עתידו, אלא גם אין מוטל עליו "לעזור" לקב"ה לנהל את העולם. ועל האדם לתת לקב"ה להנהיג אותו וכשיגיע הזמן לקב"ה כבר יכוון את האדם לדעת מה צריך לעשות ומה הדרך הראויה לו. אבל כשדואג ומרגיש שבידו לקבוע את עתידו הקב"ה פחות מסייע. ועלינו להתפלל שיהיה את ההכי טוב ועיי"ז נקבל את ההכי טוב לנו.

שאלה: בימים אלו כשמוג האוויר הולך ומתחמם אנשים יושבים יותר בבית במזגנים בשביל לא לסבול מהחום, מה עלינו לזכור בימים אלו למען נשמור על בריאותנו? **תשובה:** היות ובקיץ פחות הולכים והגוף נח יותר במזגנים. יש לזכור את דברי הרמב"ם בהלכות דעות שכתב 'וכל מי שהוא יושב לבטח ואינו מתעמל וכי אפי' אכל מאכלות טובים ושמר על עצמו ע"פ הרפואה כל ימיו יהיו מכאובים וכוחו תשש'. אי"כ גם בזמני הקיץ שחם ואנחנו רוצים כל הזמן להימנע במזגן חייבים להפעיל את הגוף בהליכה או בהתעמלות ולא לוותר. אסור לתת לגוף לנוח יותר מידי כי אז כוחו יהיה תשוש וכל ימיו מכאובים.

שאלה: חז"ל בפרשתנו הביאו שגם און בן פלת היה בהתחלה מעדת קרח, ורק בזכות אשתו נמנע ממנו להצטרף למעמד של קרח מול משה רבנו, וכך הוא ניצל ממות. איזו מעלה יש לאשה שבגללה כדאי לשמוע בקולה? **תשובה:** לאישה יש חושים מסוימים שאין לגבר, יש לה חוש להכיר באנשים האם הם טובים או לא כנאמר בברכות י: בנוסף, המתכונות לחיים מאושרים היא שהבעל יתיינץ עם אשתו על כל צעד שעושה, כי היא רואה הרבה פעמים דברים שהוא לא רואה, מלבד מה שהדבר מקרב ומביא אחווה ביניהם שזו מטרת הנישואים. ובפרט שהאישה נתקלה ב' קללות שאחד מהם זה והוא ימשול בד' שא"א למנוע את זה, לכן לפעמים קשה לשאול אבל כדאי ומרוויחים מזה.

שאלה: האם בחינוך יש אפשרות לעשות תג מחיר? **תשובה:** תג מחיר פירושו כשילד מתנהג לא טוב הוא מפסיד מזה במידה שמדד לו, וזה שייך מגיל שנה עד גיל מאה. זו שיטת חינוך בלי עצבים, והיותו קולט מהר מה רע במה שעושה והוא מפסיק עם ההתנהגות הלא רצויה מכל הסיבות שבעולם וכדלחלן. ילד שלא שומע בקול ההורים שאומרים לו משהו חמש פעמים, אז לא בתור נקמה שני ההורים בצורה עקבית גם לא שומעים לילד עד שירגיש על בשרו כמה מעצבן שלא שומעים אותו, ואז לאחר זמן שאתה מרגיש שהוא הפנים והוא צועק למה לא שומעים אותי, עונים לו כי אתה לא שומע אותנו אז תראה כמה זה מעצבן. אותו הדבר ילד שלא אוסף משחקים אחרי שלוש פעמים שאומרים לו, יש לו תג מחיר ושלושה ימים אין לו משחקים, למה? כי לא אספת אז אנו לא מעוניינים לאסוף שוב. ילד שבוכה, לעולם לא יקבל בגלל ההבדל מה שרוצה, ואם יהיו שני ההורים יחד עקביים אז הילד יתייאש בסוף, למרות שיכול להיות שיקח זמן אבל מצוות חינוך לתת לו להתיאש ראשון. ילד שאומר לא בא לי או אני לא רוצה או כל סוג חוצפה אחר, אז שפיננו את העניין שיש לה תג מחיר: אתה רוצה לאכול לא רוצה לתת לך, למה כי אתה גורם לי שאני אתנהג איתך ככה כדי שתבגר ותשמע לי. אני לא אתן לך עד שאראה שאתה חוזר בתשובה. כך ילמד בפעם הבאה לפני שעושה זאת הוא יחשוב על ההשלכות הרבות שיוצרו מזה. וכל וכן שמרביץ כי מקנא, אז מי שקיבל ממנו מכה יקבל כעת עוד במבה או עוד חיכוך, וכך המרביץ לא ירביץ, כי הוא יודע שע"כ אחיו יקבל יותר צומי. הדבר חייב להיות ששני ההורים משתפים פעולה וצריך שיהיה עקבי עד שיראה שהחינוך עזר. הרב דיאמנט.

נידון מעניין: כתוב במשנה בפאה כל העושה עצמו חיגר אין מת מהעולם עד שיהיה חיגר. כתוב בראשונים שזה הכל רק אם עשה הצנה זו בשביל להשיג צדקה מאנשים. לא לעיין מה דינו של מי שמשיג תו נכה לרכבו בערמה האם הוא כלול בקללה זו כשלוקח זכות ומקום חניה שמיועד רק לנכים, האם זה נחשב כלוקח צדקה מהציבור או לא. ויש לעיין בזה.

הרעיונות של השבוע: א. בעניין נזולים באזניים מה שהכי חשוב זה לטפל כמה שיותר מהר, יש נזקים של דיבור בקול ובעיות תקשורת שונות שלא עוברים אחר כך במדה לא טיפלו מאיד. **ב.** למי ששאל איך לא יהיה בלגן בחוטים ומטענים פשוט לקחת קופסא של נעלים למלא בה גלילי ניר שואל ריקים עומדים ובכל גליל שמים מטען אחד. **ג.** עצה לגבי אדם שרואה לילדו כולבים בעניים, מנסיון, מומלץ לפנות בדחיפות לרופא עיניים עקב חשש לקרע ברשתית. **ד.** יבלות ויראליות לאחד הילדים היו יבלות ויראליות שהתברר לו הזמן, עד ששמעתי ששמן קוקוס עוזר. מרחנו מידי ערב שמן קוקוס עם פלסטר על זה כדי שישאר על המקום כל הלילה, ותוך שבועיים כל היבלות נעלמו!! **ה.** פתרון מעולה לכיבוס ציציות בלי להרוס את חוטי הציצית. להכניס את כל חוטי הציצית לשקית הקפאה ולשים בסוף השקית גומיה משרדית או גומיית שיער בהירה ולסובב את הגומיה כמה שיותר פעמים כדי שלא יכנסו מים, ולכבס כרגיל 40 מעלות. גם אם נכנס קצת מים חוטי הציצית לא יהרסים. מנסיון של שנים עובד מונוי. **ו.** לגבי בחילות בנסיעות לקחת 20-30 דקי לפני הנסיעה טיפוח פניסטי. בהריון: יש תרופה בשם בוניסטה חייב מרשם רופא אפשר גם רופא משפחה, תרופה די יקרה שווה כל שקל. כמו כן גם נשיות מי סודה מפרקת את המצעים הגורמים לבחילות, יש להיזהר לא לשתות יותר מ-1.5 ליטר ביום. כמו כן נשים הסובלות מיתר לחץ דם כדאי להתייץ עם רופא. **אחר כתוב:** לגבי בחילות יש כדורים שמאוד עוזרים לבחילות ונקראים

פראמין וצריכים מרשם רופא בנוסף (בעיקר לתקופת ההריון) ישנם צמידים מיוחדים שניתן להשיגם בבתי המרקחת ועילים מאוד נגד בחילות והקאות. w086558804@gmail.com. **ז.** לגבי אסטמה של העור פתרון טבעי הוא שמירת תזונה להפחית לגמרי קמח לבן וסוכר לבן וכן אם נמצאים בקופ"ח כללית יש רופא בשם ד"ר פקטרוביץ שעוזר מאוד בצורה טבעונית. **ח. אחר כתוב:** בקשר לאסטמה של העור - יש את גבי ששנה שטייף בירושלים שמטפלת ברפואה אלטרנטיבית 02-5000534, לנו עזרה מאוד בבעיות עור (יקר אך שווה, שום דבר אחר לא הועיל), אפשר לבדוק איתה אם יכולה לעזור גם במקרה זה. **ח.** בענין פנייתכם על הקרוהן והקוליטיס: רצינו לספר שאנחנו הורים לילד שעור לו לפני מספר חדשים קרוהן, ישנו ארגון הנקרא "עזרי מעם" של הרב במגרר שעזר לנו מאד מאד. הארגון עוזר לאנשים גם בהתאמת רופאים מקצועיים (שאין הרבה כאלה) ובבתי חולים מתאימים, וכן מלוים ותומכים לאורך כל הדרך, ויש להם הרבה טיפים ועצות שמקלות על התהליך. כמו"כ הם מארגנים כינוסים להורים לילדים, וכנסים לבחורות וימי עיון לנשים. מוציאים בחורי ישיבות עם קרוהן וקוליטיס לטיולים מתאימים, טיולים לערות המתמודדות. מה שנותן קבוצת תמיכה והרבה מידע. כדאי מאד להיחל איתם. בפרט- 02-6449170 ezrimet100@gmail.com. **רצינו:** להוסיף לגבי ייבוש פלאפון עצה ששמעתי ממוכר פלאפונים: לשים את הפלאפון בתוך המייבש בגדים למשך כ-30 דקות (אפשר גם פחות) תלוי לפי מהות הרטיבות! בתא ששואב את הסיבים (קדי בתוך הנוף). דבר שגורם נזק למייבש ולפלאפון. **לגבי** פלאפון שנפל למים, והוא הדין בגנן וכל מכשיר אלקטרוני, הובא מספר פתרונות. שמעתי עצה טובה. אם המכשיר כולו נפל למים, והמים הגיעו לבטריה, הבטריה נגמרת באופן מיידי (כיוון שהמים מייצרים חיבור ישיר בין החיובי לשלילי ונגמר מיד החשמל, ואח"כ צריך להעתיק מחדש את הבטריה), ולכן לא צריך להתייחס מהעודה שהמכשיר היה הרבה זמן במים, כי לא היה לו זרם. אם רק חלק מהמכשיר הרטב, או שהמים לא חדרו עד הבטריה, צריך למהר ולהוציא את הבטריה, כי עלול להיווצר חיבורים באמצעות המים בלוח האלקטרוני, וישורף רכיבים, ואין לו תקנה. הרעיון של להכניס את המכשיר לתוך אורז הוא, לספוג את הלחות שנמצאת על גבי המכשיר האלקטרוני. ולא תמיד זה עוזר, כי נוצרת שכבת קרוזיה על גבי הלוח האלקטרוני, נראה כמו אבקת לבנה, שזה חלודה שמייצרת חיבורים בין המגעים השונים, ואם עכשיו יכניס בטריה עלול להישרף רכיבים. ולכן מה שצריך לעשות, זה לא פחות לתקן את הבטריה, אלא לפתוח בהירות את מכסה הפלסטיק ולהגיע עד הלוח האלקטרוני, לראות אם נוצרה שכבה לבנה. והתיקון לכך, לוקחים מברשת שיניים עם אלכוהול, משפשימים ומנקים חזק (לא לפחד), ורק אז מחזירים את הבטריה - והופ! המכשיר חזר לתחיה (אולי על דרך זה כיוון הכותב בעלון פרשת בהעלותך, לטבול באלכוהול). טבע האלכוהול להתנדף מהר ולא להשאיר קרוזיה. לפעמים, נשארת רטיבות על המסך, והפתרון לכך (מיועד רק למי שיש לו סבלנות לתקן וחוש טכני...) המסך מורכב ממספר שכבות דקיקות של פלסטיק אחד על השני, המים נכנסו בין השכבות, וצריך להוציא אחד אחד ולנקות עם טישו ולהחזירו למקומו, ויהיה ממש כמו חדש. **י.** לטיפול בתולעים במעינים אצל ילדים - יש למלא קערה בכעשר סנטימטר מים ושמים חצי חבילת סוכר מומס [או למלא אמבטיה 10 ס"מ ולשים 2 חבילות סוכר מומס] מושיבים את הילד בפנים למשך 20 דקות ובסוף יש שקט לכמה שבועות. **יא.** פתרון שחשבוני ישימתי בעקבות מה שנשלח בנושא זה מי שיש לו כתובת מייל (שלו או של אחרים) יכול לשלוח למייל לו את הקובץ (ע"י צירוף קבצים) והתועלת פהולה, כך ישמר לעולם, (כל עוד לא נמחק). ואף תהיה גישה לזה בכל מקום בעולם. **לבג.** כגבי שיניים יש לשים כמות של ערק על צמר גפן ומיד להניח על השן למשך רבע שעה. **יג.** לגבי קרדית האבק לשים חצאי ביצה בתוך צלחת פנימה תחזירי ותחלונות לא לוכד את האבק אליו בדוק! **יד.** לגבי טעם הלואי במי הברז יש להוסיף מסננת לברז ועד שיעבור טעם הלואי לא כדאי לשתות מהברז כי יתכן שזה נובע מאבנית שהצטברה.

התורה חסה: שאלות שנשלחו לעלון על מנת שאנשים שיש להם פתרונות ישלחו אותם לעלון ואנחנו נפרסמם: א. מה גורם לחורים בבגדים. ואיך ניתן למנוע זאת? **ב.** מה עושים עם בקבוק יין מכסף טהור שקיבל ריח של חלודה? **ג.** בענין ריח ופטריה בגרביים יש משחה מצוינת ללא מרשם בשם לימיסלל מגיע בקרם ובספרי. הטיפול שבועיים, אחרי יומים עובר כלי, אלא שאם לא ממשכים חוזר. יעיל מאוד גם לשפשיש מגיע גם במשחה מרוכזת למריחה פעם אחת וחסל. **ד.** יש לי גן מפלתי, שכל בוקר מטפח כמיומת מהטל למרפסת השכנים, ומהווה מטרד של ממש. ניסיתי לשים מרזב ועוד פתרונות ולא עזר. כנראה שמצטבר מתחת לגג. אשמח לקבל הצעה לפתרון.

הלכות בפרשה.

רש"י בתחילת הפרשה כותב בפרשה זו יפה נדרשת. וכן ביח יט רש"י אומר מחיבתה של פרשה זו. ידוע מה שמעירים, שהאומר שמועה זו נאה וזו לא, מאבד הונה של תורה, גמי ערכה בעירובין ובמדרש"א שם כתב אסור אפילו לומר שמועה זו נאה לבד, (לא כהתפא"י) וא"כ איך רש"י אומר שמועה זו יפה נדרשת הרי מאבד

הונה של תורה! וכן יש להעיר שהרבה ראשי ישיבות אומרים הרבה פעמים: זו סברה ששווה מיליון דולר. וי"ל, מחדש הרב שטינמן באילת השחר, שכל האיסור הוא לומר להג' עממה אבל בפירושים על הג'מ' שריגן לומר פירוש זה יפה. ובפרך מגדים (ספר המגיד על התורה) כתב שהכוונה היא שהיכן שתדרוש על פרשת קרח זה יהיה מתאים, וזו הכוונה פרשה זו יפה נדרשת משא"כ שאר הפרשות מתאימות רק לאותו שבוע. וידוע כבר הסיפור על אותו דרשן שאיבד לעצמו את הדפים בפרשה אחרת, ואיכשהו, הוא הגיע לקרח.

חידות

שינון הפרשה ע"פ סדר הא - ב. מתאים גם לילדים:
א. אשתו של מי הצילה אותו? **און. ב.** ממתנות הכוונה? **בכור. ג.** התרומה אחר שהרימו ממנו תרומת מעשר הרי היא כתרומת? **גורן. ד.** בעלי המחלות? **ז. ואביר.** **ה.** מה כיסה את אהל מועד כשמשא האהרן נכנסו לשם? **הענו. ו.** וישמע משה? **ויפול על פניו. ז.** מי מקריב ומת? **זי. ח.** מצוות פדיון הוא מבין? **חודש. ט.** על איזה עניין חלקו עדת קרח על משה? **טלית שכולה כהלת. י.** שמן שהוא גם שם? **צהר. כא.** מה ביקש קרח? **כהונה. לב.** איזה שבט היה קרח? **לוי. מ.** למי קראו דתן ואבירם ארץ זבת חלב ודבש? **מצרים. נ.** מה היו 250 מבועלי המחלות? **נשיאים. ס.** לפני העונש מה אמר משה לכל העם? **סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. ע.** ממתנות הכהונה ניתנות לכהנים תמורת? **עבודתם. פ.** מה קרה למטה אהרן? **פרח. צ.** מה עשו עם המחנות השרופות? **ציפוי למזבח. ק.** מה עצר את המגיפה? **קטורת. ר.** בני מה היו דתן ואבירם? **ראובן. ש.** מצאצאי קרח? **שמואל. ת.** מה טענו קרח ועדתו מדוע? **תתנשאו.**

חידות תורניות: א. אדם בריא ואוכל בתענית. **ב.** כמה יהודים היו במצרים טרם יציאת מצרים? **ג.** איזה מצווה אף אחד לא רוצה לקיים? **ד.** היכן מזכירים בתפילה אבא? **ה.** לאיזה בית אין קירות וגג?

תשובות: א. אוכל בעת לימוד מסכת תענית. **ב.** 180 מלאיך. **ג.** סנהדרין. **ד.** ג. והשיב את הגזילה. **ז.** ואני ברוב חסדך אבא ביתך. **ה.** בית כור ובית הפרס.

חידות לשאל תללדים: א. איזה פרי שמו ושם גרעינו מכילים כפל לשון לפחות בבני ברק? **ב.** מתי לא פוסע לאחוריו כשאומר "עושה שלום"? **ג.** מתי לא צריך לפתוח או לסגור את הדלת בכניסה ובציאה? **ד.** מה מוכן לאכילה רק כשהוא מפוצץ? **ה.** מי נקרא בשם הצבע שלו? **ו.** איזה מילים מצמידים למילה שמש? **ז.** מה ההפך מזכר? **ח.** היכן אדם רואה את עצמו מלבד במראה? **ט.** באיזה דבר נוסעים ונוהגים בכל הגילאים מגיל שנה ועד גיל 100? **י.** מה השם הנוסף למטוס, לרכב, למונית? **יא.** איזה 6 פרשיות קרויות ע"ש אדם? **יב.** איזה בעל חיים בלע יונה? **יג.** איך יכול להיות שלזון הורים יוולד בן ולאחור תקופה תוולד בת, ולאחר זמן תבוא הבה ותאמר לבן אני הגדולה ואתה היתן הקטן והיא תצא? **יד.** איזה ממתק ומשחק נפוצים ששמותיהם שווים בתוספת אות אחת? **טו.** מה הקשר בין הפרשה לשמחת תורה? **טז.** איזה מספר כשהופכים אותו בצורה מסוימת הוא הופך להיות אותו מספר ובצורה אחרת הוא מספר אחר?

תשובות: א. מיש מיש. **וג. ב.** בברכת המזון. **ג.** בכניסה ובציאה ממעלית ומאוטובוס. **ד.** פופקורן. **ה.** הלבנה. **ו.** בית שמש. מרפסת שמש. כובע שמש. משקפי שמש. דוד שמש. **ז.** מלבד נקבה גם שכן. **ח.** בצל של עצמו. **ט.** באופנים. **י.** אוריון. מכונת טקסי. **יא.** נח. **יב.** שרר. יתרו. קרח. בלק. פנחס. **יג.** דב. בלע את יונה הנביא. **יד.** הבת נהיית בת שנים עשרה והבן עדיין לא בן שלוש עשרה, אז יש לו דין קטן ולה דין גדולה. **יד.** במבה, ובמימה. **טז.** קרח צועק באדמה משה אמת כמו שאנחנו צועקים בשמחת תורה. **טז.** שש, אמת כתוב במבה. **טז.** ותהפוך ישרא שש. ואם תכתוב מספר 6 ותהפוך יצא 9.

חידון משמעות מילים: ח' משמעויות למילה פרח:

פרח - לבלב. התפתח "והנה פרח מטה אהרן" (במדבר יז כג). **פרח - מגדל** "לשחין פרח אֶפְרַיִם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם" רשב"ם: מגדל (שמות ט ט). **פרח - החלק הנאה הנמצא בראש הצמח** "שִׁלְשָׁה בָּעֵיִם מִשְׁקָדִים, בָּקָה הָאֶחָד כְּפֶתֶר וּפְרָח" (שמות כג לג). **פרח - לשון הצלחה.** "בִּפְרָח רָשָׁעִים כָּמוֹ עֵשָׂב". רד"ק, אבן עזרא: הצלחה. (תהלים צב ח). **פרח - הבשיל.** "פִּרְחָה הַגֶּפֶן" "שיר השירים ז ג). **פרח - בחור.** "פריחי כהונה מוציאין אותו" תפארת ישראל: בחורים (משנה סנהדרין טו). **פרח - עץ.** "קן סתומה שפרח ממנה גוזל" (מסכת קנים – פרק ב, משנה א) "גזל פורח באור" (משניות שבעות – פרק ג, משנה ח). **פרח - נעלם.** "פרח לו איש האמת".

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ

alon@gmail.com או טל: 0527633431

שמירת העיניים בשמירה

מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה אומר שאמנם בני הדור שלנו
קטנים מאוד לעומת אנשי הדורות הקודמים, אבל דווקא
משום כך יש בידינו האפשרות לגרום חיוך ונחת-רוח
מרובה לאבינו שבשמים. הכיצד?

מתוך
'קול ברמה'
בסאון רמות
אלחנן

מאת משה מיכאל צורן

אנחנו מצויים בעיצומם של ימי הקיץ, המביאים איתם מלבד החום והשרב, גם את הנסיון הגדול של שמירת העיניים, כאשר הכל מודים שאינה דומה שמירת העיניים של ימינו, למה שהיה פעם. רפעים, זה לא לפני 100 או 200 שנה, אלא אפילו לפני עשור-וחצי.

אז דבר ראשון צריך לדעת שמדובר אכן בנסיון קשה, קשה עד מאוד, ומי כמו אנשי בית המדרש יודעים שככל שהאדם מתקדש ומיטתר יותר לפני בוראו, כך נעשים גם הנסיונות הללו קשים יותר ויותר, וכידוע.

ואם פעם הנסיונות היו מצויים בעיקר מחוץ למרכזי האוכלוסייה החרדית, ואדם שהתגורר בין אנשי-שלומנו יכול היה לסמוך על כך שרחובותינו נקיים מכל טומאה וצחנה, היום גם זה לא כל-כך פשוט, ואכמ"ל... ולא רק בגלל שרבים מאחינו התועים מגיעים גם הם אל חוצותינו, כדי לערוך קניות וגם סתם כדי לטייל ולראות את החרדים; הקשיים בשמירת העיניים נובעים גם מאנ"ש עצמם, ואוי לעיניים שכך רואות, ושוב אכמ"ל.

ואין צריך לומר שעל אחת כמה וכמה כאשר מוציאים את הראש מבית המדרש וסביבותיו, אי-אפשר לצעוד כלל ברחובות קריה, כשהמצב מחמיר משנה לשנה, ומקיץ לקיץ, ואנה אנו באים.

הערובה הטובה והיעילה

ומאידך גיסא, ידוע ומקובל בשם כל גדולי הדורות שמפיהם והוראותיהם אנחנו חיים, שנושא זה של שמירת

העיניים אסור לו שיהיה כרוך במאבק, בכפייה, בקידוש-מלחמה פנים אל פנים. ההקפדה של יהודי ירא-חטא בשמירת עיניו צריכה להגיע ממקום חיובי, מכיוון של שמחה, ומזווית של אהבה להשי"ת.

כולנו שמענו את הדברים יוצאים מפי כל ענקי-הדור, לחוגיהם, לשבטיהם ולעדוניהם. יבולנו להעיד שכך שמענו אישית מפי מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ורבים מגדולי המשגיחים שבדורנו.

העצה שניתנה תמיד בין כתלי בית המדרש היתה, וְעֵדָהּ, שהערובה הטובה והיעילה ביותר לשמירת העיניים היא כאשר אדם מתהלך ברחוב ומחשבותיו תפוסות בדברי תורה ומוסר. במצב כזה הוא מוגן בתכלית, וקדושת המחשבות בהן הוא עסוק תצילנו מכל המראות הלא-צנועים הסובבים בעולמנו.

עצה זו הוכיחה את עצמה במשך כל השנים, והיא נכונה תמיד בכל עת ובכל שעה, וזה ברור. רבים-רבים יכולים להעיד על עצמם שכאשר הם שקועים בלימוד, ומצויים ברגעי-אהבה להשי"ת, מתבטלים והולכים מאליהם כל המראות והמחזות שאף אחד מאתנו אינו רוצה לראות. וכידוע לכל מי שניסה זאת אי-פעם.

בתוך עמי אנוכי יושבת

אבל, לא צריך להיות 'מבין' גדול, כדי לדעת שאי-אפשר לייעץ דבר זה לכל אחד, אפילו למי שמצוי בבית המדרש, והליכותיו אינן זרות לו. לא נאריך בכך, מסיבות מובנות, אבל כל מי שחי כאן, בינותינו, מכיר את התקטנות-המוחקן, על כל מובניו ופירושי של מושג זה, ויודע שמלבד

מתי-מעט שאפשר לדבר אליהם בשפה זו, הרי ש'שפת החיוק' בעניינים אלה ל'המון-העם', צריכה להיות מושתתת כיום גם על כיוונים אחרים. ובתוך עמי אנוכי יושבת. ואי אפשר לתקוע את הראש בקיר.

והכיוון צריך להיות כזה שיעורר ויעודד אותנו לעשות את הדברים בשמחה-רבתי. אדם היודע שפעולה מסוימת תיעשה אצלו מתוך שמחה, ומתוך רגש-של-אהבה, לא ייתקל ברוב הפעמים בנסיגות קשים מדי.

השמחה והחשק הגדול בשמירת העיניים יכולים להגיע אלינו מכמה כיוונים עיקריים. גם מצד גדול השכר שנקבל על כל פעם ופעם ששמרנו על עינינו. גם מצד הדיעה שכל שמירה שכזו גורמת שמחה גדולה להשם יתברך, ובכל העולמות העליונים, והן מצד הכוח העצום שניתן בידינו ברגעים אלה של שמירת העיניים לפעול ישועות ונחמות.

לדחות את טענותיו של היצה"ר

אם נתמקד בגודל השכר, הרי פשוט לכל בר-דעת שדווקא בין שמדובר בנסיגת קשה, צריך רק לתאר ולהעלות בלבנו את גודל השכר המצפה למי שבכל זאת משתדל לשמור על עצמו ועל עיניו, מה שאין ביכולתנו להשיג בהרבה מצוות אחרות, אותן אין אנחנו מקיימים בשלימות הראויה. אבל בשמירת העיניים, למול עוצמת הנסיגת שלפעמים אי אפשר לתאר ולשער, כך יהיה גודל השכר שנקבל בזה ובבא.

ובמילים אחרות: אנחנו יכולים ללכת ברחוב ולגרוף הון על גבי הון, מיליארדים על גבי מיליארדים שייזקפו לחשבוננו על כל שמירה, ולו הפחותה ביותר. וכמובן, אנחנו לא צריכים 'לחפש' את הנסיגות הללו כדי להרוויח מכך, שכן כולנו מתפללים מדי בוקר 'ואל תביאנו לידי נסיגה', אבל כשהנסיגה כבר כאן, ונתקלנו בדבר הזקק שמירת-העיניים, לא נמכור את הרגע הזה לאף אחד! ונשתדל לעשות ככל האפשר כדי לגרוף את כל השכר בשלימותו!

ובכל שהנסיגה גדולה יותר, כך תהיה השמחה הנגרמת בפמליה של מעלה גדולה יותר. גם לב-הבשר שיש לנו בדור זה, יכול לשער ולהעריך את עוצמת השמחה הנגרמת בפמליה של מעלה מכל שמירת-עיניים של יהודי, שהרי – רק אותו יהודי יודע כמה זה קשה לו...

וצריך להאמין בכך באמונה שלימה! שכן תמיד ברגעים אלה מגיע גם היצה"ר ודוחף את עצמו לתוך שלל הטיעונים, ואומר לאדם 'מה אתה חושב ששמירת-עיניים אחת שלך, תגרום לשמחה כזו בשמים? מה פתאום? אני נמצא שם... בשמים... ורק אני יודע שאדם כמותך, שבדרך כלל לא מקפיד על שמירת העיניים, אינו גורם שום שמחה!' – – –

ולכן צריך להתאזר אז באמונה שלימה, ולדעת שהאמת היא אחת, ואין בלתי! ופשוט וברור שכל חיזוק בנושא הטעון הזה, שווה הון תועפות שאי-אפשר לשער! מחד, וגורם שמחה רבה בשמי-שמים, ובכך אנחנו משיבים מעט-שבמעט לאבינו שבשמים על כל הטובות שהוא עושה עמנו, ועל כל מה שאולי הכעסנו אותו רח"ל בדברים אחרים.

המשל של מרן הגרא"מ שך זצ"ל

ושמענו על כך משל נמרץ שיצא מפי מרן הגרא"מ שך זצ"ל. את הדברים סיפר לנו אברך מופלג מכולל חזון איש, ששמע את הדברים מפי הגאון רבי ישראל אהרונסון.

כל אחד מאתנו נתקל בתופעה המוכרת של פעוט קטנטן המתחיל לפסוע את פסיעותיו הראשונות, וכל אלה העומדים סביבו – ובמיוחד ההורים – מתרגשים, ומעלים חיוך-של-שמחה על שפתיהם, ואף קוראים לכל מי שנמצא בסביבה ואומרים בהתפעלות ובקול רעש גדול 'תראו, תראו, איך הפעוט הזה מתחיל ללכת!...' וכי מילתא זוטרתי היא, שהפעוט הלזה שעד היום רק זחל על גחונו, מתחיל ללכת!?

אבל, אם נראה נער בן 12 ההולך ברחוב, לא יגרום לנו המראה הזה לשמחה מיוחדת. שכן כך הוא מנהגו של עולם, שאדם מבוגר יודע ללכת...

אנחנו כל-כך קטנים וחסרי-דעת!

אמר הגר"י אהרונסון בשם מרן הגרא"מ שך זצ"ל: נכון הוא, שבני הדור שלנו קטנים מאוד לעומת אנשי הדורות הקודמים. אבל דווקא משום כך יש בידינו האפשרות (שאוילי לא היתה מצויה כל-כך בדורות הקודמים) לגרום חיוך ונחת-רוח לאבינו שבשמים. הכיצד?

כי בגלל שאנחנו כל-כך קטנים וחסרי-דעת, הרי כל התגברות שלנו, בכל העניינים, ובמיוחד בשמירת העיניים, מאוד-מאוד קשה לנו, ובדיקו כמו שבשפעוט עושה את הפסיעה הראשונה הדבר גורם שמחה עצומה להוריו, כך גם אנחנו, בכל התגברות שלנו, מעלים חיוך אצל הבורא-עולם, דפונה ואומר למלאכי:

'תראו, תראו, את היצור החלשלוש הזה, הנתון כל-כולו בצרות ובייסורים של דור-אחרון, איך הוא מנסה להתחזק ולהתגבר על עצמו – לכתוב!!! תראו, תראו אותו, איך הוא עושה עוד פסיעה-של-חיוק, ועוד אחת, ועוד אחת, למרות שזה כל-כך קשה לו!'

אל נא נפחית בערך עצמנו!

ואת החיוך והשמחה הללו אצל הרבש"ע – רק אנחנו, בני הדור החלש הזה, הנחשבים כפעוט המתחיל ללכת, יכולים לעשות. כי יתכן שבדורות הקודמים, וכשיהודים היו בעלי גבורה רוחנית, זו לא היתה תופעה נדירה כל-כך!

לכן, אל נא נפחית בערך עצמנו, אלא אדרבה ואדרבה, נשתדל להתחזק, ושוב להתחזק, וגם אם נכשלנו פה-ושם, לא ישוב הדבר את לבנו, אלא נמשיך בשרשרת החיזוקים של שמירת העיניים.

הסטייפלער דפק על השולחן בחזקה

עד כמה אין להישבר, נלמד מהסיפור הזה שהובא בדרשה שנשא הגר"א בידרמן בבית מדרשו ברמת אלחנן. רבי אלימלך שליט"א הביא את הסיפור בשם המחנך הדגול רבי משה בלוי, שסיפר לו את הדברים מכלי ראשון, כיון שהוא היה בעל-המעשה. המעשה אירע בצעירותו של הרב בלוי, כאשר למד חברותא עם בן-תורה יקר-שביקרים.

יום אחד, סיפר הרב בלוי, כאשר הגעתי ללמוד עם החברותא, ראיתי שהוא אינו מיושב בדעתו כלל. כששאלתי מה קרה, התפרץ לעברי ואמר 'הרי בן-כך לא תוכל לסייע בידי, אז למה שאספר לך מה קרה?!!'

הרב בלוי לחץ ולחץ עד שהחברותא גילה לו שקיבל על עצמו לפני מספר חודשים להתחזק בשמירת העיניים, 'והנה עד היום הזה הצלחתי לשמור היטב על עיניי, ברם, הבורך נסעתי באוטובוס, ונכשלתי!'

עֲרֶכָהּ של כל התגברות הכי-קטנה בדור שלנו – שווה כמו המעשים הכי-גדולים בדורות-קדם

ואת הדברים הללו אמר רבי חיים ויטאל בדורו, דור של מן הבית יוסף!
ומה אמר על כך המשגיח רבי ירוחם?

יעמוד אדם ויאמר: איך אפשר לדרוש ממני בדור כזה, בתקופה כזו, להתגבר על דברים כל-כך קשים? – אבל התשובה היא פשוטה. בתכלית. אם אנחנו נבחרנו לעמוד בנסיין הנורא הזה, והראיה שאנחנו אלה החיים כאן ועכשיו, ולא אחרים, אות ברור הוא שיש לנו את הכוח, את היכולת, ואת כל העוצמה, לעמוד בכל הנסיונות שבדורנו.

דוקא בדור שלנו שבו גברה הטומאה מאוד מאוד, והנסיונות רבו גם רבו, צפו ועלו על ראשו ומאיימים להטביענו, והמכשולות והפיתויים מצויים על כל צעד ושעל, והמשיכה לחטא הינה עצומה, דוקא בגלל כל זה – ערכו של מעשה אחד, וחשיבותה של התגברות אחת, קטנה ככל שתהא, הינם גדולים ועצומים עד אין שיעור! וכל מעשה הכי-קטן וכל התגברות הכי-קטנה, הימנעות מעבירה, יש להם כוח אדיר, וההשפעה שלהם בשמי-שמים עצומה עד למאוד.

יסוד הדברים נמצא בדברי רבי חיים ויטאל זצ"ל בספר החזיונות: 'פעם אחת שאלתי למורי האר"י ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כ"ב מעולה, והרי הקטן שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו?

'ואמר לי: דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאוד מאוד לאין קץ, מה שאין בן דורות ראשונים.

'ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחובמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים וכו', ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים.'

יש לשים לב מתי נכתבו הדברים הללו בדורו של האר"י הקדוש, מן הבית יוסף, רבי חיים ויטאל, רבי משה אלשיך, רבי שלמה אלקבץ, רבי משה קורדבירו, רבי אלעזר אזכרי זצ"ל, ועוד קדושי-עליון ושרפי-מעלה! נו, אז מה נאמר אנחנו בדורנו, דור שפל ויתום, שתקצר היריעה לתאר את ריבוי הטומאה שבו, ואת גודל הקשיים והנסיונות עמהם יש להתמודד! בודאי שכל מעשה טוב וכל התגברות על היצר הרע, שקולים הם לאין ערוך ולאין שיעור.

ומה אמר על כך רבי ירוחם?

דברים נפלאים כתב על כך גם המשגיח דמיר רבי ירוחם, לבני הישיבה: 'כיום, בדורותינו האפלים, אף עם כל מיעוט גדולתנו – הננו צדיקים גמורים. בן-ישיבה כיום המתייגע היטב על תורתן של הגדולים, אשר מדורות שלפנים ולפני-פנים, ועם כל יגיעתו ועדיין אינו עומד על הדבר של אותו הגדול, אבל סוף כל סוף יתכן והוא יותר גדול מן אותו הגדול עצמו.

באמת כי אין ספק בזה, אלא שאי-אפשר לדבר על זה – כי מן הדברים האלה עלולים עוד להיות בעלי גאווה. אולם, הלא ודאי בן הוא הדבר! בחושך נורא כזה אשר לא יודעים אנחנו מה שאנחה אחת בדורנו-אנו יכולה לפעול למעלה-ראש! בני ישיבה ודאי יתכן כי הם גדולים יותר מאלה הגדולים אשר מדור שלפנים.

לאו זו תורתה היא גם זה לבד! כל הכבוד וההערצה שסבבו להגאונים אשר מדורות שלפנים, ובן תורה כיום, הנה תחת כבוד הוא שובע די בזיון, ובכל זאת מתאמצים ועומדים על מעמדם, הלא ודאי כי בן ישיבה הלז יתכן יהיה והוא גדול מן הגדול שלפנים', עכ"ד רבי ירוחם.

והבחור נענע בראשו לאות הן. הסטייפלער שאל שוב את השאלה, והבחור נענע שוב בראשו ל'הן'.

ואז דפק מרן זצ"ל בחזקה על השולחן, ואמר לבחור: 'תדע לך, שאם היה לי כוח, הייתי קם לפניך, על שהצלחת לשמור פעם אחת על עיניך, והקזת את דמך לכבוד השם יתברך!!!' – מרן זצ"ל לא הסתפק בפעם אחת, אלא חזר שוב על הדברים, ואמר שאם היה לו כוח, היה קם כעת לכבודו של הבחור, על הפעם האחת-והיחידה שהצליח לשמור על עיניו.

הבחור יצא מחדרו של מרן זצ"ל עם חיזוק רב, תוך שהוא אומר להרב בלוי, שאם הסטייפלער אמר מה שאמר על פעם אחת ויחידה, על אחת כמה וכמה שמגיע לי שבר עצום על שהצלחתי לשמור על עיני במשך כמה חודשים!

הרב בלוי הבין שהחברותא שלו נכנס ל'משבר עמוק', ואין טעם לומר לו עכשיו דברי חיזוק, אלא צריך לנקוט בפעולה דרמטית, והחליט להכניס אותו לחדרו של מרן ה'קהילות יעקב'.

על פי לוח-הזמנים, נותרו עוד דקות ספורות לקבלת-הקהל בביתו של מרן זצ"ל, ולכן הוזרזת, וממש 'משכתי אותו באוזניים' כדי שייכנס אל קיתון-החדר של כלל-ישראל, ברחוב רשב"ם 10.

לא נאריך בדברים, ונספר רק את המשפט שהיה בפיו של גאון ישראל וקדושו, מרן הסטייפלער זצ"ל. כשמע את הבעיה המציקה לבחור, על שלא שמר את עיניו, שאל אותו: 'תגיד לי, מלבד הפעם הזו שנבשלתי, האם יצא לך פעם אחת לשמור על העיניים?'

הגדולה של שמירת העיניים, הוא גם ישמור עלינו ביתר-שאת!

שמענו כבר על אלה שניסו את הדרך הזו בשמירת העיניים, והצליחו עד מאוד. הרי כשאני מסיט עיניי הצידה, אין אני צריך להזיז את הראש, רק את העיניים, ומי רואה אותי בכך? – רק הקב"ה! ורק הוא יודע כמה שזה קשה לנו בדור זה! ואין לשער ואין לתאר מתן שכרה של מסירות נפש שכזו!

'מלחמת מאסף'

הרגשות אלו עשויות לעודד ולרומם את רוחו של כל יהודי, בידעו בצורה הברורה ביותר שכפי שאמר מרן הסטייפלער זצ"ל שכל פעם שאדם שומר על עיניו, הוא נחשב כמקזי דם לכבוד השם יתברך. מלים אלו יצאו מפיו של קדוש-ישראל!!!

עוד, זאת. כאשר אדם הולך ברחוב, ומשקיע מאמצים שלא להסתכל היכן שאסור להסתכל, הוא יכול לעשות זאת באין-רואים, ואז ההתקשרות שלו עם השי"ת היא עצומה ונוראה, שכן רק הוא ובוראו יודעים מכך. רק הוא ובוראו עדים למה שנעשה! ענייני ההסתכלות הם אחת הבעיות המורכבות בתקופתנו, שבה הרחוב מלא וגדוש במראות בעייתיים. מחד, אסור ללחוץ את בני הנוער בענין זה, וכנ"ל, ומאידך כמה קדושה וטהרה יתווספו למי ששומר את עיניו מראות ברע!

אם היינו יודעים שבאשר נעשה פעולה מסוימת, קנה אותנו הקב"ה 'בן שלי', הרי ללא ספק היינו רצים אחר הפעולה הזו, ומשתדלים להשיגה, ולעשותה במירב ההידורים. והנה, בירושלמי (ברכות, פרק א' הלכה ה') מובא שכל מי שנוהר שלא להסתכל בנשים, הקב"ה אומר עליו 'היך דידך' – פירושו: 'זה שלי'!

המאבק בענין זה של ההסתכלות, היא 'מלחמת המאסף' של דור אחרון, בה אנחנו נדרשים לאמץ את כל כוחותינו, ולהיות דרוכים בכל עת ובכל שעה שלא להסתכל היכן שלא צריך! והמלחמה הזו, המלחמה על ענייני הקדושה והטהרה, חשובה היא מאוד לפני קדושת בריך הוא, שהוא קדוש ומשרתיו קדושים, וכולו אומר קדוש קדוש קדוש.

מרגש לראות הילדים שומרים על עיניהם

לבשנתבונן בדבר נראה עוד, שדבר זה של שמירת העיניים מתייחד רק לעם ישראל. באף אומה ולשון לא שומרים על העיניים. נקודה. אם במצוות אחרות הכתובות בתורה, עוד שייך לראות פה-ושם שגם גויים מקיימים אותן, כמו כיבוד אב ואם, וכמובן שהם עושים זאת לא לשם מצווה, אלא בשל שאיפתם להיראות 'אנשים הומניים', רגילים ובעלי-לב, אבל על שמירת העיניים מלבד העם היהודי, אף אחד לא מקפיד על כך. כמה מרגש להיתקל בילדים קטנים ממש, ההולכים ברחוב ושומרים על עיניהם מכל משמר. איפה רואים דברים כאלה באומות אחרות? לא פלא שכ"ק מרן ה'אמרי אמת' התבטא ואמר שהעולם עומד כיום על שמירת העיניים. בזה מתפאר הקב"ה בעמו ישראל!

לכן, כשאדם מקדש מלחמה על הדברים הללו – בנחת וביישוב הדעת, וחלילה וחלילה, אלף פעמים חלילה, לא מתוך לחץ ועצבים – הוא מתקרב על ידי כך אל הקב"ה בצורה שאין לשער.

יש בדברים אלה חיזוק עצום לכל אחד ואחד, שכן כולנו מכירים את התופעה הלא-רצויה הזו, שאדם עובד על עצמו כדי לתקן ולשפר דבר פלוני, ואם קורה פעם אחת שנכשל, כבר הוא נופל וקורס, ואינו זוכר את כל הפעמים שהצליח להתגבר על יצרו, ועמד בנסיכון.

השי"ת אינו שוכח מאומה

ובאמת, שהדברים אינם מובנים. וכי יעלה על הדעת שהשי"ת ישכח חלילה את כל הפעמים הללו שהתחזק ועמד נגד יצרו! הלא אם אתה מאמין שהשי"ת זוכר את החטא שעשית, למה לא תאמין שאבינו, האב הרחמן, זוכר לבניו גם את כל המעשים הטובים שעשו? מהיכן לקחנו את המחשבה הלא-טובה הזו, המנציחה בקרבנו את החטאים, ו'משכיחה' את המצוות וכל הפעלים הטובים שעשינו?

אחת הנחמות הגדולות בדור זה היא שהקב"ה רואה את כל הקשיים העומדים בפנינו, וישלם לנו שכר גדול מאוד על כל דבר קטן שעשינו למענו ולכבודו. טעות היא בידינו לחשוב שבמצב זה שבו אנחנו נתונים, תובעים מאתנו את מה שתבעו מהדורות הקודמים.

ההיפך הוא הנכון, כל פסיעה קלה שעשינו לכבוד בוראנו, נחשבת כפעולה ענקית ובהתקדמות משמעותית, בהתחשב בנתוני התקופה. וזה מה שמעניק לנו את האפשרות לשמור על קדושת עינינו מתוך שמחה של מצוה, ובהרגשה של מסירות-נפש להשם יתברך!

אף אחד לא ראה שהשפלת את העיניים

יהודי הצועד ברחוב, ונפגש בדבר מכוער שכל נפש מעודנת ומצוחצחת סולדת ממנו, והוא מסיט את עיניו מן המראה ההוא, ומתאמץ שלא להסתכל בו, גם בכך יש מסירות נפש לכבוד הבורא יתברך ויתעלה, שרק הוא יודע כמה קשה בדור כשולנו לשמור על העיניים בקדושה.

עוד זאת. כאשר אדם הולך ברחוב, ומשקיע מאמצים שלא להסתכל היכן שאסור להסתכל, הוא יכול לעשות זאת באין-רואים, ואז ההתקשרות שלו עם השי"ת היא עצומה ונוראה, שכן רק הוא ובוראו יודעים מכך. רק הוא ובוראו עדים למה שנעשה!

אף אחד לא ראה כיצד הוריד האדם ההוא את עיניו והשפילן כלפי מטה, ברצותו שלא להיפגש עם המראה המכוער. אף אחד לא ראה זאת, מלבד בוראו ובכך יוצר האדם קשר אמיץ במיוחד עם אביו שבשמים.

כאשר מסתכלים על נושא שמירת העיניים בצורה שכזו, בהשקפה טהורה שכזו, מקבל כל הענין גישה שונה לחלוטין.

במקום לעשות זאת בדרך של 'נערווים' שאינם מועילים ואינם תורמים מאומה לטובת הענין, ובדרך כלל אף מביאים למצב ההפוך, הרבה יותר נחמד להחליט לשמור על עינינו מתוך שמחה וחדוה, בידענו שבכך הננו מגבירים את האהבה בינינו לאבינו שבשמים.

אין צורך להזיז את הראש

הכלל שצריך ללוותנו בלכתנו ברחוב, הוא ש"רק השם יתברך יודע, ורואה, איך אני מוסר את נפשי כדי לשמור על קדושת עיניי וטהרתן!"

המעלה היתירה שיש בכך היא, שבדרך זו אנחנו לוקחים אתנו את הקב"ה לכל מקום! מסירות נפש שכזו גורמת שהשי"ת נמצא ממש אתנו, ומכיון שכך, ובזכות המצוה

ויותר. ככל שהאדם שקוע ומתבוסס יותר בבון-החטאים, כך כל עלייה קטנה שלו נחשבת כמעשה גדול ועצום.

שהרי כדי להעלות את עצמו מתוך הבון, הוא היה צריך להפעיל 'מנוף' כבד יותר, ולהתאמץ בצורה נפרדת. כמה שמחה יש אפוא להשי"ת לראות אותו נוקט במאמצים שכאלה על-מנת לצאת מתוך הבון?

הבחור המתחסד עם אלוהים

ובאמת, כפי שהבאנו בעמוד הקודם את דבריו של הגאון רבי אביעזר פילץ, הבחורים בני-ימינו המתחזקים בעניינים אלה, בשמחה ובתבונה, אפשר להגדיר אותם כצדיקים גמורים, שכן בעוד הבחורים בני-גילם, מן העבר השני של הכביש, עוסקים בכל הטומאות החמורות בעולם, הם יושבים ומיטהרים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ומתאמצים להתנזר מכל החללות והטומאות.

וכפי שכתב הגאון רבי אביעזר שליט"א, בתקופה שהוא היה בחור, מי שביקש לטמא את עצמו, רח"ל, היה צריך לעבור כמה משוכות, ולהיזהר שלא יראוהו וכו', וגם אם 'הצליח' במשימתו, ועבר את הגדרות, מה כבר היה יכול לראות אז, בימים ההם? איזו טומאה כבר היתה אז בחוצות?

אבל בימינו, לא די שלא צריך להתאמץ יתר על המידה כי הכל עלול להימצא בתוך הכיס הקטן, אלא גם סוג הטומאה וחומרתה עלו והעפילו אלפי-אלפי מונים על סוגי הטומאה של הדור הקודם. במיוחד, וזה צריך להדגיש, שההליכה בדרך הטומאה הפכה בצד השני ל'שיטה', ולדרך של המונים הלומדים אחד מהשני, ירחם אלוהים וישמור.

ואם בכל זאת רואים את בחורי-החמד באלפיהם וביריבאותיהם בלעה"ר יושבים באהלי-תורה, ועושים את כל המאמצים על-מנת להיזהר ולהישמר מכל חלאה וזוהמה – אזי באמת אפשר להגיש להם 'קוויטל', כפי שאמר ראש הדייט. הגר"א פילץ אינו ידוע בדיבורים של גומא, והוא גם אינו מפריח מליצות. וכשהוא מדבר על 'קוויטל', הכוונה היא שה'קוויטל' הזה יפעל היטב בשמי-שמים, ותפלתו של בן-הדייט תישמע לפני כסא הכבוד.

ובאמת, איך לא? כמה מלאכים וסניגורים עומדים ומליצים זכות על הבחור ההוא המתחסד עם אלוהים, ושומר על עצמו מכל משמר! גם בעניינים הקטנות שלנו אפשר 'לראות' בבירור את ההשפעה שיש לבחורים ולצעירים בני-ימינו על ההחלטות השמימיות!

אם לא לעת כזו הגענו למלכות!

כל הדברים הללו צריכים להשפיע עלינו חיזוק גדול בענייני הקדושה. לידע, להודיע ולהיוודע, שכל מי שנזהר ונשמר, וגם אם נכשל – הוא מוסיף להתאמץ ולהתגבר על עצמו, נחשב בשמים לבעל-מדרגה שאי אפשר לתארה.

ונדמה, שכל מי שעוסק בהדרכה בנושאים אלה, צריך להתמקד אך ורק בכיווני-המחשבה שהובאו לעיל. דהיינו, לעודד ולחזק את הצעירים (וגם מי שאינם כאלה...) שיידעו שכל שמירה חבי-קטנה, וכל זהירות שהם נוהרים, יש בה כדי להגן על הדור כולו, ולהשפיע על כולנו שפע-כל-טוב ממרומים. ולאור הדברים שנאמרו, אין בכך כל גומא.

ומי יודע אם לא לעת כזו הגענו למלכות! מי יודע אם לא זו היא נקודת-הבירור והנסיון של הדור שלנו, המתבקש להוכיח את עצמו ואת טהרתו וקדושתו – מול המיטמאים

דווקא הנסיונות המרובים, והקשיים העצומים שלא היו בדורות שעברו, מקלים עלינו את המלאכה בכך שאנחנו יודעים שכל תזוזה קטנה לכיוון הצד החיובי, מקרבת אותנו במאוד-מאוד אל אבינו שבשמים, ומצווה גוררת מצווה, וצעד גורר צעד, וכל חיזוק שנעשה בדברים אלה, יביא בבנפיו חיזוק נוסף, והצלחה וסיעתא דשמיא.

כמה הדברים הללו מעודדים ומנחמים! אדם שנקלע לנסיק, קשה ככל שיהיה, צריך לזכור שכל התגברות קטנה שלו מעוררת שמחה וחדוה בכל העולמות, ושהשכינה מנשקת את עיניו. בצורה כזו יהיה לו הרבה יותר קל להתגבר על עצמו.

וצריך לזכור עוד, שלא מדובר רק בנסיון של שמירת-העניינים, אלא גם בשמירת קדושת המחשבה. ולכן, בכל פעם כשבא לפנינו נסיון שכזה, שבו מתעוררת לאדם מחשבה לא-טהורה, ינסה לעורר במחשבתו את דברי החיזוק הנ"ל, ולהעלות בדעתו את השמחה שהוא גורם להשי"ת, ולשכינתו עוזו, עם כל התגברות שכזו.

אחד הפתרונות הנאותים לקיים את שמירת העניינים בשמחה הוא לעשות כמו שעשה מרן החפץ חיים. כשאדם הולך ברחוב, והנה מגיעה לפניו תמונה שהיא בבחינת 'הרחק מן הכיעור', והוא שומר את עיניו, מה טוב ומה נעים שיוציא מפיו את המלים שאמר הח"ח, דהיינו שיאמר בפה מלא 'שאני שומר עתה את עיניי כדי לקיים את רצונך ולגרום לך נחת-רוח' – – –

במצב זה כל ההרגשות תסובנה על השאיפה לגרום שמחה וקורת-רוח לאבינו שבשמים, ועצם הרצון הזה ייקח מהאדם את הנסיון הגדול וישקט את אש-התאוה.

ואגב, מי שחושב שחיוב שמירת העניינים חל רק בשנותיו הצעירות של האדם, טועה. בקיץ תשע"ז נפטר בירושלים יהודי חשוב בשם הרב אהרן גרוזמן זצ"ל. כ"ק האדמו"ר מסדיגורה סיפר שהנפטר היה אצלו זמן קצר לפני פטירתו, והגיש לו 'קוויטל'.

הרב אהרן גרוזמן זצ"ל היה אז בן 92. ומה ביקש מהרבי? – שיתפלל עליו שיצליח לשמור את עיניו...

מה שצריך להוסיף הוא שבנו הנכבד, רבי חיים שליט"א, מציין שמעולם – והוא מדגיש 'מעולם' – לא ראה את אביו כועס או צועק. 'הנני יכול להעיד בפה מלא שכל מעשיו ודיבוריו היו במנוחת-הדעת'. ובדרך כלל הדברים הללו הולכים ביחד, שלובי-זרוע...

גם אם נכשלנו אלף פעמים!

חזק חזק ונתחזק כולנו יחד בענן שמירת העניינים, ונאמץ בלב שלם שדווקא כיום, כאשר החושך יכסה ארץ, ועושה רושם שהעולם משתגע לגמרי, כל שמירה וכל חיזוק שעושים בענייני קדושה, יש בהם חשיבות עליונה, המשפיעה על כל העולם כולו. ב'שמירת-עניינים' אחת שלנו יש בידינו לפעול ישועות ושפע כל טוב על כל היקום. לא צריך להיות כיום 'מקובל' מפורסם כדי להבין זאת. הדברים פשוטים וברורים, וכל בן-ישיבה, וכל יהודי ירא-שמים, הזוכה לשמור על עיניו, נקרא בן-אהוב-למקום.

ועיקר-העיקרים הוא, לזכור ולהזכיר, שגם אם נכשלנו אלף פעמים, חלילה, הרי באלף-ואחת עדיין נוכל להתחזק ולשמור על עצמנו, דווקא אז, כשאדם מצוי בנקודת-שפל, וממנה הוא עולה ומתעלה, פועלת ההתעלות שלו יותר

הנה-הנה מגיע הרגע שכולם-כולם, כל באי עולם, יתנו לך כתר מלוכה. זה יהיה הרגע הנכסף לו ייחלנו ונצפינו אלפי שנים. הרגע שבו ייפתחו בפנינו כל השערים, ושערי הקדושה בראש כולם. השערים הללו, שכל-כך התאמצנו להיכנס בהם, יעמדו בראש הסניגורים, ויוכיחו קבל עם ועולם, שלא היתה אומה נוספת באומות העולם שאפשר להגדיר אותה כ'גולה וסורה', ההרוגה עליך, זרייה בין מבעיסייה, מרוטת לחי, נתונה למכים, עניה סוערה' – ועם כל זה, ולמרות הנסיונות שהתרגשו עליה, נשארה 'חבוקה' דבוקה בך, טוענת עולך, סובלת סבלך!

חבוקה דבוקה בך. ראה רבש"ע את כל הצעירים המתאמצים להתחזק בקדושתם, ונושאים אליך את ליבם ומתחננים שתסייע בידם ותיתן להם את הכוח לא להיכשל. האם יש 'חבוקה דבוקה' יותר מזה? והנסיונות שלנו, הסבל שלנו, ומנת-הדמעה הכבירה שנתבה עלינו במהלך שנות הגלות, באים עלינו אך ורק בשל היותנו הבנים שלך! ואם תרחק כל היסורים האינמיים לא קרינו ולא פשענו, לא מרדנו ולא בגדנו, אלא שמרנו לך אמונים, אם כן – "השיבנו ה' אליך ונשובה! חדש ימינו בקדם!"

והמצב בו נתון העולם בימינו נותן את הרושם שזה כבר-כבר מגיע.

למיניהם. יבואו הדברים שדיברנו כאן, ויסכו בכל אחד מאתנו את העוז ואת האומץ לעמוד בגבורה לפני המושטנים המבקשים להסיר מאתנו את מחלצות-הקדושה.

חוק חזק ונתחזק לכבוד בוראנו שבראנו דווקא בדור זה, כדי להעמידנו בנסיונות הקשים, שכמותם לא עברו על אף דור שלפנינו. חוק חזק ונתחזק לכבוד אלוקינו, ונאמץ בלב שלם שלא ירחק היום עליו התנבא הנביא ישעיה (נ"א ג') 'כי נחם ה' ציון, נחם כל חורבותיה וכו', ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה, ואז – כגודל הנסיונות שעמדנו בהם, כך יהיה גדול השכר שנקבל.

האם יש 'חבוקה דבוקה בך' יותר מזו?

מה שדרוש לנו עתה הוא רק דבר אחד: סבלנות! להמתין ליום שבו יזכור לנו השי"ת את חסד נעורינו, כאשר הלכנו אחריו במדבר (כל אחד וה'מדבר' שלו...), ולהאמין בלב שלם שהשרידים אשר יישארו נאמנים, יינשאו על נס גבוה, ויקבלו שכר על כל מאמץ קל שעשו למען האדור את שמו של השי"ת בעולם.

כי הנה-הנה מגיע כבר היום בו 'יאתיו כל לעבדך'; הנה-הנה מפציע כבר השחר בו 'יכירו כולם את כוח-מלכותך, ויפצחו הרים רינה, ויצהלו אים במלכך, ויקבלו עול מלכותך עליהם, וישמעו רחוקים ויבואו'.

בואו נשמע מה אומר בעניינים אלה ראש ישיבת תפ"ר, הגאון רבי אביעזר פילץ. 'בדור שלנו, נדמה שגייסו את כל כוחות החוכמה, המדע והטכניקה, לטובת כוחות הרע. גם בבחירותנו היו נסיונות, אבל כדי להיטמא היה צריך ללכת למקומות הגויים.

היו מחיצות קבועות, שם היצה"ר לא היה נמצא. והיום, לדאבונו המצב הוא שהאדם יכול להיות בתוך בית המדרש, ולעמול בתורה, ובתוך כל זה יש לו בכיס מכשיר קטן שמחזיק את כל הטינופת הכי מאוסה, ואת כל הטומאה שבכל העולם.

ולכן, זה באמת פלא גדול שאלפי בחורים עומדים בנסיין הזה, כי בדורות הקודמים לא היה כזה נסיון. אולי זה משום שהבחורים של היום – ואני מתבייש לומר את זה – הם יותר נעלים מפעם; אין לי הסבר אחר. וכל בחור שעומד בנסיונות הללו, ומתגבר על עצמו, צריך לתת לו 'קוויטל'.

חודש הספר בומבדיג! כל מבצע מבצע

שלושת ספרי היסוד וההוד
עם תורתו, עצותיו, השקפתו והנהגותיו
של מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

3 ב - 100 ₪ 140

בטחון ואמונה | קניני תורה | עניני חינוך

השנה כולם יודעים מה זה עירוב?!

לקראת ימי הקיץ וימי החופש הבעל"ט
שהציבור נוסע לישובים וערי הפריפריה
ומצב העירוב בהם נמוך, וצריך לברר כל מקום לגופו
ומחוסר שימת לב יכולים להיכשל בחילול שבת ח"ו

מוקד העירוב יוצא בפרויקט רחב

חודש העירוב

בחודש זה פרשיות שלח- פנחס תתקיים פעילות רחבה להגברת המודעות
וכן, יתקיימו שיעורים רבים בהלכות עירוב בזמנינו, וכן הרבנים והדרשנים יזכירו ויעוררו
את הקהל, בכל הטעון חיזוק בעירובים, בישובים, בערים ובשכונות

להשתתפות בסיורים ברחבי הארץ

בליווי הדרכה והסבר ע"י
האחראי, ההרשמה במענה
ממוחשב: 074-796-4398

לעריכת מצגת עירובין בקהילה

סיור מרתק עם עשרות הלכות,
אורך שעה, ניתן לתאם בטל'
המוקד, שלוחה 6

לאור הביקוש יורחב המענה במוקד

05484-833-20 📞

לראותם לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 131 | פר' קרח תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדין ראש הישיבה הגדמ"ה הירש שליט"א בהיכל ישיבת חברון
בדאשיות ראש הישיבה מדין הגד"ד כהן שליט"א

שמחת בית גור

מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א

מרן ראש הישיבה הגרב"מ אזרחי שליט"א

עצרת ההספד בהיכל כולל "בית הלל" בבני ברק בהשתתפות אלפים
בראשות מרן המשגיח הגאון דבי דן סגל שליט"א

מרן הגאון דבי חיים פיינשטיין שליט"א
במעמד 'קדא דאודייטא' שע"י כוללי צאנז טבריה

מרן ראש הישיבה הגרב"מ אזרחי שליט"א בשיבת 'תורה בתפארתה' באלעד

מרן ראש הישיבה הגרב"א גורביץ ר"י גייטסהד בשיעור מיוחד לבוגרי הישיבה בירושלים

מזן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א בהשלמת קריאת התורה
וברכת הגומל בביתו ביום ב' לאחר שחזר בשעות הבוקר מהמסע לארה"ב

מזן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א בשמחת בית בעלז

מזן הגר"ד כהן שליט"א בהספד על רשכבה"ג מזן ראש הישיבה זיע"א
בישיבת תורת משה בראשות הגר"א ליזרוק שליט"א

תורה יבקשו מפיהו: מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א במסע חיזוק מיוחד בהיכלי התורה הגדולים ברחבי ארה"ב

שיעור לבוגרי ישיבת סלבודקה

דרכי תורה

עם הגאון הגדול רבי אליהו ברודני

עם מרן הגאון הגדול רבי שמואל קמינצקי שליט"א

שיעור בישיבת לייקווד

ישיבת נובומינסק

שיעור מיוחד לאלפי בני תורה באולם הגדול 'אטריום' במונסי

תלמידי המתיבתא דספרינג וואלי

עם הגאון הגדול רבי מאיר שטרן ראש ישיבת פאסיק

אדירי התורה

מסתברא

שאלפי מאזינים לא טועים...

מסתברא - מערכת התוכן האיכותית לבני הישיבות, המעלה שיחות עומק וראיונות מרתקים עם גדולי המרצים, רבנים ואנשי תוכן, במגוון נושאים אקטואליים הנוגעים לחייו של בני הישיבה.

תובנות ייחודיות וסיפורים בלעדיים מחייו ומשנתו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל פאנל מיוחד בהשתתפות תלמידיו הקרובים

על הרפורמה והרפורמים עם הרב מרדכי נויגרשל	הדרך לחבר את ימי השנרה לימי הרוממות עם הרב יעקב שטרנשוס	"ייחודיות היחיד בתוך הכלל" עם הרב ישראל קליין	'בניית דימוי עצמי חיובי' עם הרב אהרן אירום
הדרך לקבל את התורה מאהבה עם הרב אהרן בירנצוויג	השפעת החברה לטוב ולמוטב עם הרב מרדכי הרשקוביץ	בניית חיי החברה בישיבה כהנה לבניית הבית עם הרב יהודה כהן	קווים לדמותו של מסתברא עם הרב דוד ברוורמן
קושי ומשבר - מנוע לצמיחה או לצמיחה עם הרב משה ברוור	נשיאה בנטל ונאווה יחידה עם הרב נתן רזן	חיי משמעות שמחה וסיפוק רב שיח עם הרב צביאלי בן צור	מתי כדאי לעבור ישיבה עם הרב בועז ישראלי
אסרטיביות מול החברה עם הרב יחיאל פליסקין	יצאה אישית לחירות עם הרב גדליה הופנונג	רב שיח על עולם הישיבות עם הרב שמואל פולק	